

2095

135

1200

19219

2/3/2

ΑΚΑΔΗΜΙΑ

ΝΑΥΠΛΙΟΝ

+

215

ΑΘΗΝΩΝ

ΑΚΑΔΗΜΙΑ

118

ΑΘΗΝΑΙΩΝ

ΑΚΑΔΗΜΙΑ

Berlin, Druck 1880. 8/ B5
Compendiaria
PRAECIPVARVM RERVM TVRCICARVM

RELATIO

Septem distinctis capitibus

TVRCORVM ORIGINEM,
OECONOMICA, ECCLESIASTICA
ET POLITICA; SEPTEM ITEM PRIN-
cipum, septem Regum, & septem Im-
peratorum res gestas historiophi-
lis exhibens:

Ex diuersissimis autoribus collecta

Per

M. LAVRENTIVM RISEBERGIYM

Ecclesiasten Gardelegensem.

HELMAESTADII

Excudebat Iacobus Lucius, Anno

M. D. XCVI.

TVRCVS

ἡναγραμμα.

TV CRVS

VT CRVS.

Vrce caueto tibi Christumq; laceffere cessa:

*N&TV CRVS franges, Turce, caue-
to tibi.*

Nostra cohors pœnas meruit: tu Turce flagellum

Es DOMINI? Noli verba superba loqui.

Aut VT CRVS frangas, Christum de sede potenti

Deturbare cupis? na laceras stimulum.

ALIVS.

MAHOMETES

ἡναγραμμαλῆως

HAMO SEMET.

Quid Mahomet? Hamus. Quidnam capis? agmina Christi.

Qua merces? HAMO SEMET in ima trahit.

D. Christophorus Pelargus Generalis
Marchiæ Brandeburgensis
Superintendens.

NOBI.

ΑΚΑΔΗΜΙΑ ΙΟΥΔΑΙΩΝ
904
ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΣΙΔΕΡΙΟΥ

NOBILITATE GENERIS,
ERVDITIONE ET VIRTUTE PRAE-
STANTISSIMIS DDN. DN. LVDOLPHO ET
Dn. IOHAN GEBHARDO ab ALVENSLEVEN fratribus
germanis, Dn. IOACHIMI ab ALVENSLEVEN p. m. filijs;
Et Dn. GEBHARDO, Dn. CHRISTOPHO-
RO & Dn. VVOLFANGO--FRIDERI-
CO ab ALVENSLEVEN, Dn. VA-
LENTINI ab ALVENSLE-
VEN p. m. filijs:

AC

AMPLISSIMIS ET ORNATIS-
SIMIS VIRIS, SAPIENTIA, VIRTUTE
ET DIGNITATE PRAESTANTIBVS DDN.
*Consulibus & Senatoribus Reipublicae
Gardelegensis*

*Dominiis & Patronis suis omni animi subiectione colendis,
Gratiam & pacem in Christo.*

Anielis vaticinia publicè pro conci-
one explicari audiens in inclyta a-
cademia VVittebergensi, & patria
mea, Nobiles, Magnifici & Clariff.
viri, non solum calamo excepi, sed
& D. Philippi, itemq; Iouij & aliorum scripta hi-
storica

storica euolui, & in compendium redegi, quæ de
Blasphemo regno Turcico cognitu mihi visa fue-
re necessaria, vt quando occasio esset populum ad
vitæ sanctimoniam & preces ardentes in istis tu-
multibus bellicis excitâdi, quod nobis verbi mi-
nistris cum ex officio tum ex sæpiùs huc missis il-
lustriss. principis Electoris Brâdeburgensis, Domi-
ni nostri clementiss. literis & mandatis incumbit,
argumentum & materiam haberem in promptu,
nonnullorumq; stulticiam seriò arguerem, quo-
rum voces non obscure præ se ferebant, Non esse
vsque adeo miserum & graue sub Turcis viuere,
cum subiugatis hac tempestate Christianis auto-
nomiam relinquerent in religione, & tolerabile
tributum imponerent.

Sed tales toto cœlo, quod dicitur, aberrare,
cognoui & perspexi in hoc studio versans, & Tur-
cicum iugum cane peius & angue fugiendum &
seriò detestandum, dum in illis furoribus perdu-
rat, animaduerti, & honestam mortem pro Chri-
sto & patria longè ei præferendam esse, duxi.

Constat enim hoc impium regnum palàm
conari delere nomen Filij Dei Mediatoris & Sal-
uatoris

uatoris generis humani vnici. Coburgi in arce aliquando fuit Turcus (vt Seniore[m] VVinsheimium sæpe retulisse ex parente audio) qui aliquo modo didicerat linguam Germanicam. Hic quoties audiuit Christum nominari DEVM & Dei Filium, toties ita exarsit iracundia, vt parum abfuerit quin interficeret hoc asserentes. Coacti igitur sunt reliqui ministri ipsum è medio submouere, ne alijs vim inferret & manus crudeles in christianorum sanguine tingeret. Tam infesta est gens illa nomini Filij Dei in quem nos credimus. Quod obijcitur in Europa tamen adhuc passim sub imperio Turcico reliquas esse & tolerari Ecclesias, sit ita. Sed simul consideremus quàm crudeli & barbarica seruitute illi sint oppressæ.

Liberum religionis Christianæ exercitium quale esse potest, vbi studia literarum coli non possunt & sunt Ecclesiæ sine Doctõribus, quamuis quidam asserant studia illic haberi. Crebrò igitur accidit vt multi paulatim nomen Christianum abijciant. Infantes pueri & puellæ è complexu parentum abripiuntur atq; ad Mahometicas impietates discendas & propagandas adiguntur,

tur, & contra sanctum baptismi sui foedus Christo in coelis maledicere, vt iam tot seculis gens impia assueuit, docentur.

Hæc longè tristiora esse Aegyptiaca seruitute & Babylonica captiuitate, res loquitur ipsa.

De his & alijs sæpius hac tempestate cum patre meo iuxta prouerbium, Vbi dolor, ibi manus, conferens, & in consilium adhibens clariss. virum Dn. Henricum Laurentij Cos. Gatdelegensem affinem meum ceu alterum parentem colendum, qui pro excellenti sua in historijs cognitione non solum libros & eruditam suam operam quotidie mihi communicauit, & studium hoc egregiè adiuuit; sed etiam autor mihi extitit, vt quæ in priuatum vsu collegeram, publica fieri permitterem, nec non alij etiam idem vgerent, vt ex nonnullorum Epigrammatis adiunctis videre est; refragari illis nolui, statuens me iam satis munitum & horum patrocinijs tutum fore aduersus minùs dextra quorundam iudicia, qui mihi insanabile Cacoethes scribendi & alia, obijcere possent.

Vobis autem, nobilissimi Domini ab Aluencleuen,

leuen, Meccœnates obseruandi, hunc exiguum libellum offerre& dedicare volui, non solum vt vestro patrocinio, de quo dixi, labor meus, vt qui multum huic studio tribuitis, à maleuolorum, si qui sunt, friuolis calumnijs vindicaretur: quæ taliū dedicationum causa non est postrema, sed vt potissimum me pro plurimis beneficijs hac qualicunque ratione gratum ostenderem. Nam liberalis illa librorum ex vestra Erxlebiana Bibliotheca communicatio, ad hanc opellam pertexendam, plurimum emolumentum mihi attulit.

Ad vos autem Patres patriæ meæ, quod attinet, quibus rationibus vestris dignitatibus deuinctus sim, non facile dixerò, vt qui numquam non in conspectu habetis Esaiaë illud: Et erunt Reges nutricij tui & reginæ nutrices tuæ: reginæ, id est respub. seu ciuitates præbeant hospitium & alimenta Ecclesijs & foveant Doctores & discipulos doctrinæ de D E O & earum artium quæ Ecclesiæ necessariae sunt, vt commentarij verbis vtar. Pro innumeris igitur beneficijs hanc qualemcunque gratitudinis declarationem pro candore vestro in meliorem partem interpretemini.

Quod

Quod superest, inuocemus Filium DEI Do-
minum nostrum IESVM Christum, vt ipse tue-
atur, quod & facturus est, nomen & gloriam
suam, & Turcicum imperium, quod extremum
fore ex vaticinijs Prophetarum & libri apocalypsis
constat, illustri suo ad iudicium extremum ad-
uentu, penitus tollat ac destruat, & Ecclesiam
suam liberet. AMEN.

*Vestris dign. & amplitud.
studiosè deditiss.*

*M. Laurentius Risebergius Eccle-
sastes Gardelegensis.*

Anno reparatæ salutis

QVI s pro Mee XI b It? tV DeVs a VXILII.

EPIGRAM-

EPIGRAMMATA AMICORVM,
IN COMPENDIVM HISTORIÆ

Turcica M. Laurentij
Risebergij.

IC Rhodus hic Rhodopè est. hic cursibus hic o-
pus armis,

Si cupias hostes præcipitare iugis.

En sua quàm iacent, en quàm iuga celsa! sub arctis

Quos priùs inclusos scribitur isse vijs.

Nunc vires traxère suas de crimine nostro,

Et caput in Mundi regna tulère suum.

Non opis est nostræ tantas invertere sedes,

Non in mille manus sufficit vna manus.

Fulmine turbentur, mergantur flumine Lethes;

Et votis pereant coeliuolisq; rotis.

Fiet. & ô fiat tandem. de montibus istis

De folio recidant protinus eq; solo.

Tela age nunc telis, velis age vela, vel armis

Arma opponamus nostra, Preces, Lacrumas.

Proditur hem nobis, in nos qui prodijt hostis :

Vt tumor exoritur sic furor emoritur.

Hostem nosse suum confert; qui nouerit, illum

Oderit. ille sacer corde Riphæus erit.

*Christophorus Pelargus Doctor ac Professor Theologiae in
academ. Francofordiana ad Oderam. & Generalis
totius Marchiae Superintendens.*

A L I V D.

Edula sicut apes multis de floribus agri,
 Collectum dulci nectare stipat opus,
 Quod simul est alimentum agrisque medela salubris,
 Humano generi commoda mille ferens :

Noster ita euoluit complura volumina scriptor,
 Autoresq; bonos nocte dieq; legit.
 Conficit ex variis scriptis compendia rerum.
 Perspicua historias & breuitate notat.
 Inferuitq; aliis, quos rerum copia terret,
 Impedit & multos voluere cura libros.
 Alterius querit sic commoda candida virtus,
 Sic vos non vobis mella paratis apes.
 Cedite degeneres fuci, qui carpere tantum
 Nostis, sed dignum promere laude nihil.
 Conuenit historiae studium discantibus aequè,
 Hoc sine ieiunus Doctor in arte sua est.
 Hoc quoq; scripturae studio coniungere sacra
 Versantem in Christi religione decet.
 Exposita historico sunt ordine Biblia Sancta,
 Hunc seruet si quis sacra docere velit.
 Negligit hoc, aliis si quisquam aut exprobrat illud,
 Is sanè vera est non pietatis amans.
 Hortabatur ad hoc studium Reineccius olim
 Autorem, ipsius quod probat authographon.
 Urget idem Henricus Laurenti nomine auito
 Clarus, in vrbe bonus Consul, & Historicus.

Hic operam & libros confert, Stylum at exhibet alter,
Est vtriusq; suo dignus honore labor.
Vir bonus est commune bonum, cui publica semper
Res cordi est, Patriæ prosperitasq; sue,
Sedulus hanc ornare cupit, curamq; fidelis,
Dum vivit, serâ posteritatis habet.
Huic studio inuigilans autor, quæcunq; relatu
De Turcis legit digna, referre studet.
In quibus autores variant, conferre laborat,
Historicâq; cupit conciliare fide.
Si sed ubiq; satisfacit haud simul omnibus, eius
Sedulitas tamen est non reprobanda bonis.
Omnia sunt ingrata licet, de pane lucrando
Et multi quamuis hæc studia esse negent:
Attamen humane par est prodesse saluti,
Quod poscit pietas, Gloriaq; ipsa DEI.
Aspicias hic Scythicum quibus est rationibus auctum
Imperium, cuius Turca tuetur opes.
Quæ fuerint huius tetri primordia regni,
Et qui progressus, qualia bella Ducum.
Quàm latè extendit se nunc, quæ Regna subegit,
Romani Imperij diminuitq; decus.
Aduersus sanctos etiam quàm bella cruenta,
Gesserit, atq; ex his sæpe Trophæa tulit.
Pannonia experta est quàm tristia damna tot annos,
Terrestres quondam quæ paradus erat.

Sic meruere hominum cumulatæ crimina culpæ
Olim, nunc eadem nos quoq; damna manent.
Cum fastidiret sacri mysteria verbi,
Accumularet atrox orbis & omne nefas.
Omnia disidiis plena essent, vanaq; verbo
Præferrent cerebri somnia quisq; sua.
Arius inficeret blasphemio dogmate multos,
Spargeret hinc virus Nestoriusq; suum:
Extitit execranda cohors Mahometica, mundum
Ingratum replens Impietate sua.
Nunc non dissimilis status est, eadem ergo sequentur
Nostrosq; inuadent publica damna thoros,
Omnia disidiis loca plena, furoribus aucta,
Cælestis manna Nausea corda replet.
Simplicis & verbi perstant fastidia, Docti
Dogmatibus ludunt ceu pueri astragalis.
Pestis auariciæ, lucri ex re quaq; cupido,
Ebrietas, Luxus, fastus & ambitio,
Cum vitis aliis, nostris dominantur in oris,
Ridetur, quisquam si meliora monet.
Quæ spes nunc reliqua est? nulla est, conuersio vera
Ni sequitur, legi & congrua vita DEI.
Vitam emendemus moniti atq; à turpibus ausis
Diuini flatus abstineamus ope,
Pontificum summi linquant Idola Monarchæ,
Nec Christi membris hospita tecta negent.

Nos

Nos quibus exorta est veræ lux alma salutis,
 Moribus ornemus dogmata sancta piis.
 Addemusq; preces conuerso è pectore fusas,
 Vt Dominus Scythicum dissipet ipse iugum.
 Turca ferox tandem crudelibus excidat ausis
 Cæsaris & nostri concidat ante pedes,
 Tot constat seclis nullos impune tulisse,
 Lædere qui soliti sunt tua iura, **DEVS**.
 Longè alios omnes supereminet iste Tyrannus,
 Qui nostras etiam nunc furit ante fores.
 Te te blasphemum verbumq; tuum impetit ore
 Christe **DEVS**, verum te negat esse **DEVM**.
 Te supra extollit Mahometi putre cadauer,
 Prædonem iactans se antetulisse tibi,
 Incute vim dextræ, tibi qua contraria deles,
 Blasphemum cornu disijce, frange, rape.
 Sic pia fata ferunt, sunt hæc oracula vatum,
 Perdendum subitis cladibus esse Gogum.
 Hac spe firmati, socj, contendite in hostes
 Coniunctis animis, cætera Christus aget.
 Sic tandem occumbet scelerati Bestia regni,
 Prædator raptas denuo perdet opes.
 Sed non sufficiens si pœna est temporis huius,
 Nec par vlla istis ausibus ira venit.
 Supplicium luat æternum detrusus in orcum,
 Ereptos verò nos tua Regna beent.

Maturato diem quem tandem Christe Redemptor
Et veniant summo gaudia summa die.
Interea in terris paruam defende Sareptam,
Quæsumus, & lacerum pastor ouile tege.
Aduersus Turcam nostris victoria cedat,
Imperij seruet Teutona terra decus.
Alter & Hunniades, Dacia sit præses in oris.
Et victor Scythicas arceat inde feras.
Inq̄ fugam versi cogantur vertere terga
Fœdisfragi Thraces, perfidus atq̄ Sinon.
Personet hîc tua vox, fiat tua sancta voluntas
Nostraq̄ sit verbo consona vita tuo.
Donec in aduentu postremo quisq̄ reportet
Panâs, vel studiis præmia danda pijs.

M. Iohannes Scharlach Pastor
Gardelegiensis.

A L I V D.

I Mahometigenæ satagis cognoscere
gentis
Ortum, progressum, dogmata, bella,
duces.

Perlege quæ varijs Rifebergius eruta scriptis,
Hoc compendiolo congerit exiguo.

Diffidiis

Diffidijs cernis nostris, & acinace sauo.

Exorta, hæc Getici stareq; regna canis.

Audis in Christum diras, conuitia Christos

Blasphemias voces, stupra nefanda, dolos.

Insuper excisas vrbes, cultissima regna,

Cumq; focis aras, diruta templa, scholas.

Ergo si patriæ superest, si cura salutis

Vlla tuæ, sobolis siue nepotis amor.

Vota precesq; D E O persolue, Ecclesia Christi

Vt stet salua, domus, moenia, templa, scholæ.

Christiadum sedes, ne Turcica bellua vastet,

Immiti nec opus subdere colla iugo.

*Valentinus Beneke Pastor
Erebslebiensis.*

A L I V D.

Mactate ergo Rifeberge, cruenta quodacta Getarum

Christiadum alueolos qui sine sine premunt.

Colligis, ad seros satagisq; referre nepotes,

Hinc sit vt his ardens calcar, & ansa precum.

Hinc sit vt his ardens calcar, & ansa precum.

Hinc sit vt his ardens calcar, & ansa precum.

Hinc sit vt his ardens calcar, & ansa precum.

Hinc sit vt his ardens calcar, & ansa precum.

Cadmeos

*Cadmaos tandem DEVS hos exstirpet vt hostes,
Agmina nec per eos sancta perire sinat.
Tu sic annales veros conscribere perge,
Sic tua post obitum fama perennis erit.*

M. Arnoldus Bierstedius patriæ
Consul.

A L I V D.

Vtile nosse suas vires, & nosse sodales,
Hostis item mores, vtile nosse sui.
Agnita consilij aded auxilijsq; reguntur:
Consilium ridens auxilio careat.
Qui cupis ergo tuas vires nouisse, subinde
Diuinæ legis conspicio speculum.
Si vitare voles pœnam, & viuere vitam
In cœlis, vitam hic corrige, liber eris.
Illum pœna manet, qui non resipiscere curat:
Sed veniam culpæ qui resipiscit habet.
SI nouisse cupis vires, moresque sodalis,
Inspicito temet, tum tua facta vide.
An facis hoc alijs, tibi quod fieri cupis olim?
Anne timens Dominum diligis vsq; tuos?
Propterea inspicio mentem quæ conscia facti,
Et dices: fiet quod DEVS ipse refert.
Væ tibi qui spolijs, quoniam spoliabere rursus:
Rem, famamq; alijs, non tibi, amice, rapis.
DENIQUE si cupies hostis cognoscere mores,
Et melius vires vt repulisse queas.
Hostem scis Satanam mendacem ore Hæreticorum
Interfectorem Turcico in ense, tuum.

Hæreti-

Hæreticorum igitur mendacia tollere disce,
 Scripturis sacris non dubitante fide.
 Sed si Turcorum gladios, artesq; feroces
 Historiæ cupidus discere, amice, cupis.
 Exiguum hunc librum exiguo tu tempore volues,
 Quem tibi dat Reisberg compater ille meus.
 Exiguus liber exiguo non tempore scriptus,
 Vtpote collectus pluribus ex alijs.
 Est verum: innumeri inueniuntur vbiq; libelli
 Turcica qui tradunt mollius, & melius.
 Teutonico & Latio sermone, adeoque Pelasgo
 Conscripti, nec non Turcico, & Italico.
 Si vacat ergo, illos legito, modo habere queas si:
 Si non: hunc librum perlegito exiguum.
 Quod cupis id capies nisi me mens fallit, amice,
 Sed capito gratus, candidus atque lege.

Theodoricus Mundius Consul:

Munda me miserum MVNDVM mundi mediator
 Mortiferam massam mundificato meam.

A L I V D.

 Historias manet utilitas sua; quiq; laborat
 Hasce legi, & sciri posse, favore viget.
 Hinc mores, hinc vita regi, velut indice certo,
 Vitariq; genus criminis omne potest.

Quæ fugienda notat, quæ sint facienda fidelis
 Eligit, ante oculos vtraq; lector habet.
 Illa cauet nocitura videns, amplectitur vltro
 Hæc, vt quæ fructus sint habitura suos.

Tum quia fert hominis melior natura subinde
Scire quid expediat, quidq̄ nocere queat.
Ac didicisse quid hic gens barbara tractet, & illic,
Qui mores, studium, religioq̄ viris.
Dissimilesq̄ solet mirari conscia ritus,
Quos foris, atq̄ domi lege iubente colunt.
Pronior hinc sese oblectat, discendoq̄ fallit,
Tempora, quæ secum tædia sæpe ferunt.
Mentem quippe velut pictura pascit inani,
Atq̄ facit curæ non meminisse suæ.
Quinetiam exiguo spatio (mirabile dictu)
Tot mundi partes mens peragrarè potest.
Nec solum peragrarè, sed & quid ubiq̄ geratur
Perlustrare, breui cunctaq̄ obire mora.
Vt dubium, num se percurrere posse viator
Speret, iter faciens nocte dieq̄ sum.
Nedum rite queat percurrere singula visu
Præsens, & solo suetus inesse loco.
Sic quoniam fauet utilitas, & iuncta voluptas
Historijs, quis non his studuisse velit?
Certè non perdit tempus, quemcunq̄ legendo
Rerum gestarum voluere scripta iuuat.
Cum primis decus eximium, laudemq̄ meretur,
Et decet hoc studium præmia iusta sequi.
Ordine qui studet historias disponere iusto,
Et sparsim quæ sunt vndiq̄ lecta notat.

Inde notata breui commento corpus in vnum
Contrahit, hac operam dans ratione rudi
Ergo tibi merito **R I S E B E R G** Idote ferantur,
Laus, decus & studio præmia digna tuo.
Turcica qui scriptis mandare negotia pergis,
Et quæ sint genti iura, fidesq; doces.
Vt constet qualis nostri sit nominis hostis,
Nil nisi barbaries quem fera semper habet.
Et precibus magis incumbamus ad æthera fufis,
Quo nos à tanto protegat hoste **D E V S**
Virtutumq; perennis amor, pietatis & ardor
Sit nobis cordi, vitaq; labe carens.
Perge sacris studiis peregrinas addere malle
Historias illinc fama perennis erit.
Illinc fama perennis erit tibi, nullius vnquam
Inuidiæ stimulis quæ violanda manet.

Nicolaus Gruphenius
Consul.

A L I V D.

 Cilicet id votis, affinis, sæpè petiui,
Temporis ex nostri scriptoribus vndiq;
promtis,
Exiguo hoc quod te video fecisse libello.
Hinc etenim video patula quod ceperis aure

C 2

Dicta

Dicta mea : historicum studium coniūgere sacrae
Scripturae studio gaudes, patiensque laborum
Dum facis hoc, illud non negligis : His recreare
Me soleo interdum, tristesque repellere curas
Historicis scriptis : Quia sed iam curia curas
Ingeminat mihi, tū me cura domestica torquet,
Ergo tibi historiae cupido, modo lampada trado,
Atque labore tuo fruam, hac methodoque, decenti,
Temporis exigui ut spatio percurrere possim
Turcorum historiae : memoriq; reuoluere mente,
Quae prius ex alijs teneo alta mente reposita.
Caucasus ut genus hoc hominum diffuderit orbis
In reliquas partes Asiae, Europaeque, Africaeque :
Atque, ita (ceu quondam diuina voce Propheta
Praedixit Daniel) quali ratione, vel arte
Blasphemum hoc cornu tria cornua deturbabit
De Romanorum bis quinque cornibus : atque
Qua ratione domus sobolem, uxoresque, gubernet :
Qua ratione suum Mahometum tollat ad astra
Praeferat, & I E S V Christo qui solus, & vnus
Est verum, via, vita, salus, sapientia nostra :
Qua ratione colat genere & virtute celebres,
Iudicium & leges veneretur, tempora signet :

Quid

Quid dux, quid princeps, quid Rex, quid & in-
duperator

Quilibet eximij modo gesserit, ordine monstras
Exiguo hoc libro. Quare mea percipe porro
Dicta: typis librum mox tradito, publicus esto.
Inuenies multos auida qui mente reuoluent,
Et candore pio optabunt tibi fata secunda.

Henricus Laurentius
Consul.

A L I V D.

 Hen Turca ferox fidei sanissimus hostis,
Non tantum Helladias occupat arte pla-
gas:

At Asia populos, terra & localata subegit,
Subiecit Lybia splendida regna sibi.

Pars magna Europa, Aegaei latera aspera ponti,
Turcarum penitus sub ditione iacent.

Fundamenta DE O posuit quae prisca vetustas,
Sacrilega (infandum) deiicit ille manu.

Sedibus à propriis Musarum Numina pellit
Intrant in quarum fraus, Venus, arma, lares.

Pannoniam totam possit quod vincere, cunctas
Extendit vires Turcica turba suas.

Vnde trahant ortum, qui mores, vita sit, ecce
Historicum noster prodidit autor opus.
Vnde brevis scripto poterit cognoscere Lector,
Quæ passim variis sparsa fuere libris.
Ceu decus hortorum Laurus, gratissima Phæbo,
Crescit, non ullo deiciturq; Noto:
Frondebis at semper formosis lata senescit,
Et virides umbras suppeditare solet:
Sic tua LAVRENTI monumenta perennè virebunt,
Nec metuent morsus, linde Mome, tuos:
Historia & præsens viuet, de gente nefanda,
Scripta, colit reprobi quæ Mahometis opus.
Christicola ite, preces armis miscete parati,
Noster ab horribili gente triumphus erit.
Vtq; Dionæas dulcis Philomela velucres,
Turcica pelletis semina Marte pio.
Sed tibi RISBERGI, quem virtus iungit Olympo,
Pro studiis grates postera turba canet.
Vive vale quæ, tuos felix pertexat labores,
Vive diu, ut patriæ commoda plura feras.

Bartholomæus Bylouius Seno ph.B.
& Poëseos Candidatus.

ALIVD

A L I V D.

 Nostro misera Ecclesia seculo!
O multis nebulis tristitiæ obsita!
O latratibus obnoxia feruidis
TVRCI & DAEMONIS impij!

Horum quis caneret sævitiem canum?

Horum quis fugeret fat duplices dolos?

Sunt ambo Hæctoreo cedere nescij

Pelidæ & stomacho graui.

Hem tu, tu R I S E B E R G I, scelerum patres

Infandos canis, ac omnigenam doces

Turbam, quæ fugiendi ratio hostium

Horum decipulas fiet.

Iras Mysta doces D A E M O N I S efferas

Euitare: siles atque tyrannidem

Nunquam, ast amplificas, vt redeant citò

Ad frugem reprobi bonam.

Nunc de belligeris, doctè vir, horridis

Turcis, exiguo sine libidinum

Discernunt auidi qui scelus, & nefas,

Et fas, dicere præparas.

O gratum exit opus, non sine gloria

Contextum, monimentum ære perennius

Et

Et certè positu pyramidum altius
Regali, & preciosius!

Hoc non imber edax tempore quolibet
Prorsus diruet, hoc non Aquilo impotens.

Quare, si, R I S E B E R G I, inuidiâ truci
Maior fortè morarier

In terris odio est; per liquidum æthera
Pennis instar auis, non moriens, eas.

Rectè si video, cruribus asperas
Pelles crescere dixerim.

Iam, iam, credito, muteris in alitem
Album: per digitos ac humeros tuos

Læuis pluma videtur benè nascier.

Felix ocyor Icaro

Tandem Dædaleo nunc precor hoc libro
Visas littora germana tuo. Diu

Vitabis Libitinam: Patrio solo

Laus, & fama sies. Vale.

*Nicolaus Rhodeniuss,
Soltquellenfis.*

RELATIO-

RELATIONIS
 RERVM TVRCICARVM
 CAPVT PRIMVM,
 De Origine & appellatiōe.

Aucasus montium Asiae parens, solo non sufficienter fertili, foecundissimos suos indigenas Scythas, ex Septentrionali suo angulo, in reliquas mundi plagas, veluti alter equus Troianus, per suas angustias (quas portas vocamus) effudit. Alios quidem versus Occidentem per Sarmaticas

Triplices Scythae.

portas: qui Amazonibus, callide copulati, Tanaim, Tyramque; traiecerunt, & Scythas Europaeos, hoc est, Polonos & Vngaros, procrearunt. Alios versus Orientem per Sogdianas portas: qui circa Chesehum Sogdianos, Tataros, vicinosque; Scythas Asiaticos plantarunt.

Alios denique; versus Meridiem per Caspias (quas Alexandrum Magnum olim contra Scytharum eruptiones & incursiones ferratis trabibus obduxisse legimus) & Armenias portas: qui initio solito more a depasto ad depascendum locum carris seu mapalibus oberrarunt (vnde nomen Turcorum acceperunt) donec viris & viribus aucti auxiliares copias Hormisdæ (al. Orimasdæ) Persarum regi promittere possent.

Verum in itinere Hormisdæ cadunt, Persasque; in Saracenorum potestatem devenisse audientes, in Corasena & Hircaniae finibus substiterunt: & loci fertilitate capti

Bella Turcorum & Saracenorum.

vrbes & regiones sibi subijcere cœperunt, pertæsi nimirum oberrationum, & mutationum soli.

*Turci &
Persæ.*

Mahometus autem, Persarum rebellium Pseudorex, Saracenorum iugum excussurus, implorato auxilio Tangrolipicis Mucaleti capitanei Turcorum, tria millia sagittariorum adducentis, Pissarissum Arabiæ regem vincit, & ampliaturus suum regnum contra Saracenos, rogat Tangrolipicem, vt etiam vlteriùs contra Indos profici scatur. Hoc cum Turci facere recusarent, non solùm vt canes abiecti sunt, quando stipendia sua poposcerunt, sed etiam transitus per Araxim eis est denegatus, quo minus redirent ad suos.

Indignabundi itaq; Turci prima vice secedunt, & iniuriam deuorant. Mahometus autem Turcos etiam sibi vi subiecturus, quod precibus obtinere non potuerat, eos ex improviso adoritur. Verùm dum ad Aspochanum urbem subsistit, & per Curbantidis solitudines dubitat Turcos vlteriùs quærere, à Tangrolipicis copijs obruendis obruitur, & prima vice succumbit: recollectis nouis copijs ei secundò obuiam procedit: ast ipsemet Mahometus equo collapsò collum frangit, reliqua cohors Tangrolipicem Persiæ Sultanum salutat. Mox Tangrolipix per Cucumetum nepotem suum etiam Arabes sibi subijcit, & Arabum Sultanus creatur.

Saraceni palmam præreptam ægrè ferentes, Turcos aperto adoriuntur bello. Verùm malleus, quod dicitur, ad incudem, & quidem per non paucos annos: donec tandem conuenerunt (vtpote attritis vtrinq; viribus) vt Turci Saracenorum tributarij, Saracenicam religionem (Mahometismum seu Alcoranum) Saraceni Turcorum nomen susciperent.

*Reconciliatio prima
inter Turcos & Saracenos.*

Post

Post aliquot annos, Saracenis per mutuas discordias, & à Diogene Græco Imperatore attritis, Turci regnū Asiaticum sibi rapuerunt, & Principes sibi ex suis ita creauerunt, vt tamen regium titulum Calyphis relinquerent.

Elapsis centum nonaginta duobus annis, Tatarum expeditionem nouam in Europam suscipiunt, pars eorum Boleslao Pudico Polonorum rege victo Cracouiam, inde Henrico Pio Silesiorum duce ad Lignitium profligato Silesiam incendijs vastat, & vastabunda per Morauiam penetrans suo regi, in Vngaria agenti, se sistit. Coniunctis itaq; viribus rex Tataricus hac expeditione etiam Turcos & Saracenos, mutuis dissidijs implicitos, sibi subiicit. Saraceni Turcos, vt foederis violatores, repudiant. & pristinum suum nomen recipiunt.

Turci verò suum nomen, vt notum, & Saracenorum religionem, vt salutarem, retinent: & paulò post Tatarici tributis pertæsi, vicinos Græcos excursionibus, & depredationibus lacerant, si vel vires recolligere, ad excutendum Tataricum iugum, queant, vel alienis in regnis hospitium vi, & armis occupent. Neque etiam eorum votum euentus fefellit. Nam inter Græcos vrbes & regna occuparunt, & sibi duces constituerunt.

Cùm autem circa annum Domini 1280. Omar (scilicet *Reformator*) Persicus Theologus nobilissimus cum Halino (scilicet *Alcoranus*) socio, Alcoranum non solùm explanaret, verùm etiam redargueret, adeoq; crassiora mendacia, & aniles fabulas redolentia narrata expungendo, honorificè & placidè corrigere conaretur, acie mouit certamen. Alcanoristæ enim litteram etiam absurdam, & blasphemam mordicè retinent, & defensant, nouoque nomine se Musulmannos, id est, Orthodoxos (quo nomine Turci hodiè admodum

Sophi.

gestiunt vocari) appellant. Homaristæ verò contra Alcanoristas istos, Sophi hoc est, Reformati dici volunt. His Persæ, illis Turci in hunc vsq; diem subscribunt. Hodiè verò inter eos quàm plurimi sunt Ammanitæ, qui videlicet amplectuntur religionem Ammæ, id est, PrætoIohannis.

Reges Turcici

Hanc Theologorum logomachiam (vt sic vocem) arripiunt Duces Turcici, vt optatam occasionem noui belli sacri, & relictis Persicis Homaristis (*quibus bellum indicturos se simulabant*) in mutua viscera ferrum cõuertunt, præcipuè verò quatuor familiæ nobiliores de primatu rixam, gladijs ac telis dirimendam, mouent; mutuis vulneribus confecti exterorum auxilia quærunt (*unde adhuc hodiè in Turcica aula tam diuersissimarum & remotissimarum regionum lingua frequens est*) donec tandem circa annum nostræ salutis 1300. familia Oguciorum palmam obtinuit, & quidam vir virtute, & robore, vt ingenij acumine, & calliditate præstantissimus, obscuriore parente (*& tamen ex nobili Oguciorum familia, unde Spurium eum fuisse puto*) natus & à patria Othomanus dictus, (*vero autem nomine Delinus seu Galinus*) primus Rex Turcorum est creatus.

Imperatores Turcici

Regium hunc titulum Mahometes, eius nominis secundus, circa annum reparatæ nostræ salutis 1453. ampliavit, & primus Cæsar seu Imperator à suis copijs imperio Byzantino & Trapezontio subactò, salutarus est.

Hanc nostris diebus, non solùm maiestatem Turcicam audimus, sed etiam potestatem Othomanicam sentimus, non absq; irreparabili damno. DEVS nostri misereatur, pugnetq; pro nobis, & excitet suo nos Spiritu, ne Turcicus ille Vlysses Alcorano suo Arianismis referto, Israëliticum Palladium, Thronum Gratia, & intercessorem nostrum Dominum IESVM CHRISTVM ex templis Sancti Spiritus,

Spiritus, cordibus nostris auferat, & reliqua Græca cohors Germaniam, somno vinoque sepultam, inuadat, id quod clementissimus pater cœlestis auertat, ex animo precor.

Ad APPELLATIONEM quod attinet, D. Philippus vocabulo Turci vastatorem significari asserit, eò quòd longè lateq; omnia deuastet. Alij verò quasi geminobellum Troianum ab ovo ordiuntur, dum Turcos vel à Tyras, filio Iaphetis; vel à Teucris regione Asiæ: vel à Teucris populis: vel à Turcano Herculis filio: vel à Turco Troili filio, Priami nepote: vel à Turca Persiæ emporio: vel à Tyrck fluuio: vel à Trux: vel à Tortura dici contendunt. Alij Ebræum vel à Tharah: vel à Tzor: vel à Racha, deriuari volunt. Alij Græcum malunt vocabulum, & vel quasi *Θουρκος*: vel quasi *Θουρκο*, quæ vox alludit ad nomen Hebræum, HAGAR: vel quasi *ἰουρκος* seu *ἰούρκος*. Alij ita quærent Etymologiam: Turci seu Scythæ. Caucasij, olim Cyrtij dicti sunt: ea appellatio corrupta est per Metathesim Synæresim & Antistichon. Nam *κύρτιον* per Antistechon redditum fuit. Curtius: Sicut *ὄσ* sus *δύω* duo, *θύρα* *Θύρε*. Postea per Synæresim *κύρτιος* Curtos dictos: & tandem per Metathesim Turcos pro Curtos appellatos. Alij etiam à Doscis: alij à Tuscis deducunt Turcos.

Si Originem spectamus, Turci (vel ut ipsi pronunciant *Turki*, aut *Turchi*) ipsorum lingua *voçades* pastores, oberones, Planetas & stelliones, mapalibus hinc inde à depasto ad depascendum solum oberrantes significat.

Dominatores ipsorum ab Othomano, Othomanni dicuntur: Sicut Romani Imperatores ab Augusto Augusti: Aegyptiorum Pharaones à Ptolomæo, Ptolomæi olim dicti sunt. Verùm de nominibus dignitatum suo loco diceretur.

infra cap. 4.

CAPVT SECVNDVM

De Oeconomicis.

VM de hoc capite Lonicerus, Mollerus & Rauvvolsius omnium manibus terantur, membratim paucissima adijciam, quemadmodum ex diuersis relatoribus collegi, forsan enim non vbiq; eadem ratione œconomiam administrant.

1. Coniugium præ coelibatu tempestiuè exosculantur, & per manum Sacerdotis in templo copulantur.
2. Vxor viro non adfert dotem, siquidem vir virginem filiam à parentibus emit: vxorem repudiatam, aut viduam sine dote inuenit.
3. Sponsam ad templum miris vociferationibus, & instrumentorum musicorum cantu deducunt, similiterque reducant.
4. Conuiuia nuptialia præcipuè funambuli, pugiles, præstigiatores, & id generis homines exornant.
5. Vxores ducunt, quotq; vnanimes conseruare & alere possunt. At pluribus intentis minor est ad singulas sensus, & vnanimitas sc. mulierum, caussa est infiniti diuortij.
6. Repudiata, libello repudij, vt singulari ornatu præstans, circuit optimo suo ornatu cum pedissequa, donec alius eam ducat.
7. Inobedientes vxores vehementer verberant, antequam per Cadinum, seu Cadilescherum diuortia fieri possant.

Quæli-

8. Quælibet vxor suam sobolem educat, donec ad scholam mittatur.

9. Non pauci Turcorum nesciunt veras parentes, cum non rarò prægnantes repudientur.

10. Liberi reliquas patris sui vxores vocant *Beymütter* aliter *Nouercas*: suam verò genitricem vocant *Matrem*.

A victus frugalitate admodum commendantur à pluribus scriptoribus.

Nam i. diebus *Iumar* seu *Sabbathi* sui, finitis sacris, conueniunt singulæ opificum & artificum tribus, & genio indulgent contributis symbolis: ita tamen ne inebriantur. Ebrios autem vocant eos, qui conuiuij lætitiã inturbant, aut in plateis clamant. Aliàs enim ita inebriantur, vt vix domum reperire queant.

Reliquis diebus sitim vix aquis fontanis sedant, & vel atro pane ex hesterno iure contenti sunt.

Ad valetudinis conseruationem verò bibunt potum aromaticum, quem *Chaube* vocant colore atrum, sapore præstantissimum, nostram aqueuitam facilè, si non superantem, tamen æquantem.

2. Fructus terræ & arborum ante epulas sumunt, & ita illis primas, qui nobis secundas mensas faciunt.

3. Mensam, scabella, & scamna non habent, vt nos, sed corium durius, quod substernunt, eorum vicem supplet. Hinc hospitia publica tibi nihil, nisi parietes & pauimenta præbent.

4. Vbi humi igitur ita super pelles substratas discubuerunt, breui oratione præmissa citissimè vorant, ne verbum quidem sonantes, cum flare & forbere periculosum secundum medicos, digitis cibos ori admouent, cum cultellis non vtantur: Coquus carnes ita minuit, & pistor panes

panes, vt digitis ori admouere, & quàm citissimè deglutire possint: Panes admodum dulces habent, siquidem farinam semine dulcifico, quod *Susson* vocant, inspergunt, & ita ad pistorem mittūt, qui ita pinsit, vt vnus blomus duos bolos præbeat: Ferculo vno atq; altero sunt contenti.

5. Finito ientaculo, prandio, aut cœnâ (*ter enim quotidie cibum sumunt*) Pythagoricâ, quisque statim, recitatis precibus eucharisticis, ad suos redit labores. Post cœnam verò si non statim hora precum adest, colloquijs sibi gratis se recreant, donec per vocem *Mezzini* vocentur ad preces nocturnas, quibus absolutis cubitum se recipiunt.

6. Lectos non habent plumeos, contenti corio, pelle, aut panno crassiore. Sicut enim finitis epulis mensas & scamna ad parietem: Ita manè surgentes stratum suum de clauo parieti infixio, suspendunt.

7. Abstinent à carne porcina, vt à DEO prohibita: à piscibus, vt qui sine vino venenum: à fabis, pisifq; vt sanguinem diuidentibus: delectantur melle, cepis & allijs: affatis item carnibus, quas tamen coquus ita minuit, vt vix affatas agnoscas.

8. Abstinent & à vino, olim tamen magis quàm hodiè. Amurathes enim vinum bibentes decollauit. Vineas autem colunt, & vina exteris vendunt: inter quæ præstantissima sunt, quæ circa Constantinopolim & Varnam proueniunt, & nobis *Rummenej* vocantur, à regione, quæ illis Romaniola, nobis Thracia dicitur. Secundas dignitates tribuunt vino NISIS, quod ad Armeniæ limites, & in radicibus Antitauri Australibus prouenit.

9. Vini loco habent aquas vel simplices, vt ex fonte hauriunt: vel aromatibus conditas: inter quas Pachmatz est potus ex aqua & vuis passis; Tscherbet, potus ex Sac-

caro vel melle & aquis: Curmi seu Zythum ex aqua & hordeo: Hassaph potus ex aqua, & Zizyphis, vel melle & rosacea aqua addita.

In *Amictu* quisq; suam conditionem exornat. Ex colore enim, & præstantia vestis, adeoq; tiaræ, agnosces conditionem personæ, & facillimè Bassas à Begis, Ianizaros ab Vlufagis, & Solachis: Sanguiacos ab Imralemis distinguēs.

Mulieres in publicum prodeuntes nigro reticulo faciem suam velant. Reticula autem illa vulgus mulierum ex fetis equinis, nobiliores matronæ ex serico contextunt.

Aedificia vix inuenias splendidiora, cum etiam Bassæ contenti sint vilissimo domicilio: supellectilem rarissimam & peruilissimam: ianuam procerior non intrabis erectus, utpote humiliorem: mensas, scamna, subsellia non habent, sed pelles: olla vna atq; altera coquo sufficit.

Causa huius est quod omnia, aut sanè potior pars hæreditatis, post obitum mariti cedant Sultano: quapropter potiùs nummos, quàm supellectilem colligunt. Ad parietes tamen suspendunt varia vasa diuersæ præstantiæ, quæ mnemosyna amicorum non ad vsum (*nefas enim esset vti mnemosyno ad rem domesticam*) sed ad ostentationem habent.

Peregrinis præter parietes & pauimenta superiùs & inferiùs nihil suppeditatur ab hospitibus: Cibum inuenies in popina: vinum apud Oenopolam: potum mixtum apud Zythopolam; lectum ad parietem pendentem inuolutum, aut sanè pallium: auenam & stramina præbebunt venditores, subinde ad hospitia publica accedentes, & quærentes, vtrum sit, qui indigeat.

Ad mores quod attinet suis virtutibus & vitijs noti

Salsum & parte

sunt. 1. Præcipuè verò delectantur officiosis & operosis salutationibus, ne dicam superstiosis. Nam vel Gallos, & Italos, Belgasque superare dicuntur.

2. Ut voraces ad nos accedentes: ita in Turcia inediæ patientissimi, similiter caloris, sudoris, & laboris, cum tempore pacis otio diffluant: frigoris impatientiores perhibentur.

3. Quotidiè exercentur omni genere armorum & certaminis.

4. Mirificè recreantur colloquijs & visitationibus aliorum, præsertim captiuorum exterorum: sæpè enim integros dies istiusmodi collationibus absumunt.

5. Maximam laudem & promotionem inuenit captiuus, qui eorum virtutes bellicas, victorias, moresq; commendat, aut cantillare gestit.

6. Sæpissimè exteris suas res gestas operosa eloquentia exponunt, & ita suo se ore laudant.

7. Quia otiosi plagis apud eos ad labores coguntur, & tamen proniores sint ad otia, quàm negotia, non solum confabulationibus & visitationibus tempus terunt, sed & venationibus indefessis: obambulationibus in foro & littoribus: adeoq; negotiatione, hortorum cultu, & agricultura: talis, alea, præcipuè verò Schachia ludendo: crebrò etiam oberrant in plateis, & vijs publicis, per agros & hortos fidibus suo more cantantes. Musicum Instrumentum vulgatissimum est Quinternio, aliàs quinq; , aliàs septem, aliàs decem fidibus constans.

8. Labores grauiores imponunt captiuis Christianis, vt sunt architecturæ, fabrorum ligni & ferri, futorum, pistorum, sartorum &c.

9. Cùm sint arrogantes & perfidi, nimis faciles aures præbent

præbent delatoribus, quòd sanè maximo suo cum malo maxime experiuntur Visiribassæ, Beglerbegi, Sangiaci & Cadini.

10. Mamelucis, id est, Christianis ad Mahometismum accedentibus non credunt, etsi ore simulent, & gestibus. Dicunt enim, si à DEO suo optimo patre deficit, quomodo fidelis esset mihi hosti, & persecutori suo?

11. In captiuos quibusdam in locis admodum sunt liberales, & *omnes*, quod vix crederem, nisi me moueret autoritas eorum, qui captiui apud ipsos fuerunt. Quando capiuntur, ita tractantur, vt mori potius optent, quàm viuere: Similiter quando ad Sultanum, vel alios ducuntur: non autem mirum: quis enim licetor mitius agit cum captiuis? vbi verò in carcere iam degunt, sentiunt Turcorum largitatem. Quia enim Eleemosynas erogare tenentur, antequam petat egenus, sponte mittunt famulos, qui sciscitantur de captiuorum egestate.

12. Captiuos suos Christianos non semper habent in carcere, sed oriente Sole educunt ad labores agri, vel aratri, opificij, maris, &c. Sole occidente, reducunt ad carcerem, compedibus ligant, & pane doloris cibant: ibi interdum fit, si captiuus ægrotet, vt ad labores educi non possit, vt interdum optimè curetur ab alijs ciuibus: quod tamen rarissimū, & hodiè experientia contrarium probat.

CAPVT TERTIVM

De Ecclesiasticis.

Eligio Turcorum Mahometica, à Mahomete Saracenorum legislatore: Alcoranismus ab Alcorano, hoc est, libro legum Mahometis: Alcoran rectius dixeris, nam Al est articulus Ara-

bicus: vt Itali dicunt la-fede, Galli la-foy, Germani des Glaube: sic Arabes Al-curan, seu Al-curaan, seu Al-coran: Mahometismus à Mahometo appellatur. MAHOMETVS autem (*rectius tamen Muchammerus dixeris*) natus est posthumus, anno Christi 571. (*in hac annorum annotatione omnes diuersitates reijcio, & Alcoranum sequor*) duodecimo die Sabahen (*aliter duodecimo die mensis Rebial Euel*) qui respondet nostro 21. Septembris, die Lunæ, vt Astronomicus calculus probat, seu die Veneris, vt Alcanoristæ asserunt (*unde & dies Veneris eis est dies Sabbathi, seu feriarum sacrarum*) in pago Itra-rip, Mechæ vicino, patre Abdalla Motalibe Arabe, ciue primario, qui obiit paulò ante filium natum, & matre E-myna, seu Hymina, seu Hemnya filia Gaubin, Ismaëlitica foemina: imperante Iustino Iuniore in Oriente & Occidente (quoniam occidentale Orientali tunc restitutum fuit, vsq; ad Carolum Magnum) Fratres habuit vndecim.

Nomen Mahometi diuersimodè explicatur. Quidam enim quasi م م ن م م dictum volunt, quæ derivatio respicit græcum μάχομαι, quod nimirum legem pro libidine sua non iure, sed gladio propaget. Quidam Mahometh reddunt Germanicè Grimm. Ast Muchammet ipsorum lingua destructorem sonat. Honingerus verò dicit Amatium & laudatum sonare.

Quando secundum agit annum, mater etiam moritur & nutrici Limæ, seu Halimæ commendatur: ast orbis curatur vsitato more, a sinosque pascere cogitur.

*Adolescens
Camelos
pascit.*

Adolescens tredecim, aut sedecim annorum in Iesrab camelos pascit: & quia atra nubes supra eum apparet vbicunque, mouetur, herus eius consulit augures, qui respondent: Iste puer atram nubem inducet super orbem Christianum; simulque augurum princeps sui, suæque familiae

miliæ salutem supplex ab ipso Mahometo impetrauit.

Herus suum quem metuebat Agasonem mercatori Abdimonepli vendit, & ita suam familiam saluare se credit. Ferunt eum vsum præceptore quodam Iacobita, *ex fit. Mercator* his qui Christum docent merum hominem Spiritu sancto conceptum &c. quam heresim Saraceni amplectuntur.

Abdimoneples Mahometum, propter calliditatem in negotiatione, admodum diligit, adeoq; ei omnia suæ domus concedit. Erat verò eidem Abdimonepli domesticus sacrificulus Arrianæ sectæ, exul (*Nam fuerat Abbas Monasterij S. Callistrati in urbe Constantipoli, & Monothelitarum errorem eiectus in exilium*) Sergius nomine, Italus genere, homo facundissimus, qui Mahometum initia doctrinæ docuit.

Mahometus huc illuc negotiator terra mariq; iactatus, audit diuersissimos concionatores (*fuit enim & insignis Hypocrita*) hypocrita, qui conciones vel nunquam quantum potuit, neglexit) & pro sui ingenij acumine, sentit cōtrarietates nequaquam spernendas: præcipuè cum Euangelium audit esse potentiam DE Iad salutem æternam omni credenti: consulit *Fit Theologus* Ioannem Antiochenum Episcopum Arrianum, consulit Iudæorum Rabbinos, consulit ethnicos Sacerdotes & Augures, conatur conciliare discrepantia, & opera Sergij prima folia Alcorani conscripta reponit.

Interim herus moritur, & Mahometus feruus, auxilio magicarum artium, & suasionibus Sergij Monachi Arriani, vxorem ducit heram suam Chaddigam (*al. Gaddisam*) vetulam quinquagenariam, cum qua immensas opes adeptus est. Quia verò sterilis erat, duxit subinde alias vxores, ita vt quindecim vxorum maritus obierit (*non numeratis ancillis, & stupratis puellis callidè dimissis*) ex quibus ta-

men omnibus tantum tres filias, Fatynam, Ceynem, & Vnicultumam suscepit. Cazinus autem vnicus filius duodecimo ætatis anno mortuus est.

*Persona
descriptio.*

Ad personam quod attinet, vir fuit Mahometus capite admodum magno, naso prægrandi, facie versutiam prode, barba proluxa, pedibus agillimus, statura breuior, sermonis suauitate, & linguæ volubilitate vel saxa ad suã sententiam pertracturus, morbo tamen Caduco obnoxius: quo morbo ne Chadiggam tristaret, testatur se à DEO vocari, & cum DEO colloqui: ad conspectum verò DEI ita exanimatum concidere.

*Fit Monachus sed
maritatus.*

Anno 38. ætatis mercatura relicta, vt sat diues, solitariam vitam eligit, & quotidie speluncam ingreditur Mechæ proximam, alijs inuizam, adeoq; inuisam: videns & audiens varia, recurrit mœstus ad vxorem, eiq; recenset. Chaddiga consolatur eum, & testatur non diuina oracula sed Diabolica ludibria esse, sicut otium puluinar, & melancholia balneum Diaboli esse solet.

*Visiones
habet.*

Quia verò voces & visa eum sequuntur, Sergio autore & scriptore audita consignat, subindeq; noua folia in cista della men segina, id est, arca legationis reponit.

Deceptorem agit.

Edocuit & columbam albam eruilia ex aure legere, & in media concione ad aduentum columbæ subticuit, auolante eadem, noua signa protulit, quæ à Spiritu Sancto in specie columbæ ei iam reuelata essent. Post Sergij mortem alios amanuenses conduxit, vt qui nec scribere, nec legere nossent, & subinde plura oracula folijs mandauit. Abdalacales Iudæus, Scriba & Cancellarius eius, vir doctissimus, audiens sibi ab hero suo dictari absurda, aut etiam Moisis legi contraria, subinde mutauit verba dictata, & pro suo libitu etiam alia consignauit. Cùm hoc

*Alcorani
Exordia.*

hoc per septennium fecisset, & Mahometus non sentiret, sensit DEVM non esse autorem istiusmodi nugarum, & propterea Mahometum vt furiosum reliquit, & quàm plurimos Iudæos ab ipso reuocauit. Horum exemplo & Arabum non pauci ab eo defecerunt. Cùm enim quodam tempore Iudæi eum de Camelis edentem vidissent, statim offensi facti magis Abdalacelis verbis fidem tribuerunt.

In tali rerum discrimine, familiares eius quærunt eum occidere, ast Mahometus, cum per decennium iam Mechæ docuisset, fugit in Almadinam seu Medinam oppidum Arabiæ desertiæ, (*ab Australi ad Borealem plagam tendens, & ita versus Palestinam se flectens*) testatur se missum gladio propagare Alcuranum, quapropter corradit fecem vulgi, præcipuè milites, quibus Heraclius mercedem detraxerat, vt canibus mercede indignis: & primò Iudæos nouem prælijs superat: hinc aliquot prælijs etiam Arabes, & quia præclarè se gerit armis, filiam Regis Arabum vxorem accipit, præter & contra Consiliariorum & Procerum voluntatem & consilium.

Hac ratione Mahometus ad fastigium Imperij euectus, non rex Arabum, sed Amiras Saracenorum dici vult, simulq; suam (*sic solet: nouus Rex, noua Lex*) legem, seu Alcoranum publicè proponit, & bellum apertum indicit omnibus, suscipere recusantibus. Mosen enim minis: Christum miraculis: se verò gladio missum esse propagare verbum. Amiratum suscepit anno Christi 622. ætatis suæ 52. anno duodecimo Heraclij, 15. Iulij die Iouis.

Vbi verò nouem annis vtrumq; gladium gestauit, suo morbo (*comitiali videlicet*) in senectute correptus, venenoque loco remedij à medico Alburnore propinato, relinquens nouem viduas, miserimè vitam finiuit, ætatis suæ anno

anno 63. Amiratus nono, Christi 632. Heraclij 23. die 12. mensis Rabe, qui cohæret cum 8. Iunij, fuit q; dies Lunæ.

*Canibus
objicitur.*

Dixerat autem se tertio die resurrecturum, vel cœlos ascensurum, quare custodiunt eum per triduum. Ast nimium foetentem, & cuius ossa etiam venenum roderet, canibus objiciunt.

*In aliam
tollitur.*

*De Magaete
Falsum Nat
Super & Solu
mias sculus*

Assentatores verò illius, vndecimo die recolligunt reliquias cadaueris, ferreoq; loculo inclusas Almadinæ, seu in Medina Talnabi vrbe in templo reponunt: sed erat magnes in fornice templi dolosè collocatus, qui naturali sua virtute loculum ferreum sursum raptum, in aère sustinet. Hoc spectaculum plurimos reuocauit ad Alcoranum. **DEVS** verò fulmine eum deturbat, idololatriam & templum destruens, anno Christi 1488.

*Fulmine
deicitur.*

*Recolligi-
tur.*

Mahometistæ lugentes recolligunt exuuias (quas *ramen in infernum fulminis virtute coniectas quidam asserunt*) & nouo loculo impositas Mechæ in templo reponunt.

Vrbs.

MECHA autem vrbs est non muris, sed montibus præcipitibus cincta, sita in arenis Arabiæ petreæ: religiosis peregrinationibus Turcorum ad sepulchrum Prophetæ sui admodum celebris. Abundat hæc vrbs columbis, quæ à Sacerdotibus sacris pascuntur. Credunt enim eas esse ex genere candidæ istius columbæ, quæ Mahometo in aurem suggerere videbatur Alcorano addenda, vel subtrahenda: his columbis etiam tanta est licentia, vt grana colligant in ciuium ædibus, imò singularem sibi pollicetur ille ciuis foelicitatem, si sacram columbam alere dignus videatur.

Templum.

In hac est Templum augustissimum quod ab Angelis iubente DEO ipsi Abrahamo esse ædificatum aiunt, montibus saxa ex longinquis regionibus comportantibus: forma

forma est planè rotunda, in fornice vnicam fenestram habens: fores eius inæstimabilis pretij, ad quas lapis est magnus à monte tardiore adductus, & vita olim donatus: hodiè verò singulari virtute præstantissimus. Nam hunc aspicientes statim se vita æterna dignos effici statuunt.

In hoc templo est sepulchrum Mahometi memorandum. Primùm enim sunt cancelli ferrei, formâ magnam Sphæram referentes, & ita collocati, vt vna medietas non conspiciatur, muniat tamen sepulchrum, ne quis per subterraneos aditus tantum Prophetam auferat: altera medietas supra terram conspicua est. *Sepul-
crum.*

2. In centro huius machinæ ostendunt loculum Mahometi ex purissimo marmore.

3. Ad caput est altior tabula marmorea, literas Arabicas auro obductas exhibens: ad pedes similiter est breuior tabula erecta, Arabicis literis ornata: ad quatuor angulos loculi sunt quatuor fulcra auro inducta, & tegumentum (*vulgò cælum vocant*) ex viridi Schameloto, sustinentia. In ipso loculo an quicquam sit de exuijs Mahometi valdè dubitatur. Nefas est etiam accedere & introspicere. Beati autem prædicantur qui credunt etsi non vident eius reliquias.

Hæc est legenda de Mahometo, ex ijs quos habere potui scriptoribus in vnum congesta.

Post aliquot autem annos folia Mahometi oracula continentia hinc inde recolligunt, & quia magna inuenitur contrarietas, Amiras Theologos Saracenorum præstantissimos conuocat, omnia folia corradit, eorum officio librum congerit, & in quatuor partes seu tomos distinguit, qui vltimatè vocatur Alcoranus, rectiùs Al-Curan al. Curaam: estq; rythmis Arabicis conscriptus, vt à Turcis

& Saracenis cantari possit, ad exemplum Iudæorum, qui Ebræa Biblia cantillant.

*Alcorani
correctio.*

Circa annum 1290. Omar seu Homar Theologus Perficus correxit Alcoranum, fabulas prisca mutilatè ab indoctis conscriptoribus allegatas compleuit, aniles fabulas deleuit, & Omaristis, id est, Reformatis originem præbuit contra Alcanoristas Turcos, qui Musulmanni, id est, Orthodoxi vocari malunt, & Alcoranum secundum literam retinent, etiam absurdissima proferentem.

Hic, Alcoranum qui non habent, vt inserant plenioris cognitionis gratia, recurrant ad centuriam septimam ecclesiasticam, aut ad octauum Tomum Germanicum Lutheri Ienensem.

Vt tamen aliquid habeas, candide lector, ecce subijcio tibi quædam honestiora, ex eo libro collecta, secundum Catechismi nostri methodum.

Præcepta habent Octo.

*Decalogus
sc.*

1. *Vnum DEVM colito.*
2. *Parentes gestibus, verbisq; reuerenter honorato.*
3. *Quod tibi non vis fieri, alteri ne facito.*
4. *Iusto tempore in templo dieb. Iumar, & Bayram adesto.*
5. *Quotannis bis ieiunato & sacrificato.*
6. *Elemosynas de tuis legitimis bonis, antequam egenus petas, largitor.*
7. *Coniugium expetito, alteriusq; coniugem, aut ancillam ne tangito.*
8. *Neminem extra casum necessitatis occidito: cadem fortunam boni viri redemptione, aut quadraginta egenorum cibatione recompensato.*

Hæc præcepta qui seruarit saluabitur, qui contempserit damnabitur.

Credunt

Credunt vnicum DEVM creatorem, & conseruato- *Symbolum*
rem rerum, iustum, bonum, omniscium, omnipræsentem,
vindicem &c. non edentem, aut bibentem: filio & vxore
carentem: autorem Alcorani & Alforcami: peccata re-
mittentem omnibus in Mahometum credentibus, & bona
operantibus: in manu tenentem tabulas, quas quotidie
centies sexagies inspiciat, & secundum præscripta illa o-
mnia in mundo gubernet & conseruet. Qui DEVS vni-
cus consensu animæ suæ & Angelorum, hominem & o-
mnes creaturas creauerit, & Diabolum, creationi homi-
nis addere suffragium suum superbè recusantem æterna-
liter ex cælo eiecerit. Qui victum homini creet quadra-
ginta annis antequam nascatur: qui assessores & consilia-
rios suos Mosen, Dauidem, Christum & Mahometum di-
stinctis temporibus miserit conuertere populos: quorum
consilio rediens iudicaturus sit viuos, & mortuos in ex-
tremo die.

Iesum Christum credunt esse *logon*, & magnum Con-
siliarium, seu Visirobassam DEI, natum ex virgine Maria
sub palma deserti Orientalis: hominem verò mundissimo
corpore & anima, afflatu diuino præstantissimum, quem
DEVS tertium miserit miraculis & facundia linguæ con-
uertere populos, quos nec Moses minis, nec David armis
potuerit redigere in ordinem diuinum: quem Iudæi in-
gratissimi voluerint crucifigere, ast DEVS dilectus suum
Secretarium eripuerit, & ad pedes suos locarit, Iudæique
loco Christi Apostolum Christo per omnia similem cru-
cifixerint (*in quem nos narrant credere*) Spiritum sanctum
non, nisi in quatuor Consiliarijs DEI agnoscunt.

Credunt in *Mahometum* DEI postremum & præstan-
tissimum Prophetam 5. Mos. 18. v. 15. & Ioh. 16. v. 7. pro-
missum,

missum, & iusto tempore missum vi & armis conuertere populos nondum conuersos, per prædecesores suos. Beatos eos qui in hūc vt verum promissum Messiam credunt: damnandos cum Iudæis & Seithan, id est, Sathana, omnes non credentes in hunc Mahometum.

Oratio.

Orationem Dominicam & psalmos Dauidis retinent, quibus adijciunt infinitas formulas precum. Sequens oratio ipsis præstantissima est, quæ secundum locum post orationem dominicā habet, quam quotidie quinquies recitant.

- » In nomine misericordis, clementis & optimi DE I.
 » Gloria DEO regi æternitatis misericordi & benefico re-
 » gi Diui & Iudicij, seruiamus ei & auxilium inueniemus,
 » dirigas & ducas nos ad veram metam eorum, qui placent
 » tibi, & quibus non irasceris & non errabimus neque pec-
 » cabimus. Amen.

Tertiam dignitatem obtinet Encam, quæ precatio est pro viuuis & mortuis, & admodum longa, quotidie quadragies recitanda, ac proinde in aula singulares Sacerdotes aluntur, qui nihil aliud agunt, quàm Encam recitantes pro salute Sultani.

Gestum orationum.

Oraturi lauant os, manus, pudenda, genua & pedes, exuunt calceos (& caput non aperiunt) vt digni qui accedant ad DEVM, & mundi inueniantur: pectus subinde rudent, & faciem, corpusque modò eleuant, modò demittunt: adorant DEVM, Angelos, elementa, Lunam, stellas & infinitos sanctos, ex quibus nobis solus S. Georgius iuxta placita Pontificorum notus est.

Baptismus.

Baptisumum non agnoscunt: simile tamen quiddam habent. Nam cum naturali foetore in lucem edantur, Adrichomio referente, infantulos lauant in fonticulo I E S V (qui est inter Heliopolim, & Cayrum in AEGYPTO, in horto amœno

& muni-

& munitissimo) vel si eò non possunt deducere infantes, lauant eos in suis Moscheis, vbi reseruant aquas ex hoc fonticulo allatas. Lotionibus autem membrorum faciliè Pharisæos, & Papistas superant. Partim enim totum corpus, partim membra sensuum, partim generationis membra absq; pudore lauant, & nefas non est si puella, aut mulier videat. Hinc peculiari cultu DEVM afficere se credunt, si Thermas, & balnea constituent & exornent. Lota membra oleo, vel vnguentis pretiosis & odoris vngunt.

Lotiois.

Circumcisionem autem (quam *Tsuneth* vocant) retinent, & quidem infantulos sexto, septimo, octauo, vel exemplo Israëlis, decimo tertio ætatis anno, circumcidunt, ita vt *Circumcisio* sit adiphoron. Saluantur enim ex Turcis nati, etiam si non circumcidantur, modò in Mahometum credant.

Circumcisio.

Turcicos pueros qui Alcorani iam initia didicerunt, domi circumcidunt, si pauperiores sint parentes: vel in templis, si ditiorum filij. Nam magno comitatu & pompa circumcidendus, equo vel mulo impositus, ducitur ad Moscheam, seu templum, bos sacrificatur, & sacerdos circumcidit eum. Nomen autem ante circumcisionem induunt, quàm primum natis infantibus; postea domum reducunt, & in honorem circumcisi affant Taurum integrum excoriatum, & exenteratum, in cuius ventre veruecem, in veruece gallinam, in gallina ouum recondunt. Hæ hoc modo affatæ carnes, postea in minutissimas particulas secantur, vbi satis spectatum propositæ, & epulas præbent conuiuis.

Circumcisio puero- rum.

Pauperum filij, plerumque magno numero gratis circumciduntur, quando alicuius Sultani, aut Bassæ filius circumciditur.

Puella.

Tertio die post circumcissionem lauant & vngunt eosdem pueros, & amplissima eis dona offerunt, pro vt diuites sunt. Mulieres & puellæ non circumciduntur, sed examinantur & si in Mahometum credunt, saluantur abque circumcissione.

Circumciso Mamelucorum.

Mamelucos autem seu Christianos Mahometismum fuscipientes sic circumcidunt.

1. Magno comitatu in forum (*non enim digni qui in Mafcheas duci possint*) ducuntur.
2. Crucem propositam ter expuentes pedibus terunt, & Christo crucifixo blasphemis verbis à Sacerdote verbis præeundo recitatis, renunciant.
3. Eleuatis digitis iurant se in DEVM & Mahometum credituros, omnemq; fiduciam suam in eos collocaturos: adeoq; se pro his viuere, & mori paratissimos futuros.
4. Circumciduntur per sacerdotem peculiarem, si volunt, si verò recusant, sufficit abrenunciatio crucifixi, & iuramentum in Mahometum: In signum tamen circumcissionis tres Turci tres Sagittas in coelum emittunt.
5. Nouum nomen eis imponitur, antequam sagittæ emissæ, recidant.
6. Statim deducuntur ad balneum, vbi lauantur & vnguntur.
7. Honoraria amplissima eis donantur, & Cadini vel Cadilescher, vel Sultanus donat eis domum, in qua sibi victum quærant.
8. Deducuntur in donatam domum, & conuiuium opiparè præparatum celebrant.
9. Biduo proximè subsequente, magno gaudio & musicis instrumentis, comitatuq; operoso cunctos ducunt per plateas vrbis, malo, vel equo optimo impositos, vt ab omnibus

omnibus agnoscantur: Emittuntur interim globi lætitiæ, vexilla & equites vndique conspiciuntur, frondes & herbæ, si æstas est, substernuntur.

(*Ammanita verò in Persia & finibus Turcia retinent etiam baptismum ignis, & cœnam Domini integram.*)

Loco Cœnæ Dominicæ habent sua sacrificia. Sacrificant enim Tauros, vaccas, equos, Camelos, asinos &c. præcipuè arietes, exemplo Abrahami, DEO iubente arietem sacrificantis. Dum mactatur victima, vel ad templa, vel sepulcra, vel triuia recitantur certæ preces: excoriata aræ imponitur; tandem in particulas diffecatur. Pellis, pedes & caput sacrificulo, & vna quarta pars Sacerdoti, altera quarta pars amicis adstantibus: reliqua medietas sale confpergitur, & in minimas particulas diuisa pauperibus distribuitur: si quid remanet, id auibus relinquetur.

Corban peculiare sacrificium est, quod vouent ægroti, & offerunt reconualescentes: si non reconualescunt, non tenentur soluere, & voto satisfacere, eò quòd DEVS eos non restituerit sanitati.

Templa triplicia habent.

1. Meschith seu Moscheas, in quibus ad preces & conciones conueniunt. Meschit autem sonat templum ligneum: Zuma templum lapideum.
2. Metraffa, quæ sunt quasi cœnobita; seu sacerdotum habitacula.
3. Imareth, quæ sunt Xenodochia, & sepultura regum in quibus peregrinis victus per integrum triduum præbetur gratis. Moschææ sunt ædificia rotunda intus aureis literis, tapetibus & facibus ardentibus exornata: ad has contigua est turris rotunda.

Ad

*Preces so-
lennitas.*

Ad *Preces publicas* quotidie quinquies, secundum ini-
tia quinque horarum, conueniunt hoc modo :

1. Mezin Sacerdos conscendit turrin templo conti-
guam, & stentorea voce Exenochum, id est, inuitatorium
Psalmum declamitat: ibi, quisquis domi, se lauat & vngit,
& ad preces, quantum domestica negotia concedunt, se
præparat.

2. Soffi, id est, cantor. Cantores enim in Moschæa in
duos ordines, ad Austrum & ad Boream diuisi alternatim
canunt aliquot Psalmos Dauidis. Melodias autem si
audires diceres perpetuas fugas esse, ita præcedit & se-
quitur Chorum Chorus. Interea admodum lento gradu,
deuotionem ostentantes, adeunt templum, ad valuas tem-
pli calceos exuunt, & arma deponunt.

3. Ingressi templum non se mutuò, sed Sacerdotem a-
spectant & ad eius gestus suos formant. Absoluto enim
Psalmo Antippinus, in Orientali parte stans, complicat
manus, & eleuat in cœlum, versusque meridiem spectans
exclamat: Hala, Hala, Hala: mox in genua, & faciem pro-
cumbit, & terram osculatur: inde rursus erectus pugno
pectus tundit, iterumque in faciem procumbit, & suas
calamitates DEO murmurando exponit. Idem faciunt
omnes reliqui. Tandem rursus erecti, caput huc illuc mo-
tantes, ter clamant *Sabanala*, id est, misericordia DEI sit
nobiscum, seu *κύριε ἐλέησον*.

*Oratio pro
hostibus.*

4. Vesperi precationem claudunt hac formula: DEVS
confunde mentes gentium, in Crucifixum credentium, vt
discordia mutua attritos tuo Visirobassæ Mahometo eos
subiugemus, ad tui & Mahometi gloriam. Vnde & se no-
uo nomine vocant Islami, pacificos, mutuò concordēs,
(quod corruptum אֱלֵשׁ וִידֵשׁ videtur.)

5. Mozia

5. Mezin de turri cantat, seu declamat Missam, seu canticum, quo iubet vnumquemque ad sua, & suos redire.

A templis eorum arcentur. 1. Mulieres vt incircumcisa. 2. Christiani, vt incircumcisi, in crucifixum DEVM credentes, & proinde vt blasphemi. 3. Ebrij, vt deuotionis nubatores. 4. Mœchi, & adulteri, vt impuri. 5. Homicidæ, vt maledicti. Christiani in eorum Moschæis deprehensi, coguntur ad suscipiendam circumcisionem, vel si recusant interficiuntur.

Ad *Conciones* similiter per Mezin conuocati conueniunt, ast tantum diebus Iumar, seu Sabbathi (*qui nobis dies Veneris*) Exornantur autem præstantioribus vestibus & ornamentis.

1. Diebus Parasceues, seu in vigilia Sabbathi, diebus Iouis, vesperi accendunt candelas, quæ per totam noctem in templo ardent, donec vel à se ipsis extinguantur, vel mane ad concionem conueniant.

2. Vbi in templum venerunt cum Soffis, canunt caput Alcorani vnum, atque alterum.

3. Antipinus, id est, concionator conscendit suggestum rotundum, vndiq; patens, & vna manu Zimetæram, seu gladium Turcicum, altera codicem Alcorani tenet.

4. Erectus prælegit caput ex Alcorano, quo finito, gladium vibrans, ait: Hæc sunt verba Mahometi, & DEI nostri, gladio propaganda & defendenda.

5. Inter concionem neminem audias, aut videas expuere, tussire, vel dormire. Nefas enim est, id in loco sacro facere.

6. Talasmanus, id est, Archidiaconus manu dat signum, vt quisq; suam calamitatem DEO precibus exponat. Ibi murmuraciones, congeniculationes, pectoris tunsiones,

& in faciem prostrationes iterantur. Tandem ter exclamant *Sabanala*, id est, misericordia DEI nobiscum.

7. Tandem Mezin missam, seu suum ite missa est, detonat solito more, & quisque domum redit, ad prandium. Quo finito, ad labores vocationis redeunt, cum otium sit puluinar Sathanæ, & labor mandatum DEI, & *medium*, per quod DEV S homini benedicat. Sub occasum Solis autem genio indulgent in multam noctem.

Christianorum feria.

Christiani verò diem Solis celebrant, & ad suas conuocantur, per suos Sacerdotes, per plateas eundo, qui baculis maioribus fores Christianorum ita feriunt, vt tota domus audiat. Habent in quibusdam locis sua etiam templa, in alijs verò locis conueniunt in æde maiore, & sua sacra peragunt, vt nos. Quod, vt liceat illis, satis magnum tributum soluunt Sultano.

Festa habent duo:

1. Vlubayram, id est, Pascha prius, al. Buiuc Bairam, quod celebrant per tres dies continuos, in honorem DEI creatoris, & cum eo festo incoant nouum annum.

2. Chuccibayram, id est, Pascha posterius, al. chazi Bairam, al. cuzuc Bairam, quod celebrant etiam per triduum, in honorem Mahometi: eo tempore peregrinationes religiosas (quas *Alhage* vocant) admodum frequentè pompa instituunt, ad sepulcrum Prophetæ sui, Mechæ sepulti, vt remissionem peccatorum accipiant.

Media ad salutem consequendam necessaria.

Aliàs tria ad salutem necessaria docent. 1. Fidem in DEVM & Mahometum. 2. Credulitatem, quæ statuit omnia vera esse, & saluifica, quæ in Alcorano & Alforcano sunt scripta. 3. Bona opera in Curaam præcepta. *Peccatores* item posse redire in gratiam, si non amplius peccent, & bonis

bonis operibus (*inter quæ præcipuum est visitare sepulcrum Mahometi, & osculare lapidem nigrum, ad valvas templi sepulcri*) strenuè dent operam.

Ieiunia quotannis duo celebrant, nimirum *Ramadam*, id est, ieiunium magnum, & *Remezân* seu *Oraâ*. A ieiunijs tamen liberi sunt. 1. A Egroti. 2. prægnantes 3. lactentes.

2. Tempore ieiunij nulli licet debitum censum, aut locationis pretium accipere.

3. Ieiunant singulis vicibus à plenilunio ad plenilunium, id est, per menstruum spatium.

4. *Ramadan*, id est, ieiunium magnum celebrant, ut præparentur ad festum *Ubayram*.

5. Ieiunant dum solem supra Horizontem vident. Post occasum verò Solis omnia eis concessa sunt, exceptis vxoribus. Quare egregiè Cereri & Libero satisfaciunt, cum ab vxoribus arceantur. Sole redeunte mane etiam ieiunium renouant.

Qui diebus Iumar, Ieiuniorum, & festorum, non in templum veniunt, prima vice 24. plagis castigantur: altera vice scalæ alligati, per urbem portantur, & reducti ad templum totidem plagis corriguntur. Tertia vice emanentes excommunicantur, & quando tales moriuntur, canibus objiciuntur, & sepultura priuantur.

Eleemosynas dant antequam petat egenus. Nam petenti si dant, gratiam non merentur apud DEVM. Hinc famulos suos mittunt per vicinas ædes, & inquirunt num sit, qui egeat pane, potu, veste &c. inuento mittunt eleemosynam. Qui eleemosynas sumit, cum labore victum quærere possit, triginta plagis virgarum corrigitur, quoties deprehenditur.

Hospitalia seu *Imareth* opulentissimè fouent, præcipuè Sultani

Sultani & Bassæ, qui sua sepulcra in eis faciunt, & maximos redditus annuos eis legant. In his enim licet per integrum triduum gratis cibum sumere, & in vrbe Constantinopoli sunt tot hospitalia, vt si in singulis per triduum cibum sumas, per integrum annum eorum eleemosynas omnes non possis sumere, aut omnia hospitalia visitare. Ab Hospitalibus seu Xenodochijs differunt diuersoria publica, in quibus pecuniam numeranti præbetur quod poscit.

Sacerdotes vt plurimum sunt rudes asini, quia ex plebe sumunt quoslibet, modò legere & scribere possint, id quòd tam pueri, quàm puellæ omnes in iuuetute discunt. Interim tamen & doctos viros habent, in Ecclesia & schola, quorum gradus, & nomina subijcio. Quamuis alij aliter explicent & numerent.

1. *Moffti*, aliter *Mophti*, seu *Mofftinus*, aliàs *Papæ Romano*, vel *Patriarchæ Constantinopolitano* confertur, est enim *Pontifex Maximus*, & *Rex sacrorum*.

2. *Cadilescher*, id est, *custos iudicij*. Hic *Ecclesiasticis* vt *politicis iudicijs* præest, & est plerumq; *vir doctissimus*, *grauissimus ætate & iudicio*.

3. *Cadi*, al. *Kadin* seu *Cadinus*, id est, *iudex vrbis*: seu *vicarius Cadilescheri*, *Stadtrichter*. In Ecclesia sunt *Episcopi*.

4. *Hozzalar*, id est, *πρεσβυτερος* *Præster*.

5. *Talismanus*, id est, *Archidiaconus*, qui ad preces conuocat.

6. *Eneangiler*, id est, *concionator aulicus*. *Hoffprediger*. Tales *quadraginta* in aula Sultani.

7. *Antippi* al. *Antipin*, seu *Antipinus*, id est, *lector*, *concionator*, al. *Fachi*.

8. *Mezin*

8. Mezin al. Mefen, al. Meizin, id est; inuitator seu ædituus, qui de turri, templo vicina, canit Exenochum, id est, inuitatorium, & Missam, seu, ite Missa est. Qui item cornu cantu horam diei indicat, cum campanas non habeant. Hodie verò quibusdam in locis automata habēt.

9. Imam, seu Imamus, id est, sacrificus est, qui victimas distribuit, *der Dyfferman*. Imam, id est, præceptor, ludimoderator.

10. Soffi seu Zophin, id est, Cantor.

11. Tres ordines Monachorum sunt, videlicet Deruifi, Geomalier, & Calendrier, qui suas regulas seruant. Eorum princeps Abbas vocatur *Azem Baba*, id est, summus pater.

12. Modeci al. Modecinus, id est, visitator ægrotorum, & sepultor mortuorum seu pollinctor.

Ægrotos creberrimè & magna frequentia visitant, ad quos & Modecinus vocatur, qui beneficio Chiromantiæ diligenter scrutatur diem mortis eius, an moriturus sit. Dicunt enim diem mortis scriptam cuiq; homini in fronte, & sinistra manu.

Morituro aliquoties prælegitur *Encam*, donec expiret.

Mortuus hoc modo curatur, & sepelitur.

1. Quando emisit spiritum aduocantur viginti vel triginta (*pro ut quisq; diues est*) Imami, qui vbi aduenerunt, defunctum humi collocant, & huc illuc volutant, num etiam verè mortuus sit: & inter volutandum ingeminant suum *Sabanala* seu *κύελε ἐλέησον*.

2. Idem Imami deferunt defunctum ad fontem sacrum, & lauant, lotum vngunt, vnctum vestibis proprijs (*quas viuus diebus Iumar, vel Bayram gestauit*) ornant, & loculo imponunt: ad caput verò erigunt baculum, qui sustinet tiaram defuncti.

3. Dum hæc ad dictum fontem fiunt, conueniunt amici maiores, cum minoribus, mares & fœminæ, & lugubri gestu, vestituq; condolentiam testantur.

4. Loculum velamine tegunt cruce notato, & si æstas est, flores & herbas inspergunt.

5. Imami pheretro loculum tollunt, & deferunt ad templum. Hic mixtim præcedunt, sequuntur & comitantur funus magno clamore & vlulatu. Funus enim medio loco est, circum circa verò amici lugentes, & cantantes, plorantesq;e. Post viros etiam fœminæ & virgines mixtim, cateruam magnam efficientes sequuntur, similiter plorantes.

6. Imami ad fores templi deponunt funus: ibi mulieres reuertuntur domum, & culinam curant: viri verò intrant templum, & sacra peragunt cantilenis & precibus.

7. Electi aliquot familiares, funus à templi ostio ad sepulcrum deferunt. Locus autem sepulcri admodum diuersus est, dum quilibet suum sepulcrum vel in horto, vel agro, vel vinea, vel Xenodochio, vel Thermis vicina domo à se ædificata præparat. Pauperiores verò vt plurimum sua sepulcra habent ad biuiã, vel triuiã. Constantinopoli certus locus est in Pera.

8. Sepulcro, quod intus: ad dimidium vsq;e terra est completum, & herbis odoris confitum, loculum imponunt, & primò paululum pulueris terræ in faciem spargentes dicunt: *Terra es, & in terram conuertèris*. Postea assere aptato ostium sepulcri claudunt, aduersus pluuiam, aut niues. Tandem saxo vno atq;e altero premunt eundem, ne vi ventorum deturbetur. Ditiores præstantiora habent sepulcra. Asser autem ideò imponitur, vt facilè remoueri possit, quia mortuos suos crebro visitant, præcipuè

cipuè mulierculæ, & Manibus epulas offerentes sepulcro super imponunt, quas postea pauperiores diripiunt. Alteram partem epularum inter se distribuunt viri & fœminæ mortuum visitantes.

9. In faciem procumbunt, quotquot sepulturæ adfuerunt, & subinde erecti, suspitientesq; cœlum, magno clamore canunt suum *Sabanala Hala hala la Hala Sabanala*.

10. Redeunt ad defuncti domum, & ibidè lacrymas abluunt, sicera & ferculis indulgentes, & mœstos poculis ad satietatem salutâtes. (*Hala, puto esse corruptum ex נלנל quod venit ab לל.*)

11. Sequenti die mulierculæ flores & herbas plantant, tam circa, quàm in sepulcro, præcipuè cupressum, absinthium, & Ocyumum.

In *Extremo die* credunt non tam resurrecturos homines, quàm bestias, aues, animas, Angelos bonos & malos.

Resurrectionem bestiarum, auumq; credunt propter gaudium paradisi sui, vt in eo habeant omnia ad voluptatem necessaria. Animarum resurrectionem credunt vt vitam recipiant: Angelorum vt ministros habeant.

Iudicium extremum sic describunt habendum fore.

*Extremum
iudicium.*

1. Seraphiel al. Israphil angelus cornu magno canet, ad cuius auditum sonum subitò omnia viuentia morientur: & tunc Dominus pluet pluuiam misericordiæ super omnem carnem per quadraginta dies, sicq; lauabit omnes homines & bestias & aues à suis peccatis & maculis.

Quadragesimo die idem Angelus alio cornu canet, ad cuius sonum omnia vitam recipient, & tunc homines boni resurgent candidi, forma humana pristina, dabiturque eis per angelos bonos candida schedula, testimonium suæ innocentiae, quod DEO grati exhibebunt, & paradisi
sum

sum quisque suum intrabunt, viri & pueri in paradifum ad dextram, foeminae & puellae ad finiftram. In vtroque erit voluptas Epicureis gratiffima: dabitur etiam viris licentia eundi in paradifum mulierum, eifque fe recreare.

2. Homines mali refurgent nigri, forma admodum diuerfa, auari enim porcino capite: maledici praegrandi lingua: inuidi capite canino &c. dabiturque eis nigra fchedula testimonium fuae culpae, qua accepta & infpecta, adeoque confcientia fua rei victi exclamabunt: vae, vae, vae nobis montes & colles tegite nos &c. & non audebunt faciem fua eleuare, & afpicere DEVM iudicem, cum affefforibus Mofe & Mahomete ad dextram, Dauide & Chrifto ad finiftram. Hinc hi per Seithan, id eft, per Satanam deducuntur per praeruptos montes ad Abyffum, ad cuius oftium Draco magnus, igniuomis faucibus eos excipiens, falutabit. Post oftium Abyffi incipit pons ferreus, fuper oftium abyffi expanfus, ita vt lunatam, quippe in medio elatior, in extremitatibus depreffior, formam repraeferet. De hoc pontem abyffum in principio, medio, & fine praecipitabuntur omnes impij, pro vt peccarunt, & cruciabuntur nigris flammis aeternaliter. Qui in initio pontis deturbantur, non tam valde peccarunt, ideò post centum, aut ducentos annos reducentur ex abyffo, & lauabuntur primò ab Angelis. ita tamen vt macula nigra in fronte remaneat, quam poftea DEVS etiam abluet, & in Paradifum transferet.

De Scholis.

Habent certè & *Scholas*, quas *Ochumach grileri* vocant, id eft, aedificia in quibus pueri & puellae inftituuntur. Ad *Sarayo*, id eft, palatium Sultani eft atrium, in quo quingenti pueri, vel ex Chriftianorum decimis, vel ex captiuis electi, & per augures explorati, inftituuntur. Praeceptor

ceptor horum vocatur *Hogfialar* al. *Capoglan Bassa*, id est, ludimoderator. Post hunc sunt quinquaginta alij præceptores, qui *Capoglani*, id est, decuriones vocantur: distributi enim sunt Scholastici in decades, seu decurias. Hi per totam noctem candelas ardentibus habent. In urbibus etiam habent similes scholas. Constantinopoli verò est, ut Academia, similiter & Nicææ, quam Academiam *Orchanes*, anno Christi 1330. fundavit, in qua discunt artem regnandi, ex Aristotele & Platone: præcipuè verò discunt belligerandi artem: Ex schola enim quotidie post prandium educuntur in *Topchanam* id est, locum ubi varijs armis, præcipuè bombardis exercentur. Est & alius locus huic vicinus, qui *Lengiodam* vocatur, ubi nimirum gladijs & hastis certant, instar pugilum nostrorum. Alii verò qui non idonei ad Martis studia, Mineruæ castra colunt, & præcipuè in Astrologia, Astronomia, Chiromantia, Physiognomia, similiter & Poësi exercentur. Carmina eorum, ut Ebræorum, Syriorum & Arabum tantum rythmica sunt, & vltimæ syllabæ correspondent, ut exemplum subiectum docet:

Birechen bes on eiledum derdumi
Iaradandam iste miscem Iardumi
Terch eiledum Zabmanumi gurdumi
Ne ileim ieniemezum glunglumi.

Præterea mirificè exercentur in Arithmeticis, & Musicis tam vocalibus, quam instrumentalibus.

In Gynæceo Sultanarum etiam quingentæ puellæ erudiuntur, ut & in urbibus singulis scholæ sunt puellarum, discuntq; legere, scribere, numerare, orare, & nere.

Hæc meritò admiratione digna sunt in tanta barbarie.

H

CAPVT

CAPVT QVARTVM

De Politicis.

Etiamsi Tyrannis potiùs, quàm imperiũ sit Turcica potestas, cum Mahometus dixerit se missum à DEO non verbis vel miraculis, vt Moses & Christus: sed gladio vt David (*sic enim abutuntur exemplo Davidis*) gentes conuertere: Tamen politici regiminis quædam vestigia restant.

De Iudiciis

Cadilescher vir spectabilis, eruditus & stipendio maximo ornatus *δωροφάγος*: custos & executor est legum in sua parte Orbis. Sunt enim tres *Cadilescheri*: *Natoliæ*, *Europæ* & *AEgypti*.

Post hunc sunt in singulis ciuitatibus *Sangiaci* & *Cadini*, quorũ vt ineffabilis *δωροφασία*: ita innumerabilis eorũ eiectio. Nam *Cadelescher* quotannis hos visitat, & iniquos, auarosq; *Cadinos*, *Subascas*, *Sangiacosq;* punit pro merito.

Actiones in foro.

Quando itaque quis agit in foro, & ab auaris *Cadinis* premitur, appellat ad *Sangiacum*, aut *Cadilescherum*, aut etiã inde ad *Bassas*, & deniq; ad *Sultanũ* ipsum, qui quotannis quater iudiciũ publicè exercet. Si Christianus est, licet ei appellare ad *Consulem*. Sunt enim in emporijs *Consules* variarum nationũ, qui materno idiomate audiunt accusatos absq; interprete. Hos *consules* confirmat, & tolerat *Sultanus* pro annuo tributo. Ad curiã turris est carceris, intus quasi nidulos monedularum singulis captiuis singula receptacula præbens, in cuius medio est columna excauata, quæ per *Siphones* singulis captiuis aquam ministrat. In hac turri custodiuntur captiui accusati. Rei conui

conuicti supplicio meritò afficiuntur. Et etsi Sultani crebrò genera supplicij mutant, quoties alter alteri succedit, vilitatè tamen

1. Poena talionis retinetur.
2. Blasphemus comburitur.
3. Otiosus { Turcus plagis castigatur
[Christianus in exilium eijcitur.
4. Violator Magistratus cauda asini alligatus per urbem rapitur.
5. Citatus non cõparens Naribus & iure suo priuatur.
6. Falsis testibus ignominiosè per urbem asino ductis signum inuritur in fronte, vel manu.
7. Proditor palo infigitur.
8. Homicida decollatur.
9. Ebrius octoginta plagis corrigitur.
10. Violator virginitatis ignominiosè asino impositus cum stuprata virgine per urbem ducitur, & soluta dote centum insuper ictibus castigatur.
11. Adulter centum plagis corrigitur. Adultera quatuor fœminis testibus conuicta, domi detinetur vt captiua, donec moritur, nisi Deus aliam ei viam ostenderit.
12. Mendacium in coniugem dicens, vel 80. plagis corrigitur. vel 40. pauperes cibare cogitur : vel captiuum redimere.
13. Debitor incarceratur donec inueniatur medium solutionis.
14. Fur & latro strangulantur.
15. Iniqua pondera, aut mensuras habentes, pro ratione delicti, vel certis plagis castigantur, vel decollantur.
16. Transgressor legum inferiorum certis plagis corrigitur.

17. *Caravanfarai* seu hospitia publica in vrbibus & agris & syluis sarta tecta seruant per suos Ianizaros. Singulis enim certos aliquot Ianizaros attribuunt, qui viatores custodiunt, viam monstrant, & de hospitiis ad hospitium ducunt. Verùm hi Ianizari si sentiunt te ditiores, & pecuniam habere, facilè te interficient in itinere, vbi prima occasio offertur: & quis accusabit comitem homicidij, si solus sis? Deprehensi tamen tales Ianizari, cimetæris difsecantur à Subassis.

De Nobilitate.

Nobiles (quos *Tzlebios* seu *Zelobinos* seu *Celeuios* vocant) genere habent quidem, parum autem honorant. Sultani enim sibi ab eis metuentes, ad nullas dignitates eos euehunt, sed Mamelucos eis præferunt, utpote quos quoties libet rursum eijcere absque periculo seditionis possunt.

Virtute nobiles (quos *Padischa-Humculari*, id est, *mancipia Sultani* vocant) primum locum obtinent, ut qui rebus præclare gestis ad honores euehuntur. Nulla enim gens creditur tam liberalis erga virtute præstantes, atque Turci. Ast ut maximè euehuntur: ita maximis obijciuntur procellis inuidorum, & ambitionis, & auarorum. Sæpè enim vel leuissima de causa traducti vel eijciuntur, & interficiuntur, etiam non auditi; dum delatoribus aures plus, quam patulas (ut Tyranni solent) præbent. Ex horum numero Bassæ nobiliores sunt Ibrahim, Hali, Hazon, Acomathes, Sinan, Ferrathes &c.

Hi si felicitate & opibus fruuntur, & placida morte (quod vix contingit) moriuntur, suis vxoribus & liberis nihil omnino hæreditare possunt. Omnia enim cedunt Sultano, (aut cerè potior pars) qui orphanis donat quantum libet, & pro ut defunctus in fauore Sultani fuit.

Horum gradus facilè distingues ex comitatu, colore & præ-

& præstantia habitus, adeoque ex reuerentia vulgi. Neque enim promiscuè vestibus vtuntur, sed pro vt dignitatibus pollent.

Genere Nobiles rarissimè præclarè gestis noti redduntur, cum nimirum ita priuatam quasi vitam agant in suis castellis, & venationibus præcipuum vitæ tempus consumant.

Familia nobiliores sunt:

1. *Astmbai* qui in Persia plurimum sunt, sub Ismaële Sophino.
2. *Candelori* qui in Ponto.
3. *Caramani* qui in Cilicia à Caramaniæ præfecto sic dicti, & Ciliciæ nomen Caramaniæ dedit tēpore Aladini.
4. *Ogucij* qui Candeloros & Caramanos deleuerunt, & regiam familiam; (*quæ mutato nomine Othomanica familia ab Othomano vocata est*) fundarunt.
5. *Michalogli*, al. *Michalines* à Michaële Græco Mameluco Othomam promotore. Ex hac familia nobilis est Achmetes, præfectus Achenzorum Solymanni, Viennam obsidentis. Præterea & *Chafan*, qui tertio anno post Viennæ obsidionem à Friderico Palatino est cæsus cum suo exercitu.
6. *Marcogogli* al. *Marcocij*, al. *Malcocij*, al. *Malcozogli*, à Marco græco Mameluco, Othomani euectore sic dicti.
7. *Auramogli* al. *Eurenogogli* ab Auramo Turco Othomani prouectore nuncupati.
8. *Ebrenes*, al. *Vrenezes*, al. *Euronezes*.
9. *Turachani* seu *Turchanogli*.

Imperator seu Sultanus sedem ordinariam hodiè habet in vrbe Constantinopoli. Sedes regum autem fuit

1. Prusæ. 2. Adrianopoli. 3. Constantinopoli.

1. Aula Imperatoria vulgò *Sercesserai* seu Porta vocata, ad littus maris sita. In hac est *Sarai*, id est, palatium auro, gemmisque pretiosissimis ornatissimum, in quo puluinaria pretiosissima vicem Throni suppleant. Hoc palatium noctes & dies custoditur à Ianizaris, & scholasticis aulicis noctu faces ardentes alentibus. Quicumq; Sultanus debet regnare, is in hoc palatio à Ianizaris est coronandus, & confirmandus.

2. Eschizarai est gynæceum, quæ arx olim fuit sedes Imperatorum, sita inter columnam historicam, & domum Patriarchæ, ferè in medio vrbis.

3. Iadicula, id est, septiturris est arx omnium munitissima in qua thesauros suos habet Sultanus: sita in vrbis occidentali parte, quæ Vngariam spectat.

Nomenclatura Aga id est, centurio, ein Hauptman.
cura vocat Alcanzus al. Akenzus, id est, eques fortunæ ein Schnapp
bulorum hane. Hi plerumque præmittuntur, vt viam præparent
officia des- exercitui subsequenti.
gnantium.

Amiras, al. Emir, al. AEmir, id est, Rex. Sic Agarenorum Reges vocabantur.

Arbagizus, id est, Rhedarius Gutscher.

Arpatmin id est, præfes victus Proutantmeister.

Asagleri, al. Azapi, al. Asappi id est, pedites Fußengel Fußknechte.

Asapier id est, miles conductus ad quoduis vile officium

Asiz id est, coquus Koch.

(Troßbube.

Bassa, al. Vvascha, al. Bascha, al. Bazus, al. Bascia interpretatur caput q. d. Capitaneus, Heubt des Landes. Significat principem, præfectum prouinciæ Landherr / Dominum Heubt. al. Locum tenens qui in rebus bellicis consult & populo de iure respondet. Postea Bassa etiã significat quemcunq; præfectum vt:

Nisan.

Nisangi Bassa id est, custos sigilli Imperatoris

Saray Bassa id est, præses aulae Schloßheuptman.

Topichi Bassa id est, præfectus armorum Zeugmeister.

Zagarzi Bassa id est, præfectus canum Hundtmeister.

Zanigli Bassa id est, venatorum præses Jegermeister.

Hinc differentiae causa additur aliud nomen dignitatis, vt: *Velir Bassa* al. *Velier Azym Bassa* qui interpretatur consiliarius summus, dominus, vulgo *Visirobassa* al. *Velirakemis* id est, Archi satrapa: *πρωτοσύμβουλος* Oberster rath/ Innerlicher rath. Keiserlicher Secretarius, oder Rath.

Horum tres aut ad summum quatuor. Vnus enim in Europa, alter in Asia, tertius in AEgypto, & quartus in aula Imperatoris, qui ad reliquos ablegari solet.

Begus id est, comes, Baro, prouincialis Grafe / Freyherr / Landtherr. Postea significat quemcunque viliores Dominum, vt: Scander Begus id est, Herr Alexander, seu Hali. Begus id est, Herr Elias: Mufa Begus id est, Herr Moses, Ibraim Begus id est, Herr Abraham.

Beglerbegus vulgo Bellerbeius, corruptè Peclarpaces est *επαυποδαρχης, αρχων αρχόντων*. Constablius Feldtmarschalck / Feldtoberster Serafcher al.

De Beglerbegatibus infra suo loco.

Cadilefcher, al. Caldelescher, al. Læfcher Cadi est *αρχικριτής πρωκριτής*, princeps iudicum Ertrichter: Estq; in vna parte orbis Landtrichter Arabicè Cafi-Ascher.

Cadi, al. Cadin, al. Kady, al. Cadinus, est *ἐξουσιότης, κριτής* Iudex primarius. Est in singulis vrbibus. Ein Oberster richter: Stadtrichter. Est quasi vicarius Cadilefcheri in singulis vel pagis, vel oppidis, vel vrbibus.

Chiaub, al. Chiobus Kammerbotte qui tempore necessitatis equos corradit, absq; vllius tuta interpellatione, tam inter

inter amicos, quàm hostes: habetq; potestatem interficiendi eum, qui recusat dare equum postulatum.

Chiaus, al. Tzausi al. Zausche/ est Ianizarius, qui comitatur viatores Gleitsman.

Chiaus, al. Chiaux al. Tzauci, id est, legatus ein Gesandter/ Ambassator, commissarius.

Chiauler, id est, licitor.

Calypha, al. Calyfa, al. Califfe, al. Heliphe, al. Seriffe, al. Seripha, al. Celpha, al. Kelepha interpretatur vicarius. Estque vt Papa id est, Imperator & Pontifex seu Rex, & Sacerdos. Hoc nomine vocantur etiam Reges Aegyptiorum, & olim etiam Saracenorum.

Caian, al. Cayan, præfectus captiuorum Sultani Kerckermeister.

Can, al. Chan, al. Chanis Tattaricum vocabulum, quod interpretatur Rex, Dominator, als Tatar Chan der Taterkönig. Corruptè Magnus Cham, pro, Magnus Chan Großkönig.

Hoc nomine & Turci vtuntur hodiè, Et in Africa Præto-Chan id est, venerabilis Rex, vulgo corruptè effertur pretiosus Iohannes: alij Priester Johan magis corruptè.

Caripizi, al. Caripicus est eques Cataphractus ein rüstreuter/ Rüstler. Sunt mille equites Imperatorem in bellum euntem sequentes.

Capizir, al. Capigitz, al. Capitzer, ostiarius, Ianitor ein Thorhüter/ Pfortner.

Cimerotus est præfectus castelli, aut pagi ein Schultheis.

Cozon est emtor & venditor hominum Menschenkeuffer.

Dasterdar, al. Tasterdar, al. Tephtar, Quæstor Rentmeister.

sunt tres in Asia, Europa, & Africa. al. ein Kammerrath.

Despot

Despota, al. *Despotes* id est, dominus, foemininum *Despina*.
Sic vocantur principes seruiæ.

Dragoman, al. *Druscheman*, est interpres *Dollmetscher* /
Ausleger.

Emir, al. *AEmir*, al. *Amir*, al. *Amiras*, est princeps. Sic
vocabantur Saracenorum principes, hodie vsitatiss.

Elem est officialis ein *Amytman*.

Gelleth, al. *Gelles*, al. *Chelles* id est, Apparitor *Stadtknecht*.

LaZir, al. *Chazier*, est scriba, Notarius *Schreiber* / *Copeijst*.

Iareys, al. *Iereys*, al. *Chereys* est Amiralus, princeps clas-
sis, *Amirall*.

Ianiz'ar-Aga, id est, centurio seu capitaneus *Ianizerorum*.

Ianifar'us, al. *Genischar*, al. *Genischer*, al. *Iantz'aror*, al.
Gantfaroch ein *Janitscher* / oder ein *Janitschar* oder *Ja-
nitsch'ehr*.

Est miles Christiano sanguine natus, & religione
vel Christianus, vel Mululmanus, vel Homarista.

Ianifari sunt præcipuè tri- plices	}	Frontarii die Gränzer qui in præfidiis limitum collocantur.
		Vagari qui vel

Viatoribus adsunt *Gleitstnechte*
per præscriptum iter.

In bellum educuntur *Feldknechte*.

Educantur à Turcis, Et mittantur in bellum,
loco Turcorum.

Solachi seu *Ilolaci* *Lacken* qui perpetuò adsunt *Sultani* late-
ri, semperque gestant arcum sagittæ instructum, aut bombardi-
dam ad feriendum præparatam, Et quouis momento pro *Sult-
tano* possint explodere.

Ex his Sola- chis Ianifaris, fiunt, pro vt bene se gerūt, vel	}	<i>Spachi</i> , al. <i>Spachi-ogiani</i> id est, <i>Ianiz'ari</i> equo donati Por- teuenter. Horum mille semper sunt ad dextram <i>Sultani</i> in bellum, Vel prouinciam euntis. (<i>Spachi</i> alias etiam significat quemcumq; equitem, <i>Zinspenniger</i> / <i>Reuter</i> .)
		<i>Vlufagi</i> id est, <i>Ianiz'ari</i> equo donati <i>Ritter</i> . Hi vndique ins- tar corona cingunt suo comitatu, non tam ipsum <i>Sultani</i> num, quàm <i>Spachos</i> & <i>Saluferos</i> .

Salustii, al. *Sulaphian* etiam equites mille ex *Ianiz'ari* crea-
ti, qui *Sidelices* cingunt sinistram latus *Sultani*.

Ex horum numero plerumque sumuntur Bassæ & Begi, pro vt præclare in bellis se gerunt, & pro latere Sultani agunt.

Imrabih, al. Imbrahin id est, vexillifer, signifer ein Fehnrich.

Kiral, al. Kyral, al. Kral, al. Crales, al. Chrales sonat Regem Bulgarico idiomate, cognatum Polonico Krol König.

Muffu, al. Muphti, al. Mophti id est, pontifex ein Papst. Sic plerumque Patriarcham Constantinopolitanum vocant.

Muchi, al. Mochty, al. Muçtinus est princeps augurum, & aruspicum.

Mubin, al. Mothy, al. Moçtinus, est Iureconsultus, advocatus.

Mechter, al. Meçter id est, Atriensis Pallastenecht.

Modecis id est, legisperitus, patronus legum.

Murapharach id est, pedissequus Folgeknecht / folgetunge.

Micaloglus id est, Dux Alcazororum.

Muselin, al. Mosselin, al. Musallinus est Vasallus Lehnherr. Sic vocant omnes ditiores tam nobiles, quam ciues qui alunt Ianizaros, quos suo loco in bellum mittunt, vel pedites, vel equites.

Muteferreca id est, nobilis aulae Hoffmaçker.

Spabieri vasalli Lehnherrn qui pro ratione fundi vel ditioris certos equites alunt Sultano. Rittmeßige Lehnherrn.

Peich, al. Pechy, al. Pechus id est, Tabellarius, nuncius Botte.

Peicler id est, nuncius Sultani Keiserlicher Botte.

Phlag, al. Vlach, al. Flach, est celer ein Postreuter al. Phlach. Pegafarius eques.

Simlie,

Simlie, al. Simli ein Postbote.

Saraemyn, præfectus viarum & platearum Gassenmeister/
Wegmeister/ qui vias & plateas tutas & puras red-
dit per suos ministros.

Sangiabeus, al. Sangiabeus id est, dux al. Ritterlicher
Graff comes equo donatus.

Sangiacus, al. Sanziaco, al. Saniaco, al. Sancacus al. Sanfa-
cus ein Stadthalter. Obrister im gebiet: Oberheupt-
man/qui vel aliquot oppidis vel pagis præest: vel in
Emporijs certæ vrbis parti præest. In Empo-
rijs enim habent duos vel tres, cum ea diuidant
in tot partes, vt eò melius & citiùs iudicia exerce-
re possint.

Schah, al. Schach est vocabulum Persicum, quod sonat
Rex, Dominator.

Sophi, al. Soffi, impropriè sophus, rectius *Sophinus*, est Per-
sicum & sonat Sanctus, Reformatus. Hoc cogno-
mine seu Epitheto gaudent Persici Reges, propter
ea quod reformatum Alcoranum habeant.

Sultan, Syris & Arabibus significat Dominatorem. Extat
& hæc vox in Daniele cap. 3. v. 2. Vnde patet rectiùs
scribi Sulthan quod sonat, sceptrigerû, Luthero In-
terprete. Latine *Sultanus*, al. Soldanus, Soldan: Co-
gnatum *Schultheiß*. Hoc nomine gaudent Turcici
moderatores, als *Sultan Stamboll* id est, Cæsar Cõ-
stantinopolitanus. Quidam interpretantur *auðéirns*,
quidam corruptè reddunt aphenes.

Subasci, al. subascus i. est Imperator Befehlhaber.

2. Significat & Baronem Freyherrn.

3. Significat & vicarium Cadini.

Tekiur, est ἀρχιεπίσκοπος, ἡγεμὼν præses Landpfleger.

Sic per contemtum vocabantur Imperatores Orientis à Turcicis regibus.

Visirbassa, vide *Bassa Vezir Azem*.

Flufagi vide *Ianizari*.

Vlach vide *phlag*, vel *phlach*. *Vscochi* id est, piratæ *See-reuter*.

VVeida al. *VVeiuoda*. *Transylvanorum* lingua significat palatinum, comitem comitum. *Pfalzgraffen/ Ergraffen/* al. *Landvogt*.

Termini Turcici Imperij ex Beglerbegatibus innotescunt.

1. Beglerbegatus Asiæ sunt 30.

Beglerbegus
seu Bassa.	}	1.	<i>Nisolia</i> residet in <i>Cutaso Phrygia</i> Urbe, pannei 12. <i>Sangiaci</i>
		2.	<i>Caramania</i> in <i>Cæsarea Cilicia</i> Urbe 7. <i>Sangiaci</i> imperat.
		3.	<i>Sebastia</i> in <i>Sebastia</i> in <i>Asia minore</i>
		4.	<i>Cappadocia</i> in <i>Amasia</i> 5. <i>Sangiaci</i> præest
		5.	al. <i>Dulgadir</i> 4. <i>Sangiaci</i> imperat.
		6.	<i>Berrhae</i> in <i>Alepo</i> Urbe.
		7.	<i>Damasci</i> in <i>Damasco</i> Syria.
		8.	<i>Tripoleos</i> in <i>Tripoli</i> Syria
		9.	al. <i>Maras</i> ad <i>Armenia</i> fines.
		10.	<i>Mesopotamia</i> in Urbe <i>Edeffa</i> 12. <i>Sangiaco</i> habet.
		11.	<i>Babylonia</i> in <i>Babylone</i> .
		12.	al. <i>Balsara</i> ad <i>sinum Persicum</i> .
		13.	al. <i>Laxa</i> .
		14.	<i>Arabia felicis</i> in <i>Aden</i> ad <i>mare rubrum</i>
		15.	al. <i>Chebetz</i> , ad <i>sinum Arabicum</i> ad <i>limites Preto Chani</i> seu <i>Pretogiani</i> .
		16.	<i>AEgypti</i> in <i>Alcairo</i> 22. <i>Sangiaci</i> imperat.
		17.	<i>Cypri</i> in <i>Famagusta</i> residet.
		18.	<i>Assyria</i> , <i>Persis</i> <i>Sicinus</i> .
		19.	al. <i>VVan</i> , circa <i>Mediam</i> & <i>Armeniam</i> .
		20.	<i>Armenia maioris</i> .
		21.	<i>Iberia</i> in <i>Tiffli</i> Urbe <i>Georgianorum</i> .
		22.	<i>Media</i> .
		23.	al. <i>Temrcapi</i> ad <i>Cassium</i> mare.

24.	<i>al. Cars ad Armeniam maiorem.</i>
25.	<i>al. Tschildit ad Georgianorum fines.</i>
26.	<i>Colchidæ seu Mongrelia in Fassa Urbe residet.</i>
27.	<i>al. Sochum.</i>
28.	<i>al. Batin.</i>
29.	<i>al. Reuan.</i>
30.	<i>al. Somachie.</i>

Decem posteriores sunt vt recentiores, ita minores illis viginti priscis.

II. in Africa.

Rex { *Fasanus*
Marocco.

Beglerbegus seu Bassa { *Casair in Urbe Algeræ*
Tunisi in Tunus.
Tripolis in Tripoli.

III. In Europa.

Beglerbegus vulgò verò Bassa.

1.	<i>Græcia al. Thracia seu Romansola</i>	{ <i>residet Sophia</i>
<i>præst 21. Sangiacatibus qui sunt in</i>	{ <i>Thracia</i>
<i>Macedonia</i>
<i>Thessalia</i>
<i>Peloponneso</i>
<i>Ætolia</i>
2.	<i>Denirum al. Maritimarum</i>	{ <i>residet Calliopolis</i>
<i>præst 14. Sangiacatib. qui sunt in</i>	{ <i>Achaia</i>
<i>Albania</i>
<i>Serua</i>
<i>Archipelagi Insulæ.</i>
<i>Mediterræno mari.</i>
3.	<i>Budanus Vcl Vngaria</i>	{ <i>residet Buda.</i>
<i>præst 15. Sangiacis qui sedent in</i>	{ <i>Novigrad</i>
<i>Filech</i>
<i>Seischyn</i>
<i>Zolnock</i>
<i>Gran</i>
<i>Segedin</i>
<i>Stul & Weissenberg</i>
4.	<i>Temesensis al. Temesmat.</i>	{ <i>Residet Temesfa in Urbe Temesmat.</i>
<i>Imperat 8. Sangiacis qui delictet in</i>	{ <i>Sexard</i>
<i>Simonorna</i>
<i>Coran.</i>
<i>Muhatz.</i>
<i>Sigerh</i>
<i>Staufftirch.</i>
<i>Srimien</i>
<i>Semeudus.</i>
		{ <i>Temesmet</i>
<i>Medana</i>
<i>Vilaozmar</i>
<i>Zianad</i>
<i>Vutzstirni</i>
<i>Iula</i>
<i>Vidin</i>
<i>Lipu</i>	

5.
 Bofinus } *residet in Urbe Bagnialuca*
 Vel }
 Bofna } *Habet sub se nouem Sangiacos.*

6.
 Capha } *residet Capha in Urbe Taurica Chersonesi*
nuper Beglerbegus creatus non habet Sangiacos.

Annum diuidunt in 12. menses Lunares.

Duplices numerant } *Hegiras à natiuitate Vel exilio Mahometi*
 annos } *Propheta.*
 } *Mahometicos ab ascensione, potius morte,*
 } *Mahometi.*

Menses habent Lunares, utpote à nouilunio ad nouilunium quorum nomina:

1. Silchize,	Decembri
2. Mucheren,	Ianuario
3. Sopher,	Februario.
4. Rebuel Euel	Martio
5. Rebuel Achir	Aprili
6. Zumafiel Euel	Maiò
7. Zumafiel Achir,	Iunio
8. Rezeb,	Iulio
9. Schaban,	Augusto
10. Ramazan,	Septembri
11. Schevval,	Octobri
12. Silcade,	Nouembri.

nostro adhuc aliquo modo
respondens,
Ex his 9. 10. & 11. dicitur eò
menses quieti, & libertati.
Quicquid his mensibus incipit
piunt, id feliciter peragi credunt,
quod plurima victoria testantur.

Lunam autem præ Sole adorant cum stellis & in vexillis gerunt, eò quod lucente Sole, seu interdiu non tam feliciter agunt, atq; noctu lucentis Lune.

In Se-

In Septimanas quatuor diuidunt mensem.

Dies Septimanæ sunt	1. Basar-Iuni	diei Solis Sontag	} nos respondens.
	2. Basar-Ertesi	Lunæ Montag	
	3. Salli	Martis Dienstag	
	4. Sar schamba	Mercurij Mittwoch	
	5. Peschemba	Iouis Donnerstag	
	6. Iumar al-Zuma	Veneris Freytag	
	7. Zuma-Ertesi	Saturni Sonnabend.	

qui illis dies feriarū
Afferfeirtag

Horas numerant septem: (olim tantum Quinque secundum Quinque preces:)

1. Temschi à Gallicinio ad ortum Solis.
2. Sabach-Namas ab ortu Solis ad Nonam
3. Custuc à Nona ad duodecimam seu Meridiem.
4. Oile à Meridie ad vesperam, quam Lazeran dicunt.
5. IKendi-Namas à Vespera ad occasum Solis.
6. Acfa-Namas ab occasu ad Nonam.
7. Iadsu-Namas à Nona ad Gallicinium.

Hodie verò horologia & automata in aulis, Emporijs, & Episcoporum ædibus inueniuntur, utpote ex nostris locis eò delata per Legatos Imperatoris & negotiatores. Insuper vulgò Clepsydris id est, aquis horologij vicem præstantibus.

Moneta Turcorum tantum characteribus nomen Sultani, aut Bassæ referentibus insignitur. Alcoranus enim prohibet picturas & Iconomachiam docet. Vnde olim monetas Christianorum non tangebant, nisi prius recudissent: Hodie verò Ioachimicos, Daleros quos Piastro

stro vocant & Ducatos (*bicipites*) Vngaricosq; aureos præ
fuis aspeis, & Altumleris amant.

Moneta est vel	Cuprea vt	{ <i>Zibit</i> ein Heller <i>Obolus</i> <i>Direm</i> al. <i>Drem</i> , <i>numus</i> Pfennig. <i>Nuccar</i> Blaffert. <i>Maguri</i> gilt einen guten pfennig <i>alio</i> ein dreyer.		
	Argentea vt	{ <i>Asprus</i> , <i>Scl</i> <i>Asper</i> , al. <i>Achs</i> , al. <i>Accla</i> <table border="0" style="display: inline-table; vertical-align: middle; margin-left: 10px;"> <tr> <td style="font-size: 2em; vertical-align: middle;">}</td> <td style="vertical-align: middle;"> <i>Maior</i> 9. Meissnt sechs Pfennig ein schilling. <i>Minor</i> 8. gute pfens nig ein Mariens groschen. </td> </tr> </table> <i>Medinus</i> , al. <i>Maidin</i> , al. <i>Mædyn</i> , al. <i>Maetyn</i> 16. gute pfennig / Bagen. <i>Saetinus</i> , al. <i>Sagetinus</i> , al. <i>Sayetyn</i> ferè 3. Bagen / Schreckenberger. <i>Schachinus</i> , al. <i>Schachy</i> 8. <i>Aspros</i> . <i>Drama</i> 4. Mariengroschen 2. Bagen / 8. Kreuzer / oder Matthier.	}	<i>Maior</i> 9. Meissnt sechs Pfennig ein schilling. <i>Minor</i> 8. gute pfens nig ein Mariens groschen.
	}	<i>Maior</i> 9. Meissnt sechs Pfennig ein schilling. <i>Minor</i> 8. gute pfens nig ein Mariens groschen.		
Aurea vt	{ <i>Sultaninus</i> . <i>Bizantinus</i> id est, <i>Ducatus à Sultanis publicus</i> <i>catius</i> 52. <i>aspros</i> , hodie 54. <i>aspros</i> . <i>Altumus</i> , al. <i>Altumler</i> id est, <i>Ducatus à Bassis publicus</i> <i>tus</i> 52. <i>aspros</i> , hodie 54. <i>aspros</i> . <i>Seraphinus</i> , al. <i>Saraffinus</i> id est <i>Ducatus Aegyptiacus</i> , 52 <i>aspros</i> . <i>Esephkil</i> , al. <i>Serephkil</i> id est, <i>Ducatus à Christianis in Turc</i> <i>cia publicatus</i> 52. <i>aspros</i> .			

*Quidam tamen aiunt Altumler generaliter significare au-
reum nummum.*

Nota. Annotavi vsitatum valorem in scriptoribus no-
strorum vsitatè annotatum. Nam in Turcia valor mone-
tarum aureæ & argentæ creberrimè augetur, & minui-
tur: quoties videlicet nouus Sultanus creatur: aut Sul-
tano mascula soboles nascitur: aut peculiaris victoria
obtinetur. Vnde certus valor dari non potest.

Sultani

Sultanis etiam stans temporibus tributa sunt soluen- *Tributa*
da hoc modo :

1. Turci omnis sexus & ætatis singuli quotannis ducatum pendunt. Extraordinariè verò tempore belli etiam contribuunt dimidium tributi Christianorum. *Turcorum*
2. Mameluci id est, Christiani qui Mahometismum susceperunt, præter ducatum etiam decimas filiorum tertio quoque anno, & extraordinariè dimidium tributi, quod Christiani pendunt tempore belli. *Mamelucorum.*
3. Christiani, qui sub Patriarcha Constantinopolitano Christum profitentur, duplo maius onus portant. Nam *Christianorum.*
 1. Singuli quotannis ducatum.
 2. Quartam partem annui prouentus, de vino, oleo, frugibus &c.
 3. Ducatum contributionis loco quotannis soluunt, *Kriegssteuer.* qui non dat ducatum, cogitur dare filium.
 4. Quinto quoque anno decimas liberorum, pecorum, auiumq; domesticarum. Liberi ex decimis collecti vocantur *Azumoglani*, & in Sarayo educantur ad artes pacis & belli.
 5. Quilibet paterfamilias ducatum soluit pro autonomia retinenda, hoc tributum colligit patriarcha.
 6. Patriarchæ & Consules quotannis magnam vim pecuniæ (*vel 3000. vel 4000. ducatorum*) coguntur Sultano soluere & eo pretio dignitatem sui officij redimere. Hoc faciunt consules & patriarchæ.
 1. Quando inaugurantur.
 2. Quotannis. Id pecuniæ igitur à suis subditis corradere coguntur.
 7. Si bella, & necessitas vel fames vrget, hebdomatim etiam certam mensuram vini, olei, farinae, hordei

hordei, auenæ &c. contribuere coguntur, cùm dimidium tantum dent Turci & Mameluci (*vt taceam interim honores & promotiones.*)

Hæ exactiõnum mitigationes, plurimos Christianos impellunt ad suscipiendum Mahometismum: cùm tamen illi honores & fauores tantum sint simulati. Dicunt enim de Mamelucis, quando inter se conueniunt, & Turcicè colloquuntur: *Isti à DEO suo deficiunt benefico, quomodo à nobis suis exactoribus non deficerent?*

CAPVT QVINTVM

De Principibus.

DE Ducibus quæ dicenda erant hoc loco omittuntur, non quòd vel nulli fuerint, vel res memoratiõne dignissimas non gesserint, sed quòd (*vt liceat abuti verbis Plutemi.*)

Maluit illa etas, quàm scribere, nitier armis

Edereq; insignes, quæ scriberet altera, pugnas.

Quapropter certum est eos, præter Tangrolipicem Mucaletum ex expeditione in Persiam notum Ducem, etiam plurimos habuisse pari virtute præditos. Ast dum in ista barbarie scriptores locum sibi tutum non inuenerint, quasi sicco pede præterimus Duces, & de principibus quantum restat, subijcimus.

Principes autem potius, quàm Reges voco eò quod titulum regium Calyphæ Babylonio reliquerunt, à quo suum principem confirmari volunt. Qui tamen potius reges vocare volet, suo abundabit sensu.

Monosti.

Monasticha de dominatoribus Turcicis memoria gratiã facta

I. Principes.

*Primus ad Euxinum rexit Taurumq; Zadochus.
Mesopotamiacos domuit Dogrissa secundus.
Cappadoces domuit sibi tertius Aspasalemus:
Antiochi muros Quartus, Petrumq;, Meleclas.
Volcmarum Quintus superauit Belchiarocus.
Vix sedit Sextus, germanus Belchiaroci.
Tattaricis sceptris Aladinus subijcitur vi.*

II. Reges.

*Tattaricas pedicas excussit rex Orhomanus.
Orchanes Phrygios domat, Europamq; subintrat.
Tertius Archiuus Amurathes auxilium fert.
Quartus BaiZetes Tamberlani caueam intrat.
Quintus collapsas Celebinus restituit res.
Sextus Natolia Mahometes regna recepit.
Septimus Huniadis Amurathes praelia sensit.*

III. Imperatores.

*ByzantI domitor Mahometis prior Induperator.
Alter eum sequitur BaiZetes viribus aequis.
Tertius AEGYPTUM Selymus Syriamq; subegit.
Obsedit Quartus Solymanus recta Viennæ.
Quintus VVallachiam Selymus Cyprumq; subegit.
Sextus Amurathes Iaurini mœnia capit.
Septimus est hodie Mahometes Induperator.*

I. ZADOCHVS 2.

Primus ad Euxinum rexit, Taurumq; Zadochus. 1051

Cum iam Saraceni & mutuis dissidijs, & Georgij græci

Imperatoris armis admodum debilitati essent, Turci occasionem arripiunt diu desideratam, & sub prætextu auxiliij Calyphæ contra Georgium præstandi, paulatim vrbes, regiones & regnum sibi rapuerunt, & anno Christi 1051. vnum ex suis Ducibus, Zadochum nomine, virum armis, animisq̃ue acerrimum, genere & ingenio verè Turcum, elegerunt, & à Calypha Babylonico nolente volente confirmationem sui principis obtinuerunt.

Hic Zadochus (*al. Zathocus al. Sadocus*) breuissimo principatus sui tempore, incredibili rerum successu partem illam Asiæ, quam Taurus & Euxinus limitant, sibi subiecit, & ita Turcici regni fundamenta posuit. Et quia tantum per biennium gubernauit accrescentem rem Turcicam, credibile est ipsum in ipso belli cursu vel veneno, vel insidiosè à Saracenis, præreptam potestatem à grè ferentibus, sublatum.

2. DOGRISSA 23.

1053

Mesopotamiacos domuit Dogrissa Secundus.

Dogrissa, al. Docrissas, filius parentis Zadochi vestigijs insistens, fundamenta non tam firmare, quàm ampliare studuit. Quod quidem studium præcipuè Constantinus XII. Ducas, Imperator Orientis, promouit. Dum enim ignauia & avaritia diffluit, Dogrissa ad Constantinopolim peruenit, & plurima Byzantinis ademit, donec tandem partim peste, partim à Bulgaricis copijs est repulsus.

Non tamen iccirco animum abiecit, sed Artotum agnatum suum cum relictis copijs misit ad sinistram, postquam ad dextram non successerat ex voto.

Artotus homo ad malitiam natus, Edessam (*que in sarris literis Rages vocatur*) metropolim vi expugnat, & ita totam

totam Mesopotamiam sui Principis regno adijcit. & Præses Mesopotamiæ salutatur.

Ipse Dogriffa verò Ciliciam petit, virtute & armis plurimam eius prouinciæ partem Romano Diogeni adimit, ipsiusque copias secundo Marte profligat.

Hanc Imperatoris cladem, & Turcorum victoriam prædixisse perhibetur cometa, Anno 1066. in ferijs Paschatis apparens, & per integras tredecim noctes cauda suo vt gladio mœrorem, & mortem Græcis minitans.

Vt verò Græcis circa Tarsum occurrit, & feliciter eisdem profligauit, similiter in flore militiæ, principatus sui vicesimo tertio anno occubuit.

3. ASPALEM 10.

1076

Cappadoces domuit sibi tertius Aspasalemus.

Aspasalemus, al. Aspasalem, al. Aspasales, Dogriffæ filius Diogenem (*qui Eudociam Ducæ viduam ducens imperio positus*) aggreditur: Solymanum nepotem cum vno exercitu versus Hellepontum mittit: Alterum verò ipsemet versus Austrum in Syriam ducit.

Solymanus noctes diesque; Nicæam ad Ascaniam lacum sitam, paulò ante terræmotu concussam, vi expugnatam occupat: & Sultanus Nicææ, seu Præses Nicænus appellatur. Quia autem vrbs ista admodum terræmotu & arietibus quassata iacebat, magno labore & ingenij acumine eam non solum restaurat, sed ita munit, vt arx inexpugnabilis, adeoque propugnaculum Turcorum optatissimum esset contra Græcos.

Quia verò Hellepontum (*nauigationis ignarus*) traicere nescit, retrocedit versus Orientem, & Cappadociam totam Turcico regno adijcit.

Aspafalemus interim non diffiuit otio, sed cum altera exercitus sui parte, Syriae vrbes subigit: Cui Diogenes occurrit, & in itinere Calepum & Hierapolim, cum aliquot vicinis castellis recuperat. Aspafalemus hoc audiens Diogeni occurrit, & prodromos exercitus sui profligat. Diogenes ad Theodosiopolim aduersus hostem pugnans, equo ex lethali vulnere collapsus, in hostium manus viuus deuenit.

Axanus Sultanus captiuum honorificè tractauit, & pactus cum eo foedus certis conditionibus, sancendum connubijs liberorum, incolumem, ac muneribus ornatum dimisit.

Interea quod in odio esset apud Endociam coniugem & liberos ex priore marito Constantino XII. Duca: Byzantini absenti imperium abrogatum Micaëli Parapiriacio (*filio natu maximo Constantini Duca priuiguo Diogenis*) tradiderunt: Qui vitrico ex captiuitate reduci oculos contra fidem datam eruit.

Hanc *à çopziw* DEVS ingenti fame, quam sæuissima pestis subsecuta est, puniuit.

Micaël Parapiriacius Philosophicis disputationibus & arithmeticis ludicris intēpestiuè deditus rempublicam hostibus diripiendam relinquit: Vnde Constantinopolitani cogunt Nicephorum Botoniatem contra ignauum Micaëlem, imperatorem constituere. Hoc videns Micaël Musis relictis Martem arripit, & exercitum contra æmulum cogit. Nicephorus implorato Turcorum auxilio Micaëlem terret, & imperium sibi asserit.

Aspafalemus autem, cum iam limites sui regni admodum extendisset, & subactis prouincijs Turcomanniæ nomen imposuisset, principatus sui decimo anno fato suo functus est.

4. MELECLAS 9.

Antiochi muros Quartus, Petrumq; Meleclas. 1086

Meleclas (*al. Melecha*) patri successit, & Solymano in Syria agenti auxiliares copias subministravit. Solymanus enim dubio Marte, diu multumque cum Syris subinde rebellibus certat, & Antiochiam tandem longa obsidione eneruatam occupat.

Petrum Eremitam magnum Christianorum numerum deuotionis gratia in Palaestinam ducentem, ad interuentionem usque cadit. Petrus autem Dux eorum conijcit se in fugam, & redit in Germaniam, si alios possit educere.

Zachabus, Dux Meleclæ, in Insulas Chium, Lesbum, Rhodum, & Samum vi occupat. Alexius Comnenus exercitu collecto Turcis occurrit, & in itinere Insulas Cretam & Cyprum, antea à Saracenis præreptas recipit. Ast Zachabus interim totam Asiam littoralem Alexio adimit.

Meleclas autem cum iam nouem annis res Turcicas gubernasset, naturæ satisfecit.

5. BELCHIAROCVS. 3.

Volcmarum Quintus superauit Belchiarocus. 1095

Belchiarocus nouas copias in Syriam ducit: Antiochiam nouis præfidijs munit: Volcmarum & Godescharum Sacerdotes religiosam expeditionem in Palaestinam continuare studentes in Syria littorali, virtute Solymani partim delet, partim repellit.

Anno subsequente, Imperante Alexio Comneno in 1096 Oriente & Henrico 6. in Occidente, GODFRIDVS BILLONAEVS Dux Lotharingiæ, consilio cõcilij Claremontani, consensu Imperatoris sui, Ducatum suum paternum Expeditio
Bisonat. Episcopo

Episcopo Leodiensi (*alij Mezhensem urbem paternam suis ciuibus*) vendit & omnem pecuniam in belli impendit apparatus. Similiter & plurimi alij principes, & nobiles & tota ferè Europa quisq; suis sumtibus amore religionis, & hortatu Petri illius Eremitæ, hinc inde per Europam concionibus suis (*erat enim vir facundissimus, atq; doctissimus*) homines excitantis, hoc iter sacrum cum Bilonæo ingrediuntur.

Et quia ingens copia Christianorum cruce notatorum militum confluit, exercitus diuidendus est. Et Godfridus Argonauta vnâ partem, Alpibus & Italia peragrata, Hydrunti præcipuè nauibus imponit, & per Adriaticum AEGæum & Hellespontum Constantinopolim secundis velis, remisq; ducit. Alteram partem Balduinus frater Godfridi terrâ eodem ducere tentat, viam monstrante Petro Eremita.

Colomanus rex Vngariæ (*Æsopi non absimilis*) transitum eis non solum petentibus denegat, sed & se ipsis, vt latronibus opponit. Balduinus vt ad constitutum tempus se fratri cum suis copijs Constantinopoli sisteret, vi viam sibi facit, & Vngaros secundo Marte cædit. Audiens regem nouas copias adducere, Zemlinum vi occupat, ne transitus porro impediatur. Hoc Vngari animaduertentes clam eis victum & hospitium præbent. Colomanus ad Temesum fl. castra locat, & aciem adornat: vbi verò sentit Vngaros contra regium edictum clam facere, & proinde se parum feliciter pugnaturum cum Balduino, mutato animo non solum viam liberam, sed & victum sufficientem suppeditat.

Hinc Balduinus per Daciam, Mysiam & Thraciam etiam suas copias fratri suo Constantinopoli sinit.

Godfridus

Godfridus totum exercitum lustrat, & inuenit trecenta millia peditum, & centum millia loricatorum equitum.

Alexius Comnenus Imperator Constantinopolitanus, aliquid monstri aliratus, viam ei non solum liberam permittit, sed & auxilijs suis quantum potest, iuuat, & naues plurimas subministrat, modò urbem ab ipsis militibus crucigeris liberet.

Postquam Asiam Hellefpono superato, ingressi sunt, 1097
Raymundus Germanus cum aliquot militibus præmittitur, sed quarto die Turci & Saraceni ex insidijs eum adoruntur: pugnatur acerrimè ab Ortu ad Occasum Solis usque, & Raymundus cruentissimam obtinet victoriam.

Godfridus subsequitur, & totis viribus Nicæam obsidet, eamq; vigesimo obsidionis die (*videlicet 9. Iunij 1097.*) expugnat.

Solymanus Nicææ Sultanus, vir armis acerrimus, laborum patientissimus, in rebus gerendis prouidus, inter Turcos non habens secundum, sedem suam relinquere cõactus, & fuga salutem quærere. Quapropter recollectis nouis turmis, omnia ad viam Christianis eundam, ferro & flammis vastat, ne vel victum, vel hospitium inueniant.

Godfridiani per vastatam & siccam regionem magno periculo pergunt, & tandem Iconium ad Tauri radices expugnatione occupatam urbem Boicundo Apuliæ duci, committunt, & vires colligunt.

Verùm Solymannum redire & insidias struere sentientes, cautius iter ingrediuntur proximum, ita nimirum vt ab omni latere paratissimi exciperent hostem: currus & machinas bellicas in medio agmine ducentes.

Solymanus paratos ex insidijs adoritur, manum secundò cum Bilonæo conferit. At præter exercitum suum

etiam ante prælium virtute Christianorum territum, etiam propriam vitam amittit. Cum hoc Solymano Nicæno Sultano omnis virtus Turcorum & Saracenorum occūbit.

Christiani victores hoste superato Heracleam occupant, similiterque Tarsum deditionem facientem Taucredo concedunt.

Armenia vi & deditione subacta Palinuro, homini Armenio, armis acerrimo, demandatur.

6. N. FRATER BELCHIAROCI.

1098

Vix sedit Sextus, germanus Belchiaroci.

Dum Billionæus in Syria agit vt victor, & Tattari ad Caspium similiter secundo Marte Turcos cædūt, Turcici Sultani planè perturbantur, adeo vt nesciant cui exercitui prius resistendum.

Frater Belchiaroci principatum suscipit, & contra Tattaros exire promittit. Proceres autem de primatu certantes, principem suum, vt imperitum adolescentem in minutissimas partes discerpunt. Hinc noua laniena oritur. Archoius enim vi principatum rapere conatur: resistunt Belchiaroci familiares: ita intestino bello Turci & Saraceni inuoluuntur, duce & capite carentes.

Godfridus crucigeros suos, Antitauro superato, per planiciem proximam deducit, & susceptam expeditionem continuat.

Raymundus Tolosæ comes, Antiochiam ad Orontem fl. sitam nono obsidionis mense, die 28. Iunij, noctu per Pyrrhi proditionem occupat: Cassianus Rex seu Sultanus Antiochenus cum paucis ciuibus elabitur, & in Antitauro salutem quærit.

In hac vrbe inueniunt abundantiam omnium rerum,
idcirco

idcirco læti crucigeri vires recolligunt. Præcipuè verò lætitiâ eis auxit *Hæsta* inuenta, quæ dicebatur Longini fuisse, qua Christi latus in cruce aperuisset. Cassianus autem collectis profugis Saracenis, urbem obsidione cingit, & Christianorum lætitiâ in tristitiâ trimestrem mutat, donec tandem ab eruptionem facientibus profligatur.

Godfridus vicina loca subigit, & in hyberna milites suos distribuit.

7. ALADINVS. I. Mensem.

1098

Tattaricis sceptris Aladinus subijcitur vi.

Aladinus (*al. Aladinas al. Gouiates*) dux exercitus Turcici, fratre Belchiaroci diffecto principatum vi sibi rapit, contra Archotum, & Solymanum de eodem decertantes. Vbi verò Solymanus à Bilionæo cæsus fuit (*vt iam dictû est*) Archotus veteranorum consilio contra Tattaros proficiscitur. Aladinus ab iisdem princeps salutatus, contra Christianos exercitum educit. Mox nunciatur Archoti mors & Tattarorum victoria. Aladinus reducit suos, vt Georgianis Tattarorum socijs occurrat. Tattari enim nouam expeditionem in Europam vlq; susceperant, & Turcos admodum angustabant.

Veterani Aladinum modo huc, modo illuc cedentem, & quasi hostem vtrumq; fugientem, interficiunt, & Solymanum Cappadociæ Sultanum, Ducem suum creant.

Quomodo verò ille duos diuersissimos diuersis in locis agentes hostes cæderet, qui copias non solum minutissimas, sed etiam maximè discordes ducebat? Regnum in sese diuisum collabitur, & vt res parua Turcorum concordia creuerant: ita vicissim discordia magnæ dilabuntur.

1099

Sub initium veris Godfridus ex hybernis soluens, Tripolim obsidet, deditioem facientem præsidij munit, & ad Bra fl. vires recolligit.

Quinto die per Berytum, nobile Emporium Saracenorum, & decimo die Cæsaream cum pertransisset victor, tandem Ierosolymas attingit.

Hæc vrbs erat illa, quæ ipsos ex Europa vocauerat. Non solum autem Saraceni: sed & profugi Turci quamplurimi in ea salutem quærebant. Quapropter Godfridus & Tancredus ab Occasu: Robertus Flandriæ Comes à Septentrione: Raymundus ab Austro urbem oppugnat, & tandem quadragesimo die obsidionis, id est, 15. Iulij die Veneris eandem expugnat.

Sic quadriennij spatio Lycaoniam, Ciliciam, Comagenam, Mesopotamiam & Syriam cum perdomuisset, *Godfridus Billionæus Primus Rex Ierosolymitanus est creatus, & non aurea, sed Spinea, ad exemplum Christi, corona est coronatus.*

Turci & Saraceni exercitum nouum (*quingentorum milium militum*) recolligunt, & Ierosolymas recuperare laborant. Godfridus autem rex eos cædit, & 18. Iulij animam suam Christo commendat, vndecimo mense regni sui. Successit ei frater Balduinus Billionæus, qui reliquias Turcorum, & Saracenorum extirpauit cum suis successoribus, ex quibus adhuc populi in montibus, & cauernis Libani inueniuntur, qui Trusci vocantur, & gloriantur sese ex posteris Billionæi, & quia in cauernis & præcipitijs Libani habitant, à Turcis subigi nondum potuerunt hæctenus. Hac ratione discordes Turcici principes, & Saracenicæ Sultani cum Calyphis per Tattaros ab vna parte, & per Christianos ab altera parte ad Mediterraneum Asiæ deleti

deleti sunt. Vsq̄ue adeo nulla salus in dissensione, etiam inter barbaros, conspicitur, Cæsare teste. Atque ita desijt & altera potestas Turcorum.

CAPVT SEXTVM De Regibus Turcorum.

A Christianis & Tataris debilitati Turci paulatim vires recolligerunt, & inter Græcos prouincias sibi rapuerunt, quas inter se distribuerunt, & *Caramanum*, mediterraneis Phrygiæ: *Sarchanū* maritimis Ionix: *Calanum* Lydia: *Amura* filios Paphlagonix: *Sasanum* Magnesiæ: *Orhomanū* & *Teciam* Bithyniæ præfecerunt. Hi postea ambitione inflati, de primatu certarunt, & religionem suo bello intestino prætexunt, vt nimirum Homaristas Reformatos deleturi. Hoc bello deleti sunt ita, vt tantum quatuor familiæ relinquerentur *Assimbeiorum*, *Candolorinorum*, *Cammanorum*, & *Oguciorum*. Quæ & ipsæ vltèrius vrserunt intestinum bellum, donec *Ochomanus* auxilio *Micaëlis*, *Marci* & *Aurami* (qui singuli singulare genus nobilitatis suo nomine plantarunt, vt antea dictum est.) Rex *Musulmanorum* contra *Homaristas* (quibus *Persia* etiamnum adheret) & eorum regem *Vsuncafanem* ex *Assymbæorum* familia, salutatus est. *Vsuncafanem* autem se *Sophi Schach* id est, sanctum Regem appellat. eò quod ster à partibus Reformatorum, seu *Homaristarum*.

Nota

Numeri in sequentibus sic intelligendi sunt (sicut & in precedenti capite de principibus.)

1. Numerus vel precedens vel sequens in margine, indicat annum Christi, quo cœperunt regnare Rex, vel Caesar.
2. Numerus nomini prapositus ostendit, Quotus sit Rex, vel Caesar.
3. Numerus nomini additus monet, Quotus sit Rex vel Caesar etus nominis.
4. Numerus vltimus nomini postpositus ostendit, Quot annis regnauerit.
5. In Synchronorum annis numerandis duos numeros inuenies. Maior numerus ostendit annum Christi quo incœperint vel sedere pontifices, vel regnare Reges, adiectus numerus docet, Quot annis regnauerint. Exemplum Andronicus pater cœpit regnare in Oriente A. C. 1282. & imperauit 43. annis. Sic de reliquis iudicium esto.

1300

I. OTHOMANVS 28.

Tattaricas pedicas excussit Rex Othomanus.

Natales. Othomanus, al. Osman, Orthobuli Zichi (*Musulmani seu orthodoxi viri, cuius proprium nomen fuit Zichus*) armentarij ex nobili Oguciorum familia in *Soguta* id est, *Iteæ* seu *falicum* vico inter Trapezuntem & Prusam sito, natus, cum in iuuentute pro fatuo haberetur, & tamen paulo post egregium sanæ mentis, & præcellentis virtutis specimen edidisset, & gigantem à Iohanne Comneno, cum exercitu contra Aladinum Iconiæ principem missum, in monomachia superasset, ab Aladino oppidum Othomanzicum præmij loco accepit. Hanc villam, seu oppidum breui post arce ampliavit munitissima, & cum iam ad regnum eueheretur, urbem amplissimam fecit, ciuibusq; Christiano sanguine procreatis commisit, vt qui in bellis egregiam nauassent operam. Ab hoc oppido suam etiam familiam, vtpote Oguciorum, vocauit Othomanicam, & à subditis Othomanus est vocatus, cum alias proprio nomine Gasinus,

finus, al. Delinus, al. Mahometus dictus perhibeatur.

Et quia omne studium collocavit in bellis gerendis, et iam maximis sumtibus Christianos, vt præstantissimos, & maximè idoneos milites sibi educauit, & institui curavit in oppido Sar (*Orhomanica proximo*) vocavitq; nouo nomine Geni-Sar, quod interpretatur *iuuentus bellica ex oppido Sar*. Hanc iuuentutem bellicam Christiano semine natam, Amurathes II. in ordinem redegit, vnde vulgo putatur institutor Genizar, seu Ianizarorum, vt vulgo vocantur.

Ianizarorum origo.

Vbi igitur sibi de tali exercitu selectissimorum militum prospexit, regnum suum Musulmanicum, non tam defendere contra Homaristicū, quàm ampliare tentauit.

Res gesta

Quamobrem Orchanem filium, natu maiorem, exercitu instructissimo contra Christianos Græciæ misit, qui subinde in eorum oppida & pagos irruit, homines & iumenta & pecora abduxit, & Nicæam cum vicinis castellis deuastauit.

Nicæa.

Prusæ princeps, prædationibus Turcorum excitatus, exercitum conscribit, & prædonibus istis se obijcit. Othomanus his succurrit, pugnatur acriter, *Gundus Elpus & Aedogdinus*, duo filij Othomani cadunt in prælio: victoriam tandem obtinet Othomanus: Quare filios sepelit, & hostes profugos ad Prusam urbem sequitur.

In itinere autem Vlubat urbē deditione accipit: Mox Prusam, Principum, seu Regum Bithyniæ sedem, obsidione cingit, & vndiq; viam obsessis intercludit. Elapsis aliquot diebus Christianos obsessis auxilia adducentes cædit, & obsidionem Orchani filio commendat, longè lateque in Christianorum pagos, & agros hostiliter grassatur.

Iosephus itaq; princeps Bithyniæ, vidēs Prusam vltorius

rins non posse defendi, contra Turcorum insultus, cœpit de deditioe cum Orchane agere, & cum vtrinq; conuenissent, Christiani relictis omnibus mobilibus, & immobilibus rebus, cum Iosepho principe suo in exilium iuerunt, & Prusam Turcis reliquerunt A. C. 1327. A. Mahometico 726.

Prusa.

Dum verò hoc bello occupatur, Rhodum insulam amittit, A. C. 1307. Nam hospitalarij S. Iohannis, audientes Othomanum Natoliæ bello implicatum, Rhodum Insulam Marte & arte domitam sibi subiiciunt.

Rhodus.

Similiter Franciscus Daudalus, Dux Venetus A. C. 1326. Petrum Zenonem misit cum ingenti classe in Syriam, qui plurimos Turcos captos suspendit, & non exiguum terrorem incussit.

Mors.

Post captam Prusam Othomanus, dolore pedum laborans, dum quieti se tradere parat, pariter morbo obruitur corporis, & Anno Christi 1328. regni 28. naturæ debitum exoluit Prusæ.

Soboles.

Filii eius

{ *Guedus Elias* }
 { *A Edogdinus* } qui ambo in prælio ad Prusam occubuerunt,
 { *Orchanes* }
 { *Halsen Elias, al. Halinus.* }

Imperatores	{	<i>Orientis</i>	{	<i>Andronicus pater</i> 1282. 23.
	{	<i>Byzantini</i>	{	<i>Andronicus filius</i> 1325. 29.
	{	<i>Occidentis</i>	{	<i>Henricus VII. Lucelburgēsis</i> 1308. 6.
		<i>Romani</i>	{	<i>Ludovicus IIII. Bavarus.</i> 1314. 32.
Pontifices	{	<i>Bonifacius VIII.</i> 1295. 8.	} <i>Qui intrauit sub Vulpes, re- gnauit sub lupis (al. leo) ex spiraui & canis. latens hereticæ</i>	
	{	<i>Benedictus XI.</i> 1303. 2.		
	{	<i>Clemens V.</i> 1305. 11.		
	{	<i>Iohannes XXII.</i> 1316. 11.		
Synchroni eius.	{	<i>Nicolaus V.</i> 1327. 7.		
	{	<i>Electores</i>	{	<i>Conradus I.</i> 1304. 1.
	{	<i>Brandeburgici.</i>	{	<i>Iohannes III.</i> 1305. 1. <i>Voldemarus I.</i> 1306. 13. <i>Voldemarus II.</i> 1319. contra quem <i>Ludovicus senior à Iohannes IV.</i> 1322. <i>Casare est constitutus.</i>
		<i>Nicolaus Lyra Brabantus in Anglia illustrauit glossis sacros codices</i> A. C. 1320.		

2. ORCHANES 22.

1328

Orchanes Phrygios domat, Europāq; subintrat.

Orchanes (*al. Orcannes, al. Vrchan, al. VrchanGasi*) filius O-^{Natales.}
thomani, vir ambitione patri non abfimilis, re militari ^{Ingenium}
peritior, copijs instructior, apparatu opulentior, primus
sagittarios in hostem eduxit: liberalitate animi, facilita-
te morum, dexteritate ingenij, felicitate imperandi, com-
moditatis opinione ingentem sibi vndiq; multitudinem
comparauit, & mirifice obædire docuit.

Præoccupatis animis eorum, qui patris fuerunt fami-^{Res gesta.}
liarissimi, rebelles Bassas (*al. volunt fratres*) Paphlagoniæ
fugiens, in Olympum montem se recepit cum suo exerci-
tu, & occasionem oblatam arripiens, eos, longiore inter-
uallo diuisos audiens, singulos seorsim adortos cædit, &
ad regnum emergit.

Fratrem Halinum, seu Eliam non solum non interfecit,
sed vt virum prudentem, & consilij potentem secū quàm
fraterno animo habuit. Huius enim consilio in felix sui
regni auspiciū, Nicææ templum augustissimum, Hospi-
tale nobile, & Academiam seu scholam magnam fundauit
in gloriam DEI, & gratiam suorum.

Filium Solymanum Nicææ Bassam: Amurathem, natu
minorem filium, Prusæ Sangiacum constituit.

Solymanus sua largitate, & lenitate, imò singulari
pietate sua vicinas vrbes, & oppida Græcorum facillè ad
Mahometismum, & deditiōem perduxit, præcipuè il-
los, qui Græcorum petulantiam, & seditionem vltèrius
ferre recusabant.

Interea Orchanes Paphlagoniam, Lybiam, & My-

M

siam

siam sibi subiecit, & præcipuè urbem Pergamum.

Iohannem Cantacuzenum (*regem græcorum, tutorem filiorum Andronici*) à Palæologis intestina odia continuantibus, Byzantio eiectum, familiarissimè excepit, & non solum auxilium sufficiens ac restitutionem promittit, sed & filiam eiusdem vxorem duxit, in perpetuæ amicitia vinculum. Et quia ipsemet bello Phrygiæ implicatur, Solymano filio exercitum cõmittit, & Cantacuzeno adiungit.

Turci tribus, Byzantio eiectum, familiarissimè excepit, & non solum auxilium sufficiens ac restitutionem promittit, sed & filiam eiusdem vxorem duxit, in perpetuæ amicitia vinculum.

Turci discunt nauigare.

Solymanus iam antea à Gaziele al. Chatite Bassa (*qui in Europam traiecerat, & omnia viderat*) Europæ felicitatem magnificè deprædicari audierat: Iccirco eò libētius, & ardentius hoc negotij in se suscipit: imò & Turci ipsi (*qui hactenus nescierant usum nauium, & tantum virgis colligatis non sine periculo trajcere consueuerant*) maximo gaudio naues græcorum conscendunt, nauium auxilio Hellepontum, cum copijs armatis trajcere discunt: Græcos mutuis armis implicatos obruunt, & Cantacuzenum Byzantio restituunt.

Bassa autè Nicææ Solymanus, Europæ fertilitate, & amœnitate captus, vt qui mirificè delectabatur venationibus, & visitationibus locorum dirutorum, veterumq; monumentorum, omnibus modis id solum agit, *Ne reconcilietur græci, sed bellum prorogetur.* Et vt eò tutius agat in Europa, arcem Zemenic, ad litrus Helleponti situm, tempore messis obruit, paulo post & urbem Calliopolim, occupatæ arci proximam occupat, & ita liberum iter Turcis ex Asia in Europam præparat.

Græci intestinis bellis eneruati, se petitum serpentem in sinu alcre sentientes, pacis transactiones, at nimis serò, instituunt. Solymanus enim prætendens se pro affine suo agere, & rebellibus græcis hostem venisse, sibi regnū quaerit: Cumq; stipendium pactum ab exhaustis græcis non accipe-

accipere posset, occupatas vrbes, hypothecæ loco, retinuit. Tanto pretio pacem à vocatis Turcis redemerunt Græci. Ferunt Solymanum discessionem ex Europa, & occupatarum vrbiū restitutionem promississe, si græci Sexaginta millia drachmarum militibus Turcicis stipendium debitum numerarent.

Andreas Dandalus Dux Venetiæ, periculosum iter per Hellepontum ex hoc bello reddi sentiens, à Sultano Aegypti per legatos suos Marinum Faliens, & Andream Coronati, licentiam negotiandi per Syriam, & Aegyptum suis subditis impetrauit A. C. 1338.

Solymanus Nicææ Præses, Orchanis Filius, pace in græcia lætus, huc illuc obequitat, & dum aliquando liberius in venatione leporem insequitur, equo præcipitato delapsus, vitam miserè ponit, duobus mensibus ante mortem Patris, & in pago Plagiari, Callipoli vicino (*ut pote in quo hortum & viuarium habebat*) sepelitur. Id autem absque vlla pompa factum esse testatur res ipsa. Nam hodie nulum vestigium illic loci inuenitur de monumento Solymani: aut sanè græci funditus deleuerunt, si monumentum ibi fuit.

Orchanes autem in Asia Prusam metropolin, & sedem Regū Bithyniæ obsidet, vt suo regno eam restituat. Vt verò audiuit obsessis Tataros succurrere, iisdem nimis festinans, imprudentius occurrens, ad Prusæ agros in prælio sagitta iectus, cum spiculum humeri ossibus infixum, absque vitæ periculo extrahi non posset, ex febris coorta, vulnus non leue ridens, & proinde minus curans, animam exhalauit, A. C. 1350. Mahometis 749. regni 22.

Orchanis Filius. } Solymanus qui secundo mense ante patrem obiit, in Venatione ab equo precipitatus. Soboles.
 } Amurathes, qui patri successit.

Orchanis Synchroni	} Pontifices	} Orientis, Andronicus Iunior 1325. 29.	} Imperator res.	} Occidentis	} Ludovicus Bauarus 1314. 32.	} Carolus 1111. Rex Boem. 1346. à pontifice electus.	} Contra	} Edoardum Fridricum Pulcrum Guntherū Schvartzburgicū	} ab Electo- ribus elec- tus.					
										} Nicolauus V. 1327. 8.	} Benedicūus XII. 1335. 7.	} Clemens VI. 1342.		
													} Elector Brandeburgicus Ludoicus Bauarus cognom. Senior 1319.	} filius Imperatoris homonymus patri, contra quem Caro- lus 1111. Imperator Pseudo & Soldemarum illum Mols- torem confirmauit.

*ERIPIVNT TERRIS FERA CORPVS, FATA PETRARCHÆ:
AVREOLO SEMPER PECTORE NOTVS ERIT.*

1350

3. AMVRATHES I. 23.

Tertius Archiuis Amurathes subsidium fert.

Ingenium
Amurathes (*al. Murath, quod sonat desideratum*) filius Orchanis animi robore, & laborum tolerantia superioribus nequaquam inferior, imò simulandi dissimulandique egregius artifex, & fallendi magister, qui nusquam fidem & iuramenta seruauit, quoties augendi regni gratia fieri potuit: præstans vocis vocalitate, sermonis æquitate & comitate; ad honorandum vel vilissimos expeditissimus, verbis paucissimus, corpore deformior & debilior. Prusam seu Prusiam regni sedem Tataris repulsis recuperauit. Hinc iudicium reformauit, iudices & sacerdotes ordinauit, & omnia quæ ad pietatem & iusticiam Mahometicam faciunt

faciunt, egregiè procuravit, & ad exemplum Caroli III. Pragæ Academiam fundantis, 1360. etiam anno 1366. Academiam Turcicam in Belezno vrbe Asiæ fundauit, similiterque & templum, & hospitale.

Anuo 1363. Marcus Craieucius Despota Bulgariæ à proceribus Græciæ excitatus, Palæologo rebellans Byzantium obsidione cingit. Iohannes Palæologus Imperator cogitur à Turcis auxilium contra rebelles suos subditos, coronam imperij captantes quærere. Amurathes promptus cum duodecimmillibus Turcis in Europam traiecit, Marcum repellit, & Calliopolim, quam hætenus hypothecæ loco habuerat, dono accipit ab Imperatore: cui & autor est bellum continuandi, nec cessare, aut vllam conditionem, aut deditioem suscipere.

Interim dum Imperator dubitat, cui parti subscribat, suisnè consiliarijs pacem suadentibus, an verò Turcis bellum contra rebelles Græcos continuum volentibus: nouæ copiæ 60000. Turcorum ad Calliopolim duobus Carraccis id est, nauigijs Genuensibus nautis sexaginta milia ducatorum naulum soluentes, traieciunt, & Thraciam hostiliter cum penetrassent, & aliquot oppida, & castella subegissent, Adrianopolim obsidione domitam suo regno subijciunt.

Adrianopolis.

Hoc tempore cum plurimos captiuos Christianos in Asiam deducerent, Ianizarorum numerus nouis militibus est auctus, nimirum filijs Christianorum captiuis, qui prioribus Ianizaris commendati, vt instituerentur in arte militari.

Amurathes secundum sui animi vota omnia succedere videns, ab Imperatore Græco mansionem in Europa impetrat, & Adrianopoli sedem elegit, prætendens se hac

ratione citiùs & expeditiùs posse Imperatori adesse contra rebelles Turcos.

In Seruia verò 50000. Christiani conueniunt, & Adrianopolim obsident. Amurathes nouas copias ex Asia duxit in Europam, & Seruios somno, vinoq; sepultos noctu obruit, atque ita Adrianopolim liberat.

Iohannes in Græciam rediens, vt imperio consulat, filios, Emanuelem Lesbo: Theodoricum Peloponneso præficit: Andronicum autem, vt successorem, retinet.

Conspiratio filiorum contra parentes.

Andronicus Palæologus cum Sautze Amurathis filio clam conspirat, & coniurat vterq; in mortem sui parentis, vt citiùs regno potiantur. Hæc coniuratio filiorum in parentes detegitur: parentesque inito consilio & pacto, quisq; suum filium quærit. Amurathes quidem suum ad Apicridium castra locantem inuenit, Bassas eius pro sua eloquentia in suas partes reuocat, Sautzen filium in Didemotychum fugientem subsequitur, urbem deditione accipit, & filium, secundum pactum, oculis priuat: Proceres qui cum eo senserant, in mare præcipitat, parentesque cogit, vt quisque suum filium trucidet: quotque recusarunt filios rebelles occidere, ab Amurathe dissecti sunt.

Iohannes similiter suum Andronicum, iuxta conuentionem, aceto feruido in oculos infuso excæcat.

Inde Marcum Craieucium Bulgariæ, & Lazarum Bulcouicum Seruiæ Despotas aperto Marte adit Amurathes, & omni sæuitiarum genere crudelissimè Serniam vastat, Lazarumq; captum cimetera disseccari iubet.

Carbilouicius.

Carbilouicius autem seruus Dominum suum ita ad supplicium rapi videns, rem istam indignè ferens, & tamen deditonem simulans, occasione arrepta petit Amurathem

rathen supplicij istius spectatorem, & aliquot vulneribus inflictis trucidat. Hic fuit exitus Amurathis 1. Intestina *Mors.* eius in campo Cosabo, cadauer reliquum Prusæ mumiatum ad Thermas sepelitur, anno Christi 1373. Mahometis 772. regni 23.

Amurathis primi filij { *Iagupes, al. Iacupus, al. Iacobus, qui ut regni amulus occisus est à fratre.*
Baiazetes al. Paiafith, al. Paiazites, qui successit patri
Sauzes, al. Zauces, qui à patre excecatus obiit.

Imperatores { *Orientis, Iohannes VI. Paleologus 1354. 30.*
Occidentis, Carolus III. 1355.

Pontifices { *Innocentius VI. 1352. 9.*
Vrbanus V. 1362. 8.
Gregorius XI. 1370. 7.

Synchroni

Electoꝝ Brandenburg. Ludolcus Romanus 1349. 20. Pseudovvoldemari deletor.

Bartolus de Saxo ferrato Vmbria oppido, Iureconsultus Clarissimus, Senator Caroli III. eximius, qui Perusy ex morsu rabiosi canis exstinctus est, ætatis 46. Christi 1355. anno.

Militiæ vexilla sacrae fert Bartolus : errat
 Qui sibi vult alium præposuisse ducem.

4. BAI AZETES I. 25.

Quartus Baizetes Tamerlani caueam intrat. 1373

Baiazetes primus (al. Baiazites, al. VVeiafit, al. Baiafit) cogno- Ingenium
 mine Hidryn, seu Gildrun id est, fulmen, filius Amurathis
 primi, vir corpore paruo, animo magno, ambitioso, &
 prouido ad præripiendas hostibus occasiones.

Fratrem Iagupum natu maiorem, vt iustum regni *Res gesta.*
 hæredem ad se accersitū, læto q; animo, & citato gradu ad-
 uenientem crudelissime strangulari iussit, vt solutus omni
 metu

metu æmuli, liberiore animo imperium contra Christianos Græciæ propagaret.

Hinc Marcum Craieucium Bulgariæ principem, eo ipso in loco, quo pater à seruo transfossus, cum exercitu eius cædit, Mysios vastat indeque Thessaliam, Macedoniam, Phocidem Bæotiam, & Atticam regiones paucis annis ferè totas suo regno adiecit. Ad hanc victoriam non parum operæ contulerunt discordiæ Græcorum, & expeditio Venetorum, aduersus rebelles Candiotos, seu Crenteses.

1389

Quare animo elatus, cum insuper & Stephani Bulcoiuitij Despotæ Seruiæ filiam vxorem duxisset, & vinum bibere à Christiana vxore didicisset, exercitum lustrat, & imperatoriam affectans maiestatem Constantinopolim obsidet: vidensque vires vrbs, cunctando eam expugnare decreuit, & propterea partem exercitus sui ad urbem relinquit: alteram verò partem educit in Boffinam, & VVallachiam, vicinasque regiones, & eas variè affligit, ne obseffo Imperatori opem ferant.

Iohannes Palæologus obsidione grauitè pressus confugit ad VVenceslaum Imperatorem Occidentis, adeoque ad Carolum VI. Galliæ regem.

VVenceslaus
lans contra
Turcos.

VVenceslaus fratrem Sigismundum Vngariæ Regem iuuenem viginti annorum cum ingenti exercitu in Boëmia, Silesia, Saxonia, Belgio, & Dania collecto mittit in Græciam. His se iungi Iohannes Burgundus, comes Niuernensiscum exercitu Gallico à Carolo VI. missus.

Sigismundus per legatos suos Baiazetem initio monet, vt ab alieno imperio manum retrahat. Hos legatos Baiazetes secum retinet, donec prius totam Mysiam occupauit: tum demum legatos dimisit, & dixit eis *Ite, & regi vestro*

uestro dicite, mihi ius esse in Mysia: si non credet, accedat, & vel muri, & parietes, arietibus quassati testabuntur.

Hoc Sigismundus audiens, exercitum suum iratus educit vltcrius, & Germanos, Gallosq; de colle in lata planitie cernens, inquit ad Iohannem Comitem:

Non modo iam Turcos, sed & ipsos vicero caelos.

Quare Rascia superata, Oristun, Budinum, & vicina Bulgaria castella recuperat. Cumq; obuios Turcos leuibus praelijs terruisset, Nicopolim per sedecim dies terra, marique obsidet.

Baiazetes in sua celeritate vsus, in vigilia Micaëlis 1394
200000. Turcis stipatus Sigismundo se obijcit: præmittit aliquot copias, quæ leuibus praelijs Germanos remouentur, donec aciem, suo more, lunatam instituat. Galli à Sigismundo primas partes impetrant, primumque congressum cum Turcis. Turci Sultano suo morigeri fugam simulant, donec aciem suam Galli perturbent: Galli subsequuntur fugientes & cum sibi victoriam, & æternam laudem persuasissent, vident planè contrarium, & se præsentissimæ morti proximos. Lunata enim acies eos excipit, ita vt Galli desperabundi ab equis cataphracti desiliant, & omnes pariter succumberent. Paucissimi retro currunt ad Germanos, eisq; animum & arma sua fuga, & vociferatione excutiunt.

28. Septēbris pugna ad Nicopolim.

Sigismundus nihilominus reuocat suos, & aciem instruit. Boëmi in fronte collocati, cum hostem vix aspexissent, terga vertunt. Germani, vt qui soli vim Turcicam sustinere non valent, subsequuntur: Iohannes Bulcouicius Despota Seruix (qui 15000. viris Baiazeti ex pacto opem ferbat) fugientes excipit. Sigismundus denuo acie vtrunq; instructa se ei opponit: att 20000. Christianorum acie

N

gladij

gladij cadunt: Sigismundus & Magnus Magister Rhodi nauigio arrepto per Istrum Constantinopolim fugiunt, vt vitam saluent suam.

Baiazetes spolijs, & victoria onustus, in Asiam redire properat, & cum iam traicere pararet Hellespontum, incidit in nauigium, quod uehebat profugos Sigismundi, & Magnum Magistrum Rhodi. Pugnatur nauali certamine: ibi si non adfuisset classis Rhodia, & Thomas Mocenigo amiralius classis Venetorum, & succurrisset Sigismundo, certò fuga salutem non inuenisset. Sed Baiazetes sua felicitate contentus, non admodum eis se opponit. Sequenti die antequam omnis exercitus conueniret, & traiceret, Baiazetes sentiens cruentam se obtinuisse ad Nicopolim victoriam, plenus irarum, omnem furorẽ suum in captiuos euomit, solus Iohannes Burgundus, vt iuuenis animosus, & singulare quid præ se ferens, gratiam inuenit. Cum igitur captiui iam nudati adducerentur, & supplicio afficiendi essent, Baiazetes ad Iohannem Burgundum conuersus ait: Ecce quia iam omnes tui focij funditus delendi, agè, elige prius quinque; ex illis, qui tibi in tuo carcere solamen adiunt. Iohannes Burgundus, comes Niuersiæ, Philippi filius, sibi carissimos socios quinque (*maluisset quingentos*) Gallos eligit. Quo facto, carnifices gladios Turcicos, seu Cimæteras stringunt in nudatos captiuos. Cumque iam & Buccicaldus (*al. Buciland*) Constablius Gallia nudatus adduceretur, Iohannes largissimis lacrymis ora rigans, supplex procubuit, & etiam Buccicaldum liberat è manu carnificis (*ast hic Buccicaldus admodum ingratus postea fuit, dum nimis inhumano modo in Iohannis posteros sauit.*)

Hac ratione septem hi Galli reseruati uiui in Asiam deduc-

deducti sunt, & Prusæ in carcere detenti, donec tandem Iohannes Mitylenarum princeps ducentorum millium aureorum pretio soluto, ipsos redemit. In huius rei memoriam familia Burgundica concatenatum torquem in suis insignibus ostendit.

Palæologus concepta spe frustratus, & per Sigismundum non liberatus, legatos mittit ad Tamerlanem, eo ipso tempore victoriosè Tataros Turcis præripientem, adeoq; Syriam & Aegyptum vastantem, ab eoq; auxilium contra obsessores Turcos per suos legatos petit, Constantinopolim ipsam, hypothecæ loco, ipsi offerens.

Tamerlanes (*al. Tamerlanus rectius Tamer-lan id est Tamerclaudicans*) rex Scytharum, cognomine Cuthlum, quod interpretatur ferrum fortunatum, dictus, vir procerus, barbattissimus, vno pede breuiore, humeris latis, adeoq; Hannibali Carthaginensium per omnia simillimus, decies centenis millibus (400000. equitibus, & 600000. pedibus) armatorum Aracosiorum, Sogdianorum, Bactrianorum, Hircanorum, Comagenorum, Parthorum, Medorum, Massagetarum, & Infulariorum ex rubro mari, & Persico sinu (*copiis sanè Xerxis conferendis*) instructus, ad Iaxarten fl. castra locat: inde Natoliam, & Armeniam. Turcorum regiones vastat, si hac ratione fratricidam (*sic Baiazethem vocabat*) ab obsidione vrbs reuocet. Inde Euphrate fl. traiecto, Cappadociam ingressus, Sebastiam vicesimo primo obsidionis die oppugnat: Orthobulus Baiazetis filius capitur, & paulo post in carcere necatur, si filij morte fratricida à Byzantijs obsidione reuocari possit: Reliquos Turcos captiuos, equorum pedibus conculcandos substernit.

Baiazetes, qui iam Constantinopolim ferè ad deditiōnē

1379

pugna ad
Stellam.

coegerat, audita clade suorum, exanimatus vrbe relicta
 traiecit in Asiam, corradit militem ab omni, qua potest,
 mundi plaga, trecenta millia equitum, & bis centena mil-
 lia peditum contra Tamerlanem educit, filios Celebinum
 & Mustapham, vt generosiores, & magis regno idoneos
 alio ablegat (*vsq; adeo mens praesaga mali*) ne tota familia in-
 tercidat. Tamerlanes Baiazetem in lata, amplaq; plani-
 tie inter Stellam, & Antitaurum montes, in confinio Ga-
 latia, & Bithynia, castra locantem, & aciem instruentem
 obruit: Concurritur ad Stellam montem, eo ipso in loco,
 quo olim Pompeius Mithridatem vicit: pugnatur vtrinq;
 acerrimè, & callidissimè, quippe Magister cum Magistro
 congregitur, ita vt Euphrates plus sanguinis, quàm vnda-
 rum in mare raperet: Sole iam inclinante Baiazetes suos
 diffugere, suum equum sagittis confixum concidere vi-
 dens, in pedes se conijcit, cum fidelissimo filio Mose (*qui
 à patris latere nunquam discessit*) Ast ad Angorium denuo con-
 curritur: Sub ortu Solis cadunt centum quadraginta mil-
 lia Turcorum, & bis centena millia Scytharum. Pater cum
 filio capti adducuntur Tamerlani commoranti. Tamerla-
 nes Mosè filium dimittit, Baiazeten patrem verò retinet,
 aureisque catenis ligat. Interim & vxor Baiazetis addu-
 citur captiua, cum suo Gynæceo. Fabricatur cauea fer-
 rea, cui includatur fratricida, qui iam regno Turcico per
 25. annos praefuerat. Nam Baiazetes, & Tamerlanes col-
 loquium habuisse dicuntur, in quo primo Tamerlanes
 DEO gratias egit pro victoria, & postea quaesuit ex Ba-
 iazete: *Quid fecisses mihi, si me cepisses?* Baiazetes respondit:
Ferrea cauea te inclusissem, & omni ludibriorum genere te claudi-
cantem affecissem. Tamerlanes respondit; *Iudicium places, ser-*
ribs, quod mihi fecisses: & ita cauea inclusus est. Tamerlanes
 per hyemem in Asia mansit. Ad-

Adhæc & legati Byzantini ab Emanuele Palæologo missi, accedunt victorem Tamerlanem, & elegantissima oratione testantur, suo Imperatori tantam vim pecuniæ non esse, vt debitum stipendium tot, tantisq; Scythis soluat, ac proinde oppignoratâ Constantinopolim, adeoque suum Imperatorem, & seipsos victori glorioso offerunt. His Tamerlanes respondit: Absit à me tale facinus: *Nolo iam celebrem & liberam, adeoq; è Tyrannide Turcica iam liberatam urbem in Seruitutem redigere.* Neque enim veni mihi vrbes, bonos Dominos habentes subijcere, sed veni bono Domino, à malo presso, succurrere, & pro libertate pugnare. Quamobrem ite, & vestro, etsi pauperi, tamen bono Domino obœdite, & monetote, vt huius officij sit memor, & olim, si res poscat, gratitudinem facto vtili declarret: Hic autem fratricida, & hostis libertatis mihi pœnas luet meritas.

His peractis Tamerlanes ad suum se regnum recipit, Baiazetem ferreæ caueæ inclusum vehit secum, & toti Asiæ deridendum propinat, & insuper scabelli loco eum habet. Quoties enim equum conscendit, toties fratricida è cauea eductus, & procumbens scabelli vicem præstat, rursusq; caueæ includitur. Quoties cibum sumit, toties fratricida è cauea adductus, & sub mensa tripodis aureis catenis alligatus, ossa & micas instar canum ore, vtpote vincis manibus, colligere cogitur, dum nullus alius cibus præbetur. Dum autem maritus sub mensa cum canibus ossa rodit, vxor Filia Lazari Despotæ seminuda stat à poculis Tamerlanis, eiusq; procerum: Oenochoa quo animo fuerit, facile quisque percipit, præcipuè quando nulla ei potestas data, alloqui maritum, aut ei cibum, vel potum præbere.

Gemmarius quidam ditissimus, quoduis pretium soluturus pro Baiazete rege, hoc responsi accepit: *Tu gemmas cura, ego, de fratricida, non de rege supplicium debitum vs sumam, curabo.* Nam potentes potenter tormenta patientur.

Mors.

Baiazetes verò cum tot & tanta ludibria diutius sustinere non posset, innumeris ictibus capite ferreae caueae clathris perfracto, illisoq; cerebro, altero à captiuitate anno vitam in Scythia finiuit.

Filij Baiazetis, { Orthobulus al. Mussamanes, qui à Tamerlane, in carcere occisus, reliquitque filium Zichum, & filiam N. qui capto patre Constantinopolim fugerunt, & ibi obierunt.
Ifa al. Iesse. al. Iesus, qui vel in praelio occubuit, vel à Bassis est sublatu:
Moses al. Musa, qui cum patre captus, sed à Tamerlane rursus dimissus copias patri recollectis, & Celebino resistere tentauit.
Celebinus qui patri à Bassis est susceptus contra Mosèn al. Solymanicè
Mahomethes al. Mustapha, sed falsè.
N. Filia qua Constantinopolim cum fratre Mustapha missa est.
Casan. al. Casanes al. Hali.

Synchroni.	Imperatores	Orientis	Johannes
			Andronicus 1384. 3.
Pontifices	Occidentis	Roma	Emanuel 1388. 30.
			Venceslaus filius Caroli IIII, 1379. 28.
Synchroni.	Elector Brandeb.	Auiioni	Urbanus VI. 1378. 11.
			Bonifacius IX. 1390. 14.
Synchroni.	Elector Brandeb.	Auiioni	Clemens VII. 1378. 15.
			Benedictus XI. 1394. 30.
Synchroni.	Elector Brandeb.	Auiioni	Otto Romanus 1369. 4. qui anno Christi 1373. Marschiam Imperatori Carolo IIII, sacro suo pro 200000. Vngaricis vendidit.
			Venceslaus 1373. 5.
Synchroni.	Elector Brandeb.	Auiioni	Sigismundus 1378. 39.
			Bartolus Niger Monachus Franciscanus, & Alchimista nobilis, qui A.C. 1380. bombardas inuenit in monasterio suo.

Sabinus

Sabinus.

*Hoc inuenta fuit sub Casare machina belli,
 Cuius ab impulsu mœnia quassa ruunt.
 Concipiens rapidum qua fomite sulfuris ignem,
 Acta procul nitri puluere saxa iacit.
 Atq; coruscantis flammæ imitatur olympi,
 AEthera terribili concutiente sono.
 Ceu vibrata cadunt trifidis ubi fulgura telis:
 Hoc sibi Germanus vendicat autor opus.*

*Qua occasione & ratione inuenerit ostendit Additamentum P'rspergensis
 fol. 404.*

*Ars belli LangVet: strIDens reperIt Vr arVnDo.
 PropELLit tortes qVæ VloLenta gLobos.*

5. CELEBINVS. 6.

Quintus collapsas Celebinus restituit res. 1398

Celebinus (*al. Calapinus, al. Calippinus, al. Tzelebi, al. Chialab, al. Solymanus*) cognomine Cyricelebes (*quod interpretatur Dominus nobilis*) filius Baiazetis, vir valetudinarius, à patre *Ingenitum;* contra Tamerlanem eunte remissus, Prusæ honorificè à Bassis exceptus, & patri suffectus est. Mosen fratrem cum exercitu recollecto venientem metuens, in Europam fugit, & Adrianopoli, vt loco tutiori mansit. Moses Epicuri de grege porcus, regnum parum curans, hinc inde oberrat quasi solo exercitu metum omnibus alijs & Celebino incussurus, & genio indulget.

Celebinus autem foedus iniuit cū Emanuele Byzantino, & in pignus amicitiae Casanem fratrem cum sorore ei tradit. Hocq; pacto pace impetrata vrbes, & arces restaurat & omnia alia ad bellum necessaria. Mahometen fratrem Bassæ titulo ornatum, in gratiam suscipit, & coniuncti id
 vnum

vnum agunt, vt in Europa recipiant, quod pater in Asia amiferat.

Hanc reuiuifcentem Turcorum potentiam non parum fouerunt discordiæ Christianorum. Nam duo Imperatores simul erant VVenceslaus genio potius, quàm imperio indulgens, & Fridericus Bronsuicensis cui ad Frislanam confosso substitutus est Rupertus Palatinus ab Electoribus. Præterea & duo Pontifices simul sedebant, vnus Romæ in Italia, alter Auinione in Gallia. Hic iam quasi cœlitus oblata occasione tempus erat aliquid præclare gendi contra Turcos, sed schismata Europæ obstiterunt.

Hoc ipso tempore & in Turcia noua secta *Sophilarorum* extitit, qui præcipuè inuehebantur in Turcorum superbiam, & vestes leuitatem referentes, adeoque in luxum, quem à Mose vini vsum melius & magis ostendente, acceperant. Quia verò tantum mores taxabant, ferè nullibi locum inuenerunt, & sponte sua quasi euauerunt.

Vt verò Celebinus se viribus aliquo modo adauctum sensit, exercitum contra Ismaëlem Synope principem duxit, eoque victo magnos prouentus annuos ex eius loci venis metallicis suæ cameræ procurauit.

Hinc & Bassas suos armatos in Bulgariam & Macedoniam misit, qui admodum hostiliter omnia vastarunt. Celebinus autem ipse ad Callipolim nauale prælium cum Petro Lauretano Venetorum classis amiralio committit; verum vt non satis instructus, & classe pugnare non edoctus, victus & profligatus ad suos se recepit terminos.

Interea Emanuel Palæologus, rursus crescentem Othomanorum potentiam suspectam habens, Isthmum muro (qui *Hexamilum* vocatur, quod eius longitudo sex miliaria Italica, seu sesquimiliare germanicum minus) obducit, veluti olim Pelopon-

Peloponnesij tempore Xerxis fecerant, quoniam perfosionem (antea à Demetrio Iulia & Nerone Imperatoribus & Hero-de Rege aliquoties frustra cœptam) irrito conatu denuo tentare noluit.

At Celebinus vt vir valetudinarius in flore ætatis extinguitur anno Christi 1404. Mahometis 803. regni 6. completo, septimum iam inchoans.

Filij eius perhibentur	{	Orchanes qui à Mose strangulatus.	
		Mahometes qui forsàn puer obijt. neque enim posuit	
		Mustapha ad imperium est euectus. (euehs.	

Imperatores	{	Orientis Emanuel Palæologus 1388. 30.
		Occidentis, Rupertus Palatinus 1400. 10.

Pontifices	{	Romæ { Bonifacius IX. 1390. 14.
		{ Innocentius VII. 1404. 21.
		Auenioni { Benedictus XI. 1394. 30. remotus.

Electo Brandeb. Sigismundus 1378. 39. qui anno 1388. Marchiam Iadoco Marchioni Moravia patrueli suo oppignorauit. Sed quando A. C. 1411. Imperator saluatus, eandem Marchiam A. C. 1417. 18. Aprilis Friderico V. Burgrauio Noribergensi in Pendum dedit in concilio Constantensi.

Baldus Perusinus, IC. Clarissimus, qui 1400. 20. Aprilis diem suum obijt: Fius Epitaphium tale:

Conditur hic Baldus, Francisci tegmine fultus,
Doctorum princeps, Perusina natus in vrbe.

Tamerlanes ille Chan Scytharum obiit 1402. 27. Ianuar.

LVI fVLgebat post Pa VLI tertla festVM
TattarVs ILLe orbIs VICtor & horror oblt.

Nota.

Quidam hunc Celebinum omnino omittunt, vel quod Turci eum non habeant, & interim Solymanum etiam omittunt, quem Turci numerant, & Solymanum primum vocant: vel quod impediatur numerum duodenarium, eò quod

o

conten-

contendunt tantum duodecim principes ex Ismaële nascendos, & si Celebinum annumerent, Amurabes 3. esset Tredecimus quod putant contra scripturam sacram 1. Moisi. 17. v. 20. esse.

Quidam duos, quidam tres fratres Reges numerant: Solymanum, Celebinum, & Mosen, cum tamen solus Celebinus, quem Turci Solymanum vocant, ad regnum euectus: Moses verò gento indulserit.

Quidam interregnum sexennale statunt, & Sex illos annos partim Batazetti, partim sequenti Mahometi adscribunt.

1404

6. MAHOMETES I. 14.

Sextus Natoliæ Mahometes regna recepit.

Ingenium. Mahometes primus, Celebini frater, fratrem Mosen, Caramaniæ principis auxilio captum, strangulari curauit, vel vt regni æmulum, vel vt patruelis Orchanis interfectorem. Hinc legatos suos ad finitimos Reges, & Principes misit, pacemq; eis obtulit, vt restorationem regni Turcici à fratre inceptam eò melius continuaret.

Res gesta. Hinc Caramaniæ rebellem Begum bello adortus est, & ad Iconium in prælio superatum, captumq; in carcerem abiecit. Paulò post tamen gratiam inuenit, ea conditione vt præoccupatas vrbes restituat.

Quo peracto, Prusa relicta, vicissim in Europam traiecit, & Adrianopoli sedem elegit, vt eò commodius VValachiam inuaderet. VVeiuoda VValachia videns se Turcis imparem, pacem petit, & præter tributum annuum etiam filium obsidem dat Mahometi.

Sigismundus Turcis ad Danubium transitum interclusurus, cum ipso ad Columbacium congressus, infeliciter pugnauit. Hinc Mahometes primam iram concepit contra Regem Vngariæ, vt VValachis auxilium ferentem. Verùm quia audit in Asia nouas seditiones ortas inter

Bassas

Baffas, & Begos, vindictam suam in Regem Vngariæ dif-
ferre cogitur, & prius motam turbam componere.

Quare Hellefponto traiecto incredibili celeritate non
solum rebelles domat, verùm etiam ferè omnes vrbes à
Tamerlane occupatas, recuperat.

Interea in Europa Constantiense concilium celebra-
tur, quod anno 1414. cœpit & 1418. finitum est. In hoc con-
cilio 1415. 18. Iulij; die Lunæ M. Iohannes Hussus pro hæ-
resiarcha combustus est.

Anser Tarpeij custos Iouis inclitus olim:

In Capitolina victores Huisse Iouis.

A. C. 1416. Emanuel Chrysoloras Byzantinus Synodi
membrum extremum 15. Aprilis vitam finiuit.

Ille est Emanuel pertura ex Hellade mœstus

Qui primus Musas transtulit in Latium.

A. C. 1416. 9. Septembris, die Lunæ M. Hieronymus Pra-
gensis, eodem in concilio damnatus, & combustus est.

Ausus Pontificum scdus Hieronyme mores

Carpere: sis Hussi fidem ubiq; comes.

A. C. 1417. 18. Aprilis. Sigismundus Imperator Marchiam Brande-
burgensem A. C. 1411. à Iodoco redemptam Friderico V. Burgrauio No-
ribergensi, ut qui egregiam illi in bellis Vngaricis nauasset operam, in-
fendum dedit, à quo hodierna familia originem ducit, & inter Mar-
chiones Brandenburgenses vocatur FRIDERICVS PRIMVS.

Taceo horrendam eclipsin Solis totalem 1415. 7. Iunii die
Veneris, hora 8. A. M.

Mahometes victor Prusam redit, & DEO suo tem-
plum à fratre inchoatum absoluit, & insuper scholam, &
hospitale amplissimum. Dum hæc agit adhuc ætate flori-
dus vitam finit Prusæ anno Christi 1419. Mahometis 821. *Mors.*
regni 14.

Liberi Mahometis.	{	Amurathes qui patri successit		
		Multapha quem impuberem pater moriens Als-Bego commendaui, & in Ciliciam ablegauit: at tandem prodicione curatoris captus, & strangulatus est.		
Synchroni Mahometis primi	{	Imperatores	Orientis, Emanuel adhuc imperans.	
			Occidentis, Sigismundus 1411. 27.	
		Pontifices	Romæ	Gregorius xii. 1406. 8. remotus.
				Alexander V. 1409. 1.
Auiuioni	Iohannes xiiii. 1410. 5. abdicauit.			
	Martinus III. dictus V. 1417. 13.			
			Benedictus xi. est in concilio Pisano remotus tamen sedis.	
		Electo Brandenburgicus, Fridericus I. 1417. 24.		

1419

7. AMVRATHES II. 31.

Septimus Huniadis Amurathes prælia sensit.

Ingenium. Amurathes eius nominis secundus, filius Mahometis, eius nominis primi, vir prudens, sagax, liberalis in milites heroicos, pro ingenij acumine satellitum regium reformauit, & ad exemplum Phalangis Macedonicæ Alexandri Magni Ianizaros numero auxit, & in ordines certos disposuit. Ad hoc enim tempus vsq; tantum pedites erant, & ab Othomano instituti. Iam verò benè meritos equo donauit, & à latere suo comites esse iussit, recens autem receptos satellites, pedites voluit. Quomodo autem disposuerit, supra capite quarto in nomenclatura est ostensum. Hi milites admodum magna habent priuilegia, & licentiam, adeo vt ipsi Sultani sibi ab ipsis metuant. Ad hæc liberum eis est Mahometismum in quo instituuntur, si paruuli capiantur, & adducantur in Saraio, vel retinere, vel abijcere: si maiores sint, non necessario vrgentur recipere Alcoranum.

Regni

Regni æmulos habuit duos Mustaphas, videlicet Mustapham patrum, qui ex carcere fratris Mahometis aufugerat, & à Græcis in Lemno captiuus detinebatur: Et Mustapham fratrem in Cilicia, sub cura Ali-Begi, Bassæ Ciliciæ, Caramaniæ exulantem. Hos Amurathes, vt captiuos parùm metuens, quietem eligit, & paterno regno contentus, id agit vt iusticiam, & pietatem Othomanicam florentem habeat.

Byzantini, Baiazetes Bassa, & plurimi Bassæ & Begi Europæ hoc sentientes bellum pro pace diligentes, sibi regnum quærent. Quamobrem Mustapham è Lemno reuocatum & exercitu Græco instructum, contra Amurathem patrualem mittunt, iubentes vt regnum, sibi debitum, recuperet. Verùm cum Mustapha iam per triennium restitisset, viuis captus, neruo arcus suffocatus, & de pinnaculo muri Adrianopoli suspensus est. Hunc Turci Pseudomustaffam vocant.

Græci hoc supplicio territi pacem petunt supplices, qua non impetrata, Mustapham Amurathis fratrem adulescentem tredecim annorum ex Cilicia aduocant, nouisque copijs contra fratrem emittunt. Hic Mustapha vi quidem Nicæam occupauit, ast à militibus fratris obrutus, & per curatorem Ali-Begum proditus, simili quo alter supplicio vitam perdidit, & Prusæ ad parentis monumentum, sepultus est.

Sublatis dicto modo æmulis, in Georgium seniore Seruiæ Despotâ arma mouet, eiusq; ditionem miserrimè vastat. & hinc Ibrahimum-Bassam Adrianopoli sepelit.

Sequenti anno quasi diuino oraculo monitus exercitum magnū conscribit, præcipuè recreatus natiuitate filij Mahometis, peragrata Thracia, acceptisq; in ditionem

urbibus, quæ Byzantino Imperatori reliquæ erant, Thesalonicensem urbem Pauli epistolis, antiquitate, & mercatura nobilissimam vi expugnatam penitus diripit.

*Epirus de
ditionem
facit.*

Inde Tomaro, & Pindo montibus transcensis, continuo victoriæ cursu omnes regiones ad Isthmum usque, incredibili celeritate domat. Iohannes Castriotus princeps Epirotarum, Turcorum vim repellere cum non posset, pacem impetrauit hac conditione, vt Croiam cederet Amurathi, & filios Constantinum, Reposium, & Georgium (qui postea Scanderbegus vocatus) obsides daret.

Epiro hac ratione capta, adeoque deinceps Illyride, Albania & Bosnia partim peruastatis, partim subactis, Bulgariam adiit, & Despotam denuò hostiliter visitauit.

1438

Georgius Despota Turcicam vim cum ulterius sustinere non posset, Stephano filio maiori Synderouia regnum, & arma contra Turcos commendat, assumtoq; minimo filio Lazaro in Vngariam ad Albertum auxilia allaturus proficiscitur. Hunc reliqui prælati & proceres, subsequuntur Turcos fugientes.

Synderouia expugnatur.

Turci hoc audientes partim Synderouiam obsident, partim vicinas vrbes Seruiæ domant.

Albertus Austriacus Georgij precibus excitatus exercitum collectum Budam ducit, & ibidem audiens Episcopum Strigoniensem (qui Archiepiscopus Vngariae, & corona, regaliumq; regni custos) obijisse, retrocedit. Inde rursus precibus Georgij vocatus, satis lento gradu ad Tibiscum fl. venit, eoq; superato castra intra Tibiscum & Danubium locat.

1439

Interim Turci Synderouiam mense Augusto expugnant. Stephanum, eiusq; fratrem Georgiû Despotæ filios

ema-

emasculatos & exoculatos in carcerem detrudunt, & Bassam cum præsidijs in vrbe relinquentes in hyberna se recipiunt.

Albertus id audiens etiam retrocedit, & in itinere cum plurimos milites alui fluxu extinctos amisisset, ipsemet eodem morbo correptus, antequam Viennam attingeret, in pago Nessel circa Pofonium 27. Octobris moritur, & Albæ-regali solenni pompa sepelitur.

*Alberti
Mors.*

Georgius spe sua cadens, Amurathi supplex fidem & filiam offert, sperans se hac ratione regnum, & filios (quos nesciebat excacatos) recepturum.

*Despota
de ditionem
facit.*

Elisabetha autem Alberti Austriaci (Imperatoris Romani, & regis Vngariæ) relicta vidua grauida (filia Sigismundi Imperatoris) regno præfenti in rerum discrimine volens consulere, consilio procerum Vngariæ, Ladislaum, Ladislai Jagellonis regis Poloniæ filium, Lithuaniam ducem, sibi maritum quærere conatur. At dum legati Sponso talia

*Ladislaum
Polonus
Sponsus
quæritur.*

renunciaturi in itinere adhuc morantur, ipsa 22. Februarij parit posthumum, vocatque Ladislaum: iubetque reuocari legatos, vt quæ iam filio velit regnum reseruare: Legatos, qui nihilominus suum mandatum effecerant, vt rebelles supplicio afficit, & cum infante Albam-regalem fugit. Quid multis? Ladislaus Polonus Sponsus venit, & Sponsam fugientem quærit. Hinc Vngaria in duas partes scinditur. Proceres à partibus viduæ stantes, Ladislaum posthumum (Cum enim quatuor Ladislai in his historiis occur-

1440

*Ladislaum
posthumum
nascitur.*

2. Ladislaum Polonum Jagellonis filium. 3. Ladislaum Vngarum Casimiri Magni filium. 4. Ladislaum posthumum, filium Alberti) Albæ-regali per Dionysium Zechinum Archiepiscopum Strigoniensem Cardinalem, coronant infantem Regem Vngariæ

Vngariæ in locum defuncti Alberti patris. Mater cistam quandam subornatam vt coronam, & regalia regni continentem, proceribus commendat, & cum coronato infante in Boëmiam & Austriam fugit, veramq; regni coronam & Thesauros secum aufert. Hinc variæ dissensiones, & plurimum regum salutationes. Ladislaus Polonus, Sponsam non inueniens, partim blandis verbis, partim donis aliquot proceres Vngariæ in suas partes trahit, inter quos præcipuus fuit Iohannes Huniades comes Bistricensis, à patria Coruinus cognominatus (*à Turcis verò Ionca vocatur*)

Scanderbegus defecit.

Scanderbegus.

In Turcia non minores fuere dissensiones propter defectiones Despotæ, Caramani, & præcipuè Scanderbegi. Georgius enim Castriotus, Iohannis filius, qui hætenus cum fratribus (*quos, post mortem patris, Sultanus sustulit, & Georgium reseruauit*) obsidis loco in aula Turcica fuerat, & in Mahomerismo educatus, & propter eximiam indolem Scanderbegus quasi alter Alexander, vocatus: cum iam solus Turcico Sultano aliquot victorias obtinuisset, ac proinde apud Sultanum per delatores clam accusatus, ac si coronam affectaret, mutatum Amurathis animum sentiens, qua potuit calliditate celauit metum (*Querebatur enim ad mortem: ista nimirum est merces bene meritorum apud Turcos, si delatoribus inuisi fiant. Nullam enim victoriam reliqui Bassæ, aut Begi obtinere hætenus: Solus Scanderbegus columna erat regni Mahometici*) & aliquot copijs stipatus, contraq; Christianos emissus, oblatam occasionem arripit, & fugiendo in patriam fugit, nouoq; exercitu collecto apertum bellum Amurathi indicit. (*Hanc defectionem Barletius dicit A. C. 1424. factam.*)

Amurathes Mustapham Bassam, vt callidissimum mittit in Epirum, vt Scanderbegum capiat. Scanderbegus verò

verò Vranoconti Croiam, adeoque rem Epiri committens, cum suo exercitu in occursum Mustaphæ properat, eumque inter rusticos pabula quærentem ex improviso obrutum cum 2000. Turcis cædit, & victor ad suos rediens, omnia in Epiro magis, magisque munit.

Similiter Caramaniæ Bassam defectorem infelici prælio conatur reuocare. Interueniente verò Sacerdote reconciliatur Ibrahimus Bassa Caramaniæ Amurathi.

Caramanus defecit.

Georgius Bulcouicius Seruiæ Despota, etiam se ut defectorem ad mortem quæri sentiens, thesauros regni corradit, & assumpto Lazaro filio Ragusum fugit. Post paucos verò dies Amurathes senatum Ragusensem literis monet, ut reddat Despotam. Despota id audiens ulterius fugit, & operam suam Huniadi contra Turcos offert.

Despota defecit.

Reliqui Bassæ Turcici in Seruia cum plurima deuastassent, ulterius pergentes quidam Belgradum Vngariæ propugnaculû obsidione cingunt: quidam Nouiogradum expugnant. Iohannes Vranus Florentinus præfectus Belgradi literis Ladislao Polono suam sortem significat, & auxilium petit: & interea dum auxilium expectat, per septem integros menses Belgradum defendit, & Turcorum inauditas vias euertendi urbem sua prudentia intercludit, Turcosque repellit.

Alba Graeca obsides tur. Nouigrad.

Sub initium veris Ifacus Bassa præses Synderouien- 1441
sis Belgradum arctius obsidet. Huniades Sauo, Danubioque incredibili celeritate traiecto, inra Belgradum & Synderouiam castra locat, & callidè hostem à tergo aggredditur, & cædit, obsessosque liberat.

Ladislaus Polonus Iohanni Huniadi, Comiti Bistricensi victori, non solum regalia dona mittit, & gratulatur de victoria, sed insuper ipsum Huniadem perpetuum

Huniades fit Veinoda Transyl.

Transylvania VVeiuodam, seu præsidem creat.

Mezethes hoc audiens Danubio, & Daciæ alpibus magno & periculoso labore superatis *Transylvaniam* inuadit, vt nimirum Huniadem à Belgradi defensione reuocet. VVeiuoda Despotæ Belgradum committit, & assumtis aliquot copijs patriam defensurus Mezethi occurrere parat: Videns autem se copijs imparem hosti retrocedit, & auxilio, consilioq; Georgij Lepen Episcopi Taurunensis (*seu Alba Græca*) hostem prædis onustissimum, & Danubiū trajicere laborantem, noctu obruit: Mezethes insidias hinc inde struxerat, & Huniadis copiæ ab ijs profligantur, & Georgius Episcopus Taurunensis ipsemet occumbit. Huniades socij morte cognita rusticos armat cum ciuibus, & dolum sequenti dolo pellit.

*Comes si-
du.*

Simon quidam Transylvanus, Huniadi per omnia similis, subornatur armis equitum, & satellitio VVeiuodæ vt Mezethi occurrat. Huniades ipse à latere hoste aggreditur cum rusticis. Mezethes Simonē videt, & Huniadem VVeiuodam credit: Quare relictis omnibus alijs, & spre- tis rusticis in solo illo Simone moratur, neq; retrocedit priusquā illum sustulerit. Cæso igitur Simone pro Huniade duce seu VVeiuoda, sperat iam reliquum exercitū de- ditionem facturum: verū dum hæc securus sperat, se- quenti nocte à vero Huniade obrutus, cum omnibus Tur- cis deletur. Erant enim non pauci captiui in Turciā addu- cendi, hi suum Dominū rustico habitu, & comitatu orna- tum agnoscetes, in suos abductores conuersi, præcipuam cladem Turcis inferunt. Hac ratione Huniades non solum Mezethen Bassam cum filio & 20000. Turcis cæcidit, sed & innumeros captiuos liberatos in gratiam recepit, & in cacumine Alpium Daciæ monumentū triumphale erexit:
prædam

*Mezethes
cæditur.*

prædam partim DEO, partim militibus, partim suo regi tribuit. Nam milites recreauit: Monasteria quædam restaurauit, quædam fundauit: currum, quem decem candidi equi Turcici trahebant capitibus Turcorû (*inter que Me-Zethis, & filij, & tertij cuiusdam Bassæ senioris capita erant supremo loco erecta*) onustum Ladislao dono misit: additâ simul epistolâ, qua rogauit vt reconciliaretur Poloni, Vngari, Boëmi & Germani (*inter alia hoc ipso 1441. anno, & munitissima arx nobilissimorum nobilium ab Aluenschlebe, Erxlebenia (quasi Erichleben seu Erici-sedes) ab Henrico Mansueto Duce Brunsvicensi, & Othone Lunaburgensi duce arctissima obsidione cincta fuit, & tamen seruata*) mutuis bellis & obsidionibus se eneruantes, & coniunctis viribus contra Turcos veniant: cum Turcos hostes publicos repellere sit vtile & gloriosum: subditos intestinis vulneribus conficere noxium & probrosum.

Neq; verò surdis fabulam. Nam reliqui Europæ proceres magnitudinem periculi, & veritatem verborum Huniadis videntes, pacem quærunt, & præcipuè Ladislaum Jagellonem cum Vngaris: Ladislaum Polonum cum Elisabetha Ladislai posthumi matre reconciliant. Nam Iulianus Cæsarinus Cardinalis Legatus Pontificis, solenni ritu sponso his conditionibus placat, vt regina ambas suas filias duobus fratribus Ladislao Polono, & Casimiro Magno desponderet. At reconciliatione iam confirmata, Elisabetha vidua mater Ladislai Posthumi Iaurini, al. Rabæ, moritur, dum in itinere adhuc est.

Similiter Boëmi, & Poloni, & Vngari in mutuam redeunt gratiam certis conditionibus, vtrinq; approbatis.

Hinc consilio & suasu Iuliani Cardinalis, omnes coniurant in delectionem communis Christiani nominis hostis, militemque per totam Europam conscribunt.

Erxleben.

Reconcili-
ationes.Coniuratio
contra Tur-
cos.

1442

Amurathes autem plenus doloris & irarum Sophiam se recipit, & alios exercitus conscribit, quos per VVallachiam mittat in Vngariam. Quin & alios in Albaniam, & Epirum contra Scander-begum, tertias copias in Asiam contra Ibraimum Caramanix Bassam. Sed Scander-begus desiderabatur, & apud Turcos nulla victoria.

Amurathes abdit cauit.

Quapropter suis rebus desperas Amurathes senectutem, luctumq; de Aladino filio, Amasij defuncto, prætendit, & sceptrum, onusq; regni tradit Mahometi filio adolescenti duodecim circiter annorum (*alij volunt 15. annorum fuisse.*)

Ladislaus Polonus cum 15000. Polonis, Vngaris, & Germanis armatis Budam venit. exercitum iustratum 15. Maij educit Belgradum. Bassus Bassa ex Macedonia per Mysiam ad Istri ripas venit, castra ad Nicopolim locat, Danubium traiecit, VVallachiam vastat, & Transyluaniam petit. Huic se obijcit Iohannes Hunniades, cognomine Coruinus, pugnatur acerrimè, cumque vno die quinquies concurrissent, tandem Hunniades palmam obtinuit 30000. Turcis caesis, 4000. captis, & reliquis profligatis.

Sciabadinus Bassa cum suo exercitu Belgradi obsidionem vrgere laborat. Verùm Ladislaus Polonus cum suis ei occurrit, conflictus vtrinq; fuit acerrimus, ast tandem Sciabadinus succubuit cum suis copijs, & Ladislaus victoriam reportauit.

Moldania & Seruia pars recuperatur.

Atq; hoc modo hi duo Scipiones coniunctis viribus triumphantes totam *Moldaniam*, & bonam Seruix partem recuperarunt. Neq; verò satiatus Huniades fuit, sed explorata loci ratione, iter in Macedoniam instituit, & angustias Hemi montis (*Turcicè Isladi*) penetrare tentauit.

Verùm

Verùm non tam Casanis (*quem vicit*) & Turcani (*qui fugit*) copijs, quàm violentia hyemis, & præcipitijs montium motus, ad suos redijt, & exercitū in hyberna duxit.

Proceres Turcici pueri imperiū pertæsi adeunt Amurathen Manissæ priuatam vitam agentem, & monent multis motiuis additis, vt recipiat sceptrum, præsertim in tali rerum discrimine, vbi omnia videntur ruinam regni Turcici minitari.

Amurathes reuocatur.

Amurathes sororium suum Carambum-begum, Bassam Phrygiæ (*al. Carambegus*) Bassæi Bassæ fratrem ex Asia in Europam vocat, abiq; respectu frigoris.

Carambus begus celeritate Othomanica vsus Huniadi se obijcit, pugnatur acriter. Carambus equo in glacie hæsitante, & titubante capitur, & Scipionibus Ladislao, & Iohanni viuus offertur.

Carambus captur.

Georgius Despota Carambum virum ætate grauem catenis vinctum ad caminum videns, non tam obstupuit, quàm in lacrymas largissimas est solutus. Cumq; Turcicè cum eo multa locutus esset, conuersus ad Ladislaum suafit, vt reduceretur exercitus.

Ea ipsa autem nocte, qua Carambus captus est, Alibegus Carambæi successor est constitutus, qui nouo strategemate, nimirum ad exemplum Fabij, rem cunctando agere decreuit. Ast

Fallitur augurio spes bona sepè suo,

& nusquam, Cæsare teste, minus consilijs respondet euentus quàm in bellis. Nam dum quàm callidissimè omnia hinc inde disponit & frigori confidit, Ladislaus & Iohannes Huniades hyemis patientissimi irruunt in cunctatorem, pugnatur grauiter. Non tam enim cum hoste, quàm cum glacie, & fruticibus erat pugnandum. Tandem

uterque vi frigoris fractus prælium dirimit, & Ladislaus Belgradum victor ingreditur, & in triumpho Carambum-Begum ostentat.

*Angelus?
an Mona-
chus perso-
natus.*

Sub noctem huius pugnae contra Ali-Begum Adolescentem ignotus stola candida indutus equo celeri Constantinopolim ingressus est, & cladem Turcorum nūciauit: insuper monuit ciues Byzantinos, vt ulterius pergant contra Turcos. Hoc sermone finito euauit.

*Nona exo-
peditio cō-
tra Turcos.*

Quapropter nouae induciae inter tres illos Ladislaos in Polonia, Boemia, & Vngaria sunt factae, pariterque noui apparatus bellici in Germania. Nam miles ex omni Germaniae angulo, imò ex omni orbe Christiano conscribitur. Iohannes Huniades Coruinus VVeivoda Transyluaniae communi omnium consensu summus Dux militum Christianorum constituitur.

1443

Ineunte vere, in Asia Caramaniae, seu Ciliciae Bassa seu princeps, Christianorum victoria excitatus, denuo fide violata Pontum, & Bithyniam hostiliter inuadit, atque ita sibi regnum proprium quaerit.

*Scanderbegus Rex salu-
tatur.*

In Europa Scander-begus Epirotarum Bassa seu princeps, à suis Rex salutatur. Franciscus Florentinus Cardinalis, amiralius septuaginta triremibus Hellespontum occupat, vt Turcis transitum ex Asia in Europam intercludat: Iohannes Huniades Coruinus ingentes exercitus abducit contra Turcos.

Turca pacem petit.

Amurathes se, suaeque suorumque vires considerans, adeoque Europaeum magis, quam Asiaticum hostem metuens, Legatos ad exercitum Christianum mittit, vt pacem petant, & ad Despotam Georgium, rogatque vt intercedat apud Ladislaum, & Huniadem, & pacem pro virili suadeat, proque eo beneficio promittit ei, non tam restitutionem filiorum, quam regni.

Quia

Quia responsum differtur, non contentus primis legatis etiam secundos ad Huniadem, & tandem etiam tertios ambassatores ad Ladislaum ipsum ablegat, & quibuscumque modis potest, pacem flagitat. Legati postremi 13. Iunii Segedinum veniunt, & insigni oratione, qualem nemo facile in barbaris istis quæsiisset, vel pacem, vel inducias supplices petunt. Consultatur utrinque varijs, multisque rationibus, & demum post multas parlamentationes, *Pax cum Turcis ad decennium* literis, & iuramento confirmatur. *Pax cum Turcis,*

Cum Franciscus Cardinalis Amiralus hanc pacem Iuliano Cæsario Cardinali, legato pontificio, retulisset, eum (*quod non aduocassent ad tales transactiones*) ira furiosum reddidit. Iulianus enim senatum Cardinalium conuocat, mandatum ex Eugenio pontifice elicit, in Vngariam volat, proceres conuocat, & in frequenti corona eorum, prolixâ oratione testatur, has inducias omnino esse rumpendas, cum vel *iniquissimum bellum sit turpi paci præferendum, adeoque fides hosti non seruanda.*

Interea Bassæ Turcici, ne violatores pacis videantur, absque omni interiecta mora vrbes Mysiæ, & Seruiæ restitunt Christianis (*sic enim inter alia conuenerant transactiones pacis*) & 40000. ducatis Huniadi numeratis Carambum-Begum redimunt.

Poloni qui diu iam regem suum non viderant, Legatos ad Ladislaum Polonum mittunt, & monent ut tandem aliquando ad patrium regnum redeat, & iudicium, iusticiamque debitam administret. Parum verò impetrant. Respondet enim Ladislaus: redite in patriam, & pro virili concordiam conseruate, iam iam tertia victoria de Turcis cæsis, clarus redibo, & omnia restituiam.

1444

Amurathes pace in Europa impetrata reliquias exercitus sui recolligit, nouisq; auget, & Bassam Caramanix, vt tertio rebellantem, funditus delere conatur: simulque & Ferisium Bassam iubet ire in Epirum contra Scander-begum qui subinde arces & vrbes Turcis adimebat.

Scander-begus hoc audiens, suos armat, & callidè inter montes & syluas distribuit, & 12. Augusti Ferisium Bassam cum 9000. Turcis cædit. Inde contra Venetos redit, & cum iisdem nauali prælio certat, & victoriam reportat. Audiensq; Mustapham Bassam in Epiri finibus sæuire, relictis præfidijs contra Venetos, incredibili celeritate vsus Mustapham, ex improviso obrutum, cædit. Mustapha recolligit suos, & secundò se Scander-bego opponit. Scander-begus 5000. Turcos cædit, & 300. captiuos abducit, & tertio cum Mustapha congressus, omnes Mustaphæ copias delet, ipsumq; Mustapham in prælio interimit.

*Expeditiõ
Ladislai
Poloni.
Crucigeri
quid sent.*

Ladislaus Polonus (*scilicet rex Polonia & Vngaria*) interea Christiano exercitus recolligit, eosque lustrans 16000. armatos inuenit (*plurimi enim Crucigerorum, qui videlicet vestes & arma sua crucis signo notauerant, ad sua se receperant, vt quibus omnino displicebat consilium Iuliani Cardinalis, & factum Ladislai regis*) iubet igitur vt placidè festinent, & Turcis ne minimam iniuriam inferant, ad Hellepontum enim primo hostilem animum detegendum.

Turci his liberum iter, vt suis confederatis, & amicis concedunt, & insuper hospitalitatem suam eis non obscure probant.

Vbi ad Nicopolim venit Ladislaus eam urbem oppugnatam intra paucos dies expugnat.

Vladus

Vladus Dracula VVallachiaë princeps Ladislao se sociaturus, & pro liberatione patriæ pugnaturus, vbi ad Ladislaum venit, & copias tam exiguas deprehendit mutato animo, primo suavit, vt redirent in Vngariam. Nam Amurathen pluribus copijs stipatum esse, quando in venatione proficiscitur, atq; ipsum Ladislaum. Deinde verò quia Iulianus Cæsarinus Cardinalis, pro sua eloquentia contrarium probat, ipse Dracula pedem retrahit, & in VVallachiam reditum parat, cum suis copijs. Ne tamen pro proditore habeatur, filium suum cum aliquot militibus eis socium addit: simulque duos equites, qui Vngaris viâ per angustias montium ostendant. Cumq; iam valedicens equum conscenderet (*in VVallachiam rediturus*) ad Ladislaum, & filium suum dixisse perhibetur: *Ite, & tu mi fili age viriliter, & à Ladislao disce militiâ, & graue Martis opus: si redieritis hisce meis ego oculis videbo.*

Ladislaus Rex Draculae verbis monitus Sagam nobilem in pago Sullon consulit, quæ respondet: *Ladislae tu non redibis, Varnam enim metuo.* Iulianus vetulam ridet, & diabolicos lusos spernendos testatur. *A diabolo
confitum
Et Saul.*

Quare inceptum iter continuant, naues Turcorum in Paniso fl. inuentas diripiunt Rex & Cardinalis, nauesq; ipsas comburunt. Vngari exemplo superiorum abutuntur, & absq; respectu religionis templa, & monasteria spoliant, virgines vestales stuprant, & quibuscumq; possunt modis suam impiam mentem produnt. Hanc impietatem cum acrius taxarent concionatores bellici, & propter eandem eis mortem prædicerent, Iulianum mouerunt, vt publico edicto talia prohiberentur.

Hinc vltcrius pergunt, & hinc inde arces suis præsidjs muniunt, vt liberam viam sibi faciant eundi, & rede-
Q
undi,

undi. Præcipuæ vrbes, quæ deditiōem fecerant, erant, *Su-
nium, Pezech, Macropolis, Calacrium, Galata & Varna.*

*Malum o-
men.*

Ad Varnam Ladislaus dolore sinistrae tibiae decumbe-
re incipit; quapropter cursum suum sistit. Interim & epi-
stola Francisci Amiralij adfertur, quæ nuntiat Amurathē
cum maximis copijs redire in Europam, corruptis quippe
auro nautis. Nam Genuensis quidam nauta à singulis Tur-
cis ducatum nauli loco accipiens, eos transuexerat.

Sed dum nuntius aduenit, pariter & Amurathes ipse
Adrianopolim præterit, & audiens vbi Ladislaus iam æ-
grotans sit inueniendus, noctes diesque pergit, & septimo
die Varnæ agros attingit.

*Pugna ad
Varnam
1444. 10.
Novembr.*

Iulianus & Huniades quàm prudentissimè suis castris
consultunt, & aciem instruunt. Ipseque Ladislaus dolo-
ris obliuiscitur, & vnà videt quid rerum geratur. Etsi i-
gitur Episcopus Agriensis dicit castra potius cruribus,
quàm curribus munienda: Tamen Coruinus, quod bonum
iudicat, facit. Ladislaus in medio, Huniades dextrum,
Micaël Niger sinistrum cornu ducit.

Similiter Amurathes in medio, Bassa Asiæ dextrum,
Bassa Europæ sinistrum cornu tenet.

Concurritur: Asiatici à Nigro profligantur, similiter-
que Europæi à Coruino.

Iam tempus erat, vt vel Franciscus Cardinalis amira-
lius classis Christianæ succurrisset, vel secundum consi-
lium Huniadis prælium suspendissent, vsque ad aduētum
Francisci, quem proximum dicebant.

At Ladislaus Polonus gloriæ cupidus, quadrata acie
in hostem irruit, & magnam stragem edit. Amurathes ex
acie elapsus in colle vicino hoc videns, eleuatis ad coelum
oculis, & manibus dixit: *O Iesu, situ es verus DEVS, vt isti sedi-*

*Turci ora-
tio.*

fragi

frangi gloriantur, vindica nomen, & Euangelium tuum per quod iurauerunt, & pacem decennalem Sanctè promiserunt. Dum loquitur, ecce facies alia praelij elucet. Nam Vngari vicinitate camelorum capti victoriam certissimam sibi somniantes, stationem suam deserunt spolia allaturi. Ladislaus solis septuaginta equitibus stipatus medios irrumpit in hostes, & viriliter agit. Turci partim cæduntur, partim terga vertunt. Vbi verò Cheser-begus vir ætate grauis vidit Vngarorum aciem turbatam, eosq; ex præsidiarijs curribus euocatos, suos reuocauit; Quid fugitis socij iam vicimus, in manibus nostris habemus ipsum regem Ladislaũ, respicite modò, neq; ita turpiter, & infano modo fugite. Hæc dicens senior ipsum regem Ladislaũ, Ianizarorum-Agam suo gladio transfodientem, aggreditur, satellites succurrunt, pedes equo Ladislai abscindunt, ipsumq; vulneribus pluribus conficiunt: Cheser-begus, & dextram & caput ei abscindit, abscissum pilo infixum Vngaris ostentat. Coruinus & Niger spolijs onusti sub vesperam victores redeunt, regis autem caput videntes planè exanimatur. Coruinus multum mouet, si regis sui corpus recuperet. Ast ne Hercules quidem contra duos; Iulianus Cæsarinus Cardinalis, quam plurimis vulneribus confectus occumbit: num sepultus fuerit, dubitatur. Huniades in fugã se conijcit cum vno, atq; altero satellite. Amurathes accedit, & caput Ladislai cum non absq; largis lacrymis aspexisset, iubet vt manus & caput Tatarorum Regi dono mittantur, in signum nouæ amicitiaë. Corpus reliquũ ad Varnam regio sumtu sepelit, & columnam ad sepulcrũ erigit, cui inscripta præclara facinora, & victoria tam iuuenis regis. Erat enim Ladislaus Polonus iuuenis annis, cõsilijs senex, corpore procerus, & animo magnus, patientissimus laborũ, & inedia: *Hinc Etesiochon*

Ladislaus
Poloni
Mors.

ReX CæsVs GetiCo bonVs InterIt ense LaDisLâVs,
EnqVantas noxas fœDera fraCta trahant !

Notum est & Tetrastichon :

Romulida Carras , ego Varnas clade notau:

Discite mortales non temerare fidem.

Me nisi Pontifices iussissent rumpere fœdus,

Non ferrent Scythicum Pannonis ora iugum.

In huius victoriæ memoriæ Amurathes nouos aspros cu-
dit, & in omnibus téplis DEO & Mahometi gratias agit.

*Huniades
fugit.*

Huniades fuga elapsus primùm mirificè è manibus la-
tronum liberatus, postea in opilionis manus incidit, & vi-
uus Draculæ oblatus est. Dracula eum carceri includit,
& post aliquot menses suo comitatu eum reducit in Tran-
sylvaniam.

1445

Amurathes cum Hexamilo Isthmi destructo Pelopon-
nesum suam fecisset, Macedoniamq; recuperasset, aduer-
sus Vngariam redit, & omnia ad Sarnon fl. vsq; deuastat.
Huniades ei obuiat, & quia viribus ipsi est impar, callidè
ignes hinc inde accedit, quasi Vngari genio indulgerent,
ac interim clam aciem instruit, & ex insidijs Turcos igni-
bus securos reditos, obruit, & in fugam conijcit.

*Huniades
prorex Vn-
garia.*

1446

Victor itaq; in Vngariam rediens in ferijs Pentecostes
à proceribus regni, salutatur Prorex Vngariæ, & curator
Ladislai posthumi, qui erat puer quinquennis.

Hinc iniuriam illatam vindicaturus, in Draculam ar-
ma mouet, victum, captumq; decollat, filium eiusdem iu-
niorem excæcat, maiorem natu successorem patri consti-
tuit, vt vasallum VVallachiæ, & in Vngariam redit.

Interea Vngari admodum sollicitè à Friderico III. Im-
peratore, & Ladislaum posthumum regem suum, & coro-
nam regni Vngarici reposcunt, sed frustra. Quamobrem
Hunia-

Huniades hostiliter Austriam ingreditur, adeoq; Styriam & Carinthiam, & tandem spolijs onustus redit in Vngariam.

Amurathes recolligit copias in Vngariam mittendas. 1448
 Huniades implorat auxilium Despotæ. Georgius Despotæ Seruiæ denegat, vt qui antea per decennalem pacem suum regnum receperat, & iam à Turcis stabat: adeoque ipsi Amurathi omnes conatus Huniadis reuelat. *Despota proditor.*

Huniades ad Scander-begum confugit, monetque vt Turcos à tergo adoriatur, dum ipse eosdem à fronte. Quia verò Scander-begus suum aduentum differt. Huniades nolens volè die Lucæ, qui dies Iouis erat, Turcis obijcitur, nox prælium dirimit: sequenti die pugna continuatur ad occasum vsque Solis: Tertio die denuo concurritur, Turci periclitantur, Amurathes denuo ad preces conuersus eleuatis oculis, manibusque in cœlum, ait: **MI DEVS** exiguum hunc gregem orthodoxorum tuorum hoc biduo penè delectorum, ne dato in manus hostium, propter mea multiplicia peccata, sed serua & defende eos in laudem tuam, & dilectissimi tui Mahometi. Vngari audacius rem agentes, & victoriam sibi somniantes, fatigati partim cæduntur, partim fugiunt. Huniades cum vnico satellite salutem quærit, quo à tergo traiecto solus per dumeta euasit ex Turcorum manibus, sed in manus latronum incidit, ex quibus tamen mirabiliter liberatus est: dum videlicet certarunt de torque aureo, quem de collo gestabat Huniades. Hinc casam rustici ingressus ab ipsius seruo proditus, & Despotæ Seruiæ spè premij traditus est. Despotæ eum in carcerem abduci iussit, paulo post tamen vicissim dimisit: in ferijsque natiuitatis Domini Huniades Segedinum redijt, & regno est restitutus.

18. Octob.

Turca oratio.

Amura-

1449

Amurathes audiens Huniadem à Despota dimissum iratus in Despotam, vt parum fidum, arma conuertit. Despota confugit ad auxilium Huniadis, cum nesciat, neminem alium post Scander-Begum, qui Turcis resistere possit. Huniades potius Turcis resistere, quàm illatam iniuriam vindicare volens, Synderouiam festinat, Turcicas cohortes cædit, Seruiamq; liberat.

1450

Amurathes Scander-begum quotidie plura loca Turcica suo regno adijcere audiens, maximas copias ipsemet in Epirotas educit, Croiam arcuissima obsidione cingit. Verum prælijs ab eo victus ægrotare cepit, morbo nimirum ex mœrore animi contracto, ex castris Hadrianopolim in lectica deductus est, vbi & paulo post Apoplexia extinctus est anno Christi 1450. anno Mahometi 855. regni 31. 3. Octob. aiunt eum viuas manus instar rabiosi canis momordisse. & rosisse, antequam exspirauerit.

Mors Amurathis II.

Aladinus, qui in Amasia adolescens obiit

A. C. 1442.

Mahometes II. qui successit patri, iuuenis 21. annorum.

Tur fines qui adolescens octodecim annorum, iubente & spectante fratre Mahomete submersus est à Mose-Bassa. Mater iusto Zelo mota Mosen cultello transfodit, & cor eius ex pectore extractum canibus obijcit spectante eodem nouo Sultano Mahomete secundo.

Filli Amurathis II.

Celebinus qui puer sex mensum per Hali-Bassam iussu fratris suffocatus est. Quidam tamen aiunt suppositivum puerum ab Halino Bassa suffocatum, & Tyranno oblatum esse. Verum autem Celebinum Byzantium, & Byzantio capto Venetias, & inde Romam missum, & a pontifice baptizatum. Denique in Austria apud Fridericum Imperatorem volsiquum tempore vite transegisse.

Iagupes al. Iacuppus, qui similiter à Bassa suffocatus, & Tyranno oblatum, & ad parentis latus sepeliretur. Alij tamen solant hunc & Celebinum unum, euademque esse.

Synchro-

Synchroni Amu- rathis II.	Imperatores	Orientis	Iohannes VIII. Palæol. 1421. 24.
			Constantinus, xv. Palæol. 1444. 8.
		Occidentis	Albertus II. Austriacus 1437. 2.
			Fridericus III. Austriacus 1440. 53.
	Pontifices	1. Roma	Martinus III. dictus V. 1417. 13.
Eugenius III. 1431. 16. remotus à concilio Basiliensi.			
Electores Brandenburg.	2.	Nicolaus V. 1447. 8. insignis Musarum patronus.	
		Auensoni Clemens VIII. 1424. 5. abdicauit.	
		Lusanna Felix IIII. dictus V. 1439. 9. abdicauit.	
		Fridericus I. 1417. 24.	
		Fridericus II. Marchio cum ferreis dentibus cognominatus A. C. 1441. 50.	
	Iohannes Gutenbergius Argentinenſis, artem impressoriam inuenit, & inde Moguntiam profectus inuentam artem ibidem primò publicauit 1440.		

De quo Sabinus

*Quæ dedit ars nobis impressos are libellos
 Facta sub hoc primum Casare nota fuit.
 Hac si temporibus priscis inuenta fuisset,
 Quæ nihil uilius totus hic orbis habet.
 Nostra libris hodie frueretur pluribus ætas,
 Defraudata quibus secula nostra carent.
 Hanc operosa nouam Moguntia protulit artem,
 Quæ celebris Magi nomen ab æmne tenet.*

Eteostichon:

ParCant sCrIptores oCVLLi ManIbVsqVe: reperta ars:
 EXIgVo possVnt are parare Libros.

Fridericus Marchio Misniæ, & Landgravius Thuringiæ,
 Elector Saxonæ constitutus est, 1423. à Friderico Cæ-
 sare. Cum his Fridericis capit **AETAS BELLA-**
TRIX.

CAPVT

CAPVT SEPTIMVM

De Imperatoribus.

1450

I. MAHOMETES II. 32.

Byzanti domitor Mahometh prior induperator.

Natalis.

Ahometes eius nominis secundus, filius Amurathis II. iuuenis 21. annorum, ex Maria Seruix Despotæ Georgij filiâ, Christiana matre (*Philippo teste*) natus, & in Christianismo educatus, sed anno 25. ætatis ad Mahometismum coactus, vbi ad iustam ætatem peruenit, Epicureismum amplexus est, & nec DEVM nec Mahometum credidit. Vir fuit procerus, pallida facie, ignescentibus oculis, naso ita adunco, vt labra tangeret. Vt erat à Jc. : ita masculæ Veneri, auaritiæ, ambitioni & periurijs deditissimus: alioquin artium, artificum, & doctorum virorum promotor præstantissimus, in benè meritos largissimus: historiarum cognitionis auidissimus, vnde factum, vt eius historia secundum annos possit haberi: Lingux præter vernaculam etiam Græcæ, Persicæ, & Arabicæ peritus: Astrologiæ præ alijs deditus, aded vt omnes suas actiones ad motum fidium composuerit.

Fratres suos & suspectos proceres tempestiuè sustulit: Patrem suum apud Croiam mortuum, cum Adrianopoli excepisset, Octauus Rex Turcicus est salutatus (*post triennium verò, primus Imperator est salutatus.*)

Res gesta.

Quamprimum patrem suum Prusæ sepeliuit, Ibrahimbegum Caramaniæ Bassam primo congressu victum in ordinem redegit, & omnes inde neruos intendit contra Byzantium

zantium. Quamobrem (*vt imperatorio titulo inhians*) arcem præfidiariam contra Constantinopolim, nimirum ad litus Bosphori Orientale circa Chalcedonem ædificauit, ex qua liberiùs in Imperatores graflaretur.

Scander-begum audiens vxorem ducere *Donicam* Har- I 4 5 I
rianitis, Cominatis Epirotarum nobiliffimi filiam, & fimul Croiam nouis munitionibus inftituere, legationes ad eum mittit, & tributum ab eo poſcit: nihil autem impetrans, Amefam ingenti exercitu ſtipatum eò mittit, vt vi eum coërceat. Aft Scander-begus Amefam cum prodromis ſuis montem deſcendentem cædit, & ſubſequentes in fugam conijcit.

Debreas (*al. Debrias*) Begus Amefæ ſubſtitutus à Moſe Epirotarum ductore pari calliditate cæditur.

Sultanus igitur dolum dolo tentat pellere, & Moſen auro corruptum, in ſuas partes trahere. Sentiens autem ſe in faxis ſeminare, differt hoc bellum, & iam ſatis paratus *Conſtantinopolim* obſidet à longè, adducens 20000. pe- I 4 5 2
dites, & decem millia Ianizaros.

Eius autem conatus minuitur diuerſis bellis: ſiquidem Sebaliam Baſſam cum 40000. Turcis mittit contra Scander-begum auxilio Apuliæ regis Belgradum obſidentem, qui viriliter Scander-begum ab vrbe repulit. Baſſam autem Theſſaliæ non minoribus copijs inſtructum contra Athenienſes libidinibus, parricidijs, & diſſidijs inuolutiſſimos, emittit, qui *Athenas* funditus deleuit, ita vt hodiè vix caſæ piſcatoriæ illic loci in Attica inueniantur. *Belgrad.* *Athens.*

Sentiens ſe munitiſſimam urbem non ſatis munitis co- 14 5 3
pijs obſidere, arctiùs eam vt premat, 40000. Turcos adducit, & 5. Aprilis Byzantium terra obſidet, tribuſq; in locis *Conſtantinopolis obſidetur.*
oppu- ſe

oppugnat. Quin & 250. nauibus eandem sedem Imperatorum Orientis mari obsidet, ita vt Bosphorum tegerent, & quasi pontem naualem ex Asia in Europam facerent.

Hinc expugnationem vrget, & modo globis ardentibus per aërem: modo arietibus, & bombardis nuper acceptis per muros: modo rutris, & puluere nitrato per subterraneos aditus viam in urbem quærit. 27. Aprilis generale ieiunium intimat, & 28. Aprilis urbem militibus diripiendam propinat. Auari milites hoc audientes inaudita solertia, & indefesso labore muros, terra, mariq; oppugnant, adeoq; per vices, vt fatigatis succederent, quiete refocillati. 28. Maij Iohannes Iustinianus Genuensis, imperatoris capitaneus in turri muri grauissimè vulneratus, portam angustam aperit, & in Peram trajicit vulnus curaturus. Id Turci vident, prædictam portam vi intrât, & per totam noctem resistunt ciuibus, ne recludatur. Succurrunt subinde reliqui Turci, similiterq; per vices, vt antea: ciues vero omnes simul & semel laborantes, & per vices Turcis resistere non valêtes. 29. Maij post meridiem aliam portam aperiunt, & fuga salutem quærere conantur. Inuadunt Turci urbem, in ipsis ferijs Pentecostes 29. Maij, cædunt obuios quosuis, *Constantinus XV. Palæologus* Imperator, vili habitu indutus, cum ciuibus ad portam oppositâ properans, sub ipsa porta conteritur: ex profugis ciuibus 8000. à tergo vulnerati cæduntur: nam ad miliaris Italici spatium fugientes insequuntur. Hinc reuertuntur Turci, Constantinum inter octingentos mortuos inueniunt, caput abscindunt, & pilo præfixum per castra Turcica ostentant: templum Sophiæ spoliant, ossa Sanctorum canibus obijciunt, in monasterijs, & ædibus ciuium non solum auferunt gazas, & supellectilem, sed & virgines, matronas-

tronaſq; ſtupratas diſſecant, exemplo ſui Sultani, filias, & viduã Constantini, poſt Veneris uſum, Martis gladio, tradētis: ne dicam interim de iuuenibus ad turpiora ſemotis. Cumq; ita per triduũ ſauiſſent, urbem ſuis militibus Sultanus muniuit, & arcem Imperatoris cum intraſſet, à Iani- zaris primò omnium ſalutatus eſt *Primus Imperator Turcicus.*

ALtera RoMa potens opibVſqVe VInſqVe ſVbaCta

CogitVr à torVIs VInCLa ſVblre getis.

Munſterus, & ex Mollero *Lonicerus* teſtantur auaritiã, & ambi- tionem fuiſſe cauſſam huius expugnationis. Ciues enim ditiores, cum pauperiores iam ſatis expilati, recuſarunt ulterius contribuere ad a- lendos, & conducendos milites: Pauperiores verò ditiorum opibus in- biarunt, & ex rapto vixerūt. Hinc factum vt Imperator ere carens, non potuerit inuenire milites, aut duces, qui Turcis reſiſterent. Eſto ſanè. Aſt cui gazas ſuas reſeruauerunt? Interim tamen nec hoc ne- gandum, quod DEVS ſcelera & flagitia grecorum voluerit puni- re, vt Philippus, ſeu Peucerus monet.

Deletis hoc modo Athenis, & Byzantio barbaris ſub- iecto, Muſæ exules in Italia, & Gallia hospitia quæſiue- runt, deducentibus eas multis præſtantibus viris, quales fuerūt Georgius Trapezontius, Theodorus Gaza, Iohannes Argyropylus Byzantinus (qui hac ipſa ex tempeſtate mirificè auſugiens ſeruatus eſt à Cosmo Medico exceptus: cuius filium Pe- trum, & nepotem Laurentium informauit, & Græca Florentia, & tandem etiam Roma docuit, & A. C. 1471. obiit) Iohannes La- ſcares (qui legatus Laurentij Medici maximis gazis inſtructus à Turcico Sultano Baiaſſete II. reliquias autorum ex reliquiis Biblio- thecarum Græciæ emtas collegit, & Florentiæ Medicæorum Biblio- thecam inſtituit) & plurimi alij.

Vrbe ita occupata, tota Thracia, & bona pars Myſiæ dedi- 1454
tionē facit, Deſpota autē Seruiæ fugit in Vngariã: & Moſes Scãderbegi capitaneus ad Turcos deficit. auro à Mahomete

corruptus. Verùm cum 15000. Turcos contra Epirum eduxisset, & succubuisset, sentiens se vt parum fidum, ad mortem quæri, vicissim ad Scander-begum redijt, à quo & humaniter est receptus.

Papa Nicolaus V. eximius Musarum patronus, indulgentias amplissimas offert omnibus contra Turcum exituris, & Monachum disertissimum Iohannem Capistranum per Europam legatum ad hoc negotij commodissimum, emittit, qui suis concionibus (*quibus vim Turcicam, & periculum imminens pro sua eloquentia admodum exaggerauit*) plurimos mouit, præcipuè verò Hunniaden.

1455 Calixtus V. Pontifex, ne suo officio deesse videatur, etiam Iohannem Cardinalem, de S. Angelo, mittit ad principes Europæ, vt coniungant copias, & sedem Imperatoriam recuperent

1456 Interea Sultanus in Macedonia, & Dalmatia plurimas vrbes suas facit.

Mahometes Hemum, præter spem & opinionem Vngarorum, magno & periculoso labore superat, machinas maiores dissoluit, vt commodiùs per angustias duci possent & in Chrysonico vrbe easdem reparat, & 13. Iunij *Alba Gra,* Belgradum Vngariæ propugnaculum cum cætum & quinquaginta millibus obsidet, & vicina loca igne & ferro vastat.

Iohannes Huniades (*verè Achilles Scythicus, & murus Christiani orbis dictus*) delatorem suum Vlricum Comitem Ciliensem, adeoq; priuatum odium deserens, publici commodi gratia, Ladislaum Posthumum hortatur, vt contra Turcos militem educat. Ladislaus autem Rex adolescens Vlricum Ciliensem magis audit, & cum vix Budam venisset, venationem simulans, clam Viennam recurrit cum Vlrico.

Hunia-

Huniades autem & Capistranus meticuloso rege (*qui Budam totos 30. dies Turcis patentem reliquit*) relicto, per Danubium ad Belgradi limites exercitum ducunt. Videntes autem urbem terra mariq; ita obsessam, vt vix possibilis videretur liberatio, rem callidè aggrediuntur, aciem ad litus Danubij disponunt, & classem suam in classem Turcorum mittunt. Capistranus crucem auream cum vexillo in prora vibrans, suis benedicit, & hostibus maledicit, hortaturq; ad animositatem. Pugnatur nauali certamine: classis Turcica ad obsidionem, non autem ad prælium subito instructa dissipatur, & obsessis respiratio conceditur, 6. Augusti. Mahometes, qui Byzantium domuerat, potius Belgradum domiturus classis cladem negligens, terra muros vehementius quassat, ita vt muri parte deiecta Turci urbem intrarent. Sed Huniades auxilio Germanorum eosdem ex vrbe repellit, cum ipsis in campo prælium committit, Caraccias Bassa cum 40000. Turcis cadit: Mahometes ipse sub sinistro brachio vulneratus, à Bassis abducitur, vt vulnus curetur: reliqui Sultanum mortuum putantes in fugam se conijciunt. Atque ita vrbs 47. die obsidionis liberatur. Mahometes vulnus videns rabiosi instar canis latrat, & violentas sibi ipsi manus inferre conatur. ast à medicis prohibetur.

Iohannes Huniades similiter hoc ipso prælio ita eneruatus, vt febris contracta, post paucos dies morti se vicinum cum sensisset, & filios Ladislaum fortem, & Matthiam pius adolescentes ad Iustitiam, & Pietatem excitasset, pedes ætate & bello fatigatos componens 10. Septembris placidè expirat. Cadauer in patriam defertur, & Albæ-Julix sepelitur in templo D. Stephani (*quin & Iohannes Capistranus 26. Octobris etiam obiit.*) Mahometem Hu-

*Huniades
moritur.*

niadis morte audita à lacrymis sibi temperare non potuisse referunt.

QVI VIVens SCythICIs fVerat trepidatIo TVrCIs,
- HVnnIaDen trIstIs VIVere PatCa Vetat.

Et si Matthias proprie dictus fuerit Terror Turcorum tamen Et costicho aliquid concedatur.

1457

Ladillaus posthumus, Rex Vngariæ cum Vlrico Cilenfi (à quo totus pendebat) Belgradum visit, & non sine admiratione omnia contemplatur, & Hunniadis virtuté laudat. Vlricus autem, qui invidia ipsa, Huniadis filios accusat, vt coronam affectantes, regisq; adolescentem animum facile mutat. Ladislaus Huniades vbi hoc rescivit Vlricum aggreditur, & poscit vt vel probet, vel reuocet mendacia. Vlricus gladium in Ladislaum stringit: Ladislaus prouocatus similiter vibrat gladium, succurrunt satellites, & Vlricum multis vulneribus conficiunt, suumque herum liberant. Vlrici familiares accusant Ladislaum Hunniadem, & tertio die nondum sufficienti cognitione causæ facta, ipsum stola Purpurea (quam breui ante dono à Rege Ladislao posthumo acceperat) indutum ad supplicium rapiunt. Carnifex ab animoso iuvene sibi metuens, vix quinto ictu caput ei deiicit. Mox & Matthias Huniades, ne fratris mortem vindicet, in carcerem ducitur. Rex Ladislaus Posthumus ingratitude in Hunniadas videns, & sibi à seditiosis ex carcere elapsis metuens, Viennam fugit, & Matthiam vincitum secum ducit, ne, vt frater, nimis tempestiuè ad supplicium raperetur.

Similem gratiam reportat, & Bassa Turcicus Ali-begus. Nam absq; respectu in cani capitis, & maximorum facinorum pro Turcico regno præstitorum, crudeliter flagris laceratus strangulatur, eò quod diceretur colludere cum

cum Christianis, & clam ijs fauere. Reuera tamen Mahometes eius opibus, quas cumulauerat, inhiabat.

Interea Mahometes Baiazeten filium suum circumcidit Constantinopoli, & conuiuium proceribus suis per aliquot dies præbet, egregieq; genio indulget, & vulnus curat, & statim in Macedoniam & Peloponnesum exercitum mittit, Hexamilū destruit, Corinthum occupat, cum plurimis vicinis oppidis. Quin & Ladislaus Posthumus rex Vngariæ vxorem sibi quærit Magdalenam (alij Margaritam) filiam Caroli VII. Regis Galliæ. Ast dum maximè præparatio-
1458
nes fiunt ad nuptias necessariae & ferè omnes Christiani proceres dicuntur ad has nuptias conuenturi, & contra Turcos deliberaturi, Sponsus ipse Ladislaus posthumus adolescens 18. annorum 26 Nouembris, 36. hora morbi moritur, & Matthias Huniades ex carcere liberatus per Georgium Podebracium (al. Pogiebradum) rex Vngariæ in Ladislai locum constituitur: Ipse autem Podebracius Rex Boëmiæ à Matthia inauguratur.

Baiazetes circumciditur.

Sponsus moritur.

Mahometes non contentus Byzantino, etiam Trapezuntium imperium affectans, omnia ad bellum necessaria quàm sollicitè præparat, & Amasiæ Bassam præmittit, qui in Cappadocia vastabundus viam præparet.

1459

Vsun-Casanes (quod interpretatur magnus Heros) Cappadociæ, & Armeniæ Dominus (qui nuper Maleonchre, seu Demirro, Persarum rege interempto Parthiam sibi acquisiuerat, & ingentes gurgas inde abduxerat) legatos magnis gazis doni loco instructos, ad Mahometem mittit, & petit vt à Cappadocia absteineat. Mahometes putans sibi leges præscribi, incredibili celeritate vsus, Vsun-Casani ad Euphratem occurrit, Persici milites & equi insolito more pugnandi & inaudito fragore bombardarum territi fugæ se tradunt: Mahometes

metes subsequitur & in fuga Zeinaldes regis filius etiam occumbit.

Interea Amesa Scander-begi affinis, auro à Bassis Turcicis corruptus, ad Turcos deficit, cum vxore (*sorore Scander-begi*) & liberis Constantinopolim venit, & operam suam Mahometi contra Epirum offert. Mahometes eum 50000. Turcis instructum eò mittit, & vt eò constantius agat, neque exemplo Moisis rursus deficiat, præter opes, etiam nouus honor ei offertur, & in itinere Adriano-poli Rex Epirotarum à Visiro-bassa salutatur. Scander-begus sororio suo tempestiuè occurrit, eius prodromos omnes cædit, antequam exercitus coniungat vires. Amesa victus fugit, at in Emathia capitur, & viuus Scander-bego oblatu, & inde in carcerem deductus est.

1460

Sultanus maius regnum captans, pro tempore inducias à Scander-bego, Apuliæ regi, gratitudinis ergo auxiliares copias ferre volenti, impetrat (*Amesa autem ex carcere dimissus Constantinopolim ad uxorem & liberos rediens post non multos dies moritur*) & in Asia Castamonem, & Synopem vrbes, adeoque totam Paphlagoniam subigit: inde Trapezuntem regiam sedem, terra marique arctissimè angustatam capit, potitus etiam thesauris regijs, & ipso rege Dauide Comneno, filijs duobus, & Calo Iohanne patruale, quos Byzantium præmissos ad triumphum deinceps crudelissimè interemit, atque ita totam Comnenorum stirpem excidit, & imperatoriam arcem iam ingressus denuo *Imperator Turcicus* salutatur.

*Trapezus
expugnatur.*

1461

Quare victoriæ cursum continuans, Pyrametto Ciliæ principe (*al. Bassa Caramanie*) interemto, reuertitur in Europam, & Draculam eius nominis secundum, VValla-chiæ principem terra adoritur; verùm in tantas deuenit angu-

angustias, vndiq; circumcinctus, & conclusus, vt pereundum ipsi fuerit exercitui, nisi maturo consilio Mahometh-Bassa, Ali-bassæ successor (*Christianis parentibus natus*) ingentiq; cursu exitu patefacto perrupisset.

Interim Matthias Rex Vngariæ Bosnam ex Turcico iugo retrahit, & Stephanum constituit Principem Bosnæ. Stephanus autem Lazari Despotæ filiam vnicam, & regni hæredem vxorem ducens, etiam Seruiam suo regno adijcit.

Sinan-Bassa finitis inducijs cum Scander-bego prælium committit, sed victus induciarum continuationem petit.

Mahometes pro occupatis imperijs DEO gratus vt videatur, amplissimum templum, scholam, & hospitale ædificat Constantinopoli: His vt redditus annuos pariat, expeditionem in Lesbum, & Lemnum insulas suscipit, & feliciter dictas Insulas, Nicolao Catalusio Genuensi Lesbi principe crudeliter necato, subigit. Hinc in Peloponneso crudeliter grassatur. 1462

Victor Capello amiralius, & Bartholus ab Este Dux Ferrariensis, ingenti classe instructi à Christophoro Moro, Venetorum duce, in Moream mittuntur. Victor classem per mare ducit. Bartholus autem exercitus terrâ ducit, & in itinere Argo urbem, cum vicinis castellis occupat. Inde ad Isthmum Corinthiacum venit, & suas cum Victoris copijs, Ludoici Loredani classe auctis, coniungit. Hi tres capitanei, cõsilio inito, Hexamilum, spacio quindecim dierum, ministerio 30000. opificum ex veteris structuræ faxis (*ad celerandum opus*) reædificant Lemnum, Lesbumque recuperant, & Corinthum artissimè obsident. 1463

Mahometes furiosi instar sæuiens, omnem militem

S

suum

suum colligit, Hexamilum nondum satis induratum, utpote recenter restauratum, funditus dissipat, & disijcit ope Mahometis-Bassæ, quem eò miserat. Bartholus Dux Ferrariensis saxo, de muro Corinthi proiecto percussus expirat, dum obsidionem vrbs vrget. Mahometes-Bassa suo aduentu reliquos Venetos ab vrbe repellit: mox & Insulas Lemnum, & Lesbum, cæsis 5000. Venetis, recuperat: & inde ponte, mirabili apparatu supra Euripum constructo, Eubœam inuadit. Veneti, inter se partim dissidentes, partim confusi, hostibus se opponere non audent. Imo & Pizzameni fratres suam operam, & consilium ad destruendum pontem Turcorum offerentes, per Nicolaum Canalem amiraliū à suo proposito auocantur. Turci Chalcidem obsident, & vehementissimè oppugnant. Leonhartus Calbo nigrum vexillum erigit, ostendens se subito auxilio, & liberatione indigere. Nicolaus Canalis, Victoris & Ludoici consilia refutat. Leonhartus viriliter hostes sustinet, & virgines, matronalq; ad defensionem murorum ducit. Quidam etiam Veneti, in scio amiraliū, in Turcos ita impetum faciunt, ut Mahometes desperans de expugnatione, obsidionem soluere cogitaret. Ast Beglerbegus Natoliæ dissuadet, & potius omnia extrema tentanda, quàm vrbe[m] deserendam ostendit. Quapropter militibus cum vrbe[m] diripiendam propinasset, tertio die expugnatam occupauit, præsidijque Turcicis in ea relictis ad hyberna se recepit.

Veneti Nicolaum Canalem, ut proditorem accusatum dignitate exuunt, non tamen sine insigni dolore amissarum Insularum.

In Epiro Semetrius, & Ballabanus Bassæ à Scanderbego cæduntur.

Ad Danubium verò Mahometes Bosniæ regnum dolo- I 464
 sè sibi subiecit. Nam *(ut hæc alius repetantur)* Hernoia Dux
 Spaletij, vultu & moribus taurinis. Cum aliquando ludi- *Bosna.*
 brij causa per mugitum à Paulo Chupore, præfule pro-
 uinciæ esset salutatus, & Sigismundus rex istud in aula re-
 citari audiens arrisisset, Hernoia contumeliæ impatiens
 & vindictæ cupiditate ardens Turcicas copias sibi addit,
 cædibus & incendijs in Vngaria grassatur: Paulum Chu-
 pore captum, & tergo bouino insutum, in profluentem
 Sauum abijcit, iubens vt iam cum bouina voce, bouinam
 formam induat. Hac leui occasione Turci occasionem ac-
 ceperunt inuadendi Bosnam. Nam Mahometes Isaacum
 Bassam Bosnæ præsidem constituit. Hoc Isaacò à Nico-
 lao Macedone victo, Stephano Lofoncio provincia de-
 mandata est. Hunc Stephanum Lazari Despotæ generum,
 simulata pace Mahometes, callidè ad se vocatum, & dolo-
 sè circumuentum pelle detracta regno, & vita priuat.
 Alij volunt eum etiam palo affixum, & sagittis traie-
 ctum, eò quod auarus & ignauus, auro corruptus regnum
 suum vendiderit Turcis.

Matthias Huniades rex Vngariæ layzam urbem muni- *Bosna.*
 tissimam, similiterq; 27. vicinas vrbes expugnatione, & de-
 ditione occupatas, & crebris incurfionibus regnum va-
 stans, totam Bosnam recuperat, Ali-begum cum Turcicis
 præfidijs repellit: adeoq; ipsum Mahometen Sultanum,
 secundò redeuntem, & layzam recuperare volentem, ca-
 stris & impedimentis omnibus exutum, repellit, & dum
 viuuit Bosnam contra Turcos defendit.

Hinc igitur omnia arma in Epirum vertit Sulta- I 465
 nus, præmittit duos latrones, auro corruptos, vt Scan-
 der-begum è medio tollant, vel pugione, vel globo,

vel veneno. Mox & Ballabanum innumeris copijs instructum eò mittit, qui Croiam obsidione cingit, & nouam munitionem contra Christianos ædificat.

Scander-begus, proprio nomine Georgius Castriotus, Iohannis filius, rex Epirotarum, & bellis & armis eneruatus, ad Venetos confugit. Hi triginta triremes mittunt, Duce Petro Mocenigo, non vt Scander-bego succurrât, sed Eubœam recuperent. Petrus autem nihil efficiens, consilio Scander-begi, & Christianæ mulieris in aula Turcica degentis, hortatur suos Venetos, eorumque ducem, vt cum Turcis, tanquam quibus impossibile sit resistere, foedus ineant: quod tandem etiam factum. Nam Venetorum Dux Christophorus Morus, Legatos, Nicolaum Cocco, & Franciscum Capello Constantinopolim mittit, qui de pace agunt. Verùm quia non omnibus idem videtur Nicolaus reuocatur: Franciscus autem febre correptus Byzantij moritur. Tandem tamen ad Scodram conueniunt hac conditione vt Turcis 8000. florenos annum tributum soluant.

Veneti tributum.

1466

Scander-begus mortuus.

Scander-begus literis pontificum accitus, vt patria eiectus, cum in Italia ostēdisset, Turcorum immanitati, non nisi coniunctis Europæ viribus resisti posse, & iam Lyssi ad Dryllum amnem esset, morbumque præualere sentiret, filium Iohannem successorem constituit, & placidè spiritum emittit in Lyssi vrbe, 27. Ianuarij, A. C. 1466. regni Epirotici 42. ætatis 63. sepelitur ibidem in templo D. Nicolai. Quando verò postea Turci urbem expugnarunt, eius ossa refossa, auroque inclusa de collo suspenderunt, tanquam singulare amuletum contra hostes. Hic vir Heroicus verè Alexander à Turcis vocatus, tanto robore, & animo fuit, vt pugnam contra Turcos ingredienti è labris,

æstuan-

æstuantis animi vehementia fissis, sanguis erumperet.

EX IgVa SCanDer-BegVs sepeLitVr In Vrna:
SeD VIVIt VItVs LaVs neCe Vera Caret.

Mahometes in Syria contra rebelles Bassas occupatus dum detinetur, Matthias Huniades VValachiam recuperare conatur: Verùm Stephanus princeps VVallachorum eum ex insidijs adortum, cædit. Ipse Huniades tribus vulneribus perceptis in castra reportatur, & lecticæ impositus in Vngariam defertur, vt vulnera curet. 1467

Victor Sultanus Turcicus in AEgypto, formosissimam puellam ex suo gynæceo mittit Cæsimo Indorum regi uxorem, vt ita amicitiam cum ipso ineat. 1468

Nicolaus Canalis amiralius Venedicus cædit 2000. Turcos pacis violatores: & Rex Portugaliæ plurima loca in Africa Turcis adimit. 1469

Bassæ Turcici cruentam cùm victoriam reportassent, reliquas Eubœæ vrbes subigunt, & ita totam Insulam Eubœam suo Sultano subijciunt. *Eubœa occupatur.* 1470

Veneticum Matthia agunt, vt contra Turcos exeat. Matthias dolum sentit, & idcirco recusat. Hinc confugiunt ad Ferdinandum Arragoniæ Regem, à quo 17. triremes impetrant. Quapropter coniunctis nauibus Turcis obuiant, Turcicum iugum rursus excussuri: Sed ad Sattaliam Pamphiliæ urbem caduntur, amiralius Rhodi lapide ictus occûbit, reliqua classis profuga in Adriaticum redit.

Mahometes audiens Scander-begum mortuum, & Matthiam Huniadem intestinis turbis obrutum clam 20000. Turcos mittit, qui ad Sauripam nouam munitiorem extruunt, & Zabatz nuncupant. Quapropter Gabriel Archiepiscopus Colociensis, & Iohannes Vngorius mittuntur destruere dictam munitiorem. Quia verò inanem *Zabatz.*

1471 operam sumunt, mutato animo aliam arcem ex opposito exstruunt, ex qua Turcicam destruant.

Veneti Turcici tributis pertæsi, legatos ad Vsun-casam ablegant, eiusque opem contra Turcos pacis violatores implorant.

Vsa-begus in Europa per Illyrium ad Austriæ, & Italiae usque limites, omnia obuia igne & ferro consumit, & 50000. Christianos captiuos Constantinopolim ducit.

In Peloponneso pars reliqua regionis Mahometi subiicitur ita, vt Venetis tantum tres vrbes manerent, videlicet Modon, Coron & Sonico, quæ ad exiguum tempus tutum hospitium præbuerunt Christianis viatoribus,

1472 Vsun-casanes in Natolia plurimas vrbes, præcipuè
Trapez. etc. Sinopolim, & Trapezuntem capit, pariterque literis Christianos proceres ad concordiam, & expeditionem contra Turcos, iam vno regno vicissim exutos, hortatur.

In Europa Isa-begus per Sclauoniam, Istriam & Forum Iulij, ad S. Danielis oppidum usque hostiliter grassatur, Nicolaus Thronus amiralius auxilijs Parthorum hosti obuiam proficiscitur, parum verò efficit.

1473 Bassa Turcicus in Europa cum 80000. Turcis per Bosnam, Syriam & Carinthiam hostili manu obuia quæque tollit, & innumeros Christianos in captiuitatem Turcicam abducit. Hinc & Scodram, ponte per Boianam fl. facto, obsidet. Nicolaus Marcellus Venetorum Dux, amiraliū suū mittit, vt obsessos liberet. Mocenigo amiralius cum classē educeret, Corcyne incidit in Commissarios Venetorum Tridianum Gritti, & Ludoicum Benabum. Eorum igitur consilio hostem à tergo obruere conatur. Dum verò rem cautè aggredi parant, Bassa
Turci-

Turcicus à suo Sultano in Asiam reuocatur, & obsessi liberantur.

In Asia enim res Turcicæ periclitantur: Mahometes bis congregitur cum Vfun-casane, 30000. Turci cæduntur, inter quos 150. proceres Turcici. Quare victus fugit ad montes, & de verticibus eorum hostes à longè laceffit suis bombardis. Mahometes Vfun-casane ad Euphratem vincit, sex millia, & octingentos capit, ex quibus domum rediens, in singulis locis, vbi statua habuit, quingentos per diem gladio secat, insepultosque dispergit, totamq; Armeniam horrendo funerum spectaculo complet, & Trapezuntum cum amissis locis recuperat.

1474

Trapez. mo.

In Europa Turci crudelissimè sæuiunt, præcipuè quod Sauus ita exsiccatus, vt pedibus pertransire possent: quin & Lepanto per quatuor menses 30000. Turcis obsidet: Antonius Loredanus amiralius Venetus obsessos liberat: Turci repulsi Insulam Lemnum reperunt.

Hoc ipso tempore & Tatars in Polonia hostiliter obuia quæque sustulerunt.

Matthias Huniades septennali bello intestino finito, tandem nuptias adornat, ducturus Beatricem Ferdinandi regis Neapolitani notham, virginem expeditissimè latinè loquentem.

1475

Stephanus Vallachiæ princeps, ab omnibus vicinis relictus, suos subditos armat, 17. Ianuarij Turcos ex insidijs adortos, cædit, plurimos in Istrum præcipites agit, plurimos captos palis infigit: Begos autem, & Bassas captos vicinis regibus dono mittit.

VVallachia.

Reliquiæ Turcici exercitus in Tauricam Chersonesum iter flectunt, Capham urbem Venetorum obsident, & ope Præcopitarum Tatarorum, expugnant 16. Iunij.

Capha.

Hac

Hac expugnatione Gothi in istis locis funditus deleti sunt.

Huniades interea Sabaciam mense Octobri obsidet, & tricesimo obsidionis die cruentam cum obrinisset victoriam, etiam urbem expugnat. Dum autem expugnatio vrgetur, ipse Huniades tam profundo, imò miraculoso somno sopitus iacet, vt fragorem non audierit, cum aliàs vel ad leuissimi folij motum euigilaret.

1476

Dum Matthias Huniades nuptialia tractat, Mahometes Stephanum VVallachiae principem à duabus partibus aggreditur. Ab vna quidem parte Tatars, Tanai traiecto, eum obruere parant. Stephanus à Polonis auxilia non impetrans, & se suaq; DEO committens, medios in hostes se proiecit, potius mori, quàm deditiorem facere paratus. Verùm præter spem victoriam obtinet, & Tataros ad Borysthenem vsq; profligat. Ab altera parte Mahometes, Isthro traiecto, eum obruere parat. Stephanus se impari hosti sentiens, suam ipsius regionem incendijs vastat, ne Turcico Tyranno quicquam relinquat: adeoque ex insidijs Turcos subinde adoritur, & intra paucos menses 30000. Turcorum cædit, & in montibus latibula quærit. Turci autem peste oborta repelluntur ex VVallachia.

Hinc Mahometes mittit latrones aliquot, qui castellum à Matthia nuper exstructum destruant: & Ali-begus ad Temesium vsq; populabundus grassatur. Hinc igitur Lupus (*al. VVolfgangus Bulcovuit*) Despota Seruiae ad Pozazin occurrit. Ali-begus cæsum suum exercitum videns Lembo aufugit. Scander-begus frater Ali-begi captus decollatur. Matthias iubet pergere, & Synderouiam obsidere: at dum feruet opus, Matthias reuocatur ad excipiendam Sponsam, quam Turci in Dalmatia intercipere cona-

conabantur, sed frustra, & Beatrix virgo erudita, & latinæ linguæ cognitione præstans, Buda copulatur Matthiæ Hunniadi Vngariæ regi 13. Decembris.

*Cornelia
uxorem
ducit.*

Mahometes in media hyeme Rasciam clam inuadit, cum 40000. Turcis, vt ita Despotam à Synderouia reuocet. Ali-begus Bassa Mahometis littus maris, vt ducem sequitur, & per Dalmatiam, Istriam, & Forum Iulij ad Venetorum vsq; vrbem vastabundus penetrat, vallum à Venetis nuper exstructum, vt Turcos reprimat, diruit, Driua-sto expugnat, ad Taliauentum fl. Venetos obuios cædit, & spolijs onustus ad Croiam redit, quæ vrbs annua obsidione fatigata, deditioem facit. Hinc & Scodram obsidet Mahometes, & Amar-begum Bassam ad obsidionem vrgendam relinquit, & ad suos in Thraciam redit.

1477

Amar-begus cum Antonio de Legge, qui cum 800. Soldatis in vrbe erat, incipit transigere de pace, & tandem ita conueniunt, vt Scodra. & Lemnus Turcis concedatur, & Veneti tributum annuum 8000. ducatos penderent.

1478

Bassæus Bassa Leucadium, Neritum, Zephaloniam, & Zacinthum Insulas Aegæi maris occupat, & victor Constantinopolim redit.

1479

Sub hoc ipsum tempus Ali-begus Bassa Turcicus Transyluaniam inuadit cum 100000. Turcis. Stephanus Batoræus Vveiuoda Transyluanie ad Matthiam confugit, & periculum ei exponens auxilium petit. Matthias quia dolore pedum laborat, mittit Stephanum Cherepetrum & Paulum Kinisium, Temesiensem comitem. Hi consilijs Matthiæ instructi Ali-bego ad Moroffum fl. non procul ab Alba-Iulia occurrunt (cum se DEO commendaissent, & in audita ratione Sacramentum cœna Domini sumisissent) pugnantur prudenter, & feruido Marte.

*Transylua-
nia.*

T

gravi-

grauiter vulneratur, 8000. Vngari, & 30000. Turci occumbunt, & tamen Christiani victoria, et sic cruentam, obtinet.

1480

Mahometes tres expeditiones simul, & semel suscipit. Nam I. Mesithen (*ab. Mesichum*) Bassam mittit, vt Rhodum insulam Venetis præripiat. Verùm Petrus Dabafonius amiralius Venerus eum, cum per totam æstatem insulam concussisset, repellit: imò & ipse Mesithes (*ex Paleologorum stirpe*) occumbit.

Hydruntum.

II. Acomathen Bassam cum ingenti classe in Apuliam mittit. Qui Hydruntum Archiepiscopalem urbem Apuliæ in Italia vi, & armis expugnat, viris partim cæsis, partim vi captis, foeminis virginibusq; stupratis, Sacerdotibus ad aras trucidatis, Archiepiscopo Hydruntino senennofo (*venerabilem crucem gerente*) rapto, & lignea serra dissecto, prægnantibus dilaceratis, urbem ipsam Turcicis præsidij munit, & ad suum Sultanum victor redit. Huius urbis expugnatione Papa ita exanimatus, vt clam fugam ex urbe adornare præsumserit, imò tota Italia nihil nisi Turcos noctes & dies somniabat.

Mahometus fulmine deijci-
tur.

Hoc ipso anno & Mahometi Prophetæ Turcici bustum cum per 848. annos beneficio Magnetis, sub fornice templi Mechæ sustentatum pependisset, fulmine cœlitus missio dejectum scribitur.

Mors Mahometis sen-
nudi.

III. Ipse Mahometes in Aegyptum expeditionem suscipit. At cum iam vix in Natoliam traiecisset, & ad Nicomediam in Bythinia subsisteret, colica passione correptus, cum per triduum maximos cruciatus, impatienti, & desperabundo animo pertulisset (*& iam duo imperia, duodecim regna, & ducentas urbes suo scepro subiicisset, adeoq; septem nepotes suos vidisset*) tandem 3. Maij, ætatis suæ 53. regni 32. Anno Christi 1492. Mahometico 885. animam exhalat.

Libera

**Liberi Ma-
hometis II.**

Mustapha qui in itinere egregiam operam contra *Vsun-casarem* patri praestitit; aut *Victoria* clausis genis indulsit, & in Venatione ad Iconum equo praecipitatus perijt, ante patris mortem.

Baiazetes qui pater fuit liberorum, quando *Mahometes* pater exspiravit, & in regno successit.

Gemes al. Zemi, al. *Zizimus* qui à *Mahomate Bassa* patris in locum imperator salutatus, sed à *Lanzarari* res pulsus.

Impes-
ratores. { Orientis, *Constantinus XV. Palæologus*, *Vltimus Imperator Christianus in Oriente* 1445. 3.
Occidentis, *Fridericus III.* 1440. 53.

Pontifi-
ces Rom.
ma. { *Calixtus V.* 1455. 3.
Pius II. al. Aeneas Sylvius 1458. 6.
Paulus II. 1464. 7.
Sixtus III. 1472. 13.

Synchroni
Mahometis
secundi

Electo-
res Bras
deb. { *Fridericus II. Marchio cum ferreis dentibus dictus* 1441. 80.
Albertus II. frater Friderici II. Achilles Germanicus dictus
1414. 15.

Bessarion Cardinalis incomparabilis, & patriarcha Constantinopolitanus
1473. objt.

Gracia me gennii: foveat Italis et a: galero
Roma colit: Vista sum Numa, & arte Plato.

Johannes Hane (al. Gallus) Germanus, artem Typographicam Romanam
intulit, de quo *Aprutians*:

Imprimis ille dicit, quantum vix scribitur anno:

O Germania mtuneris reperitrix,

Et Beroaldus: Quo nihil vtilius dedit vetustas,

Libros scribere quæ doces premo.

Iam Verè atas fuit bellatrix. Floruerunt enim Johannes Huniades VVeinoda Transylvanica — Georgius Castriotus al. Scanderbegus rex Epirci — Fris Bellatrix dericus bellicosus Elector Saxonia — Fridericus Victoriosus Palatinus Rheni atas. — Fridericus Imperator — Fridericus Marchio cum ferreis dentibus, Elector Brandeburgicus, — Matthias Huniades Cornuines dictus terror Turcorum — Albertus animosus dictus dextramans Imperij (à militibus Rolandus) Dux Saxonicus, — Albertus Achilles Germanicus, Elector Brandeburgicus Cautibegus Sultanus Aegypti. — Quibus successerunt suo tempore Fridericus Sapiens, Johannes Constans, Iohann-Fridericus animosus, Mauritius bellicosus, Electores Saxonicæ, & plurimi alij.

2. BAI AZETES. II. 31.

Alter eum sequitur Baizetes viribus æquis.

1481 *Baiazetes* eius nominis secundus, filius Mahometis II. vir prudens, beneuolus, pacificus, magis philosophiæ, & Sophisticis Auerrois, quàm bellis, & armis deditus, dum in *Ingenium.* Cappadocia in Musarum castris occupatus detinetur, & coronam paternam parum curat, Gemes in Caramania, à Mahomete Bassa clam mittitur occupare thronum paternum Constantinopoli. Ianizari hoc animaduertentes Mahometh-Bassam obrutum cædunt, & quia tumultus magnus oritur, Christolus Bassa & Aga id est, princeps Ianizarorum per legatos Baiazeten ex Cappadocia aduocant, & vt sedent turbas ortas Isaac-Bassa, & Dauid-Bassa, Corcuthen filium Baiazetis tredecennem substituunt a uo Mahometi II. donec Baiazetes adueniat.

Æmuli, Corcuthes patri aduenienti coronam recusat dare, & se Imperatorem agnoscendum contendit. Pater pacificus filio (*ne turba augeantur*) promittit coronam, quamprimum modo ad iustam ætatem peruenerit. Ea conditione patri coronam Imperij tradit, & in Magnesium proficiscitur.

Gemes copijs multis Prusæ collectis, vi regnum quaerit, & armis Natoliam sibi subijcere conatur. Baiazetes igitur Acomathen Bassam, ab expeditione in Italiam reuocat contra Gemem: idq; maximo cum commodo Italiae.

Hydruntū. Alphonsus enim Rex Calabriae auxilio vicinorum Regum & principum, Hydruntum recuperat, Turcis partim cæsis, partim captis, atque ita Turcos ex Italia repellit. Quantum inde gaudium, quanta Epinicia inter Italos, nemo facilè eloquetur.

Acomathes-Bassa Gemi ad Nicæam occurrit, eius copias

pias funditus delet, ipsumq; Gemem, vsq; ad Tauri radices profequitur. Gemes in Syriam, & Aegyptum fugit, 1482 & auxilia attrahit contra fratrem. Acamathes-bassa exterorum potentiam nondum satis cognitam metuit: Legatos & Epistolam ad Gemem mittit, & pacem ei dolose offert. Gemes hoc dolo se deceptum, atq; interea dum de pace agitur, vndique hostibus septum se sentiens, per literas telo alligatas, & in castra fratris emissas, Acomathi & fratri respondet: Væ tibi, qui me natu maiorem regno eieicis, caueas tibi: Nam & tu regno eieicieris. Quamprimum igitur telum, cui hanc epistolam alligauerat in fratrem hostem emisit, in fugam se coniecit: Aegyptij caduntur, & Acomathes victor triumphat.

Gemes verò à Rhodi Magistro splendide excipitur, & *Gemes Romam.* per aliquot dies cum ipso familiarissime conuertatur. Quia verò Magister metuit Turcorum classem, propter Gemem, callide eum Romam mittit, vt Pontifici, & proceribus Germaniæ suam causam coram exponat, simulque saluum conductum & dat, & à Pontifice tutum hospitium ipsi impetrat.

Baiazetes per legatos suos Innocentio VIII, Pontifici promittit sepulcrum Domini, & Ierosolymorum restitutionem (*que tamen nondum habebat sub sua potestate*) si restituat Gemem. Verùm Papa Gemi tutum hospitium promiserat, ideoque iam cautior redditus calamitate Iuliani, fidem etiam hosti datam seruat.

Sultanus Turcicus igitur lætus, ad splendidum conuiuium omnes suos proceres inuitat, per aliquot dies genio indulget, singulis Bassis, & Begis vestem preciosissimam donat: soli Acamathi-Bassæ verò laqueum pro veste donat. Quia enim Acomathen (*cuius beneficio & virtute re-* *Acomathes*

gnum tutum possidebat) suspectum habet, quasi clam sentiat, cum Geme, pugione eum petit: at cum ebrius aberrasset, iubet vt stranguletur. Id factum est magno cum emolumēto Christianorum, quibus Acomathes erat infensissimus.

1483

Casan-begus filius Pyrameti Bassæ Ciliciæ, in aula Turcica moritur, & splendide sepelitur. Hac ratione Cilicia, seu Caramania (*hactenus hereditaria Basis Caramanica*) integrè Sultani potestati subiecta est.

Adriana Hoc anno D. Martinus Lutherus Antichristicida Isebj nascitur, patre Iohanne Luthero metallario, & matre Margareta Luderiana, xi. Nouembris in comitatu Mansfeldensi.

NatVes IsLebII DIVine propheta LVthere:

ReLLI glo fVLget te DV Ce, Papa Ia Cet.

Sancte pater quoties tua conspicio ora Luthere,

Lætitiã toties. tristitiãquẽ fero.

Lætitiã quod te Lux viuo Dia refulget:

Tristitiã quod te Lux moriente perit.

1484

Bassæ Turcici, quietis & pacis impatientes, licentiam ex Baiazete eliciunt, & in VVallachiam impetum faciunt. Stephanus Princeps Turcos, terra marique accedentes videns, ad Casimirum Poloniae regem confugit, & auxilium implorat. Poloni audientes totam Bessarabiam, VVallachiae prouinciam fertilissimam in potestatem Turcorum, expugnatis Lithostomo (*al. Kilsal*) & Moncastro (*hod. Alba Nestri*) castris, deuenisse, dubitant quid faciendum: Stephanus se suumque principatum videlicet VVallachiam in fidem coronae Poloniae tradit, vt eliciat auxilia. Verum Poloni hac ratione VVallachiam suo regno adijciantes, exeunt quidem, sed non tam Turcos repellunt, quam sibi de spolijs prospiciunt. Similiter & Turci spolijs onusti ad hyberna se recipiunt.

VVallachia.

VValla-

VWallachia iterum spoliatoribus Turcis obruitur, vt 1485
 deditioem faceret Sultano Turcico, dum ipse Baiazetes
 Adrianopolim, incendio penè totam exustam, reædificat.

Baiazetes hospitale splendidum ædificat ad Hebrum 1486
 & Ali-begus Bassa per VWallachiam in Moldauiam irruit
 & spolia amplissima adfert.

Scander-begus operam suam Hali-bego coniungens 1487
 maxima spolia denuo ex Moldauia adfert.

Exinde bellum in Asiam infelici auspicio transfert, 1488
 pœnas sumturus de Cairbego (*quod interpretatur Cairi Do-*
minus & aliàs legitur Cair-begus, vel Caithbeius) Circassio, AE-
 gyptici Sultani primario principe Halepi, qui Gemem
 hospitio exceptum sumtu, comeatu & milite iuuerat. Et
 Baiazetes dissuadet, metuens prophetiam Gemis: tamen
 Bassæ omnes coniunctis viribus expeditionem in AEgy-
 ptum suscipiunt. AEgyptius exercitus obuam procedit
 Bassis, ratus melius præuenire, quàm præueniri. Concur-
 ritur ad Tharsum Ciliciæ (*vbi antea AEgypti Gemem resitue-*
re volentes ab Acomathe Bassa cæsi) vindicta de Turcis sumitur.
 Tantam quidem cladem accipiunt ab AEgyptijs, vt vix vl-
 lam maiorem percepisse putentur.

Mahometh-begus Bassa Turcicus nouas copias corra-
 dit, & absque respectu imminentis hyemis contra AEgy-
 ptios proficiscitur, sed similiter cadit.

Sequēti anno Dauid-begus (*al Dauid begus Nam Turci Da-* 1489
uidem vocāt Dauid bisyllaba voce) certā sibi victoriam à fatiga-
 tis AEgyptijs promittens, in primo congressu occumbit.

Interera legatus Vngaricus ex aula Turcica humanissi-
 mē dimissus, in itinere à Gasi-Mustapha, propter anti-
 quum odium priuatæ vindictæ cupido, occiditur. Quare
 Vngari id Sultano imputantes nouam turbam mouent.

Quia

Quia verò Sultanus hoc subofaciens se purgat per legatos, & pacis continuationem petit, Matthias rex facillè hoc admittit, vt qui intestino bello iam implicatus *Viennam* Austriae deditioe acceperat, & iam vltcrius victor pergebat.

In Croatia verò Lupus, seu VVolf Bulcovitz Despotata Seruiae 7000. Turcicos Latrones spolijs maximis, & 10000. Christianis captiuis in Croatia, Carinthia & Carniola collectis onustos obruit, plurimos eorum cædit, spolia recuperat, & captiuos Christianos liberat.

Ali-begus (*al. Halibeius*) nouis copijs contractis contra Cair-begum proficiscitur tempore autumnali, & brumali, Adenam, Tharsum, & vicina loca vi occupat, antequam Aegyptij redeant.

1490

Ineunte vere Cair-begus reuocatis copijs Ali-bego occurrit, ipsum cædit, & amissas vrbes omnes recuperat.

*Coruinus
moritur.*

Hoc anno in Europa Matthias Huniades podagra, & apoplexia superueniente exstinguitur Viennae Austriae die palmarum, qui 5. Aprilis, ætatis 74. regni Vngarici 32. Eius symbolum fuit coruus annulum rostro tenens. Nam cum aliquando annulum, Smaragdum pretiosissimum continentem, detraxisset, & coruus eundem abstulisset in venatione, Matthias coruum sequitur, & telo traicit, atq; ita annulum recuperat. Hinc numi aurei, qui coruini dicuntur, nomen habent. Vnde volunt & coruinum cognominatum: cum tamen Bonfinius, Borecius & alij eius patrem Iohannem etiam cognominent Coruinum ab Holles id est, Coruino patria.

Interea Maximilianus Albam-regalem (*vbi 19. Octobris Iohannes Dux Saxonie primus muros conscendit*) Vesprinum, Viennam & reliquas vrbes recuperat.

Bassæ

Bassæ Turcici Adenam & Tharsum rursus occupant. 1491
 Audiens verò Baiazetes nouas copias in AEGypto conscribi, & Larende urbem ab AEGyptijs occupatam, & nouum generum suum Iacuppum, seu Iagupen Vsuncafanis filium, in eius expugnatione occubuisse, legatos ad Cairbegum mittit, & pacem petit.

19. Iulij Ladislaus rex Vngariæ recuperat Albam-regalem, quam Maximilianus præcedenti anno præoccupauerat.

Pax inter Turcos, & AEGyptios confirmatur, & Adena & Tharsus restituantur Cair-bego. 1492

Similiter & Ladislaus Vngarus (*quem differentia causa sic uoco, qui aliàs Casimiri Magni, regis Poloniae filius*) qui ducta Beatrice vidua Coruini ad regnum Vngaricum in locum Matthiæ euectus erat, pacem à Baiazete impetrat.

Iacuppus seu Iaguppes Aga, (*quod interpretatur Iacobus capitaneus nimirum Ianizatorum*) cognomine Cadun-bassa (*quod sonat Eunuchus regis, & princeps*) cum suis Ianizaris, & aliquot copijs Turcicis, expugnato Dyrrachio Christianis in Croatia obuiat. Maximilianus enim Ericum cognomine seniore, Ducem Brunsvicensem, tunc temporis principem 24. annorum, cum exercitu contra Turcos in Croatia, & vicinis regnis, latrocinijs omnia vastantes emiserat: Concurritur, & pugnatur acriter ad Sauum fl. Iacuppus victus in Thraciam fugit. Ericus victoriam reportat. *Ericus Brunsvicensis*

Franco-pani (*corruptè frange panis vocatus pro Franc-pani, id est, Francicus Dominus, eo quod ex Francia oriundus*) rebellis contra Ladislaum Vngariæ regem Iayzam urbem occupat. Drencenus à Ladislao Vngaro missus, urbem obsidet. Franco-pani implorat auxilium Turcicum. Iacuppus Aga adducit

ducit ingentes copias : Emericus Drancenſis cum Vngariſ ei obuiam properat , ſed Vngari cadunt : Emericus viuus captus in caſtra Iacuppi ducitur , cumq̃ue filij & fratris ſui capita abſciſſa vidiffet , catenis vinctus Adriano-
polim mittitur cum ingenti copia abſciſſarum narium , in ſignum victoriæ Baiazeti offerendarum.

Gemes al. Zizimus cum Romæ haſtenus apud Pontificem fuiſſet ſaluo conducto inſtructus Neapolim ad Regem Galliæ Carolum VIII. mittitur , & in reditu , dum in itinere eſt Tarracinae repentino morbo obrutus moritur. Aiunt ipſi venenum propinatum , inſtinctu , Alexandri VI. Pontificis , ne per Carolum Gallia regem Baiazeti reſtituatur , & Gallia Turcis arctiùs deuinciretur.

1497

Veneti qui pacem ad 25. annos cum Turcis inierant , & tributum ſoluebant , audientes nouam claſſem à Turcis in AEGæo mari inſtrui , Legatos ſuos , quorum præcipuus Andreas Zancanus , Conſtantinopolim mittunt , ſcire cupientes ad quid claſſis illa ad ſinum Corinthiacum conueniat. Baiazetis Baſſæ reſpondent , eam claſſem nihil ad Venetos , pacem enim inſitam ſanctè ſeruandam.

Adreſiartha Hoc anno D. Philippus Melanchton (al Schwarzerdt) naſcitur 16. Februarij , hora 7. pomeridiana Brettæ Palatinorum (*Bretta eſt oppidum inter Rhenum , & Neccarum fl. ad limites VVirtembergicos 6. miliar. ab Heidelberg , ad ſcaturiginem Salze riuu , (qui ferè ſub Spira vrbe in Rhenum ſe exonerat) non procul ab Haidelſheim , & Maulbron*) patre Georgio Schwarzerdt ſupremo armorum magiſtro , & matre Barbara Reuterinn. Corpore fuit paruus , pectore magnus , verè *μολύσσω* , omnem doctrinam quaſi vagam , & diſſipatam collegit , & ad rectam rationem reuocauit , de quo D. Cœlichius:

Multa

Multa modis multis alij dant probra Philippo:

Et tamen à Christi parte Philippus erat.

Dixeris hunc Sanctæ clarum Pietatis olympum,

Doctrinæq; iubar nobile: verus eris.

Si quod in has dotes crimen malè pronidus error

Intulit, humanis casibus illa dabis.

Sapè ruina venit, quam nemo venire putarat:

Sapè nigrescit humus, quæ prius alba fuit.

Ludoicus Sfortia dux Mediolanensis, videns Papam Venetos, & Galliaë regem coniurasse, & Mediolanensem ducatum vi quærere, ad implorandum auxilium Turcicum adigitur, præcipuè quia Germania intestinis motibus implicata, & clam faucebat Venetis. Quapropter legatos ad Baiazetem mittit, qui classem præparatam emittit, utpote cupiens pacem cum Venetis rumpere, & Peloponnesum sibi integram subijcere, pariterque & Scanderbassam (*id est Alexandrum Principem*) qui terra Venetos adoritur, & per Forum-Iulij ad Teruisium vsque penetrat 4000. captiuos capitali afficit supplicio ad Tiliauentum fl. & Venetos non parum terret.

1498
Auxilium
Turcicum
imploratur

Classis Turcica in Peloponneso Methonem urbem longa obsidione domitam occupat: Corona sponte deditio- nem facit, territa exemplo Methonensium (*al. Modon, & Coron vocantur hæ urbes.*)

1499

Quia igitur Turca non tam auxilium adfert Sfortiaë, quam sibi regnum ampliare studet Peloponneso prorsus domita: Ludoicus Sfortia, cum Friderico Rege Arragoniaë coniunctis viribus cum Gallo & pontifice præliatur: victus autem in Germaniam fugit.

In his turbis Gemes veneno sublatus dicitur, à quibusdam, ne videlicet novas turbas excitaret.

Veneti verò non pacem, sed apertum bellum à Turcis inferri sentientes, consentiente Pontifice classem instruunt, quæ Methonem recuperet. Huius classis Dux erat Antonius Grimanus.

Papa Alexander VI. & Augustinus Barbarigo Dux Venetus, noua tributa Turcica à suis poscunt, nouas preces, seu horas precum contra Turcos ordinant, nouam classem instruunt, quam Nicolao Pesar, & Ludoico Marcello committunt, videlicet 60. triremes, 20. onerarias naues, 50. celoces, & innumera viliora nauigia. Turca contra 100. triremes, 100. celoces, 20. naues onerarias emittit, quibus Peloponnesus vel tota tegitur: & insuper 100000. equites & pedites terra iter suum conficientes.

1500 Papa verò non tam Venetum bellum, quam suum & sui filij Valentini Borgiæ promotionem curans, Iubilæum proclamat, & præter tributum Turcicum, etiam 300000. ducatos à peregrinatoribus deuotis, Iubilæum colentibus colligit, & filium suum Valentinum hoc auro, & insuper ingenti milite instructum mittit ducem exercitus contra Ludoicum Sfortiam.

Borgias

Borgias autem (*vulgo Cæsar-Borgias, eò quod ipseus symbolum, & intentum patris fuit, aut Cæsar, aut nullus*) nec Turcam, nec Papam, nec Sfortiam curans aut metuens genio indulget, & tributum à Christianis contra Turcos collectum dilapidat, vno die 100000. ducatos, lusu eum perdidisse perhibent, addito dicterio: *Malè quasit malè perdit.* Neque sanè mirum si filius patrizauit, & scortis lusoribusque fauit. Nam de Alexandro VI. Papa eius patre, noti sunt versus.

*Vendit Alexander Sacramenta, altaria, Christum
Emerat ille prius vendere iure potest.*

Item.

Item. *Pollicitus cœlum Romanus, & astra Sacerdos:*
Per scœbus & cœdes ad styga pandit iter.

Item de filia eius:

Conditur hoc tumulo Lucretia nomine, sed re
Thais, Alexandri filia, sponsa, nurus.

Hoc 1500. anno iubilæo nascitur Carolus V. in Gan- Carolus V.
 dauo Flandriæ oppido, patre Philippo Archiduce Au- nascitur.
 striæ rege Hispaniæ, matre Iohanna regina Castiliæ, &
 Arragoniæ die intercalari, seu Matthiæ prima, die Lunæ
 mane hora 3. min. 40.

Sena Quater Lato FebrVI LVX Constat astro
GanDaVI aD CVnas CaroLe QVINte iVas.

17. Martij die Martis, qui Gertrudis 21. die post Caro-
 lum Quintum nascitur Adrianopoli Solymanus, patre
 Solymo prima hora meridiei; an verò ex filia Bosphorani
 regis natus sit, circumstantiæ declarabunt.

Dum Turcico bello ita implicantur Veneti, & Papa 1501
 genio & gulæ indulget (*post horas ordinarias ad preces, contra*
Turcam institutas.) Ludoicus Sfortia Mediolanensem du-
 catum recuperat.

Veneti Antonium Grimanium amiraliū, vt suspe- Grimannus
 ctum proditorem ab officio remouent, & substituunt ei remouetur
 Melchiorem Triuifanum, qui statim classem in Cephale-
 niam insulam ducit, & per aliquot menses eius metropo-
 lim horribiliter oppugnando quassat: verum peste obor-
 ta retrocedere cogitur, & quasi victus dolore animi ex-
 stinguitur.

Benedictus Pisaurius successor Triuifani, auxilio Con-
 salui Magni Pylum (*Nestoris patriam hodie Giunco dictam*) ex-
 pugnat, & Cephaleniam vi expugnatam suo duci Veneto
 restituit.

1502 Veneti diuturno bello fracti, per Antonium Gritti legatum, donis maximis additis, pacem à Turcis impetrant, & quidem perpetuandam.

Ladislaus Vngarus regno Gallia inhians; cum Pontifice Alexandro agit, Beatricem repudiat, & auro placat, & ducit Annam ex Vasconum familia regia Gallia oriundam, adeoque vnicam hæredem Gallici regni, cum Ludouico nulla soboles, sed spe frustratur.

1505 Turcici Bassæ periculosissimum bellum, cum Ismaële Perfarum rege gerunt, quod Peucerus copiosius describit.

1510 Terræmotus ad certas, statasq; horas per 40. dies Constantinopolim admodum destruit. Conciderunt enim templa, turres, 800. ædes, & bona pars muri vrbis, quin & 3000. (al. 13000.) homines perierunt. Hoc terræmotu post 40. dies finito Baiazetes 80000. murarios Adrianopoli collectos, mittit, vt urbem reedificent. Bassæ Turcici omnem culpam huius casus transfulerunt in Baiazeten, quod à Mahometo propheta ita puniretur, eò quòd non deleret Christianos. Hinc Corcuthes in Asiam mittitur ad sedandos motus intestinos, sed vincitur & post eum etiam Alibegus victus cæditur, donec tandem rebelles ipsi à Scacho Ismaële deleti.

*Filius patris
sua insidiosa
fuit.*

Interea Selymus Bassa Trapezuntis, Baiazetis filius Euxinum traiecit, & Caphæ inscio patre vxorem ducit, filiam regis Præcopitarum Tatarorum: & instinctu noui soceri à patre suo nouam prouinciam postulat, & ne repellam patiat, ipsemet ad patrem iter suscipit.

Baiazetes suspectum habens postulatum filij, dat ei Sangiacatum Semendriae circa Albam-Græcam, & Adrianopoli relicta Constantinopolim properat, vt caput Imperij,

perij, & palatium regale præoccupet. Selymus patris I S I I fugam audiens præ tendit se filium venire, & prius salutaturum patrem; postea Semandriam occupaturum. Quia verò nec hoc dolo aditum ad patrem inuenit, vi viam sibi quærere conatur. Baiazetes podagra laborans ex lectica suos hortatur ad prælium. Præcopitæ Tatari cæduntur à Spachis. Selymus vulneratus Varnam fugit, & inde naui ad focerum suum. Hunc conatum vt bellici animi inditium Ianizari arripiunt, pertæsi Philosophicorum studiorum Baiazetis & Corcuthis (*quem antea Imperatorem elegerant in locum aui donec pater veniret*) & totis viribus pro Selymo absente laborant, ne alius fratrum coronam arripiat. Ac proinde Acomathem à Baiazetecitatum intercipiunt in Chalcedone vrbe. Baiazetes Ianizarorum intentum olfaciens, blandis verbis Acomathem monet, vt reuertatur in Amasiam, & citatus velocius, & callidius aduolet. Acomathes sentiens dolo rem agi, iram in patrem concipit, arma sumit, & Natoliam vi sibi subijcere conatur. Alemsciacum patruelem suum Iconio pellit: Legatos Baiazetis naribus abscissis deformatos, sarcasms diris dimittit, & nihil non crudele in patrem suscipit.

*Alter filius
contra patrem.*

Corcuthes ex Magnesia ad patrem Constantinopolim currit, coronam anno 1481. promissam ex pacto poscit: Pater blandis verbis hunc sedat, & coronam paulo post tradendam dicit.

Ianizari Selymum Imperatorem volentes, callidè Baiazetem accedunt, petunt vt vindicet iniuriam legatis ab Acomathe illatam, ducem sibi poscunt Selymum & nullum alium admittere volunt. Baiazethes videns se in-

se intra sacrum & saxum hærere, per legatos Selymum vocat, venientem in gratiam recipit, & iubet vt frenet fratrem Acomathen.

Quia verò Selymus, non vt dux, sed Imperator, colitur à Ianizaris, & Mustapha Bassa nomine Ianizarorum Baiazetem adit, & satis pro imperio poscit, vt corona Selymo tradatur: Baiazetes clam corradit Thefauros Turcici regni, nauem conscendit, & Dimoticum vrbem ad Euxinum petere conatur. Corcuthes sibi metuens, & patrem fugere videns in Magnesium refugit. Ianizari hoc audientes, reuocant suos socios, mittunt legatos, qui consensu Selymi clam agunt cum Archiatro Baiazetis, cui nomen Hamon Iudæus, vt auro accepto Baiazetem veneno tollat. Hamon auro inhians ægrotanti suo Sultano venenum loco medicamenti offert, & ita Baiazetes in pago Chaphze, ad littus Euxini maris moritur ætatis 74. (al. 66. al. 76.) regni 31. salutis nostræ 1512. Mahometico 918. 9. Aprilis.

*Baiazetis
Mors.*

Soboles

1. Scianfciaicus al. Siman Schach, al. Sciensciacus, al. Scienscia qui in Cilicia pacatè vixit, & sua morte intempestiua patrem in maximè lucrū conecit, reliquit filios { Alemfciaicum qui adolescens obiit. Mahometū qui à Selymo suffocatus.
2. N. filia Iacuppo Vfun-casanis filio copulata.
3. Alemfciaicus qui morbo extinctus reliquit filium Orchanem qui à Selymo strangulatus.
4. Acomathes qui in Amassa fuit, & est { Amurathen qui in Persiam à fratre occisus, reliquit duos filios { ad Schachum fugit, & eius filiam duxit.
5. N. Vgurelesi filio copulata. { Aladinum qui in Agyptū fugit, & febris obiit.
6. N. Dauidi Bassæ copulata.
7. Mahometes qui admodum delectabatur iocis, & comædiis. Nam 1. parentem habitis & sistausi Pirata, eique puerum Christianū donauit, pro quo à patre prestesum Velltem recepit & pater non sensit filium suum esse. 2. Etiam ad fratrem Acomathen personatus venit, habitu Citharadi, & ad Valnæ templi cum à fratre Eleemo-

Eleemosynam 5. aspros accepisset, domum rediens epistolam fratri misit, & 5. aspros, obijcens ei tenacitatem, qui tribus musicis tantum 5. aspros donauerit. Sed in Senatione fatigatus Venenum loco vini propinatum sumsit & exspirauit, relinquens unicum filium, qui vocatur Zilebus.

8. Coruthes al. Corcuthus qui patrisans in Castemo Magnesia urbe tantum in Minerua castris versabatur, & insignis Philosophus fuit, reliquit tres filios impuberes

{ N.
{ N.
{ N.

9. Selymus al. Zelym, qui patri in regno successor iam dicto modo constitutus est secundum communem consensum scriptorum nostrorum. Eius filius Solymanus.

Imperatores Occidentis seu Germanici { Fridericus III.
Maximilianus I. 1494. 25.

Pontifices { Innocentius VIII. 1484. 8.
Romani { Alexander VI. 1492. 11. } dies.
{ Pius III. 1503. 26.
{ Iulius II. 1503. 9.

Synchro-
no

Electores { Iohannes Magnus 1486. 13. dicitur Germanicus Cicero.
Brandeb. { Ioachimus I. 1499. 35. qui A. C. 1506. 27. April. fundauit
Academiam Francoferatianam ad Oderam fl. Mar-
chia noua.

Fridericus Sapiens Elector Saxonicus 1486. 38. qui anno 1501. fundauit
Academiam Vitebergensem.

Americus Vesputius Lusitanus 1498. nouam terram explorauit, quam
suo nomine Americam vocauit.

3. SELYMVS primus. 7.

Tertius Aegyptum Selymus, Syriamq; subegit. 1512

*Selymus eius nominis primus, filius Baiazetis II. vir breui-
bus cruribus, promisso ventre, & proinde eques magis, Ingenium
quam pedes commendabatur, facie subrotunda, sed & pal-
lida, oculis prægrandibus feritate plenis, cogitabundus,
primus barbam rasit (ne videlicet à Bassis huc illuc raperetur ut
pater) venationi deditissimus, temperantia prædecessores
suos omnes superauit, & diligens lector fuit historiarum,
Turcicè redditarum, præcipuè bellorum Alexandri Ma-
gni,*

gni, & Iulij Cæsaris, quorum ad exemplum suas quoque actiones instituire solitus fuit.

In ferijs paschatis Christianorum, seu 11. Aprilis à Ianizaris Imperator salutatus, & solenniter inauguratus, defunctum patrem solenni pompa, & largis lacrymis (*par-ricidium vt calet*) sepelit: militibus stipendia auget, & honoraria largissima distribuit: Hamonem Iudæi patris Archiatrum gladio ferit, dicens: Tollendus est Sultanicida, ne & me tollat veneno, si maiore vi pecuniæ corrumpatur.

*A Emulo
colluntur.*

Mox in Asiam traiecit Acomathen fratrem vt tollat; Quia verò ipsum audit in Caramaniam fugisse, Prusæ subfiliens, fratrum filios, hinc inde collectos, suffocat.

*Fratri-
dia.*

Corcuthum in Magnesia quærit, antè exortum Solis, vt in lecto obruat eum. Audiens verò eum aufugisse eius filios adolescentes optimæ indolis suffocat, & per 15. dies exploratores emissos expectat, postea Prusam reuertitur. Corcuthes autem fugerat in desertum, & latuerat in spelunca: cum verò fames, & sitis eum cogeret exire, ab exploratore (*al. à venatore*) est comprehensus, & Prusam deductus. Selymus Begum suum neruo instructum ei obuiam mittit, & iubet vt mortuum Prusam adducat. Begus ille in catenis vinctum Corcuthem incidit in oppido Egrigos, noctu eum obruit, & dormientem suscitatur, dicitque: Ecce hunc neruum dedit mihi frater tuus, vt te suffocem.

Corcuthes.

Corcuthes territus respondet: Eia moriar, sed porrigere prius calamum, & chartam, scribam epistolam, illam dabis fratri meo, cum meum cadauer ipsi offeres. Porrigitur quod petit: & pro sua eruditione, & eloquentia aliquot rithmos conscribit noctu ad lucernam, quibus ei obijcit Tyrannidem, & iustum iudicium D E I annunciat. Absolutam epistolam obsignat, & de collo suo suspendit, & iubet vt

bet vt Begus exequatur sententiam fratris : strangulatur , & mane fratri Selymo mortuus offertur, Selymus detegit velum, & perlegit epistolam , & in largissimas solutus lacrymas è vestigio imperat, vt exploratores Corcuthis, qui eum de spelunca traxerant, decollati in mare projiciantur, eo ipso in loco vbi eum cepissent, quod & statim factum. Hinc Mustapha Bassa mittitur, vt Acomathis filios simili supplicio interemptos Prusam ad sepulcrum consanguineorum adducat. Mustapha & commiseratione in adolescentes, & supplicio exploratorum Corcuthis motus, monet vt mater filios aliò mittat (*& quidem Aladinus in Aegyptum, qui tamen in itinere febris extinctus est: Amurathes verò in Persiam fugit, & gener Sophini factus copias collegit, quibus vi regnum suum recuperet*) Quin & ipsi Acomathi scribit, vt redeat, & liberos, vxoremque defendat.

Selymo hoc nunciatur; Mustapha ad coenam vocatus vt rebellis, & perfidus, absq; respectu pristinorum officiorum & periculorum, quæ pro Selymo subierat, in coenaculo nigra stola donatus (*cum reliqui Bassæ purpureâ*) decollatur.

Gratitudo.

Acomathes suam sobolem liberaturus redit, & Selymum solum esse audiens, Bassas autem hinc inde dimissos, festinat 25000. armatis suum fratrem obruere. Verum conatus eius Selymo reuelatur per proditorem. Ianizari per celeres Constantinopoli aduocantur. Acomathes prima vice victoriam reportat. Sequenti verò die succurrunt Ianizari Selymo, & Acomathis exercitus cæditur, ipse Acomathes equo delapsus, & in paludoso loco hærens viuus capitur, & statim suffocatus Prusam deferitur, & ad reliquos sepelitur.

Schachus Ismaël Sophi (*id est, Ismaël reformatus rex, seu reformati Alcorani amplexator*) nouum generum suū, Amura-

then Acomathis filium exulem, magnis copijs instructum, mittit, & ipsemet mox sequitur, 26. Augusti ad Choim urbem in campis Calderanis Turci Persis obuiant, pugnantur egregiè, 30000. Turci cadunt: Ismaël suis succurrit, sed sub vesperam vulneratus Turcis cruentissimam relinquit victoriam.

Postero die Selymus Persas vt profugos obruere conatur: ast illi conuersi calliditate rem gerunt, & ex infidijs ab vtraq; parte Turcos obrutos cædunt, & spolia ampla referunt.

1515 Tertio die Selymus relictis copijs Persas spolijs onustos cædit, Taurin urbem occupat, & victor Aladolum montanis gentibus Tauri, & Antitauri imperantem inuadit. Castagelu cognatus Aladoli iter intercludere conatur, Ast Sinan-bassa tamen penetrat: Aladulus à suis, qui Turcos metuebant capitur, & Sinan-bassæ traditur: Aladoli caput abscissum, cum Asiæ ostentatum fuisset, Senatui Veneto dono mittitur, & fœdus cum ipsis renouatur: Filius verò Aladoli in Aegyptum fugit ad Campsonem, & vindictam contra Selymum petit. Aladoli regnum in tres præfecturas Selymus diuidit, & Iconium in Lycaonia se confert, & Vifiri-bassam Acomathem, adeoq; Scander-begum Bassam generum suum, & Cadilescherum, cum plurimis alijs extremo supplicio afficit, eò quod autores seditionis perhiberentur. Aiunt eum & filio Solymano misisse vestem veneno tinctam, quam tamen mater prouida cubiculario cuidam tradidit, qui statim interijt.

Iohannes VVeiuoda Transyluanix, audiens Selymum bellis Asiæ implicatum, colligit copias, & Turcis vim inferre conatur. Ast non solum milites amittit, sed & præfidiarios currus relinquit Turcis. Similiter & Vngari Samandriæ

mandriæ imminent: ast pari infelicitate: nam turpiter repelluntur: & insuper Turcici latrones per Croatiam, & Illyriam crudelissimè grassantur.

Maximilianus Imperator, Ladislaus rex Vngariæ, & Sigismundus Poloniæ rex comitijs & consilijs certant. Selymus præsidijs ad limites contra Christianos relictis, in Asiam reditū parat, cum sentiat nihil deinceps à Christianis moueri, & vindictam sumere de Ismaële, eò quod Amurathen defendendum susceperat, conatur.

Hæc videntur casu facta, sed profectò singulari DEI consilio, qui renascenti Ecclesiæ Halcyonia voluit. Nam Lutherus debebat lucem Euangelij per Germaniam ostendere, & tenebras Papisticas depellere.

Quia igitur Selymus Sophinum Schachum Ismaëlem vult bello inuadere, non solum ad expeditionem necessaria præparat, sed & legatos ad Campsonem Gaurium Sultanum Aegypti mittit, & monet ne se immisceat bello alieno, præcipuè quia audit Campsonem cum ingenti exercitu aduenire per Syriam. 1516

Campson Gaurius Circassus militem collegerat, & vt supplicium sumat de perfido Cair-bego, & Aladoli filium regno patruo restituat. Quare cum legatos Selymi audisset, respondit, se non arma depositurum, nisi à provincijs Ismaëlis abstineat, & Aladoli filio regnum restituat, & simul ad conuiuium suos proceres vocat (*Cuiusexemplum vix simile puto. Nam mensa tanta fuit, vt capere poterit 2000. conuiuias, reliqua legantur in Mullero capitibus 13. 14. 15. 16. 17. & 18. parte tertia*) sub dio ad Amanum montem in amœnissima planitie, non procul à littore maris. Finito conuiuium vino pleni deliberant, quid vterius agendum, num Turci, an verò Cair-begus prius ad supplicium rapiendus. X 3 Dum

*Conuiuium
conuiuios
rum.*

Dum hi tam opiparè consultant, Selymus agit: & 24. Augusti die Bartholomæi Campsonem obruit, consilio, & ductu Cairbegi. Pugnatur non æquo Marte, Aegyptij cæduntur, Campson 76. annorum vir armis, abdomine, & ramicis pondere grauis in fuga equo delapsus, pedibus fugientium conteritur.

*Selymus in
Aegyptios*

*Palaestina
deditionem
facit.*

Ierusalem.

Gaza.

Selymus mutata sententia bellum Persis quod inferre decreuerat, Aegyptijs infert, & Campsonis socios profugos insequitur ad Damascum vsque. Syria tota exanimata morte Campsonis plurimum deditionem facit. Sidon, Ptolemais, & Samaria exemplo Damasci in Selymi fidem recipiuntur. Ramath (*patria Samuelis*) vi oppugnatur. Ierolyma deditionem facit: vbi Selymus largiffimas eleemosynas distribuit, & sepulcrum Domini bis preces solennes ad DEVM suum facit.

Hinc Sinan-bassam mittit, vt Gazam expugnet. Gazelles præses Syriae ex Aegypto (*vbi Tomombæum Campsonis in locum creauerat Sultanum Alcairi*) cum copijs redit, & Gazenses liberare conatur. Selymus in Bethlechem ad præsepe, seu cunas Christi preces fundens, & à DEO auxilium per desertas arenas petens, audit hoc: Quare Sinan-bassæ succurrit. Gazelles victus, amissis suis copijs, per solitudines vix euadit. Gaza vi expugnatur, & Turcicis præfidijs munitur.

*Iter peris
culosum
superatur.*

Hinc accingunt se ad iter periculosissimum per arenas Arabiae. Sinan-bassa præcedit, Cairbego viam monstrante per Pharan desertum. In pago Deire Chusan-bassa suffocatur iussu Selymi, eò quod non solum diffuaserat iter, sed & milites exanimare conatus fuerat, exaggerando difficultatem viæ, siccitates, & arenas maximas deserti & Pharan, & Sur, & sanè nisi roties pluif-

pluiffet, Turci in deserto Sur defeciffent.

Tomombæus angustias montium deserti Sur præoccupat, & non solum machinas bellicas ibi ordinat, sed & clam maximas fossas fodit, in quas, vt occultas Turci cadant.

Arabes Turcis magis, quàm Tomombæo fidentes Selymo hoc reuelant. Quamobrem iter suum flectit, & viam per inuia loca quærit: vbi sanè magis cum loci asperitate, quàm hostis feritate erat pugnandum.

Tomombæus videns sua consilia irrita reddita, 26. Augusti cum prodromis Turcorum concurrat, sed victus recedit.

6. die, qui Epiphaniorum nobis est, Ianuarij, Tomombæus redit cum nouis copijs, vt intercipiat Turcos antequam per angustias montium ducti coniungunt vires. I 517

Selymus autem omnia extrema potius tentaturus, quàm recessurus cruentissimam reportat victoriam. Sinan-bassa enim cadit cum multis Turcis: inter quos etiam selectissimi Ianizari.

Tandem superatis locis periculosis ad Nilum castralocat, propè pagum Matharæam ad sextum ab vrbe lapidem. 24. Ianuarij Tomombæus denuo Turcos, antequam perficiant quod volunt, adoritur; pugnatur acerrimè, cumque res in acie nouaculæ versaretur, & Selymus cum suis iam paratus esset potius mori, quàm recedere, Arabes (qui Turcis fauebant, & de suis & sui Tomombæi viribus desperabant) sponte deditioem faciunt: AEgyptij cum Tomombæo in urbem fugiunt, & Selymus 25. (*Calendarium Eberi planè aliter numerat dies*) Ianuarij

*Alcairum
capitur.*

nuarij Alcairum obsidet. 27. Februarij Tomombæani eruptionem faciunt, Ionus-bassa superatur: Tomombæus verò retrocedere cogitur 11. vel 13. Aprilis, Alcairum seu Memphis proditione traditur Selymo: ciues cum suo Duce se opponunt hosti: in plateis hinc inde certatur armis: Tomombæus in fugam se conijcit, & in paludibus à suis subditis captus, Selymo traditur. Quare in quæstione diu de thesauris acerbissimè torquetur, ac tandem asino impositus, & per urbem, laqueum de collo gestans, ignominiosè circūductus, in medio urbis sub porta fori, quam Babuëlâm (*al. Bab-Suwelam*) vocabant, vnco ferro suspenditur. Hinc Selymus victor reliquos in fidem suam suscipit, vicinas vrbes, præcipuè Alexandriam visit, & Alcairum redit. Cair-begus, & Ionus-Bassa constituuntur præfides AEGypti. Selymus reditum parat in Thraciam Alcairo relicto. Ast Ionus-bassa nolens ferre parem Cair-begum, clam apud Selymum, in initio deserti Sur adhuc hærentem, literis missis accusat, tanquam coronæ affectatorem. Selymus Cair-begum per celeres vocat, & læto animo mox aduolantem ab equo detractum capitali afficit supplicio, non audita eius responsione ad accusationes Ioni-bassæ (*Leuenclavius Ionum-bassam per Cair-begum ita accusatum dicit*) atque ita Cair-begus meritas proditionis poenas luit.

*AEGyptus
accipitur.*

*Delator
audetur.*

1518

Selymus superatis arenis deserti Sur, & Pharan in Palæstinam, & Syriam redit, Gazellem vasallum & tributarium suum Syriæ Bassam constituit (*ast non absq. odio Ianizarorum, qui reprehendunt hoc factum, quod nimirum exteris, qui deditionem fecissent magis tribuat, quàm quorum fidem hætenus probarat*) & adducens plures, quàm quingentas nobiles familias, magnamque foeminarum, & puerorum AEGyptio-

priorum multitudinem triumphabundus Constantino-
polim redit, arma deinceps in Vngaros conuersurus.

In Europa fama hoc subito nunciat. Maximilianus
comitia Augustæ Vindelicorum celebrat, in quibus de me- *Comitia*
dijs, quibus turcica vis repelli possit, agitur, & Lutherus *Augustæ.*
cum Thoma Caietano Cardinale, Legato à latere Leonis
X. per Germaniam, eruditissimè & grauissimè colloqui-
tur de Tezelij auaritia, & theses suas de indulgenijs de-
fendit.

Verùm dum hi inter se conueniunt, & expeditionem **1519**
contra Turcos meditantur, Maximilianus Imperator Ger- *Maximili-*
manicus 12. Ianuarij die Mercurij moritur, & cum ipso *anus mors*
ipsa expeditio. *tur.*

Selymus verò bello AEgyptiaco & Syriaco tam fe-
liciter confecto, vires recolligit, vt eò atrocius in Chri-
stianos ruat: pariterque filium, regulis vitæ (*Othomanicè*
intelligendo) instruit, Pyrrhoque Bassæ grauiter iniungit,
vt easdem, vt experientia probatas, Solymano crebro in-
culcet. Præterea & effigiem suam in cubiculo ad le-
ctum suspendit, cum hac inscriptione: Sulthanus Se-
lymus Othomanus, Rex Regum, Dominus
Dominorum, Princeps principum, filius & ne-
pos DEI SSSS.

Hanc effigiem postea Solymanus filius admodum ex-
ornauit, & regulas patris tres præcipuas aureis literis ad
Tabulæ latera adscribi curauit.

1. Ad Sinistram tabulæ Sclauonica lingua. 2. Ad dextram
imaginis Selymi, græca lingua; 3. Ad calcem Iconis,
Turcica lingua aureæ istæ regulæ scriptæ fuere, in hunc
modum.

1.

Delinquentes secunda vice ne dimittito, sed crudelissimo afflicto supplicio.

2.

Consanguineos suspectos pre alio festinato è medio tollere, ne sit imperij amulus.

3.

In bellis ipsemet praesens adesto si cupis fructus utiles inde percipere.

1520

*Selymi
Mors.*

Cum itaq; Selymus iam Syriam & Aegyptum suo imperio adiecisset, Constantinopoli relicta (vel pestem fugiens, vel pascha alibi celebrare volens) Adrianopolim proficiscitur. At in itinere vlcus in humero nascitur, quod magnos ipsi Selymo parit cruciatus. Quapropter subsistit in itinere, & tentoria figit circa Chiurlum pagum Thraciae, medicos vocat (qui apostema pestilentiale esse vident) & iubet vt current quamprimum. Pyrrhum & Acomathen Bassas Adrianopolim praemittit, vt praeparent ad festi paschatis celebrationem necessaria. Ferrathen Bassam verò, vna cum medicis secum retinet, donec sanato vlcere eò sequatur. Ast vindicta diuina adest, apostema longè, lateque cancri instar serpit, & tertio die Selymus eo ipso in loco, quo olim cum Praecopitis Tataris patrem suum Baiazeten opprimere conatus fuerat, exhalat animam, ætatis suæ 46. regni 8. Christi 1520. Mahometis, 926. 7. Scheual, qui tunc respondebat, nostro Septembri: sepelitur Constantinopoli.

Eius Epitaphium tale legitur.

*Hic maximus adsum Selim, qui orbem domui:
Non bella relinquo, sed pergo inquirere grauias:
Non vlla potuit me fortuna euertere:
Licet ossa iacent, animus bella querit.*

Sobo-

Soboles Selymi	}	N. Filia copulata Scanderbego Bassæ.	
		Solymanus qui successit patri mirabiliter per matrem seruatus, ne geste venenata interficeretur.	
Imperatores	}	Maximilianus I. 1499. 25.	
		Carolus V. 1519. 39.	
Pontifices	}	Iulius II. 1503. 9.	
		Leo X. 1513. 9. <i>al. Iohannes Medicus Florentinus filius Laurentij magni 39. annorum quando alaculus in pontificem.</i>	
Synchroni Se- lymi primi.	}	Electo Brandenburgicus Ioaehimus I. 1499. 35.	
		D. Martinus Lutherus repurgator Enangelij ex tenebris Papistij, cui lucem salutificam in Saxonia accendit A. C. 1517. & in- de per totam Europam.	
		Ferdinandus Magellanus Lusitanis mare Mogellanicum inuenit 1520.	

4. SOLYMANVS 46.

Obsedit quartus Solymanus tecta Viennæ.

Solymanus (*al. Suleiman, al. Seuleman, al. Seuleimanes quod a-
liàs Salomon*) vnicus hæres, & successor Selymi primi, *Ingenium* ado-
lescens placidus, modestus, religiosus, negotiosus, seu
nunquam otiosus, inuentor rerum ad pacem, & bel-
lum vtilium: vnde agnus dicebatur Leoni succedere. Vir
factus vulgatum dictærum suo exemplo confirmavit:
Angelicus Iuuenis senibus Sathanizat in annis, vtpote
qui studia quidem fouit, & memorabili schola, & hospitali
sibi monumenta fecit: Verum interim horrendis libidini-
bus, exstructo tyrannide & ambitione pollutissimus.

Ætatis 20. anno, Octobri mense, patri succedit, ex
Magnesia per Saray-bassam aduocatus: & vt proximo
mense post Carolum V. natus: ita proximo anno post Ca-
rolum salutatus est Imperator.

Parentem suum in proprio suo hospitali (*id est adifi-
cio in quo Selymus sibi sepulcrum & pauperibus sustentationem con-
stituerat.*

stiterat) cum sepeliuisset, in Sarayo deductus est, & Imperator solenniter salutatus: inde in Sophiæ templum ad preces, & sacrificia: vnde rursus ad conuiuium solenne, in quo Bassis nouas vestes, Ianizaris honoraria regalia pro more distribuuntur. Hinc vicinis Europæ Dominis vel pacem, vel bellum, secundum leges Mahometicas offert.

Res gesta. Sub initium sui imperij Parthis primo bellum infert: iuuenili autem feruore rem agens 100000. suorum amittit vno prælio. Quare Ianizari ipsum, vt imperio non idoneum, clam conantur tollere: ipse verò precibus & lacrymis culpam deprecatur, & quæ in Asia amisit, in Europa recuperare promittit adeoque Albam Græcam, & Vngariam suo imperio adijcere.

1521
Gazelles.

Gazelles Sori-bassa seu Syriæ præses Selymi morte cognita, se suo iuramento satisfecisse ratus, non Solymano, sed sibi regnum querere conatur: implorat auxilium Rhodiensium, adeoque consilium, & opem Præsidis Aegypti. Cair-begus Aegypti Præses legatos Gazellis interficit, & per celeres eius seditionem Solymano reuelat. Ferrathes-bassa (*al. Farates*) Gazellem milite Turcico obruit & ad Damascum victum cædit, & Cair-begum Ionum-bassam vt fidelem denuo confirmat.

Ianizari verò instant vt promissis Sultanus satisfaciat suis, hortanturque vt Belgradum primo quoque tempore captet, cum illa vrbs superbè ostendet trophæa, & anathemata olim Turcicis Sultanis adempta. Alij volunt causam belli fuisse hanc, quod Vngari legatos Solymani pacem, vel bellum offerentes in carcerem coniecerint, vindicaturi suum legatum Barnabam Belum, olim à Selymo I. detentum, ad aliquot annos, non tamen interfectum. Copiæ colliguntur: Ferrathes-bassa ex Syria reuocatur: Vngaris

garis hæc omnia prænuntiantur: ast furdis fabula.

Solymanus Philippopolim, & inde Sophiam peragra- ^{Alba Gra-}
tus, Belgradi limites attingit: Præfectus Belgradi per ce- ^{ca capitur.}
leres suos Ludoico regi nuptias adornanti significat, si-
mulque militem, & pecuniam poscit. Ludoicus hoc nun-
tio exanimatus, nescit quid agat: Vngari eius meticulosi-
tatem rident, iubentque vt exporrigat frontem, remesse
extra periculum, alius celer venit, & vehementius poscit
opem tantum 100. floren. vt militibus aliquid dari pos-
sit, ne abeant. Rex qui ita à suis proceribus exhaustus, vt
ne vinum quidem, quo sitim sedaret, soluere posset, ad
proceres suos, quos supra modum donis, & honorarijs
indefinitis ditauerat, denuò confugit, ast ex silice aquam:
implorat opem Silesiorum qui 500. pedites mittunt (*nole-
bant enim seruire regi pecunia carenti*) ast antequam adueni-
unt, Belgradum, à Turcis vi occupatur. Quantam gratiam
apud Ianizaros Solymano hæc victoria pepererit, non
facilè dixerim. Imo & ipsius Sultani mens ex copijs epi-
stolarum eius palam fiet.

*I. Exemplar. Solymanus Traccus DEI gra-
tia Rex regum, Dominus Dominantium, maximus Impe-
rator Byzantij & Trapezundarum rex præpotentissimus
Persidis, Arabia, Syria & Aegypti, Dominus Asiae & Eu-
ropæ, princeps Mecha, Alepi, Ierosolymorum Dominator,
possessor maris vniuersi, Reuerendo patri F. Philippo Vi-
lerio Liladamo Magno-Magistro Rhodi, & A-
siae legato, Salutem.*

GRatulor tibi aduentum, & nouum principatum, quem
habeas diu faustum, ac felicem cupio. Spes enim mi-
hi est quod virtute ac fide superaturus sis omnes, qui re-
trò

trò in Insula Rhodiensi imperarunt, à quibus maiores mei semper vim suam abstinuerunt: quorum exemplo tecum in eo gratiam & amicitiam. Gaude igitur amice, & gratulare mihi victoriam, & triumphum. Siquidem ætate superiore Danubio traiecto Vngarorum regem, quem occurrurum credebam in acie sub signis expectavi inaiso prælio decertare. Taurunum totius regionis urbem munitissimam, & vicinas aliquot arces vi abstuli, multis mortalibus ferro, & flamma trucidatis, plerisque in seruitutem redactis, victor & triumphator in hyberna regressus sum, ad regiam meam almam urbem Constantinopolim. Vale.

Alia Epistola.

Solymanus &c. Liliamo &c. S.

Certior factus sum meam epistolam redditam esse, quam quod rectè intellexisti (*mirum dictu*) quàm placuit. Confide quod victoria Tauruni minimè sum contentus, alteram spero, imò mihi polliceor: Quam tibi, cuius semper sum memor, nequaquam occultam esse finam. Vale ex Constant.

Alia Epistola.

Pyrrhus Apocletus F. Philippo Vlerio
Liliamo Magno-magistro Rhodi
& Asiæ legato S.

Epistolam tuam, sensu maiorem, quàm literis exhibui maximo Imperatori nostro: tabellarium autem non sum passus admitti, ne plebeio nuncio offenderetur: ad quem mittes deinceps viros illustres, ætate & prudentia commendatos, quibus cum, si in animo habeat, possit de re communi transigere. Quod si facies non te facti, nec me consilij pœnitebit. Quem mitto, adfert ad te literas etiam.

etiam à nostro Imperatore, cuius diuino numini quomodo sit respondendum, monitus e. Vale ex Constanti-
nopoly.

Responsio.

Frater Philippus Vilerius Lilidatus
Magnus-magister Rhodi Pyrrho
Apocleto. S.

Literas tuas simul & nunciij mores, & ingenium di-
genter perpendi. Consilium tuum non contemo, nec
obseruo quidem, dum miles meus agros, portusq; tui Do-
mini deprædatur: quod vt tolerem, fecere iniuriæ quas à
Piratis Turcicis acceperunt. Verùm reuocabo excurren-
tes, missurus ad Imperatorem tuum oratores, ad quos fi-
dem publicam exeundi, & redeundi eius diplomate testa-
tum præmittas. Vale ex Rhodo.

Alia Epistola.

Solymanus & c. Vilerio, eiusque equi-
tibus, & vniuerso populo.

Commouerunt me afflictissimæ meæ gentis commise-
ratio, & iniuria vestra summa. Impero igitur vobis
deditionem piè vtroque concessa gratia securè abeundi
cum omni supellectile, aut si libet, manendi sub meo im-
perio, in nullo nec tributo quidem minuta libertate, aut
religione vestra. Si sapitis præferete amicitiam, & pacem
crudelissimo bello & c.

Ex his epistolis patet, & quod dixi, & quod postea de oc-
casionem occupatæ Rhodi dicetur.

Sub hoc tempus Ali-begus nefariè cum filijs tru-
cidatus, & regno hæreditario priuatus. Nam Ferrathes-
Bassa, cum non multis militibus ad eum proficiscitur
(reconciliaturus videlicet suum imperatorem, cuius læserat)

maiestate

*Morbos
Leonis ad
gratantia*

maiestatem) & in itinere imulat se morbo repentino cor-
 ripi: mittit legatos ad Ali-begum, testaturque se morti vi-
 cinum, ac proinde petit vt mox aduolet, & testamentum
 suum accipiat, militemq; sibi commendatum habeat. Vo-
 catus accurrit cum vtroq; filio visitaturus suum intimum,
 & testatum cogniturus. Vbi verò tentorium ægroti
 in cretū fuerat obruitur à licitoribus, & miserè cum filijs
 trucidatur. Hac calliditate Ferrathes-bassa Cappado-
 ciam, Galatiam & Armeniam (*quibus Ali-begus hereditariè
 præerat*) suo Sultano subijcit, & mox in gratiam recipitur
 ab eo, qui omnia regna iustis hæredibus præripere, &
 suis subijcere gestiebat.

I 5 2 2

*Rhodium oc-
 cupatur.*

Solymanus Rhodiensium facto (*quod ex superiori epistola
 notum*) motus exercitum 200000. Turcorum 240. nauibus
 imponit, & 4. Iulij Rhodum Insulam terra mariq; obsidet.
 Erat in ea Lilidamus (*al. Viladamus*) cum 700. equitibus or-
 dinis S. Iohannis qui viriliter indefessum studium, & la-
 borem Turcorum, expugnationem vrbs miris modis vr-
 gentium, sustinent, & eorum conatus sæpissimè irritos
 reddunt. Quia verò à reliquis Christianis deseruntur,
 tandem 25. Decembris deditioem faciunt, præcipuè
 quando vident Ferrathes-Bassam ex Natolia, & Cair-be-
 gum ex Africa plures naues adducere. Equites dediticij
 in Italiam fugiunt, & à Carolo V. Maltam Insulam tradi-
 tam occupant, suoque studio contra Turcorum insultus
 præmuniunt. Hic mutato nomine cœperunt dici equites
 Rhodienses, cum antea hospitalarij S. Iohannis diceren-
 tur. Cair-begus morbo ad Rhodum contracto, in itinere
 moritur, & Ibrahim-Bassa Acomathen Cairi regnum sibi
 rapere conantem, delet.

Hoc bellum halcyonia peperit Euangelicis Germa-
 niæ.

niæ. Nam superiori anno Lutherus VVormatiæ publicè Christum purè professus est: & hoc anno 6. Martij ex Pathmo redijt VVitebergam, vbi Carolstadium Iconomachum, & technophonum expulit, & ornatum templi & seminaria Ecclesiæ Scholas & Academiam restaurauit.

Hoc anno quidam volunt Maltam Insulam obsessam I 5 2 3 primò, & frustra à Turcis oppugnatam, eò quod exules equites Rhodi excepisset.

Satanas ægrè ferens scholarum restitutionem & Ec- I 5 2 5 clesiæ restorationem, adeoq; coniugij sanctificationem, nouas turbas excitat, per seditiosos rusticos, qui tamen tempestiuè à pio & vigilante magistratu repressi sunt.

Promiserat Solymanus Vngariam subigere, & re ipsa I 5 2 6 se regno idoneum probare. Quamobrem Belgradum reddit, & inde hostiliter grassatur in obuia. Vngari genio indulgent, & nondum credunt Turcos tam proximos. Ludoicus rex Vngariæ Trepcnem mittit ad socerum suum Sigismundum Poloniae regem, sed egenus nihil impetrat. Comitia Budæ celebrat, ad quæ Albertus Brandeburgicus (*cui Ludoicus maximè commendatus*) Marchio non vocatur: & quia quotidie Turca magis appropinquat, contributionem satis negligenter Vngari conferunt, milites conscribunt, Paulus Tomori monachus verò thrafonico ingenio præditus, eligitur archidux militum, & vt ei autoritas accedat salutatur episcopus Colociensis. Paulus exercitum 25000. militum non vult educere contra Turcos, nisi rex ipse vnà eat: Ludoicus vxorem Mariam Pofonium remittit, & cum militibus suis iter ingreditur. Dum portas exit equus titubat ita, vt Ludoicum ferè deiecisset ex Ehippio: Vngari verò tanta læticia exeunt, ac si ad nuptias pergerent. Georgius Zepufiensis (*al. Zepusius*) suas copias

*Securitas
Vngarorū.*

*Exercitus
contra
Turcos.*

Vngaricis addit: Vngari hunc volunt ducem repudiato Paulo: eò quod Franciscus Perenus Episcopus VVaradini dicebat: Iste Paulus conuertet gentes ita, vt nouum festum 300000. martyrum in Calendarium referendū fuerit. Ast Zepusienſis nunquam gladium in hostem vibrauerat, Paulus cucullum non clypeum, sphaerulas precatórias non globos in hostem emittere didicerat: Rei ignarus militiæ huc illuc à suis rapitur: Ambrosius Saracanus poscit sibi 600. equites, vt transitum ad Drauum custodire possit, ne Turci traijciant. Paulus dicit exercitum non diuidendum. Verùm vbi plures consulunt, & nullum consilium in actum perducitur, omnis impensa perit, quid multis? Cladibus irruimus, nocituraq; poscimus arma. Dum hi consultant & rixantur, Turca agit: venit vsq; ad Mogacium, coquus adit Ludoicum regem, & quærit: Domine vbi vis tibi parare cœnam? respondet ille: Dominus qui in altis habitat nouit an, & vbi cœnaturi simus: vsque adeo mens præfaga mali: Vngari iras concipiunt in regem tanquam exercitum suo exemplo exanimantem. Ast interim Solymanus aciem instruxerat: Paulus idem facit 29. Augusti Ibrahim-Bassa primus impetum facit, bombardas exonerat, clamorem excitat: Vngari fumo viso, & clamore audito terga vertunt, ne in cœno cœnare opus sit. Silesij & Morauj, quia relinquuntur ab Vngaris (*qui in comitijs nolebant exterorum auxilia, vt qui soli Turcos vel sobryj*) cadunt. aiunt 15000. Christianos hoc prælio cecidisse. Pauli caput Solymano offertur: Georgius Zepusienſis cum Ladislao Archiepiscopo Strigoniensi (*qui verè Nabal ære diffluens ne 100. floren. voluerat regi suo mutuo dare*) vndis Danubij se committit, hospitium in Euxino Ponto quaesiturus, & cum piscibus cœnaturus: occisorum, capita in v-

*Pugna Mo-
gazenſis.*

in vnum aceruum congeruntur, & comburuntur. Ludoi-
cus rex nuspian inuenitur, diligentissimè quæsitus (*Zet-
tericius solus sciebat ubi esset suo tempore inueniendus*) 3. Septem-
bris Solymanus Budam urbem ab Vngaris relictam ingre- Buda.
ditur, monstratur ei in arce effigies Ludoiici, & Mariæ con-
iugum (*quas sine lacrymis aspicere non potuit*) auferuntur tres
columnæ ex Crichalco fusæ, Iconem Herculis, Apollinis
& Dianæ referentes: Vrbs, Neandro referente, incendi-
tur, & conflagrat regia Bibliotheca Huniadis, & recedi-
tur in Seruiam in hyberna.

Grassante Vngaricus Turca Victore per oras

Flet prædæ Cæcis regla BVda Getis.

Maria mœsta vidua iubet maritum (*quia hostis iam abie-* Ludoicus
rex requis
ritur.
rat) quærere, Zettericius Silesius, (*qui cum viderat curis
armisque grauatum cum equo submergi, & liberare non potuerat,
præsertim cum exspirasse eam viderat, & proinde in canum alius
immerferat, ne à Turcis inueniretur*) eum ex cœno, (*in quo per a-
liquot dies iacuerat*) extrahit, lauat, vngit, & Albæ regali se-
pelit. Hic Ludoiicus verè ad miserias in miserijs natus di-
citur. Natus est enim sine cute, & proinde cutis ei arte
medica facta. Coronatus est ante iustum tempus, vtpote
biennis: præcoci fuit ingenio sed ad bella non apto: voce
virili ante ætatem Bassum canens multos alios superauit;
barbam ante iustam ætatem adeoque 17. anno ætatis can-
nos in capite, & barba aluit: 13. anno ætatis vxorem du-
xit: 20. anno in cœno exspirauit in conflictu, quando cum
Solymano iuvene 27. annorum commisit prælium.

In eius locum Ferdinandus Archidux Austriæ rex Vn-
gariæ creatur. 20. Maij ex Silesia in Boëmiam pergit, vt
homagium accipiat, & Budam recuperet. Proceres Vnga-

rici Ferdinando non satis fidentes, Iohannem Zepusien-
sem VVeiuodam Transylvaniæ suam operam satis magni-
ficè offerentem, Regem Vngariæ contra Ferdinandum sa-
lutant, per Paulum Episcopum Strigoniensem, & Brodor-
ricum episcopum Vazianum coronant Budæ.

1528

*Turcorum
auxilium
imploras
tur.*

Ferdinandus aduersarium suum, vt decet, quærit &
ingentem exercitum Budam ducit. VVeiuoda fugit ex
vrbe in Poloniam, & Hieronymo Lascio autore, ad Soly-
manum, imò ipse (*Laski*) Lascius ad Solymanum profici-
scitur, vt certò impetret auxilia. Ferdinandus Oberdan-
scum etiam Constantinopolim mittit donis onustum, &
petit ne Turca se huic negotio immisceat. Sulthanus sibi
leges præscribi hoc legato prætendens, ocysus vel com-
plossione pedum, totam Thraciam milite replet, & sua ce-
leritate vsus Budam attingit: ciues fugiunt, & urbem ar-
cemq; hosti apertam relinquunt. Solymanus verò vltteri-
us hostem Ferdinandum quærit Blindeburgum, Granum,
Dotis, Comorram & Altenburgum partim vi, partim pro-
ditione Episcopi Strigonenfis occupat.

*Buda.**Vngaria.*

1529

*Vienna ob-
sidentur.*

Subsequenti anno iter cœptum continuat, ast plu-
uijs, & Danubij exundationibus periculosissimis contra
spem & opinionem suam cogitur subsistere ad Verthen
montem. 13. Septembris *Viennam* Austriæ attingit cum
300000. Turcis, ac Tataris: urbem quinq; in locis obsidet
(*Nam Ibrahim-Bassa montem antiquæ arcis: Beram-begus ad D.
Vlrici: Micalogli ad montem templi S. Viti: IaniZarorũ Aga ad Scotto-
rum portam: Solymanus ipse ad S. Marci templum castra sua locat*)
10000. senes, matronæ, virgines, infantes & Sacerdotes
clam ex vrbe emissi in sylua vicina à Tataris 25. Septem-
bris intercipiuntur, capita eorum circa muros eriguntur
hastis. Oppugnatio inchoatur, imber sagittarum plateas
omnes

omnes tegit, aditus quæritur per subterraneos cuniculos: obfessi erumpunt aliquoties, sed diffimili fortuna. Ibrahim-Bassa propius ad muros accedens ægrè euadit: & quia arietes non habent Bassæ Ianizaros & Turcos gladijs & fustibus cogunt sarmenta colligere, fossas replere, & muros conscendere (*id quod de turri S. Stephani optimè videri potuit*) magno labore pars muri ad D. Claram deijcitur, sed obfessi ciues viriliter hostem repellunt, & ruinam restitunt 12. Octobris ad Carinthiæ portam alia pars muri deijcitur, ast nullo cum commodo Turcorum. 14. Octobris signifer antea captus, iam aurea veste donatus, liber in urbem remittitur, si hac calliditate porta aperiat. Quia verò Bassæ vident actum agi deficientibus arietibus 15. Octobris noctu abit Solymanus, & abducit 60000. captiuos Christianos, & vt tutior abeat Ibrahim-bassa ad urbem manet per nouem dies 17. Octobris altera pars exercitus abit cum Bassis 24. Octobris reliquiæ abitum parant, sed à ciuibus erumpentibus plurimi eorum cæduntur. Hinc magno cum gaudio DEO gratias agunt, pro hac liberatione.

*Cæsar In Italliam Venit qVo Caro LVs anno
Cincta est Riphaïs nostra Vienna geris.*

Aliud.

*Gens a Cr1 Cingit pharetrata Cohorte ViennaM:
Sensit at AVstriaCos non CarVisse Viris.*

Hoc tempore D. Lutherus publicauit suum libellum de bello Turcico, Tom. 4. Ienensi, f. 431. & sermonem bellicum (*seu classicum*) qui extat eodem Tom. f. 472.

DEVS Turcam educit in Eubœam ad sedandos Bassas 1530
seditiosos, & insulam recuperandam, & Augustæ in comitijs veritatem cœlestem exhiberi curat Carolo V. Imperatori.

tori. Nam Augustæ exhibetur Augustana confessio (*quam Lutherus Germanicè præscripsit, & D. Christian Beyer legit in corona procerum imperij: quam Philippus, & Brentius latinè reddiderunt, & per D. Georgium Pontanum Carolo exhibuerunt*) protestantium principum, & Theologorum (*quos Carolus V. primus sic vocauit in comitiis Spire 1529. eò quod contra decretum Pontificis protestati essent*) Apologia verò confessionis ad manus Caroli non peruenit.

*QVa sicut Certa FIDES ratio qVa Certa sũ LVtis,
Porrigit Vr sCripTo CaroLe Die tibi.*

1531

Antiquus Draco aliam viam ingreditur, vt turbet e-lucentem lucem Euangelij, & excitat Vlricum Zvvinglium, qui vtroque gladio politico, & Ecclesiastico coniuncto conatus est suum propagare dogma: aff

*OCCVbVt patrio beLLator Cũ gl'IVs ense,
Et pressa est arMIs gent' popVLa sVIs.*

Beza de ipso sic scribit:

Cinglius arderet gemino cum sanctus amore

Nempe DE I inprimis: deinde etiam patriæ.

Dicitur in solidum se deuouisse duobus:

Nempe DE O inprimis, deinde etiam patriæ.

Quam bene persoluit simul istis vota duobus!

Pro patria exanimis pro pietate cinis.

Ratisbona.

Carolus hoc ipso anno Ratisbonam ex Belgio redit & quia protestantibus autonomiam, & generale concilium promittit, etiam ab iisdem auxilia contra Turcos impetrat. Quapropter 7. Electores, & 24. ciuitates mittunt 10000. milites & tributum promissum, qui Budam pergunt.

1532

Solymanus iam dudum hæc rescuerat, quare circa Mogacium iter flectit, & ad sinistram declinans, Albam Regalem

galem præterit : inde Gesthe monte superato cum Papam oppidum munitissimum oppugnasset, *Guntzum* urbem ad *Guntz.* Gonasum fl. limitibus Austriæ proximam, sed munitissimam obsidet, vt nimirum liberum iter hac ratione in Austriam ex Rascia habeat. Ast cum per 29. dies muros vrbis tredecies oppugnasset, & tamen viriliter à Nicolao Iurischitz repelleretur, mutato animo in Persiam iter reuertit: præcipuè quando Carolum audit propius accedere cum ingentibus copijs : & tamen ne Christianis quies relinqueretur, aut Turcica vis minuta, aut Mahometici metuere viderentur aduentum eorum, Cason-bassam (*al. Casanum al. Casonum*) cum 15000. Turcis illic loci relinquit.

Casonus audiens Viennæ confluere Christianos eam urbem, vt iam ante tentatam, & nunc magis munitam ad dextram relinquit, & rectà ad Anisum fl. vsque excurrit. Fridericus (*alijs Philippus*) Palatinus summus Dux 200000. Christianorum Casonis exercitum partim obrutum cædit: Carolus qui Aredatam (*al. Lintium Lintz*) nuperrimè attigerat, Casonum ad vrbis agros vsque populabundum penetrasse sentiens, Vienna vocat Palatinum, qui 17. Septembris Casonum viduum in fugam conijcit.

In Asia verò Sophi Persicus, Solymani aduentum rescierat, quare ei in Armenia occurrit, & antequam copias coniungat, Constantinopolim repellit.

Hariadenus Mitylenæus cognomine Barbarossia Algerij præses, ingenti classe in Africam iuxta litus mediterranei nauigat, & Tuneti Metropolim regno homonymam callidè adit, & pacem simulans urbem intrat, obuia quæque tollit ferro & flammis, Regem & filium occidit: Muleasses alter filius in Hispaniam fugit ad Carolum V. & auxilia quærit.

I 5 3 3

Tunetum.

Soly-

1534 Solymanus Barbarossam pro isto officio, quod Punicum regnum Turcico iugo subiecerat, nouis honoribus ornat, & Visiro-bassam Africæ littoralis seu Barbariæ constituit, vt eò magis studeat plura regna in Africa sibi subijcere. Erat enim hoc primum regnum quod Turci in Africa occuparunt.

1535 Mendax autem & homicida ille ab initio, nouas turbas excitat, contra illucescentem veritatem Christi, per Hans Leiden Sartorem, & pseudoregem, Herm Staped institorem, Bernhardum Rothman Theologum, Bernhardum Knipperdolling Consulem, Gebhardum Kippenbrugen Senatorem, Iohannem Taufentschevvr pseudopphetam, & id genus Anabaptistarum Monasteriensium, quorum historia nota ex Sleidano.

Dum Solymanus Thamaso (al. Thoma) Persarum Regulo Mesopotamiam, Assyriam & Babyloniam adimit. Carolus V. in Africam nauigat 16. Iunij Tunetum (al. Carthago) oppugnat 21. Iulij expugnatum sibi subijcit. Hinc Barbarossam ad Goletam cædit, & reliquis regni Tunetani locis deditione occupatis, Muleassien, vt Vasallum, & tributarium suum Tunetano regno præficit, & in Europam victor reuertitur.

*Carolus
Tunetum
expugnat.*

*Cæsaris horribi Cospe Ctat Cartago trivMphos
Et ne Ce pVnliVrreX Anabapta noVa.*

Hoc ipso anno & *Germanica Biblia* in Germania per Lutherum publicantur.

1536 Solymani classis in Apuliam mittitur, consilio Barbarossæ Siciliam captantis pro Carthagine. Veneti foederibus non satis fidentes, classem suam armatam ad Corcyram Duce Andrea d' Oria (al. Andrea Doria al. Andrea de Auria) mittunt, si Turci quicquam hostile tentent. Turci verò piraticam exercent.

Dum

Dum igitur hæc in mari parantur, & Bassa Turcici terrâ Moldauiam suo Sultano subijciunt, Ferdinandus *Moldania* 8000. equitibus, & 16000. peditibus stipatus Turcos ex *Possessa* id est, territorio Temesiensi, & vicinis propulsurus in Vngariam proficiscitur. Ast circa Quinqueecclesias concurrit Turcus, & Christianus miles, Turcicus vincit, & præter opima spolia etiam 6000. (al. 600.) Christianos in captiuitatem abducit.

Andreas D' Oria classarius Venetus 12. naues Turcorum hostiliter palantes obruit, cruentam victoriam obtinet, & naues reliquas incendit. Barbarossa vim suam conuertit in Venetos, vt foederis violatores, & pariter in Carolum V. Quare Castro vrbs Calabriae maritima crudeliter diripitur, Venetorum classis petitur, certatur velitari prælio. Quamobrem Veneti bellum pro pace arripiunt, Hieronymum Pefaro alia classe instruunt, qui *Scardanam Obroa* & *Ostrouia*, Turcicas vrbes in Dalmatia sitas, diripit. Classis autem Turcica Caneam Cretæ urbem occupat Ericusam exurit, & circa Velonam, Hydruntum recuperatura naufragio perit.

Barbarossa noua classe Turcica instructus redit in Adriaticum, seu Venedicum sinum, Nouocastellum Dalmatiæ expugnat.

Veneti tot cladibus fracti, & cum Imperatore Romano non consentientes, Laurentium Gritti (*qui Constantino- poli educatus fuit*) mittunt ad Solymanum: Hoc defuncto Thomam Contarinum mittunt, qui nihil impetrare potuit, tandem Ludoicum Badoer Constantinopolim (*nuper incendio ad carcerem publicum exorto laceratam*) mittunt, qui duris conditionibus pacem à Solymano impertrauit.

Iohannes comes Zepusiensis Vveiuoda Transyluaniae

moritur: Isabella vidua (*filia Sigismundi Poloniae regis*) filium Iohannem 7. Iulij natum conatur substituere defuncto patri Iohanni. Quia verò sibi metuit à Ferdinando, legatos ad Solymanum mittit, petit vt tutelam viduæ, & pupilli suscipiat. Interim Albæ-regali maritum defunctum sepelir, & infantem coronat, consilio procerum Vngariæ.

Ferdinandus Hieronymum Laski etiam Constantino-
polim mittit, eique omnem rem exponit (*at Laski in carcere-
rem abducitur*) Mox & Nicolaum comitem Salmensem mit-
tit ad Isabellam, promittitque infanti comitatum Zepu-
sensem: Isabellæ verò regiam dotem, si Vngariam reddat. Isabella dilationem negotij petit, prætexens id consilio Patris Sigismundi Regis Poloniae faciendum. Ast Nico-
laus dolum olfaciens retrocedit, & aduentum Turcorum suo regi Ferdinando annunciat, hortaturq; vt Budam occupet, antequam Turci adueniant. Bassæ verò Turcici, Mahometes, & Vstrephus vrbem VVezen occupant, & spolijs onusti in hyberna redeunt.

1541

In comitijs VVormatiensibus Ferdinandus auxilium contra Turcos obtinet, & VVilhelmum à Rockendorff mittit, vt Budam occupet: ast VVilhelmus prius obsidionem parare cogitur. Superueniunt Turci: Rockendorffus in tentorio suo epistolam exarans inter scribendum magno globo feritur: 3000. Christiani cadunt. Bassæ *Pe-
stum* vi expugnant, 20000. deditionem facientes crudeliter trucidant: Solymanus ipse subsequitur, & quia foetor cadauerû ei aduersatur, vltterius pergit versus *Strigonium* ibique sua castra, vt loco puriore, locat. Adducuntur ei 60. captiui, inter quos vnus procerior corpore Bauarus (*al. Noricus*) natione. Hunc inermem, & manibus vincitum pumilioni suo committit (*risus excitandi gra-
tia*)

Res.

ita) vt occidat : pumilio tibias & crura Gigantis pluribus ictibus ferit donec succumberet, iacenti caput vix vigesimo ictu abscindit, & Solymanno offert : mox & reliqui 59. dissecantur à Satrapis.

Hinc denuo concurrunt Turci, & Christiani. Turci victoriam optatissimam reportant : Christiani ferè omnes, vt, qui potius mori, quàm in captiuitatè abduci volebant, cadunt acie gladij. Cum igitur Budam ab obsidione liberasset; Isabella proceres ad Solymanum mittit, & gratias agit pro liberatione. Solymanus Iohanni Zepusienfi mittit tres equos VVallachos pretiosissimis honorarijs onustos, adeoq; singulis Vngaricis proceribus vestes purpura & auro contextas & petit vt Isabella Iohannè filiolum in castra mittat: se enim nò posse discedere nisi prius osculatus fuerit Iohannem. Vidua exanimata còsilio procerum mittit filium suū: Solymanus eum osculo excipit, & quia plorando plorat, filijs suis Selymo & Baiazeti eum tradit, vt motu brachiorum sedent eius eiulationem: proceres ad prandium sumendum retinentur : indulgetur genio, aliquot Ianizari vrbem ingrediuntur, vt nunquam antea visam, redeunt, & gloriantur de eius præstantia. & alios secum adducunt, quasi monstraturi illis vrbem: sed hoc do-
lo ferè tota vrbs Turcis oppletur : Templum D. Mariæ sacrum vastatur, ara, suggesto, & baptisterio destructo, signum Turcicum de turri templi D. Mariæ suspenditur: Solymanus signum videns epulas interrumpit, Vrbem, comitantibus eum Proceribus Vngariæ ingreditur, præterdicens se filium Matri restitutum. Mox intrat templum, quod sibi præparari iusserat destructa ara, & D E O gratias agit pro hac victoria : Inde arcem ingreditur, Isabellam vocat, filium reddit, iubet-

*Budacas
pica*

que vt cum eo Lippiam eat, vbi tutior esset, & patri viciniore: testaturque necessarium esse, vt Buda Turcis tradatur: se enim citius posse ibi ipsis opem ferre contra Ferdinandum & alios hostes. Hæc facta dicuntur 29. & 30. Augusti. Quo animo vidua cum filio, & consiliarijs suis Proceribus Vngariæ exiuerit, cordatus quisque facile intelliget. Buda Turcicis præsidij munitur.

LVX oCraVa pIgrI SepteMbris ab orbe flVebar

TVrCa Vbi Pestanas Corripit aCer opes.

Nam 8. Septembris & Pestum occupavit & ita Budam totam in hunc vsque diem plenariè occupat.

Ferdinandus hoc sentiens honoraria Solymano mittit amplissima (*inter que automatum argenteum, quod stacia horarum, motus siderum, aspectus planetarum exactissima ratione indicabat*) & pacem ab illo petit. Sultanus & Turcici proceres obstupescunt ad automati considerationem, quod artifex ipse exhibebat, & librum addebat, qui doceret, quomodo singula regenda, & corrigenda, si corrumpantur. Solymanus tandem respondet: pacem inibo cum tuo rege & pro hoc admirando dono vt gratus sim tolerabile tributum mihi soluet Austria quotannis: Vngaria autem mihi iure debetur, vt pro qua toties tantum iter perfeci, vocatus liberare pressos à tuo Domino. Quapropter ex Vngaria nunquam recedam, sique tuus Rex eam mihi non concedet vt stipendium debitum, vi & armis mihi subijciam. Hæc vbi dicta dedit pretiosis vestibus ornatos legatos ad Ferdinandum remittit.

Post abitum legatorum Solymanus egregium Ianizarium Solyman-begum (*olim ex Vngaria cum captiuus raptum, & in Mahometismo educatum*) constituit, primum Bassam-Budanum, & inde Belgradum rediens, Hieronymum Laski

ex car-

ex carcere retractum in Vngariam dimittit, constitutoq; nouo Bassa-Belgradi in Thraciam se recipit. Ferdinandus responsum Solymani proceribus Christianorum reuelat. Carolus V. interea in Africam eduxerat classem, & 23. Octobris, Algieram urbem oppugnare cœperat, sed partim imbre telorum hostium, partim aduersis tempestatibus repellitur.

Carolus rediens in Europam Spiræ comitia celebrat. 1542
Ioachimus II. Marchio Brandenburgicus creatur Archidux Christianorum militum, D. Philippus Melanchton epistolam ei mittit, cuius exemplum subiicio.

*Joachimo 2. Marchioni Brandenburgensi
paranti expeditionem in Vngariam.*

ET Reipub. gratulor V.C. mitti ad patriæ, atque huius Reipub. defensionem, & V.C. gratulor hanc mentem, quod à DEO auxilium, & salutē petit. Christus ait: Quicquid petieritis patrem in nomine meo, dabit vobis. His freti promissis oremus DEVM propter Christum, & gloriam sui nominis, vt V.C. gubernet, tueatur, ac defendat, & feliciter reducat victores, reiectis ac deletis immanissimis hostibus. Id precari, id orare, & pro nostro imperatore clementissimo atq; optimo principe, & pro V.C. & pro vniuerso exercitu, conuenit. Etenim cum omnes omnium gentium historias, populorum mores, militiam, domesticam aut castrensem disciplinam, res gestas atque imperia colligo & considero, inuenio nullam nationem extitisse, in qua plus fuerit impietatis, crudelitatis, flagitiosarum libidinum, deniq; immanitatis in omni genere, quàm in Turcis. Alij Reges ac populi ita gesserunt bella, vt postea Respub. legibus, moribus, & religione ornarent.

At Turcæ nullis iustis de causis bella mouent, gerunt delissimè, postquam vicerunt, religiones, bonos mores & totam ciuilem disciplinam tollunt, & deuictas nationes ad miserrimam, ac fœdam seruitutem redigunt. Itaque sciat C. V. bellum iure & mandato DEI, tanquam uersus sæuissimos homines gerendum esse. Ipsi enim inferunt bellum tot seculis, & in lege sua Mahometica profitentur, se hostes esse omnium gentium. Itaque tamquam latrones depelli debent. Magna consolatio est quod mandato DEI cogamur illos depellere. Hac consolatione confirmet se C. V. & meminerit DEVM adiuuare nos cum ea gerimus, quæ iussit nos, ut ait Dauid: Reuera Domino uiam tuam, & ipse faciet. Sed nolo esse prolixior, extant enim libelli de hac re diligenter, & accuratè scripti, & lectu utiles.

(*Quibus uerbis sine dubio Philippus nos etiam remittit ad Lutheri scripta anno 1529. edita.*) Huic epistolæ addant studiosi elegiam Sabini libro 4. Eleg. 2. Quid Lutherus hoc tempore egerit in hac causa, testantur eius epistolæ Tom. vii. Ienensi, fol. 392. & Tomo viii. fol. 186. quibus hortatur pastores, ut orationem contra Turcos, & excitationes ad resipiscentiam omni Zelo urgeant: & Tomo 7. fol. 450. Relationes, causas, & modum precandi contra Turcos præscribit. Sed ad historiam redeo.

Ioachimus II. Marchio Brandeburgensis educit 30000. pedites, & 7000. equites in Vngariam, Pestum oppugnat, Turcos uiriliter hinc inde cædit, & spolia auferit.

Mauritius Dux Saxonicus 21. annorum (*qui propriis sumptibus in Vngariam iuerat*) incautius in Vngaria obequitans cum famulo suo N. à Ribisch nobili Saxonico, incidit in aliquot

aliquot Turcos, hos aggreditur, Ribiscius comitatur eum, reliqui à longè subsequuntur. Turci, vt victi, pedem equo Mauritij amputant, Mauritius cadit in terram, Ribiscius prosternit se super suum principem, & excipit ictus Turcorum, donec reliqui equites succurrunt, & Mauritius cæsis Turcis liberatur, Ribiscius vulneribus plenus expirat.

Solymanus sentiens Ferdinandum Vngariam nolle per 1543
 deditioem relinquere Turcicæ coronæ, nouam expeditionem suscipit, vt vi sibi subijciat. Legatos mittit ad Franciscum I. Gallix regem, & petit ne se bello huic immisceat, dum Vngariam stipendij loco sibi debitam petat. Gallus respondet sibi nihil negocij esse cum illis hæreticis, iubet vt modo veniat (*Hoc fœdus Gallorum cum Turcis A.C. 1553. arctissimè est confirmatum, & durat in hunc vsq; diem. Quemalmodum & Venetorum pactum cum Turcis 1539. confirmatum, etiamnum durat.*)

Classis Turcica milites suos ad Macedoniam exponit, quos Achmeth-bassa recta in Vngariam educit.

Exercitus Turcicus terrâ emissus in duas se diuidit partes: Vna Danubij ripam, vt ducem sequitur, & Strigonium expugnat, deditioem facientes contra datam fidem necat, Virgines & matronas stupratas partim dissecat, partim in profluentem abijcit cum reliquis infantibus, & senioribus & clericis. *Gran.*

Altera pars Quinqueecclesias & Albam-regalem expugnat, deditioem qui faciebant in apricum ducuntur tanquam ad homagium præstandum, & statim à circumstantibus Turcis crudelissimè trucidantur, virgines & adolescentes generosiores in Turciam abducuntur. Tatarus quidam deprehensus est in obsidione huius vrbis, qui in pera sua dimi- *Sinl & Geif-
senburg.*

dimidium infantem bimulum habuit, & vnam medieta-
tem forsan crudam paulo ante deuorauit.

Fortis & extreme Vera X atatis Elias

1546

CeLsa pIVs CæLl teCta LVthere s' b'is.

18. Febr. die Concordiæ sub initium concilij Tridentini,
& belli Germanici.

1547

Solymanus annum iam vnum quieuerat, vt vires re-
colligeret, sed vocatur in Persiam à fratre Sophi Persa-
rum. Hoc bellum eò libentius suscipit, quod frater cum
fratre dimicabat: Arces & urbem VVan, & VVastan ad
Armenix limites occupat.

1548

Ferdinandus autem à Turcis in Persiam euntibus, in-
ducias ad quinquennium emit.

1549

Mulcaïsses rex Tuneti (*Carthaginis nouæ*) à filio suo ex-
oculatus Augustam ad comitia fugit.

1550

Dragutes classarius Turcicus Aphricam (*al. Aphrodi-
sum al. Leptim*) & Monasterij occupat. Sed Andreas D' O-
ria, sequenti anno easdem vrbes Aphricæ recuperat, &
Dragutes Constantinopolim vsq; fugatur virtute Iohan-
nis VVegæ, qui eum insecutus est, & in reditu Tripolim
Turcis 10. Septembris ademit. Andreas verò Aphricam
littoralem gladio & flamma vastat, ne Turcis receptacu-
lum vllum vltcrius relinquatur.

1551

Solymanus duos exercitus emittit. vnum terrâ alte-
rum mari. Classem quidem mittit vt Maltam, Siciliam,
& Hispaniam inuadat: Exercitum alterum in Vngariam
Austriam. Boëmiam, ad Germaniam vsq; iubet penetrare.

Malta vehementer concutitur machinis Turcicis sed
18. Septembris re infecta Turci decedunt. Sinan-Bassa ve-
rò Tripolim recuperat.

Reliquus exercitus Turcicus, qui terrâ emissus, diui-
dit se

dit se, & vna pars vi viam per Transyluaniam sibi faciens ad Tibisci ripam Zolnoc arcis, oppositam nouum castellum ædificat, ex quo Vngariam superiorem inuadat Zolnoco expugnato (*Hæc est illa fides, hic est mos seruandi pacem, & inducias quinquennales. Culpa adscribitur regi Gallia, qui tamen se excusauit.*)

Iohannes VVeiuoda cum matre Isabella ad Ferdinandum deficit, ei que Transyluaniam se traditurum pollicetur, si exiguis copijs iuuetur. Ferdinandus mittit Iohannem Baptistam Castaldum Italum, qui cum Isabella & Iohanne hoc modo transegit, vt Ferdinando Transyluaniam sponte cederet, & vicissim Cassouium itemq; vicies quinquies mille aureos ex ducatu Opoliensi annuos perciperet. Turci hanc permutationem ægerrimè ferunt, & à Temesio depulsi nouas copias colligunt. Episcopus VVaradini Castaldo iubente per sicarios occiditur, eò quod Turcis magis faueret, quàm Christianis.

*Transyl-
uania.*

Acomathes-bassa Temesium secundò obsidet, & tandem ad deditiorem cogit.

Hali-bassa Zolnocum vi occupat.

Tandem *Ersam* etiam obsidet, sed partim virtute ciuium, partim violentia frigoris repelluntur Turci in hyberna.

Henricus II. Rex Gallia bello cum Carolo V. implicatus, clam Aramontium legatum suum, ad Persia limites vsq; ablegat ad Solymanum in Persia agentem, & petit, vt clam classem in Italiam, aut Hispaniam mittat, vt Carolus ad sua defendenda auocetur. Aramontio classis Turcica datur, quæ cum Gallicis nauibus coniuncta insulas mediterranei infestat.

I 5 52
*Turci in-
uitantur.*

Mauritius Dux Saxonæ, summus Dux exercitus ab imperio declaratus in Vngariam proficiscitur cum copijs

*Germani
fiunt tres
butary
Turcorum.*

Christianis contra Turcos Agriam iam oppugnantes & totam VVallachiam inferiorem suo Sultano adijcentes. Quia verò Turcica vis maiorprehenditur, quàm sperasset mittitur Antonius Verancius cum Francisco Zay ad Solymanum. Hos legatos Turca vltra triennium secum Constantinopoli detinet, & tandem pacem concedit pactione pensionis annuæ triginta millium aureorum, quam singulis annis Ferdinandus suis sumtibus Constantinopolim mitteret.

Rossa (*al. Russa, id est, Rhutenica quia filia Russici ducis*) vxor Solymani priuignum suum Mustapham (*vt cui pater regnum tanquam primogenito traditurus*) apud patrem accusat, quasi regnum affectet, & cum Persis coniuret, ac proinde tempestiuè è medio tollendum. Solymanus præ amore non sentiens dolum Rossæ vxoris (*quia suum filium volebat successorum*) statim Mustapham accersit, & læto animo accedentem, vt nihil mali sibi conscium, neruo arcus suffocat, & insuper ipsius filium, suum nepotem Amurathem. Giangir videns iniquum fratris supplicium, suo pugione se ipsum iugulat, ne simili modo olim etiam tollatur à fratre Selymo. Neque verò Rossa fatiata hoc modo, sed & vltorius omnes neruos intendit, vt discordes reddat fratres, Selymum & Baiazeten, vt Selymus solus successor superfit, vt suo loco dicitur.

1554

Classis Turcica, ad postulata Regis Galliæ venit in Tyrrenum æquor, insulas Elbam, Corsicam, Gerben & Maiorcam hostiliter inuadit, donec tandem pax inter Carolum V. & Gallum facta.

Turcici autem latrones ægrè ferentes reconciliationem hostium, nihilominus hostiliter grassantur circa Siciliam & Calabriam.

Pandulphus Contarinus cum classe Veneta limites custodiens incidit in Bassam Callipolitanum (*qui superiori anno naues Venetorum diripuerat*) & vindictæ cupidus inuadit Turcos, eosq; cædit, & Dyrrhachium diripit.

Bassa verò recolligit vires, Plumbin & Elbam Insulas, Florentinis subditas, occupat, simulq; literas ad Solymanum mittit, quibus hortatur, vt arma sumat, contra fœdifragos Venetos. 1555

Corsica à Turcis denuo vehementer laceratur: Papa tributum colligit vt Turcis resistatur: Iudæos egregiè argento emungit, & bona eorum in arresto detinet. Quare Solymanus supplicationibus Iudæorum motus in hunc modum scribit Pontifici. 1556

Solymanus Sultanus Cæsar potentissimus

inter Cæsares, filius Selymi Cæsaris Cæsarum,

cui DEVS eternam det victoriam,

Papæ Paulo IIII. S.

EXcellentissime & potentissime Domine, de genere Messix Iesu, princeps & Dominator Romane, Dominus omnipotens te custodiat. Vbi acceperis sigillū meum cognosces ex meis literis, Ebræos quosdam venisse ad me, qui conqueruntur se nimijs exactionibus à te expilari, quando negotiandi causa Anconam veniunt. Hoc oneris, vt ab eis tollas, & bona eorum ipsis restituas, vt mihi tributum debitum soluere porrò possint, peto. Si, quod spero, feceris, fauorem nostrum senties. Vale, ex Constantinopoli die vltimo Benedicti mensis Rabelachi, anno Mahometi nostri, 964. (*id est nono Martij A. C. 1556.*)

In Vngaria interim Hali-bassa, circa Paschatos ferias Drauo superato Zygetum vehemèter oppugnat simulq; Zygeth.

*Pugna ad
Baboz.*

& Babozam ad Stiriaë limites. Nicolaus Polvviler à Ferdinando missus Turcos vt abigat, cum Bali-bassa congregitur ad Babozam, & victoriam cum Nicolao comite Serinensi obtinet. Quare vterque Nicolaus eques auratus creatur cum multis alijs, qui egregiè in hoc prælio se viros præstiterant. Marcus Horvvath præses Zygethi Turcos profugos ad Quinqueecclesias cædit, & spolijs onustus redit ad suos. Adam Gall Iaurini præses ad Strigonium Turcos etiam cædit, & spolia ampla refert. Excitabantur enim nouis honoribus à rege collatis.

*Turci in
auitantur.*

Galliarum Rex cum Philippo rege Hispaniarum beligerans Michaëlem Codignac legatum ad Solymanum mittit, vt Christianos inuadat, ne Philippo succurrant. Ast Michaël quia insolentius Sultanum alloquitur parum impetrat: nihilominus tamen Solymanus odio in Christianos antiquo flagrans, piratas aliquot emittit, qui Caietam, & Neapolim hostiliter adoriuntur, dum Philippus cum Gallo ad Sanquentinum præliatur.

1558

Rossia non quiescens luctificam Alecto dirarum ab se de sororum excitat, & odium inter Selymum suum filium, & Baiazeten priuignum suum, seminatam ad maturitatem perducit. Cruento enim prælio victus Baiazetes ad Sophi Regem Persiæ confugit. Pater autem eum per Bassas suos blandè reuocatum neruo suffocari iubet.

1559

Philippus Hispaniæ rex, Caroli V. filius colligit classem, Gerben Insulam recuperaturus, & 1560. 16. Aprilis feliciter obtinet. Ast Draguthes-Rays-bassa 13. Maij Hispanos triumphabundos, & securè lætos ex improviso obruit, Gerben Insulam, & nouam arcem longa obsidione domitam, recuperat.

1560

In Vngaria autem Turci Filekum (*al. Filleck*) suo Sultano subijciunt.

Hispa-

Hispanus per classarium suum conatur Gerben recu- 1561
perare, sed tempestatum vi repellitur.

23. Nouembris Ibrahim-Bassa (*al. Abraham Stroza polo-* 1562
nus) legatus Solymani Francofurtum ad comitia (*in quibus Francfort.*
Maximilianus coronabatur rex Romanus) venit cum 60. comiti-
bus, & etsi ferius accedens sub tertiam horam noctis in-
tromittitur, & inde occultam iram in Germanos concipit:
Tamen tanta ei conceditur licentia vt per subsequentes
dies omnia in vrbe liberè contemplaretur.

27. Nouembris Ibrahim-bassa auditur in corona pro-
cerum, petitque pacem octennem (*sed dolosè vt sequentia do-*
cebunt.)

2. Decembris Ferdinando donat equum Turcicum ho-
norijs onustum, & pretiosè exornatum, pariterque ca-
nem, & duos camelos, arcum & sagittas, duas item viri-
des, & duas rubras hastas Turcicas, & pace impetrata re-
dit in Turciam.

Melchior Balas, nomine Maximiliani regis Vngariæ, 1563
aliquot oppida ad limites Transyluanie occupat, si Budam
vel Temesium suo tempore possit recuperare: præcipuè
quando audit Turcos recipere arma: Iccirco Melchior
potius præuenire voluit vt qui iam experientia edoctus,
Turcos violatores esse fidei, & prætextu pacis se collo-
pletare. Iohannes Vveiuoda Transyluanie Debretzen
arcem, nuper Melchiori à Maximiliano donatam diripit,
incenditque, & à Solymano 4000. Turcos, & 3000. VValla-
chos impetrat contra Melchiorem.

Lazarus à Suendij nobilis Sueuus cum 2000. Christia- 1564
nis in Transyluaniam mittitur, vt Melchiori succurrat: &
4. Februarij arcem Tockai (*al. Doggeum*) obsidione cingit, *Tockey.*
& sub initium Martij deditone accipit.

Interea Marcus Lilineſius à Solymano ad Maximilianum mittitur, monetq̃ue ne violet pacem. Sed dum de pace Viennæ tranſigitur, Turci ipſo facto contrarium probant. Baſſa Temefienſis enim tria caſtella circa Iulam occupat, videlicet Pankoto, Sene, & Deſme. Zygethenſes vindicaturi damnum, Raſciam inuadunt, & ſpolijs ſe ditant.

In VVallachia Iacobus Heraclides Baſilicus Deſpota Sarmi (qui VVallachiam ante biennium Alexandro pulſo, auxilijs Alberti à Laſco, occupauerat) à coniuratis, Toniffa & alijs trucidatur, & Viſnouiocius dux in VVallachia captus, poſtea Conſtantinopoli vnco appenſus: & hoc 1564. anno Alexander tyrannus iterum in VVallachiam Turcicis auxilijs eſt reſtitutus.

*Deſpota Vt eſt Caſvs Viſnouiociusq̃ue tyranni
RVſvs ALexANDer VLaChIcA regna regit.*

1565

Turci *Erdenam* expugnant, dum Suendius febriliter laborat. Cernouitijs legatus Maximiliani redit Conſtantinopoli Viennam, & teſtatur Turcos prætextu pacis, quam videbantur vrgeri, nihil niſi bellum quærere, & Sultanium dixiſſe: Vngariam ſibi deberi, & proinde ſe contra pacis articulos nihil fuſcipere.

Fiunt vtrinque præparations ad bellum, Baſſa Boſſinus (*al. Baſſa-Bosnæ*) amiſſis 5000. Turcis in fugam conijcitur à Chriſtianis. Maximilianus *Iaurinum* munit, & Neof Stadium paulo ante à Turcis præreptum recuperat. Turca terra mariq̃; copias mittit. Clafſis Turcica per ducem Muſtapham-baſſam apud Methonem luſtratur, inueniuntur 124. naues maiores in quibus 36000. Turci, & 13000. Mameluci. *Malta* Inſula 13. Maij obſidetur: 12. Septembris omni-

*Rab.**Malta.*

omni-

omnium maximè oppugnatur. Dragutes, qui succurrebat Mustaphæ, occumbit cum multis Turcis, ex Africa adductis. Pialis-bassa ex Asia adducit nouas copias. Iohannes Valetanus Magnus-magister Maltæ, Dux equitum Rhodiensium, seu Iohannitarum, implorat auxilium Pontificis, à quo pecuniam, & Proregis Siciliæ Friderici Toletani, à quo classem accipit. 6. Septembris Turcis magnam suorum cladem sentientes, & insuper Toletani aduentum olfacientes, 1000. leues milites adlittus relinquunt, qui Toletanum tentent, sed nihil nisi cladem auferentes, discedunt ab insula Malta & Valetanus DEO gratias agit cū suis equitibus (qui Rhodienses dicuntur eò quod ex Rhodo hic recepti) auratis.

Bassa Budanus 6. Iulij cum 8000. Turcis & 25. bombardis magnis Palottam obsidet. Georgius Helffensteinus à Maximiliano missus Turcos ab obsidione repellit & Palottam nouis præfidijs munit: Eccius comes à Salm 30. Iunij Vesprinum (al. *Vesprinium*) expugnatione, & 21. Iulij Dotis arcem deditione recipit. 1566

Suendus feбри liberatus arcem *Hush* oppugnat. Turci ad Palottam redeunt: Georgius Thuri eos repellit. & Rabam (al. *Laurinum*) vbi Gallos duce Guisio, & Italos auxilia adferentes, inuenit.

Nicolaus comes Serinensis nuper eques auratus creatus, & præfectus Zygethi constitutus Halam-Sangiacum (al. *Halla Sanziack*) ex insidijs ad Quinqueecclesias obruit, & spolia ampla refert. Solymani prodromi ex improviso adfunt, hoc factū vindicaturi, Zygethū (in quo Serinensis tantum cū 12000. parum exercitatis militib.) obsidēt ita arcetè, vt ne tabellarium

rium quidem Serinensis, ad Maximilianum mittere posset, & suam sortem significare.

Quin & in superiori Vngaria ad limites Transyluanie, Tatarum Præcopitæ Iulam (al. *Guilam al. Çzulam*) obsident: ast Tibisci exundatione vehementi repulsi 50. pagos in discessu incendijs vastant.

29. Augusti Zygethum vehementissimè oppugnant, Serinensis haud siccis oculis Viennam versus aspiciens viriliter Turcos repellit. Si Imperator credidisset rumoribus, & Serinensi subuenisset, aliquid profecisset.

2. Septembris *Iula* à Tataris capitur proditione Ladislai Keretschin, qui tamen proditionis mercedem à Solymano accepit. Ligatis enim manibus in vas vacuum vnde quaque cuspidibus clauorum plenum mittitur, & volutatur donec moriatur, addito elogio: En accipe præmium auaritiæ ac perfidiæ tuæ, Iulam vendidisti auro corruptus: si igitur tuo Maximiliano non es fidelis, nec mihi fidelis fores.

Nicolaus Serinensis columbam sibi grammatophoram (de quibus aliàs legimus in historiis Italiae & Africa) optasset, si saltem vnicum verbum Maximiliano referre posset.

Mors Solymani.

4. Septembris, Solymanus alui profluuiio correptus, ad quinque ecclesias vitæ, & Tyrannidis finem fecit ætatis 76. regni 46. Mahometis 973. salutis nostræ 1566. Mahometh-Bassa archiatrum cum socijs Pharmacopæis suffocat, ne Sultani mors reueletur, & Ianizari reuocentur à Zygetho. Solymani cadauer solitis vestibus ornat, & in lectica, vt podagra laborantem, sub tentorio erectè sedentem Ianizaris mortem olfacientibus ostendit, hortaturq; ad con-

ad continuationem expugnationis. 7. Septembris Nicolaus comes Serinensis nulla auxilia ab Imperatore accipiens, & omnibus viribus exhaustus portam aperit, reliquias pulueris nitrati bombardis maioribus in hostem explodit, & magnam stragem edit. Turci succedunt occisis & in ponte Nicolaum viuum capere conantur. Ast Nicolaus Serinensis comes, ad extremum vsque spiritum cum hostibus luctatur, & cadit, caput ei abscinditur, & rubro panno inuolutum Eccio comiti Salmensi dono mittitur, addito epistolio cuius sententia. Mahometh-bassa Eccio à Salm, Salutem. Ecce caput fidelissimi, & maximè strenui tui capitanei tibi in signum amoris mitto: reliquum corpus honestissimè sepeliui, vt tam fortem virum decet. Zygethum autem longum tibi vale dicit.

TyrCICVs expVgnat Sigeihl Castra TyrannVs:

DVX noster sædis oCCVbVItqVe getIs.

Interea Itali Rabæ aliquot ædes incendunt (quo incendio & arx est labefactata) vt eò melius ditiorum ciuium bona diripere possint, quod 29. Septembris factum aiunt. Quare Eccius à Salm murarios, & pecuniam mittit, vt reædificetur.

Mahometh-Bassa per celeres suos Selymum vel ex Caramania (id est, Cilicia) Constantinopolim ire iubet: Similiter & Saray-bassæ scribit, vt Selymum solenniter in Sarayo ducat, & imperatorem saluter, quod etiam incredibili celeritate perficitur auxilio Bostangi-bassæ. Zygethum præsidijs Turcicis munitur, & milites ad hyberna reducendi dicuntur (ideo Mahometes-bassa Sultani mortem celat) Mahometh-Bassa Solymanum vt viuentem, in lectica erectum sedentem per mulos portat Belgradum, asserens eum podagra vehementer laborare, & quia medici de-

{	<i>Electores Bran-</i>	}	<i>Ioachimus I. 1499. 35.</i>
	<i>deburgens.</i>		<i>Ioachimus II. 1535. 36.</i>
{ Iesuitæ à Paulo III. confirmantur circa annum 1556.			

5. SELYMVS SECVNDVS 8.

Quintus VVallachiam Selymus, Cyprumque
(subegit.

Selymus eius nominis secundus, filius Solymani, fratribus per matris technas sublatis, vnicus regni hæres, vir 42. annorum, ingenio admodum temerarius, & inconstans, adeoq; totus Veneri, & Libero deditus, vt nunquam ipse met in castra venerit, adeoque II. aui sui primus violarit 23. Septembris ex Magnesia vocatus Constantinopoli per Bostangi-Bassam exceptus, & per Sarai-Bassam in Sarayo (*id est palatium regale*) introductus, Imperator à Ianizaris salutatur, 24. Septembris in publicum prodit ornatu imperatorio, & Encam, (*id est psalmum pro morituro*) pro patre suo quasi morituro solenniter recitari curat in templo Sophiæ, sacrificat victimas, gratulationes audit, & in Sarayo reducit 25. Septembris, Ianizaris per Scander-bassam clam indicat mortem Solymani, honoraria debita distribuit, & auctorem stipendij eis promittit. 26. Septembris fit præparatio ad iter 27. Septembris Constantinopolis relinquitur, & magnis itineribus Belgradum veniunt. Selymus patrem mortuum osculatur & lugubri habitu cum Cadilescheris, Bassis, Begis, & Sangiacis funus comitatur: 22. Nouembris redeunt Constantinopolim, funus solenni pompa obuiam euntium excipitur, de curru ad portam sumitur cadauer, & per Bassas in hospitale Solymani deducitur: sacerdotes & ciues cantu lugubri

{	<i>Electores Bran-</i>	}	<i>Ioachimus I. 1499. 35.</i>
	<i>deburgici.</i>		<i>Ioachimus II. 1535. 36.</i>
{ Iesuitæ à Paulo III. confirmantur circa annum 1556.			

5. SELYMVS SECVNDVS 8.

Quintus VVallachiam Selymus, Cyprumque
(subegit.

Selymus eius nominis secundus, filius Solymani, fratribus per matris technas sublatis, vnicus regni hæres, vir 42. annorum, ingenio admodum temerarius, & inconstans, adeoq; totus Veneri, & Libero deditus, vt nunquam ipsemet in castra venerit, adeoque II. aui sui primus violarit 23. Septembris ex Magnesia vocatus Constantinopoli per Bostangi-Bassam exceptus, & per Sarai-Bassam in Sarayo (*id est palatium regale*) introductus, Imperator à Ianizaris salutatur, 24. Septembris in publicum prodit ornatu imperatorio, & Encam, (*id est psalmum pro morituro*) pro patre suo quasi morituro solenniter recitari curat in templo Sophiæ, sacrificat victimas, gratulationes audit, & in Sarayo reducit 25. Septembris, Ianizaris per Scander-bassam clam indicat mortem Solymani, honoraria debita distribuit, & auctiorem stipendij eis promittit. 26. Septembris fit præparatio ad iter 27. Septembris Constantinopolis relinquatur, & magnis itineribus Belgradum veniunt. Selymus patrem mortuum osculatur & lugubri habitu cum Cadilescheris, Bassis, Begis, & Sangiacis funus comitatur: 22. Nouembris redeunt Constantinopolim, funus solenni pompa obuiam euntium excipitur, de curru ad portam sumitur cadauer, & per Bassas in hospitale Solymani deducitur: sacerdotes & ciues cantu lugubri

funus comitantur, fit concursus hominum, cadauer lauatur, vngitur, thymbo imponitur, & ad latus Cimetaera collocatur (*eò quod in bello vitam finisset*) tiara ad verticem bacillo imposita erigitur, cerei duo non accensi ad latera collocantur: sacerdotes suo officio alacriter funguntur: tandem sepulcro imponitur, & adhuc hodie ostenditur. Ad latus etiam ostenditur sepulcrum Rossæ vxoris dilectissimæ, atq; interfectorum filiorū monumenta. Tandem conuiuium solēne præbetur proceribus per aliquot dies.

Hinc omnes hortantur Selymum, vt continuet bellum patris in Vngaria, reditus annuos comitatus Zygethi solenniter dedicant Hospitali Solymani, quod post Mahometis II. & Baiazetis II. omnia alia longè superat præstantia ædificij, & abundantia reddituum.

Begus Transyluanix (*al. Erdel-begus*) omni contione conatur arcem Tockei recuperare, obsidet eam, adducit decem machinas maiores, oppugnat muros, Suendius viriliter repellendo hostes, arcem defendit. Mox nunciatur Tatarorum, & Vallachorum discordia, qui tamen mittebantur Bego in auxilium. Begus igitur relinquit arcem, & prima vice à seditiosis victus, secunda vice recollectis copijs eosdem vincit, & in fugam conijcit.

1567

15. Ianuarij Lazarus à Suendy arcem Zatvvar (*al. Satmar al. Sachmar*) ad Transyluanix limites obsidet, & quia obsessi globis ignitis certant, vt pallium Suendij pellibus obductum incenderetur, Vngari Suendio urgente 26. Ianuarij eam deditione accipiunt. Hinc etiam Mongacium (*al. Muncacz*) & Huth arces diripiunt Begus. Transyluanix Selymi auxilium implorat: Portu-bassa, & Begler-begus Romanix iubentur exire contra Suendium, quia verò Selymus audit legatos Maximiliani venire, eos reuocat, vt prius

prius audiat, quid velint. Antonius Verancius Episcopus Erlauiensis, & Christoph à Tirffenbach Baro.

Interim & Suendius reuocatur ne vltcrius pergat, & pro violatore pacis habeatur. Turci putant Suendum fatigatum fugere, sequuntur & Risvvan arcem occupant, sed statim à Iohanne Rubero expelluntur rursus.

Legati Maximiliani Constantinopolim veniunt, gratulantur nouo Sultano, dona opima offerunt, pacemque Transylvanus, Vngarus, & Turcus octennem ineunt, hac cõditione, vt quisq; id retineat, quod armis acquisiuerit. Hac ratione Maximilianus spaciu 40. miliariu vltra Tibiscu fl. suæ Vngariæ adiecit, quare certas ob causas omnes arces illic Germanis præsidibus & præsidijs muniuit.

Quin & Veneti pacis continuationem, per suos legatos petunt, sed haud seruatur, quod promittitur.

Nam Selymus exemplo suorum prædecessorum hospitale conditurus Adrianopoli, & in eodem sepulcrum sibi præparaturus, sollicitus de redivibus annuis, quibus hospitale sustentetur, Consilio Mustaphæ & Pialis Bassarum pacem cum Venetis initam violat, & Cyprum Insulam omnibus rebus, quibus indigemus ad victum, & amictum abundantissimam inuadere parat. Mahometes-bassa dissuadet & monet, fidem etiam hosti seruandam: Selymus irascitur illi, qui duorum consilij vnicus contradicere audet, & minatur mortem; sed quia inconstans mutabatur in horas, mutato animo iubet vt Mahometh Bassa, poenæ loco, primam classem in Cyprum educat. Hæc omnia autem consultantur, ita ne Venetorum legato continuè Constantinopoli degenti, vel verbulum reueletur. Sed negotiatores quidam clam hæc audiunt, & Venetis nuntiant.

1570

Ludoicus (al. Aloisius) Mocenigo Dux Venetiæ, præfidentem Cypri monet, vt paratus sit resistere hostibus, mittit Marcum Quirinum amiraliū in Cretam contra hostes. Cubates legatus Turcicus (quem comitabatur Venetorum legatus perpetuus) 11. Februarij Venetiam venit, Selymi nomine Cyprium sibi poscit. Dux Ludoicus conqueritur de violatione pacis, & quia non nisi bellum quærunt Turci, testatur se classem emissurum pro Cipro.

Pialis-bassa cum 80. triremibus & 30. nauigijs, paulo post & Ali-bassa cum 36. triremibus, & 12. nauigijs Cyprium inuadit, 2. Iulij Lulimo & Salinæ occupantur. 25. Iulij Nicosia vrbs Cypri nobilis obsidione cingitur per Mustapham-bassam. Nicolaus Dandalus præses Nicosiæ suos hortatur ad animositatem, & implorat opem Venetorum: 27. Iulij Pialis-bassa Famagustam Cypri metropolim obsidet, 24. machinas maiores applicat.

Sebastianus Venierus classiarius Venetorum Corcyram petit, vt inde Cypriotis succurrat.

3. Augusti Nicosia à Venetorum duce suo Domino, nullum auxilium accipiens, deditioem facit, pia matrona puluerem bombardicum incendit, & omnes naues quibus captiui abducendi erant disijcit, rata melius esse mori quàm abduci in Turciam. Miserum sanè spectaculum, vbi Christiani cum hac matrona in aërem coniecti sunt, & quasi volare visi, antequam exspirarent. Hoc enim vis pulueris nitrati effecit.

Veneti cum Pontifice agunt, & cum Hispaniæ rege reconciliari cupiunt, petuntque opem contra Turcos. Pius III. Papa mittit Amiraliū suum Antonium Columnam, cui Veneti suum ducem Zancum D' Oria addunt, ast hi totum tempus consultando terunt.

Veneti

Veneti Sebastianum Venierum cum noua classe mit-
tunt, si vel hic obsessos liberare possit. 19. Maij Fama-
sta vehementer bombardis quatitur, 30000. Turci cadunt:
13. bombardæ Turcicæ globis maioribus ex vrbe eiacula-
tis disijciuntur: 21. Augusti Turci nouas munitiones, &
propugnacula contra urbem ædificant. Marcus Anto-
nius Bragudinus præses vrbs videns sibi nullas auxilia-
res naues mitti à suo duce Ludoico Mocenigo, & nihilo-
minus Turcos inexpugnabile propugnaculum contra vr-
bem extruere, 4. Augusti deditioem facit, & in castra ho-
stium cum nobilibus suis veniens, contra datam fidem ca-
pitur, nobiles comites Turcicis gladijs feriuntur, ipse An-
tonius auribus abscissis, demùm excoriatur: Vrbs Fama-
gusta Turcicis præsidijs munitur. Interea reliqui Bassæ
vicinas Insulas Zanten, Zephaleniam, Antiuari, Duli-
gno, & Cerigo vastant ferro & igne, adeoq; bonam par-
tem Cretæ, dum Cyprus tota à Turcis subigitur, captiui
Christiani, infantes, virgines & iuuenes triremibus, Con-
stantinopolin ducendi, in itinere naufragio pereunt.

*Famagu-
sta deditio-
nem facit.*

Iohannes Austriacus (*al. Don Ian di Austria, al. Ian, D' O-
stria, notus Caroli V. frater Philippi Hispaniarum regis*) classem
fœderatorum Messinæ collectam educit (*nesciebat enim Cy-
prum iam occupatam*) liberaturus Cyprû. Venierus & Colum-
na incredibili gaudio eum excipiunt, quærunt quid, &
quomodo pergendum, imò an pergendum. Iohannes di-
cit non consultandi, sed conflictandi esse tempus, & si In-
sula amissa, Turcos sine cæde & sanguine non dimitten-
dos. Columna dextrum, Venierus sinistrum cornu, Io-
hannes Austriacus medium occupat.

Turci exanimantur tam subita Venetorum mutatio-
ne, quomodo iam aciem adornent, qui ultra sesquian-
num

*Clades
Turcarum
ad Echinadas.*

num consultationibus certauerunt. Hali, Hazon, & Portu Bassæ coniungunt vires, consultationes ineunt, quomodo occurrendum hosti. Dum consultant, & Selymi mandatum expectant, Iohannes D' Austria classem magis magisq; propius adducit: 7. Octobris in sinu Corinthiaco supra Zazinchum sub Albania apud Echinadas concurritur, prælium nauale committitur, mare ex sanguine occisorum rubet, Ali-bassa cadit, Portu, & Hazan Bassæ ægrè aufugiunt: Turci plurimi cæduntur, plurimi submerguntur, & Iohannes Austriacus memorabilem victoriam reportat.

1572

Bogdanus VVeiuoda VVallachiæ inferioris à Turcis deficit, & cum Polonis coniurat: Quia verò in Russia vxorem ducturus, capitur à Sebrouizio Iohannes Masouius Polonus, auro sibi emit VVallachiam, & auxilio Turcorum Chocim Metropolin occupat.

Chocim.

1573

Iohannes Austriacus nouam expeditionem suscipit in Africam, Tunetum à Mamelucis restauratum occupat, itemque Goletum, & nouum castellum seu propugnaculum medio inter Tunetum, & Goletum loco ædificare incipit, operis continuationem Salazero, & Gabrieli Serbellioni Hispanis committit, atque in Europam reuertitur, vt ad ædificationem necessaria subministrari curet.

Sinan-bassa testatur hoc nullo modo concedendum: hortatur vt Ochialis Cair-bassæ consilio subscribat, & illud opus Christianorum interrumpat.

Bogdanus in Russia ex carcere liberatus per Polonos reducit in VVallachiam: Quia verò videt se Turcis resistere non posse, rursus aufugit, & in Moscouia exulat.

1574

Sinan-bassa 160. triremes educit contra Africam, Pialis-bassa pluribus triremibus sequitur, Ochiales Cair-bassa

bassa succurrit sua classe, ita vt Africa littoralis nauibus ferè tota obtegeretur: 15. Iulij propugnaculum nouum ædificant Turci ex quo Goletam oppugnant, 200. globi, vno die ex Goleta in hostem emittuntur ex bombardis maioribus, Petrus Carrera Præses Goletæ auxilia à Gabriele Serbelione accipit, 16. Iulij aliud propugnaculum ædificatur à Turcis. Petrus viriliter resistit hostibus, eruptionem facit, 3000. Turci cadunt. 30. Iunij Iohannes Zanaguerra Petro plures copias ex nouo castello mittit, videlicet 500. Soldatos. Turci fossas vrbs adimplent tribus in locis, & oppugnationem continuant, vsq; ad diem Bartholomæi, tunc vrbs vi expugnata occupatur, & solo æquatur, reliquiæ ciuium Cimæteris dissecantur, vnà cum virginibus, iuuenibus, & infantibus: Rex Tuneti Mahometh adolescens adhuc, capitur, & cum Petro Carrera compedibus vinctus in nauigio Ochialis custoditur, tandemq; Constantinopolin Selymo mittitur. Quanta spolia, arma, & præsidia in vrbe inuenerint Turci, non facile dixerò, sed & 40. triremes, vulneratos & ægros Turcos Algerum vehunt, vt curentur.

24. Augusti Pialis Bassa poscit sibi deditioe tradi, nouum castellum, quod nondum absolutum, Gabriel Serbelion respondet: deditioem facere non possum, & quia defensionem Domino meo sanctè promisi, & quia iam senex Turcicum iugum ferre nequeo: quapropter ad extremum vsq; spiritum pugnabo pro aris & focis, cum 3000. meis Soldatis, qui mecum parati potius mori, quàm in captiuitatem abduci.

25. Augusti Nouum-Castellum obsidet Pialis Bassa: Don-Salazar eruptionibus crebris Turcos multos cædit: Serbelion oppugnatores armis ita excipit, vt vitam & ar-

ma sua deponant. Turci maiore clamore DEI auxilium implorant, & indefinenter Hala, Hala, Hala clamant, pariterq; oppugnationem noctes & dies continuant : 13. Septembris Serbelion duobus globis feritur sed non lethaler. Quare mori potius volens quàm capi medios se proijcit in hostes. Pialis-bassa aduolat, & viuum capit cum Salazare: Serbelioni Pialis-Bassa alapam infringit, & filium eius ipso spectante crudeliter matat, castellum inuadit, Christianos miserrimè tractat.

Petrus VVeiuoda VVallachiaë superioris fratris sui auxilio & consilio Iohannem accusans, & maius tributum, promittens, VVallachiam à Consiliarijs Selymi, auro corruptis emit 120000. Vngaricos aureos tributum promittit cum Iohannes (*al. Iuonia*) tantum 40000. pendisset. Iuonia consilio suorum Procerum recusat dare tantum tributum, quantum Petrus promiserat, implorat Poloni auxilium, non autem impetrat. Hinc Cosaccorum opem impetrat, & eorum viribus Turcos cædit, & Brailouam sedem VVallachiaë superioris VVeiuodaë obsidione longa domitam expugnat, & solo æquat. Hinc vicina loca vastat, & quater Turcos memorabili prælio vincit virtute Cosaccorum. Hinc Turca crebris orationibus DEVM suum inuocat: tandem Zarnauius Iohannis (*Iuonia*) capitaneus auro à Turcis corruptus, & lacrymis Petri motus simulat acerrimum prælium, & dum præliatur deditioem spontaneam facit. Cosacci tamen Turcos aliquoties memorabili prælio victos, repellunt. Quia verò Turci plus auro, quàm armis certant, & subinde Iohannis duces corrumpuntur, deditioem facit, & contra fidem datam in castris, crudeliter cranio dissecto, aliquot vulneribus perimitur, caput abscinditur, &

truncus

truncus caudæ mulæ alligatus, per castra rapitur. Hac ratione Selymus totam & superiorem, & inferiorem VVallachiam suo imperio adijcit. *VVallachia Turcis subijcitur.*

Interea Veneti & Galli foedus suum cum Turcico Sultano renouant, infcio Pontifice, & Hispano. Sed 15. Decembris (*al. 13. vel 15. Septembris*) Selymus secundus crapula & libidinibus confectus, animam exhalat. Anno ætatis 51. regni 8. Mahometis 991. Salutis nostræ 1574. (*al. 1575.*) eius mortem celauit Memmates Bassa, donec Amurathes ex Magnesia Constantinopoli vocatus venit. 29. Septembris Sinan-bassa Tunetum multo labore expugnat, & ita totam barbariam, aufugientibus reliquijs Hispanorum suo Sultano subijcit, & Constantinopoli redit ad sepulturam Selymi.

	Amurathes III. qui patri successit.	
	N. Filia copulata Scander-Bassa, qui ad Siseccum ad Colapis Iustus perijt, & causa fuit Violationis pacis.	
Soboles Selymi se- cunds.	}	Mahometes.
		Aladinus
		Ziangir
		Abdalla
		Solymanus
	} in fratris Amurathis conspectu secundum leges Othomanicas suffocati.	
	N. Filia copulata Mahometh-Bassæ.	
	N. Filia copulata Siaus-Bassæ.	

Synchroni Selymi se- cunds.	}	Imperator Romanus Maximilianus II. 1564. 12.	
		Pontifices	Pius IIII. 1559. 6.
			Pius V. 1565. 6.
		Gregorius XIII. 1572. 13. Bononiensis ICtus.	
	Electo Brandenburgicus Iohannes-Georgius 1571.		
	Caspar Colignius Castilioneus amiralus gallicus Parisiis cum inno- meris reformati crudeliter trucidatur 1572.		

6. AMVRATHES III. 19.

1574

Sextus Amurathes Iaurini moenia cepit.

Amurathes eius nominis tertius primogenitus Selymi II. ex Christiana matre natus: vir virilis staturæ, macer, pallidus, barba rara & proluxa, secundum Physiognomiam nihil Tyrannicum facie referens, religionis, pacis, & iusticiæ studiosissimus, omnem à *solis* patris exemplo introductam, sua temperantia & seueritate in ebriosos remouit, vino absynthiaco tamen sæpè ad ebrietatem vsq; vsus dicitur: morbo caduco obnoxius, & calculi doloribus satis vexatus: avarus, & plus consilijs matris, vxoris, & sororis, quàm Bassarum tribuens, 20. Decembris ex Amasia per celeres accitus in Sarayo, conclaue imperatorium, est ductus, vnde in templum Sophiae ad preces, & inde in palatium, seu aulam ætatis suæ 27. (al. 30.) 25. Decembris, quo die Saluatoris nostri natalem nos celebramus secundum constitutionem primitiuæ Ecclesiæ, ille secundum constitutionem Othomanicam, quinque suos fratres adolescentulos (*inter quos maior natu ætenuis*) suffocat: Mater Solymanuli infantulum filium suum in conspectu patris ita suffocari videns, præ animi dolore seipsam pugione transfodit, vnde Amurathes ipse in lacrymas solutus dicitur, vt qui hoc facto damnaret Othomanicum fratricidium (*addit quidam, & duas nouercas pregnantes sublatas.*)

Quia à Bassis ex Amasia vocatus erat Ianizaris (*vt sedes murmur eorum*) non solum honoraria vsitata & stipendij augmentum confert, sed insuper nouo priuilegio donat, vt nimirum eorum liberi, quamprimum ad iuuenilem ætatem (20. annum) peruenirent in numerum Ianizarorum iuniorum recipiantur, & eorum priuilegijs fruantur.

Guber-

Gubernationem suam inchoat publicatione legum, 1575
 mutatione valoris monetæ, & largissimis eleemotynis
 pauperibus distribuendis. Et etiamsi potius quietis &
 pacis amantissimus est, tamen ne videatur de gener, Bassis
 vindictæ cupidus obtemperat, & exercitum mittit in Rus-
 siam, qui ducentas sedes nobilium, præter innumeros pa-
 gos, & oppida, ferro & igne vastat, viros crudeliter tru-
 cidat, pecora & iumenta abigit, equos nonnullos exco-
 riat, & ex crudis pellibus ligamenta facit, quibus capti-
 uos Russos ligatos abducit in VVallachiam: dum verò
 spolia Petrus VVeiuoda, seu Bassa VVallachiæ cum Tur-
 cis diuidit, Cosacci in Præcopitas Tataros irruunt, & si-
 militer spolia auferunt.

In Persia Ismaël secundus Schach-Sophi (*id est, rex re-* 1576
formatus) propter Tyrannidem, & iniquitatem, qua nec
 proprijs fratribus pepercit, à suis consiliarijs veneno sub-
 latus eijcitur, & Mahometh-Hodabendi (*id est, Mahometh*
vindicis DE I minister, seu ut alij volunt cultor vindictæ diuina,
vel Mahometh cæcutiens, vt alij volunt) ex Corasena vel inuitus
 vocatus Techmæ patri in locum fratris veneno sublato,
 rex constituitur, vir pacificus & modestus, agris autem o-
 culis, & debili visu, amicitiam inicit cum Sangiaco Curdi-
 stan (*id est, præfecto Chaldaea*) viro pio & magis Homaristis,
 quam Musulmanis fauente, adeò vt coniurarent, & Sangi-
 acio promitteret recuperationem iuris hæreditarij,
 quod eius proani in Chaldaea habuissent.

Vstrefus-Bassa (*al. Husfreno*) vicinus hoc sentiens hosti-
 liter Persicos limites inuadit, & Mahometh-Schachi le-
 gato causam querenti respondet: Quia tuus Dominus ex-
 cipit profugos Turcos, & colludit cum illis. Neque hoc
 contentus Vstrefus, sed & Amurathi crebras mittit literas

& monet vt tempestiuè rebellem Sangiacum tollat, & expeditionem in Persiam, prætextu pacis clandestinas con-
iurationes molientem.

His postulationibus excitantur, & Cadilescher, & augures Turcicæ aulae, vt qui non delectabantur otio, & quiete sui Sultani.

Sed Mahometh-Bassa gener Selymi II. vir ætate, & prudentia grauis subscribit votis Sultanarum (*id est matris & uxoris Amurathis*) & testatur melius esse pacem, quæ coaluit, fouere, quàm serpentem dormientem excitare.

Hoc consilium primò sacrificuli, vt qui nullo modo ferre poterant, quod Homaristarum religio præstaret Musulmanicæ, refutant fictis suis visionibus: Deinde & Augures somnij Amurathis (*qui serpentem sub arbore viderat recubantem*) sinistra interpretatione, quasi serpens ad radices non lit tolerandus.

Amurathes DEO magis quàm hominibus Mahometi Bassæ, & sceminis obædire volens (*vt putabat*) annuit, & iubet, vt Mustapha-Bassa, Cypri euersor istas partes in se suscipiat, cum illas præ alijs expetat.

1577

Mahometh-Hodabendi sentit sibi insidias strui, & vim parari, imploratam Georgianorum opem impetrat, & Turcis non in Persiæ, sed Turciæ campis occursare laborat.

1578

*Persici bel-
li continu-
atio.*

Mahometh-Bassa 200000. Turcos educit contra Persas, & mense Augusto Georgianorum regionem hostiliter inuadit: tùm quod Turcis nondum subiecti Georgiani, tùm quod Persarum scederati, & Mahometicam non agnoscant legem: Regina Georgianorum vidua minorem natu filium Manuchiarem Mahometi-Bassæ obuiam mittit, & contra procerum consilium supplex subiectionem offert.

offert. Bassa verò contra datam fidem Manuchiarem vin-
ctum mittit Constantinopolim.

Hinc vltcrius in Persarum fines tendit, occurrit ei
Tocomacus, concurritur militariter, Mustapha tamen cru-
entam obtinet victoriam, Titlin urbem occupat, & no-
uum Beglerbegatum constituit.

Quia verò vltcrius conatur pergere, Canacus fl. rapi-
dissimus, & profundissimus videtur obstare: Mustapha vi-
cogit, vt traijciant Turci, præter camelos & arma 13000.
Turci submerguntur vno die: ast ille hoc non curans in-
stat vrgendo, hinc Eres Media urbem occupat, & similiter
Beglerbegatum condit (*abuitur autem titulo, dum non dat
tantum regionis, quantum Beglerbego competit, vt magis excitet
suos milites contra Persas.*)

Videns autem plus laboris, & sudoris, quàm auri &
honoris in his locis acquiri, Othomanum-Bassam con-
stituit Vicarium, & ipse Mustapha-Bassa Trapezuntem
recurrat.

Chamzenus Persici regis filius (*al. Chamze Mirise*) O-
thomannum-Bassam insigni prælio superat, Eres urbem
recuperat, Beglerbegum tollit, & Persicis militibus ean-
dem commendat. Othoman-Bassa Sumachiam fugit,
Chamzenus sequitur, & in itinere Tataros Turcis subue-
nientes cædit: Sumachiam obsidet, Othoman-Bassa ex
vrbe fugit ad Caspium mare: Summachia à Chamzeno
recuperatur.

Othomanus Bassa confugit ad Georgianorum princi-
pem Semalium (*al. Schembali*) simulat subiectionem, filiam
eius ducit vxorem: Semalius veneno (*sive per filiam, sive per
generum*) tollitur, Georgiam Othoman-bassa sibi vendicat
vt dotem, & ab Amurathe auxilia poscit.

1579

*Bellum
cum Persis
continuat
tur.*

Amurathes Tataros vocat contra Persas: Othoman-bassa ex Temircapi arce subinde in Persiam excurrit, spolijsque onustus in arcem suam redit.

Mustapha-Bassa, vt promissis & consilijs suis satisfaciat, iuberur denuo exire, & Othoman-bassæ succurrere: Quare copias colligit, & Georgiam, seu Georgianam petit.

Interea Amurathes Manuchiarem circumcidit, vt olim Vassallus Turcicus in patria sua, Georgianorum regione esse possit: Alexandrum autem fratrem dimittit.

Ali-bassa classe in Colchidem pergit, nouum propugnaculum contra Georgianos & Persas ædificat, vocatq; Fassam, Persæ superueniunt, & vix absolutum rursus destruunt.

Hodabendus Ecbatanam venit, vt lustret exercitum, & videat, quid Chamzenus filius agat: suos milites in Turcorum fines emittit, vt spolia auferant: Mustapha-Bassa conatur eos repellere, ast Ianizari ipsi Mustaphæ, vt imperito, & auaro ductori mortem intentant.

Hæc in aula Turcica narrantur Amurathi: Sinan-bassa erumpit indignabundus, & ait: Quid hoc rei est, cur tam desidiosi mittuntur? si mihi concederetur ista prouincia, non quiescerem nisi Hodabendum in Casbin aula sua visitassem. Amurathes iubet, vt eat, mittitque lictozem, vt Mustapham tollat è medio.

1580

*Persicum
bellū conti-
nuatur.*

Mustapha-bassa, lenitate Sultani fretus, callidè lictozem decipit, Amurathem accedit, & per Sultanas in gratiam redit, mense Aprili. Vt autem Sinan-bassæ superbo voto satisfiat, creatur à Sultano Visirus-bassa: Quare 25. Aprilis osculatur manus Sultani & Sultanarum, donatur Cimætæra, & vexillo imperatorio, Constantinopolim relin-

relinquit, & cum copijs suis Mediam petit.

Hodabendus Maxutum legatum mittit ad Amurathen si pacem impetret, absque restitutione occupatorum locorum: Ast Maxutus pollicitis Amurathis corruptus, suo regi responsum Turci quidem refert, mox tamen deficit, & ab Amurathe, secundum datas promissiones creatur præfectus Ecbatanæ.

Hoc anno post plurium annorum labores collationes & conclusiones.

*Formula
Concordiæ
publicæ
tur.*

VILLIS ILLE LIBER CONCORDIA DICITVS IN ORIS

TEVTONIA PENETRAT REGVLA GRATA BONIS.

Interea Mustapha-bassa moritur: & Maxutus multum quidem mouet: parum autem promouet.

Sinan-bassa videns consilij euentum non responde- 1581
re, utpote qui sperabat opes ex hoc honore, mutat sententiam, & ne prodat animi sui morbum auaritiam, & ambitionem, Hodabendum per literas hortatur, ut pacem ineat cum Amurathe III. similiterq; & Amurathen, quem sciebat pacis amantiorem.

Ultra Euxinum etiam noui motus audiuntur. Nam Mahometh-Chan-Precop (*id est, Mahometes rex Præcopitarum Tatarorum*) à proprijs suis fratribus hostiliter premitur quare arma sumit: Fratres Hali, & Salometus fugiunt, & in itinere intercipiuntur, & in Poloniam ad regem ducuntur.

Ibrahim-Chan legatus Hodabendi regis Persarum Constantinopolim venit, non solum ut circumcisioni Mahometis III. interfit, sed etiam ut de pace agat. Hoc natalitium festum, admodum solenniter celebratum est, per aliquot dies. Legatus Gallicus (*Henrici III. Valensii*) videns sibi præferri legatum Rodolphi II. Imperatoris Romani,

*Mahometes III. esse
cumcidit
tur.*

domi manet , & non accedit ad solennia conuiuia Turcorum, ratus nimirum amicos fœderatos præferendos alijs.

Ad has solennitates circumcisionis filij sui Amurathes etiam multis precibus ex Polonica aula liberatos fratres regis Tatarix Halinum, & Salometen adduci curat: eosque secum detinet contra voluntatem regis Tatarix affirmans sed id facere, ne denuo quid seditionis in fratrem molirentur.

Interea dum Ferrathes-bassa nouum propugnaculum, contra Georgianos, & Persas adificat, in Vngaria superiori Zolnocensis Præses cum 6000. Turcis Zepusiensem comitatum inuadit, obuia vastat, & Onod arcem occupare conatur. Erlaiuenses eis se opponunt: Onod à Turcis incenditur, & relinquitur. Archibusiri Erlaiuensibus succurrunt, & Turcos in fugam conijciunt. Hinc querelæ in aulam Turcicam deferuntur, quasi Erlaiuenses violauerint fœdus. Mox tamen alia fama testatur, Erlaiuenses à Turcis irritatos hoc fecisse, & Amurathes iubet, uti vltius quid moueant.

1583

Ferrathes-bassa absoluit propugnacula duo, vocatq; nouo nomine Lori, & Tomaries.

Othoman-bassa ab Amurathe Ianizaros, & bombardas poscit, quas Amurathes quidem mittit, at interim-Sinan-bassam reprehendit, cur dixerit pacem peti, cum tot sumtus iam denuo requirantur. Sinan-bassa respondet: Sicut Sol & Luna regunt diem, & noctem, & Sol non admittit plures Lunas: Ita & Sultanus Turcicus non feliciter quatuor bassis nititur. Quare prius Bassæ plures remouendi, cum experientia testetur negligenter profici, quod pluribus committitur. Præterea & nouum regem adserit esse creandum contra regem Persarum, qui quasi sibi-

sibi ipsi regnum quæreret. Amurathes sentiens Sarcasmos Sinan-bassæ consilio matris, eum exautorat, bona eius fisco adscribit: & Siaus-bassam Vngarum, sororium suum ei substituit.

Othoman-bassa accipiens ab Amurathe quod petierat, magno labore Sumachiam, Tabassaron, & Cabbam vrbes Temircapi vicinas occupat, & hac ratione suos famelicos, & ægrotos milites parto commeatu recreat: mittitque septendecim claues Amurathi de septendecim occupatis oppidis, & petit sibi Tataros mitti.

Amurathes implorat Tatarorum opem, non autem impetrat, eò quod Mahometh-Chan testatur suos milites nondum accepisse stipendia superiorum annorum (*alij dicunt ideo recusasse auxilium ferre, quod fratres Hali & Salomet ex Turcica aula nondum dimitterentur*) Amurathes mittit debita stipendia 130000. Daleros germanicos: Chan seu rex Tataricus educit exercitum, & testatur se iam exire contra Persas: vbi verò legati Turcici abierunt, ipse Tataricus rex etiam reuertitur in suam arcem, quæ Crym vocatur, imo & Capham hostiliter inuadit, ostendens se nolle amplius esse Vasallum Sultani Turcici. Quin & Hali, & Salomet negligentius custoditi ex custodia aufugiunt.

Hinc irascitur Sultanus, & Othman-bassam ex Temircapi reuocat, substituitque ei Iafer-bassam: mox classe Othman-bassam instruit, & Capham vt liberet, mittit. Interea & Ilanum (*vel fratrem, vel consanguineum regis Tatarici*) ex carcere Iconio retractum vocat, pollicetur ei magnos honores si Mahometh-Chan-Precop vel domer, vel expellat regno. Ilanus pollicitis motus, & potius vasallus, quàm captiuus esse volens, annuit, salutatur Beglerbegus Tatarix, donatur vexillo aureo pro signo fidelitatis.

Ali-bassæ Islamus regno Tatarico præficiendus commendatur: Capham venit, Mahometh-Chan Tataricus rex à suis consiliarijs auto corruptis proditur, & cum duobus filijs adolescentibus neruo arcus suffocatur, & Islamus ei substituitur.

In Africa Ianizari admodum abutuntur lenitate sui Sultani. Nam Ramatham-bassam, cum in Africæ seu Libyæ arenis periclitaretur, interficiunt, vt qui suos non commodè ducere sciret. Sultanus Beglerbegum Cypri mittit eò, vt istos puniat: Ianizaris reuelatur hoc, ideo Beglerbegum conantur etiam tollere. Beglerbegus dolorem aggreditur, laudat eorum virtutem, ac factum, vituperat, Ramathan-bassam, vt inexpertum, & imprudentem: Ast Ianizari paulo post etiam Beglerbegi satellites interficiunt, dicentes: Quia contra te loquuntur, & dicunt te carnificem, non gubernatorem venisse. Beglerbegus sentiens non solum dolum dolo pelli, sed & sibi insidias strui, retrocedit.

Islanus nouo bello implicatur per patrualem moto, quare Othoman-bassæ auxilium implorat, & 60000. Turci cum Othoman-bassa Sinopen veniunt, & hybernant ibi: interim & Alibassa Islano mittitur succurrere contra patrualem.

In Europa Kal. Ianuarij Amurathes cum Rodolpho II. Imperatore pacem renouat ad aliud Octennium: Hinricus Liechtenstein tributum, & honoraria solita quinq; nauigijs Budam vsque defert, vbi à Sinan-bassa splendidè excipitur, & Turcico comitatu munitus vltius pergit cum tributo Constantinopolim.

Amurathes ipse equestri ludo certans cum suis Mutis inter equitandum morbo caduco correptus, ab equo decidit,

cidit, tumultus oritur inter Ianizaros, Sultanum mortuum putantes, tertio tandem die Amurathes viuis in publicum prodit, & tumultus sedatur.

Christiani inter Turcos nouam Tyrannidem experiuntur. Etsi enim hæcenus tributa soluerant, vt templa libera haberent: tamen iam non solum Constantinopoli, sed & Ierosolymæ plurima templa eis eripiuntur, & Musulmanicis seu Turcicis sacerdotibus commendantur. Patriarcha contradicens, & fidem datam volens inuiolatam seruari, cum tributa soluta sint, ab officio remouetur (*alijs volunt factum eò, quod cum Christianis in germania, videlicet cum M. Crusio, & D. Chyrræo clam sentiret*) & alius ei substituitur.

24. Octobris Rasciæ Begi cum 10000. Turcis in Carniolam vsq̃ue excurrunt, & spolia quærunt: 26. Octobris verò à Christianis repelluntur: vbi hoc in aula relatum, & Bassæ iniuriam vindicandam dicerent, Amurathes respondit: Audiamus prius alios, forsan nostri Christianos » (*qui non facile pacem violant*) prouocarunt, vt nuper circa » Tockaium factum: Quamobrem literæ mittantur ad Budanum, & Temesiensem bassas, vt suos contineant milites, ne temerè vicinis Christianis vim inferant. (*vox nihil iniqui, aut Tyrannidis redolens.*)

Veneti nauem Turcicam fœminis, pueris, & supellectile splendida onustam, & vi tempestatum in angustias Adriatici pulsam, diripiunt, fœminas stupratas concidunt: præcipuè autem virgo, Christiano sanguine nata, precibus & lacrymis petens virginitatis suæ conseruationem, adeoque deditioem, & Christianismi receptionem sanctè promittens, ab ipso Petro Hemo, Venetorum patricio vi stuprata discinditur: supellex omnis diripitur.

Amurathes mittit legatos, & perit, vt secundum articulos confederationis rei supplicio afficiantur, quod & factum, & Hemus decollatus est.

1585

Ali-bassa, rebus in Tataria compositis, Constantino-polim redit, accusaturq; quod antea avarus com meatum, & stipendia militibus debita in priuatum vsum conuertent, & nunquam exercitum contra Persas eduxerit.

Othomanus-bassa ex Tataria etiam redit contra Persas, & prætendens se Nassiuam petiturum, callidè flectit iter, & per campos Calderanos, & periculosissimas montium angustias magno labore Ecbatanam venit: si hoc modo Persas non lussisset, absq; dubio in angustijs montium oppressus fuisset.

Chamzenus dolum sentiens etiam reflectit iter, & Othomano circa Ecbatanam se obijcit: bis congregiuntur armis, & Turci bis cæduntur: dum Chamzenus respirat cum suis copijs Othomanus Ecbatanam obsidet. Alyculi Præses Ecbatanæ eruptionem facit in Turcos, Chamzenus à tergo Turcos obruens succurrit suis, Turci ferè omnes cadunt, Othomanus-bassa cum exiguis equitibus aufugit quidem, sed nimio labore fatigatus, diarrhæa superueniente, moritur: Chamzenus continuat victoriæ cursum, proximos Turcos circa Sancazan, Othomanum lugentes obruit, 18000. camelos & mulos eis aufert, adeoque omnia spolia, quæ Turci in Persia corraferant.

Sinan-Cigalogli substituitur Othomano-bassæ. Chamzenus incautius spolia abducens à Sinane non vi sed dolo, & ex insidijs obruitur, & tamen viriliter disijciens Turcos victoriam, etsi cruentissimam obtinet. Aiunt 85000. Turcos, inter quos 40000. lectissimi Soldati seu Ianizari, occubuisse.

Ibrahim-bassa vir stratagematum inuentione callidissimus, & bellator acerrimus, nouam initurus apud Sultatum suum gratiam Drufos (*al. Trufos, al. Truschos*) populos Libani, ex Billionæi posteris ortos, & in cauernis munitissimis habitantes, ineffabili astutia & labore vincit, eosque suo Sultano tributarios subijcit, quod hætenus nemo inter ducentos, id tentantes, perficere potuit.

*Drusi filii
Tributarij
Turcorum*

Chamzenus Ecbatanæ arcem, patris sui regiam sedem conatur diuturna obsidione recuperare. Ferrathes-Bassa nouum propugnaculum exstruit, & Sinan-Cigalogli exercitum nouum educit, quasi Cosbim petiturus: Persæ hoc videntes, ab obsessa arce discedunt, Sinanum intercepturi: Ast dum Sinano occurrunt, Ferrathes ex insidijs erumpit, Ecbatanam recuperat, & obsessos Turcos recreat: quin & Chamzeni copiæ à Sinane cæduntur, & Chamzenus ipse fuga salutem inuenit.

1586

Mense Iunio Constantinopoli cicadas pluisse dicunt. Mense Decembri Turci in Croatia atrocina exercentes à Christianis cæduntur, caput fratris Bassæ Bosnæ Viennam, cum nonnullis alijs captiuis mittitur.

Bassa Zigethensis, Sangiacus Mogacensis, Sangiacus Quinquecclesiensis, & Sangiacus Copanensis pacem violant, & 17. vicina castella deuastant: Christianos multos, & pecora abducunt. Georgius à Serin (*Nicolai filius,*) & Nicolaus Nadaustus callida celeritate vsi, latrones hos ante ortum Solis obrutos ad Canissiam intercipiunt, cæsis multis spolia recuperant, duo Sangiaci capiuntur, inter quos Copanensis vincetus Viennam mittitur, & Copan à Christianis occupatur.

1587

Nocte

Nocte inter 3. & 4. Decembris inaudita copia anserum, & anatum, ad exemplum præliatorum rostro se scindentium circa VVihitz auditur, mane incolæ innumeras anseres, & anatas ex hoc prælio necatas colligunt, & culinam suam egregiè ditant.

Ali-bassa Budanus iussu Amurathis strangulatur, eò quod violauerat pacem, & suos Sangiacos non continuerat, substituiturque ei Sinan-bassa (*paullo antè intercessione uxoris suæ in gratiam receptus.*) in Beglerbegatu.

1588

Ingens seditio Constantinopoli: Spachj enim seu equites ex Persia redeuntes, stipendia sua poscunt, satis quidem pro imperio: Sultano consentiente monetæ valor augetur, & tributa noua sine discrimine à subditis poscuntur. Subditi sua priuilegia vrgent, & resistunt, Aga, seu Dux Ianizarorum monetur suos Ianizaros instigare, vt postulatum tributum soluant, sed periclitatur, & mox vt rebellis ab officio remouetur, & stabularius ei substituitur: Hunc Ianizari ne admittere quidem volunt, sed minitantur mortem: incendium sequenti nocte oritur, Ianizari iubentur ex officio aquas adferre, & extinguere. Hi verò non solùm recusant, & nouum Agam suum lapidibus petunt, sed & partim alios, qui aquas adferebant, abigunt, partim ad exemplum Spachorum vasa olei, & vini adusti affundunt, vt incendium augeatur: consumuntur hoc incendio septem templa, 25. Hospitalia 15000. ædificia, 130. institutoria.

Post dies non multos Beglerbegus Græciæ & Dauid Passy Iudæus (*primi auctores noui tributi*) iubentur vel colligere tributum, & Spachis instantibus soluere stipendia, vel alia ratione turbam sedare, ibi & Sacerdotes publicè omnes dehortantur ne soluant, sed priuilegia defendant: templa

templa clauduntur, conciones & preces publicæ suspenduntur: ædes procerum expugnantur, gliscit nouum incendium, & quid multis opus? Amurathes cogitur obcedere Ianizaris, & Spachis ex suo regio thesauro soluere stipendia, suafores noui tributi libidini Ianizarorum subiicere, & noui tributi mandatum rescindere. Quàm crudelissimè verò duo illi autores huius tributi à Ianizaris, & Spachis tractati sint, non facilè dixerim, equi caudis alligati per urbem rapiuntur, capita absciuntur, abscissa pro pila huc illuc iactantur, & alapis excipiuntur.

In Asia vrbs Geuze (*al. Geuzie*) à Persis relicta, Turcis fit præda: ast Ferrates blandis verbis Persas fugientes reuocat, promittitque eis restitutionem, si tantum promittant tributum. Persæ sponte in annum tributum promittunt 5000. ducatos. Ast dolus dolum trudit. Dum enim Ferrathes rursus ex vrbe exit, & non solum tributum, sed & securitatem sibi pollicetur, in proxima sylua à Persis ex insidijs erumpentibus cæditur, ita vt amissis plurimis militibus, perceptisq; pluribus vulneribus vix fuga salutem inueniret. Idem & Temircapensi nouo Beglerbego accidit, adeoq; & Cigalogli-bassæ, circa Nehauenth, & inde secundò circa Arnidan conflictantur, Turci enim fugiunt, Persæ insequuntur, certatur vsque ad occasum Solis, & vtraque pars fatigata recedit, vt vires recolligat.

Hinc & VS-beg-chan Tataricus dux cum suis Tataris ferè funditus à Chamzeno deletur, & Chorasena regio Persis redditur.

Quamobrem Hodabendus ad Ferrathen scribit, hunc in modum: Tu & Sultanus tuus scitote, quod nunquam vobiscum foedus iniuero: dum enim pacem fronte pro-

mittitis, re ipsa & per vestros Turcos, & Tataros duobus in locis me angustatis, belligerabo contra vos, dum vixero. Ferrathes hanc epistolam Amurathi mittit, & plures copias, pecuniamque petit. Ast Amurathes rescribit, & hortatur vt omnes neruos intendat, & quibuscunque conditionibus pacem ineat cum Persis: præsertim cum Constantinopolim tanta calamitas & incendij & penuria pecuniæ premat.

In Europa Sinanus-bassa Budanus, cum vicinis Begis, & Sangiacis, præcipuè Corcuthe bego Filleccensi & Mustapha Sangiaco Setzinensi vires coniungit & 4. Octobris 1100. Turcos congregat, quibus 6. Octobris arcem Putnocum (*Putnoc*) obsidet, & quia actum agit, deserit, & castrum Sichso incendit.

Claudius à Russel cū suis copijs se ijs obijcit, pugnatur acriter: Sigismundus Ragozius præses Erlauiensis succurrit, clam maiores bombardas Turcorum aufert, archibursi omni vi in hostes explodunt, Turci fugiunt, & conqueruntur de inaudita ratione pugnandi, imò quidam dicunt Diabolos Vngaris adfuisse, non enim humanum ita continuè globos eiaculari (*Archibursi enim sunt equites, qui præter gladium tribus bombardis, longa & breuibus duabus, instructi veniunt, & continuè explodere possint beneficio padronorum, ut vocant*) Vngari arces vicinas Blobnstein, Kerkes & Gesthes occupant. Sinan-bassa ob hanc pacis violationem Constantinopolim vincetus abducitur, & Beglerbegus Bosnæ, nimirum Ferrathes-bassa, ei substituitur.

1589

Cosacci irruptionem faciunt in Tatariam, & spolia colligunt. Tatari consensu Amurathis vim vi repellunt, & Podoliam inuadunt: Zamoiscius corradit 3000. Polonos, & Tataris obuiat: ast Tatari hoc olfacientes spo-

lijs

lijſ onuſti in fugam ſe conijciunt. Coſacci vltorius per-
gunt in Tatariam non contenti prioribus ſpolijs, & ma-
iora captant, & Codon oppidum mercatibus nobile inua-
dunt: Tatari occurrunt, ſed tandem ex inſidijs oppreſ-
ſi cæduntur, cum bis victores extitiſſent. Quin & Za-
moſcius inuadit eos, & ſimiliter plurimos cædit prælium
erat ſparſum per aliquot miliaria, & cohortes ſparſim
pugnabant.

Turci mittuntur ſuccurrere Tataris, ſed quia cum Po-
lonis fœdus ſanctè ſeruare volunt, ad Neſtrum à longè vt
ſpectatores otioſi, morantur: Et Beglerbegus Græciæ
literis Zamoſcium monet, vt Coſaccos reos puniat, & re-
liquos in poſterum intra limites contineat, ſi pacem ſar-
tam teſtam velit: Sin minus, ſe adeſſe, vt ſuccurrat preſ-
ſis Tataris: præterea monet, vt honoraria & tributum
debitum Sigismundus III. Suecus, nouus rex Poloniæ
mittat, ad exemplum anteceſſoris ſui, ſi nolit vi auferri.

Hac epiſtola motus Zamoſcius triſtiſſimam ſamam
ſpargit per totam Europam, & poſcit tam militem quàm
pecuniam: Polonici proceres contribuunt cum ſubditis,
& Zamoſcius ſuam crumenam, & regium theſaurum ſu-
dore ſubditorum ditat. Fama illa euaneſcit dicto citius
(*vt fictam decebat*) comitia celebrantur: triburi relaxatio
poſtulat, & Zamoſcius accuſatur VVarſauiæ, vt vel de-
ponatur, vel eius potentia limitetur, abſque reſpectu pro-
miſſionis, qua teſtabatur ſe vel in VVallachiam vſque e-
xiturum contra Turcos.

In Aſia Perſæ multum mouët, Turci ſpectant quorſum
euafuri: arcē Nehauent (*ſuperiore anno à Turcis edificatam*) ex-
pugnât, & totâ regionem (*quam Hamidan vocant*) occupant.

Cigalogli-bassa petit auxilia ab Amurathe, aſt nemo ex Turcis in Perſiam vel pedem ponere vult, niſi Sinan-baſſa præcedat. Quia verò Sinanus-baſſa ſibi metuit (*vt qui iam expertus Perſas*) hinc inde diuerticula quærit.

Conſtantinopoli poſt paucos dies ſchedulæ hinc inde inueniuntur à Spachis (*equiribus*) ſparſæ, quæ talia verba continebant: Neceſſitas cogit nos aliquid tentare, rogamus Sultanum ne ſe immiſceat. Explicatio horum verborum reipſa mox probatur. Nam Sinanus-baſſa Viſirus (*qui antea Baſſa Budanus*) à ſuis cubicularijs (*ſamulis ex Vngaria olim raptis*) in lecto inter dormiendum trucidatur II. Octobris, ipſique cubicularij (*aiunt nobili genere oriundos, & olim Nicolai à Serin miniſtros fuiſſe*) arreptis theſauris præcipuis Sinani auſugiunt, neque vſpiam reperiuntur.

Alij hac ratione mortem eius adferunt.

Legionarij ex Perſia reuerſi, adiunctis ſibi Ianizaris, ob non ſolutum iuſto tempore iuſti valoris ſtipendium, ita furere incipiunt, vt Sultani aulam cingant armati, poſcunt ſibi dari Beglerbegum Græciæ, & quæſtorem aulae Turcicæ, vt præcipuos autores non ſoluti ſtipendij. Amurathes vt ſuæ, & vrbis ſaluti conſulat, tradit eis poſtulatōs duos proceres, etſi inuitus, & mœſto animo: Hi à Ianizaris & Spachis in minutiffimas partes diſcerpuntur, & incendium in ſuper in vico Iudæorum, quo 12000. ædes conflagrarunt, oritur. Forſan hæc turba eſt eadem quæ ſuperiore anno accidit, & hoc anno aliter in Europa eſt relata.

Polonis Turca pacem petitam non abnegat, ſed vel hæreditariam promittit, ſi Mahometiſmum ſuſcipiant. Hic paroxiſmus per totam Europam ſupra modum eleuatus (*vt antea etiam dictum*) citò euauit, conſtituta pace inter

inter Turcam & Polonum, intercedente Angliæ regina
(*cuius rei gratia Amurathes Elisabethæ reginæ Angliæ familiarissimè respondit.*)

Præterea & Poloni in VVarfauienti conuentu sequenti anno centum quadragenas (Zimmer) pellium Zabellarum ab Amurathe in compensationem damni à Cosacis illati postularum, contribuunt. 1590

Dum itaque pacificus Amurathes fœdus cum Polonis, Anglis, Gallis, & Venetis renouat, adeoque & cum Persis inire laborat, Turcici quidam Latrones circa Malram, & Massiliam naues negotiatorum intercipiunt, plurimosque captiuos abducunt. Quare Veneti legatos ad Sultanum mittunt, conueniunt de latronum violentia, quod impediunt liberum cursum negotiationis, & petunt, ut reuocentur, & supplicio debito afficiantur.

Hispani à latronibus Turcicis sibi metuentes, classem armant, & simul legatos mittunt, qui inducias ad triennium ab Amurathe, ut Rodolphus II. Imperator ad octennium, impetrant. 1591

Persa vix inierat pacem cum Turcis, & in ipso apparatu confirmationum pacis filius regis Persarum, in aula (*vbi obsidis loco*) Turcica moritur. Persæ repossunt arma: Amurathes filium defunctum decenti comitatu patri in Persiam remittit, & non solum apologia addita, se ab omni suspitione violentæ sublationis filij excusat, sed etiam pacis confirmationem flagitat.

Turci pacis & quietis impatientes, & spolijs subinde inhiantes, ex Bosna progressi arcem VVihitz in finibus Croatiae munitissimam, longa obsidione domitam, expugnant, indeque Zagabriam, & Canisiam (*Camisiam Germaniæ*) hostiliter petere dicuntur. 1592

Hazon-bassa (*al. Affon bassa*) Bosnæ præfectus arcem *Sifec* acerrimo, & tamen irrito conatu oppugnat: utpote à Christianis in vicinia confluentibus, repulsus.

Hazon indignè ferens suam cladem, recolligit copias, & Petrinum (*al. Petrinam*) nouum propugnaculum ex roboribus arborum, vnà cum ponte ad Colapim fl. contra Christianos ædificat, & inde in Turopoliam vsq; excurrit, spolijsq; onustus redit, antequam Christiani conueniunt.

Hinc & Sifecum arcem propter transitus in Stiriam Carinthiam, & Carniolam oportunitatem denuò oppugnat: Legatos ad Nicolaum Miccatium præfectum Sifeci mittit, & deditioem poscit: Nicolaus legatos amicè exceptos, lauteq; ad ebrietatem vsq; tractatos per fenestrâ in Colapim abiicit, & quia ex his omnes conatus, & vires Turcorum didicerat, Hazonem ex insidijs adortum cædit.

In superiore Vngaria Valerianus Præpostvvarius Præses Erlauensis Turcos in negotiatores hostiliter irruentes, & mercatum inhibentes circa Toccaium adortur, ast 700. Vngaris, & Germanis amissis Erlauiam redit.

Quia igitur in omnibus locis, ad limites Vngariæ, Croatiæq; Turci vel fame, vel avaritia coacti, vel à Mahomete III. qui suas vires ostentaturus, excitati, pacem violant, Vngari vim vi repellendam suadent, & pacem non seruandam, statimq; vicinas arces inuadere parant.

1593

Hazon-bassa *Trentinum* expugnat, Sifecum per decem dies bombardis quassat: Rupertus ab Eggenberg succurrit obsessis: Hazon occurrit Ruperto, 2. Iunij concurritur circa Petrinam 18000. Turci partim gladio, partim vndis Colapis intereunt, inter quos & Hazon ipse, & (*Scander-bassa*) sororius Amurathis, cum pluribus alijs begis, & Sangiacis occubuerunt.

Soror

Soror Amurathis audita morte sui mariti, ad fratrem Sultanum supplex confugit, & mortis mariti sui vindictam petit: interea nostri Petriniam obsident.

Amurathes Sororis precibus, adeoque Sinanis-bassæ monitis excitatus apertum bellum Rodolpho II. Imperatori nostro clementissimo, rupto foedere, indicit, exercitū conscribit, eiq; Sinanū-bassam proregem al. Protouezirū suum præficit, vt cui reliqui Bassæ & Begi obtemperent.

Hæc fama vt percrebuit deposita cunctatione pensio annua Constantinopolim versus mittitur.

Quamprimum in Vngariam veniunt, Begler-begus Græciæ 24. Augusti Siseccum expugnat: Sinanus Visirus-bassa 26. Septembris *Vesfrinum*, & 30. Septembris *Palottam* expugnat, & contra datam fidem deditionem facientes trucidat, Ferdinandum Samaria in fuga interceptum captiuum abducit, & 3. Octobris castella Tihan, & Tessian occupat.

Vbi verò hæc innotuerunt, legati cum pensione annua reuocantur, milites corraduntur, qui reprimant vim Turcorum, & proceres imperij Romani Ratisbonam ad comitia conuocantur.

Interea Hussarus-Petrus (*id est, Petrus dux equitum Vngaricorum*) Thesaurarium Turcicum 10. Octobris stipendia militibus distribuentem, in castris obrutum cædit, & pecuniam sibi rapit. 21. Octobris Melchior à Redern 600. Turcos velitari prælio cædit, & plurimos captiuos Christianos ex eorum manibus eripit.

Eodem die & Ferdinandus ab Hardec Albam regalem obsider, Hussarus-Petrus suburbium primum vastatum incendit: Turci accelerant obsessos liberaturi; Hardecus & Melchior à Redern cum Christianis copijs, viriliter prælio

prælio acerrimo exceptos, in fugam conijciunt, 24. Octobris 3000. Turci cadunt, & Christiani, amissis multis socijs spolia amplissima auferunt (*aiunt 32. bombardas maiores 500. currus commeatu onustos, & 1500. Tauros*) & laurinum victores redeunt.

In Superiori Vngaria Christophorus (*al. Fridrich*) à Tiefenbach 8. Nouembris arcé Zabatea obsidet, sequenti die expugnat, 250. Turcos in ea obrutos cædit, & victor Fillecum urbem, & arcem munitissimam, Sangiaci Turcici sedem 12. Nouembris obsidione cingit: Turci aduenientes cæduntur, & spolia gratissima Tiefenbachio relinquunt.

Fillek.

Hinc Fillecum omni conatu oppugnat, & 14. Nouembris expugnatam urbem occupat; 16. Nouembris etiam arcem, sedem Sangiaci, expugnat. 18. Nouembris altera arx deditionem facit: & sic Fillecum (*quod 800. pagos habere dicitur*) in Christianorum potestatem redit.

Hæc expugnatio vicina castella, Diuin, Zebschin, Blobnstein. Drogel, Pallancka, Zamoschi deditionem facere mouet. Hinc vltcrius Vngari pergentes, etiam Nouigradum, Holky, Hollock, & VVaske occupant.

Cicali-bassa legatus Turcicus Venetijs splendidè exceptus opiparè tractatur, omnia urbis arma, & ædificia ei ostenduntur, & magno comitatu remittitur in Thraciam. Quin & Zengenses ab irruptionibus in Turcos, mandato Ducis Venetorum, reuocantur.

Tatari in Podolia direptionibus indulgentes, & Turcis contra Vngaros subuenire volentes à Cosaccis dissipantur, & ad VVallachiam vsque profligantur.

Constantinopoli Fridericus Krecvitz orator Imperatoris nostri, compedibus vincētus, in carcerem abijcitur, & in-

& inde Albam Græcam ductus, vicissimque in carcerem coniectus, vitam in compedibus finit.

In comitijs Ratisbonæ Rodolpho II. promittuntur nouæ contributiones, & copiæ contra Turcos, tanta quidem vis pecuniæ ei promittitur, quanta nulli antea: & ne quid omittatur, etiam peculiare horæ precationum instituuntur, in quibus DE I auxilium imploratur contra Turcos foederis, & pacis violatores.

Franciscus Dux Lavvenburgicus, & Augustus Dux Lunæburgensis exercitus suos mense Aprili in Morauia lustrant.

Cofacci Albam-Nestri, & Ciliat emporia Turcorum occupant, & spolia amplissima auferunt.

Matthias Austriacus Nouigradum arcem, postquam urbem superiori anno occupauerat, ad deditiorem cogit: & tria vicina castella occupat.

6. Aprilis Tiefenbachius Hatvvanum arcem, & urbem munitissimam obsidet: 2. Maij in prælio 2500. Turcos, qui obsessis succurrere conabantur, cædit. 6. Iunij urbem vehementer oppugnat, & denuo cum Turcis confli- git, & 10. Iunij, deficiente comœatu, & munitione, re infecta, retrocedit.

4. Maij Matthias, Archidux Austriæ, frater Imperatoris Strigonium (*Gran*) obsidet: 11. Maij castellum in S. Thomæ monte expugnat: 7. Iunij castra in insula collocat, & 27. Iunij suburbium proximum incendit. Turci crebris eruptionibus Christianos laceffunt, qui aliàs fame, & tæbe consumebantur: Hardecus Marscalcus-campi, clam Turcis fauens, & cum Bassa Budano conspirans, plurimos germanos proditoriè Turcicis gladijs obijcit & 28. Iunij castellum S. Thomæ relinquitur, Turci Chri-

stianorum discessum non solum mirantur, sed & discedentes sequuntur: Dotis arcem, similiterque Sant Martinsbergum 13. Iunij deditio accipiunt.

20. Iulij Sinanus-bassa Iaurinum (*Rab*) propugnaculum Christianorum obsidet: Christiani Tsettam insulam occupant Iaurinum liberaturi: obsessi crebro erumpunt, sed victi repelluntur. Iohannes Medicæus & Augustus Dux Lunæburgensis viros se præstant, & non paucos Turcos cædunt. 29. Augusti Turci Danubij brachium traiciunt, & noctu Christianorum castra in Insula inuadunt, dum duces alibi occupati detinentur, & auferunt quicquid inueniunt, simulque suis Turcis obruta castra Christianorum committunt. 10. Septembris præfidiarii milites, exemplo Hardecci, sui præsidis animum abiiciunt, plurimi clam aufugiunt & Altenburgum veniunt. 19. Septembris Hardeccus cum 6000. militibus deditioem facit: Turca ruinas restaurat, templum cathedrale humo explet, machinasque supra illud disponit: & præter 2000. equites etiam 4000. Ianizaros in arce relinquens *Papam* à nostris incensam & relictam occupat: 3. Octobris Comorram obsidere parat, sed virtute Erasmi Braun. 14. Octobris repellitur.

Hardeccus proditionis insimulatus Viennæ in carcerem coniicitur.

Sigismundus Bathori VVeiuoda Transyluania Christophori filius Stephani olim regis Poloniae patruelis, iuuenis pius, & Heroicus, defectionem à Turcis meditatur, consiliarios contradicentes, & cum Balthasare patruelis suo in carcerem coniicit, & Temesium mense Iunio obsidet.

Tatari ex Sinani-bassæ castris in hyberna dimissi, in

in VVeiuodam incidentes, defleſtunt iter, & Tockaium adeunt, ſed à Polonis, & Coſaccis repelluntur, ideoque per Tranſyluaniam viã quærere conãtur. VVeiuoda Temefium relinquit, vt ſuã Tranſyluaniam à Tatarorũ incurſionibus defendat. Tatari igitur viam nullibi inuenientes, retrocedunt, & ad Veſprinum in hyberna ſe recipiunt.

Quin & Michaël Horvart capitaneus VVeiuodæ Turcos in VVallachia hyberna quærentes cædit, Tranſalpinam occupat, & ad Danubium vſq; progreditur.

Mahometes begus, Sinanis filius, literas ad Hardecum mittit, & hortatur ad recuperationem pacis quaſi iam ſatis vindictæ ſumptum, de ſororii Amurathis morte. Sed noſtris, vt aiunt, viſum fuit fraudulentam pacis oblationem non admittere, & potius bellum contra ſœdifragos continuare.

5. Octobris Lecouicius urbem VVihitz noctu obruit, muros conſcendit, & incolas cædit: ædificia incendit, 1200. Chriſtianos captiuos liberat, & arcem obſidione cingit.

Interea Sigifmundus VVeiuoda Tranſyluania, VVallachia & Moldauia ſocietatem, & ſœdus cum Rodolpho II. Imperatore noſtro clementiſſimo æquis conditionibus inie, & in confirmationem ſœderis Maria Chriſtina (*al. Anna Chriſtina*) Caroli Auſtriaci relicta filia, ſoror vxoris Sigifmundi III. regis Polonia, & Suecia) ei petenti deſpondetur.

Sub initium anni conuentus Pragæ, & Poſonij celebrantur, & deliberatur de modo, & medio, quibus I 595 Turcis obuiam procedatur.

Interea Amurathes III. & mœrore animi, & calculi dolore exanimatus vitam cum ſceptro Conſtantinopoli deponit.

1595

deponit, ætatis suæ 51. (al. 52.) regni 19. Mahometis 1003.
Salutis nostræ 1595. anno, die 8. Ianuarij.

Soboles Amurathis } Mahometes III. ex Magnesia Vocatus patri successit.
Selymns, qui puer obiit.
Filia Huma Kîssi, qua copulata est Ibrahim-bassa.
111. } Alia filia quarum nomina nondum nobis relata.

Imperator Rom. Rudolphus II. 1576. cui *DEVS felicitatem,*
in Ne floriscit aries.

Pontifices } Gregorius XIII. 1572. 13. Calendarij reformator.
Sixtus V. 1585. 5.
Urbanus VII. 1590. 12. dies.
Gregorius XIII. 1590. 1.
Innocentius IX. 1591.
Clemens VIII. 1592.

Synchroni } Elector Brandeb. Iohan-Georgius 1571.
Hunc pater almae patriæ imperijq; columnam
Teutonici salua pro bonitate tua.
Angelici cætus ipsum comitentur euntem.
Ne fortè impingat protege Christe senem.
Non secus ac aquila, vires renouato senectæ
Aras atq; focos, Spiritus almae, tegat.
Da pater ulterius superet, pietate fruatur,
Nos foueat: superet Nestorisq; dies.
Concordiæ opus publicatum 1580.

7. MAHOMETES TERTIVS.

Septimus est hodie Mahometes Induperator.

*Quando
sit circumcisus.*

Mahometes eius nominis Tertius, filius Amurathis tertij,
Anno Christi 1582. secundo Iunij, ætatis verò decimo sex-
to anno circumcisus: in Magnesium, vt ordinariam se-
dem primogenitorum Sultanorum. missus, à Ianizaris
Constan-

Constantinopolim per celeres vocatus, patri substituitur, ætatis suæ 29. anno, Christi verò 1595.

An & quot fratres (cum nulli hæctenus certò innotuerint) è medio sustulerit (volunt enim nouendecim sublato neruo arcus, & nescio quot nouercas submersas, matrem verò genuinam in exilium missam.) quæritur. In adolescentia sua sane aliquod *Ingenium.* specimen virtutis Othomanicæ exhibuit, quâdo instinctu Siaus-Bassæ anno 1584. suæ aulæ Magistrum proprijs suis manibus interfecit.

Dum hic Constantinopoli facit quæ ad procurationem imperij requiruntur, patrisq; sui Archiatrum nobilem Iudæum velut vitæ insidiatorem è viuis tollit, nihilominus bella in VValachia, Moldauiâ, Transyluania & Vngaria suscepta, per Bassas continuantur.

VValachiæ enim VVeida Michaël 9. Martij Tataros in Vngariam tendentes repellit: Albam-Nestri obsidet, suburbiumque vastat.

Moldauicæ VVeida Aaron similiter cum Cosaccis virum se præstat contra hostes publicos.

Grætij verò Christina-Austriaca Sigismundo Bathoræo Sponso absentis, (*pro more inter reges recepto*) copulatur.

Carolus comes Mansfeldicus ex Belgio in Vngariam vocatur, vt damnum ab Hardecco & eius complicibus illatum, recuperet.

Tertio Martij Sultanus in frequenti procerum conuentu Ianizarum quendam nobilem VVusuodi Kiezo vocatum, in carcerem deduci iubet, vt qui Sinanum-Bassam auaritiæ insimulare, Iaurini occupationem extenuare, VValachiæ amissionem exaggerare præsumisset: Reliqui autem Ianizari, conspiratione facta, vi focium suum ex

*Conuentus
Turcico-
rum pro-
cerum.*

1595

carcere liberant, & ipse Sultanus ægrè euadit. Eo ipso in conuentu, & ambaffatores seu legati electi, qui Transyluania principi hæreditariam possessionem VValachia Moldauia & Transyluania promittant, adeoque omnis restantis tributi remissionem præter honoraria amplissima, si à Romano Cæsare ad Turcicum redeat. Verùm bonus princeps potius oblata respuere, quàm semel datam fidem fallere voluit: &c. vt animum verbaq; sua factis declararet, Turcis itum reditumq; ad Danubij ripam intercludere perrexit.

Quamobrem Sultanus VVusuodini verba altius perpendens, Sinanum Bassam tanquam auarum patriæ proditorem ad supplicium quærit, ipsiq; Ferrathen substituit, qui vi requirat quod muneribus obtineri non potuit. Hunc Ferrathen vt adulatione potius quàm militia nobilem, Ianizari ducem agnoscere nolunt, ideoq; periculosus tumultus ortus dicitur.

Turci caesi. Kalèdis Aprilis Turci & Trásyluanus ad Temesiu denuo congregiuntur: Turci cæduntur, & Proilla, Girgio & Simillio oppida VValachia Transyluano relinquere coguntur.

Sultanus Ferrathen nouis copijs instructum eò mittit: Transyluanus ea qua potest celeritate corradit reliquias, & hosti obuiam properat his & Nadaftium adfuisse voluit. Concurritur circa Danubium.

Ferrathes victus fugit: Nadaftius vexillum Ferrathis raptum, à victore Sigismundo, triumphabundè Albam Iuliam ingrediente, honorarij loco aufert.

*Aaron in-
carcera-
tur.*

Hinc Aaron Moldauia VVeida, seu præfectus, vt parum fideliter & viriliter arcem Tegeine obsidens, adeoque cum Turcis & Cardinale Polonico proditoriè colludens, Albam-Iuliam vocatus vndecimo Maij in carcerem conijcitur;

citur: Consiliarij eius merito afficiuntur supplicio: bona eius militibus diripienda propinantur, Theſaurus ſolus Sigismundo reſeruatur: & in Moldauia præfectura Stephanus quidam Boyiarius Aaroni ſubſtituitur.

Papa Romanus, vt probet ſe vtrumq; gladium politicum & Eccleſiaſticum gerere, hincinde milites in Italia conſcribit, qui paulo poſt in Vngariam mittantur.

Papa Clemens VIII.

Carolus comes Manſfeldicus, deſideratus Vngariae locum tenens vocatus iamq; Viennæ ſplendidè exceptus, ad Altenburgum 29000. milites luſtrat, ad expeditionem neceſſaria arma munitiones, animoſque præparat. Hic ad Leytham fl. nobiliſſimos vt ignobiles, foeminas vt matres, virgines vt adoleſcentes, pari conatu noctes dieſq; laborando laborare & ad expeditionem caſtrorumq; munitionem neceſſaria præparare vidiffes.

Manſfeldicus luſtrat ſuum exercitum.

Vtque opus mira celeritate peregit, ita miro ſilentio prudentia & rigore ingreſſus eſt iter, quod ne tertius quidem ſciuit. Omnes enim ſuum ducem ſecuti ſunt, anxie inquiritantes quorſum eatur.

Educit ſuos.

Adueniunt interim & Germani & Itali ex Belgio aduſti & Banditæ Italiq; ex Italia à Pontifice miſſi.

Viennæ autem, in atrio aulae Imperatoriae 16. Iunij, Ferdinandus comes ab Hardec Vngarus & Nicolaus Perlinius Colonellus Italus, extremo capitis ſupplicio afficiuntur: huic quidem caput tertio ictu, illi verò caput & dextera amputata. Reliqui octoginta ſocij Iaurini adeoque patriæ proditores partim decollati, partim ſuſpenſi partim in exilium eieſti ſunt.

Proditores patriæ puniuntur.

In Tranſyluania interim præparationes ſunt ad Nuptias Principis & dies certus intimatur. Turci reſciſcunt, repente arma ſumunt, nouis ſponſis haſtas pro tædis, gla-

Turci conuocantur & bare nuptiarum.

dios

1595 dios globosque igniuomos pro gamelijs oblaturi. Spon-
sus & Turcorum conatum & sponsæ febrim audiens, diem
dictum prorogat, Turcis occurfat & ad Sophiam vsq; va-
stabundus pergit.

Gran.
Nâgens
stat.

Wassers
stat.

Comes Mansfeldicus præter exercitus sui spem & o-
pinionem 21. Iunij (*scu in vigilia visitationis Mariæ stylo nouo*)
Strigonium obsidet: primum suburbium à vicinis Rascijs
nuncupatum, & à meticulosis Turcis desertum, occupat.
27. Iunij muros quassare incipit. Primo Iulij alterum sub-
urbium ab aquæductibus vndas in arcem deferentibus di-
ctum vehementer concutit, arcem ipsam in montis verti-
ce sitam, ex proximi montis propugnaculo S. Thomæ ho-
stiliter oppugnat.

Jâdenstat.
vel
Roßern.

Quinto Iunij Nicolaus Palsius ad ripam custos viæ
constitutus, vi Turcorum ex castris suis pellitur, & obses-
sis comeatus milesque adducitur. Sexto Iulij Ger-
mani & Palsius tertium suburbium à Iudæis incolis vo-
catum, inuadunt, & muros ligneos (*vtpote ex continuis tra-
bibus, in medio terra repletis contextos*) magno labore destruant
& 13. Iulij expugnatum suis militibus committunt. 19. Iu-
lij Turci eruptionem faciunt, ast plurimis focijs amissis
redeunt intra moenia. 27. Iulij nouæ copix obsessis ex
Turcia veniunt, sed à soldatis Germanicis cæduntur, Ca-
meli, Muli, Machinæ, Turci que multi capiuntur (*ex qui-
bus duo præcipui Turci Viennam mittuntur.*)

Italici Soldati & Banditæ, ne soli Germani viri dice-
rentur, etiam suas exerunt vires, vrbem ipsam arci con-
tiguam crebris oppugnationibus varijsq; machinationi-
bus ad extremas adigunt angustias. Obsessi quæsitî an
deditionem facturi, respondent: se potius mori quam ar-
cem tradere paratos, cum deditionem facientes æquè ac
prodi.

proditores patriæ puniantur à Sultano Turcico.

1595.

Kalendis Augusti pars prædæ Viennam venit, quare non tam diuo Laurentio (*cuius festum peragebant iuxta stylum nouum*) preces, quàm DEO grates referuntur, & sonitu bombardarum & cantu vocalium instrumentaliumque Musicorum.

Secundo Augusti Carolus comes à Mansfeld, diarrhæa subita correptus Comorram subducitur vt morbum curet. *Mansfeldius
cuius agros
tat.*

Tertio Augusti suburbium quo adhuc reliquum vt-pote ab aquæductibus nomen habens vi expugnatur. Soldati enim Italici & Germanici proprio (*vt loquuntur*) motu coniurant, dum quidam intempestiuè, in absentia ducis sui, de primatu certant, & mira animi vehementia in urbem se conticiunt per ruinam muri. Turci hoc videntes, incendunt suas ædes & in arcem fugiunt: Germani qua possunt celeritate flammam restinguunt, & Itali spo- *Basser-
stat.* lijs se onerant.

Quarto Augusti (*seu die ascensionis Mariæ secundum nouum Calendarium*) Carolus comes Mansfeldicus, cùm non sine insigni læticia audisset vltimi suburbij expugnationem, animam Comorræ exhalat. Medici cadauer secantes, causam mortis inueniunt non venenum propinatum, sed prauum humorem ex nimio peponum & vini glacie frigefacti vsu generatum, tandemque compositus decenti ritu & comitatu in Belgium Lucelburgum defertur & ibi sepelitur. *Mansfeldi-
cuius mori-
tur.*

Sultanus Ferrathen Bassam, vt vel timidè vel perfidè agentem reuocat: & Sinanum in gratiam receptum pristinae dignitati restituit: qui tamen magis defensiuè quàm offensiuè in Vngaria ageret. *Sinan Bas-
sa restituitur.*

1595
Poloni.

Poloni, autoribus Andræa Bathoræo Cardinale, Ioanne Zamofcio Archicancellario, & Stephano Bathoræo (*Andræa fratre*) nouas turbas excitantes hostiliter in Moldauiam, (*quasi quæ magis Polonica quàm Romana Corona debeat*) irruunt, dum Transyluania princeps Turcos ad Fogiethum arcem Temefio vicinam, profligat, Lippam expugnatam occupat, & eius incolas Turcos in exilium dimittit.

Lippa occupatur.

Matthias Archidux Austriae, vices Mansfeldici defuncti suscipiens, virtute Marchionis Burgouij, Turcos Budâ aduentantes 25. Augusti cædit, arcisque oppugnationem ita continuat vt nulla domus integra relinquere tur.

Strigoniâ occupatur.

Tandem 30. Augusti Turci nulla auxilia videntes, insidiosè hinc inde cum occultassent ignem, qui reliquias disijceret, deditioem faciunt, & iuxta pactum triginta nauigijs accommodato datis Budam exules 2. Septembris migrant.

Quare arx præfidijs Germanicis munitur, & ædificatores mittuntur, qui ædificia disiecta restituant: verùm irruentis hyemis, frigore ab opere cæpto pelluntur: & Palfio Strigonium committitur.

Transylvaniam occupatur.

Eo ipso autem die quo Mansfeldicus expirauit, in Vngaria, Sigismundus in Transyluania nuptias celebrauit Albæ Iulix cum Anna-Christina Austriaca. Sponsam Stephanus Iosua Cancellarius Transyluania gratulatoria oratione excepit: Legatus Pontificius Sponsos ritu solenni copulauit.

Sinanus relicta Vngaria totus in Transyluaniam conuertitur, vtpote nuptias turbaturus, & amissa recuperaturus.

At

At Princeps gaudijs Nuptiarum abruptis, 23. Augusti Turcis suos prodromos objicit, qui eos retundunt. 1595

Vndecimo Septembris ipse Princeps ipsi Sinano occurrit: Sinanus victus fuga salutem quærens inter festinandum ex lectica de ponte cadens semimortuus in castra defertur: vt verò recollectis viribus audiuit suorum cladem & vexilli sacri amissionem, (*Sacrum vocatur eò quod sit quasi sacra anchora & extremum auxilium Turcorum contra hostes. Est autem vexillum ex viridi serico paratum & sub viridis forma, iconem Mahometis Prophetæ Turcici referens*) sui ipsius quasi oblitus equum poscit, si vel vexillum sacrum recuperet: ast actum agit. De hac clade tale extat Epigramma:

Ponte Sinan nuper nauali strauerat Istrum
 Daciam vt infesto milite diriperet:
 Subq; iugum antiquum violenter cogeret armis.
 Victor in Vngariam deinde rediret ouans.
 Non tulit hoc factum princeps, Sigemundus: in hostem
 Expedi instructam præualidamq; manum.
 Pugnatur dubio discrimine: terq; resumit
 Viribus hac illac tota peracta dies.
 Tandem clade Sinan magna succumbit: in vndas
 Præceps delapsus vix caput inde refert.
 Quin viride amittit Mahometis (at omine longè
 Infausto.) Signum: pluraq; damna capit.

Interea etiam Craſtovvitz & Petrinia arces Turcicæ recuperan-

1595 perantur, & tredecim Machinæ bellicæ recipiuntur per
 Christianos milites in Croatia contra Turcos agentes.
Vizegrad Palfius oppidum Vizegrad cum arce Blindenburg
 occupat, & irruente hyeme pedem retrahere, Exerci-
 tumq; partim in hyberna mittere, partim omnino dimit-
 tere, cogitur.

*Transylua-
 nus & reli-
 gionis cu-
 ram habet.* Transylvanus per legatos à pontifice petit sibi mitti
 Episcopos & sacerdotes, quibus partæ & recuperatæ
 Ecclesiæ committantur.

Zamoiscius Tataros repellit ne Turcis subueniant.
*Ferrathes
 strangulat
 tur.* Ferrathes Bassa triginta viris comitatus Constantinopo-
 lim venit, & quasi rebellis, strangulatur, bonaq; eius ad
 fiscum rapiuntur iuxta legem Othomanicam. Dicitur
 quinque myriades auri (*fünff milliöhn Goldes*) habuisse,
 ita donat & aufert Sultanus opes suorum ministrorum:
 Vxores autem & liberi hæreditate priuantur.

Princeps Transylvaniæ Sinanum fugientem quærens
 ad Tergouistum dum commoratur, quindecimo Octobris
Aquila. *Aquila* è vicino Saxo *Rönigstein* in castra Transylvanorum
 præcipiti cursu volat, & supra tentorium Principis sedens
 capitur & principi offertur.

Cometa. Quin & eodem die Cometa in oriente conspectus est,
 cauda sua Transylvani castra notare.

*Sinan fugit
 faciem
 Sigismundi.* Sinanus audiens principem venisse Tergouistum, re-
 trocedit. Princeps sequitur. Sinan Buccarestum fugit:
 subueniunt ipsi Hasson-Bassa & Michaël VVeida olim
 VValachiæ (*qui iam ad Turcos defecerat.*) Princeps subsequi-
 tur: Concurritur: Hasson Bassa in manus principis deue-
 nit, & lytrum 10000. ducatorum promittens, tamen
 non dimittitur: Castra Turcorum occupantur: Mille Tur-
 ci prædatum emissi spolijsque iam onusti ad solita castra
 rede-

*Hasson cap-
 pitur.*

*Lepidè fus-
 sum.*

redeunt & prædam ostendunt: videntes autem socios suos 1595
 comilitones eiectos & castra ab hoste occupari, fugamq;
 adornantes cæduntur & præda Transylvanis manet. Hinc
 princeps victoriam continuans Sinanum vltius quærit.
 Ast Sinanus etiam castrum S. Girgio, (*seu S. Georgij quod*
Zarga Turci sua lingua vocant) Transylvanicè dictum, ad ri-
 pam Danubij situm deserens, fluuium superat, pontemq;
 abrumpit, ne princeps vltius subsequatur. Quare Prin-
 cept Buccarestum & Tergouistum præsidijs suis munit, vt
 & S. Georgij castrum, & exploratione facta cognoscens
 hostem abijisse, victor Albam-Iuliam ingreditur: consul-
 tat quomodo res belli porrò instituenda, & vigesimum
 quemque virum ad bellum euocat.

Sultanus nouas copias conscribit omnesque neruos
 in Transylvanum extendendos intimat. Maximilianus
 Austriacus Zolnocum tentat: Lencouitius Carlstadij præ-
 fectus incendit Vvihizium quando arcem vt vix expu-
 gnabilem domare non potest. Turcici exercitus copia a-
 liæ Iaurinensibus comeatum & militem adducunt: aliæ
 Petriniam recuperare conantur: aliæ alibi hostibus pro-
 virili se opponunt, Itali & Reitenauientes milites latro-
 cinijs, & libidinibus ipsos Turcos facilè superantes inter
 amicos sæuiunt, & ius hospitij non curantes, inhumanis-
 simè ipsos hospites suos trucidant, quamuis non omnino
 impunè. Sinanus Basa tribus distinctis legationibus Con-
 stantinopolim reuocatur. At veterator sibi metuens & O-
 thomanicum statutum Sultanorumq; ingeniū sciens, eò
 proficisci recusat, nisi prius sacro iuramento ei saluus
 conductus sanctissimè promittatur. Hoc impetrato de-
 mum adit suum Cæsarem, splendidè excipitur & princeps
 Visirorum constituitur: & quia rude donari, vt senem o-

*Sinan cal-
 lidè prouisus
 duo.*

1595 ctogenario maiorem decebat, recusat, sponte suam operam vsq; ad extremum halitum offert cæsari suo, asserens, se in castris natum & educatum in castris moriturum. Addunt & Sultanum Sinano promississe seipsum in Transylvaniam comitem ipsi futurum.

*Papa non
osiosus.*

Clemens VIII. Pontifex maximus literis & legationibus Zamoiscium Archicancellarium & Sigismundum III. Regem Poloniæ & Suediæ monet ne quid hostiliter in Transylvaniæ prouincias sibi perficere præsumant: Andræam Bathoræum Cardinalem Poloniæ, vt primum huius tumultus autorem, Romam citat. Poloniæ rex literis responforijs asserit se pronum ad fœderis conseruationem cum Christianis initam: ast Zamoiscius Moldauiam & VValachiam inuadit, VValachos multos cædit, Risuanum VVeidam capit & hastæ infigit. Quamobrem Sigismundus Transylvaniæ Princeps exercitum suum mittit qui Polonis resistent, alium qui limites contra Turcos muniant: Ipsemet verò in Bohemiam ad affinem suum Imperatorem Romanum iter suscipit consilia & auxilia allaturus.

1596 Sub initium sequentis anni, Turci Strigonium callidè recuperare laborant, sed frustra, dum dolus eorum detegitur & pars eorum cæditur noua munitione destructa.

*Rex Tataricus ad
Turcum.*

Tatarorum Chan seu Rex literas ad Sultanum mittit & in posterum ne a sinum quidem se in Vngariam aut VValachiam missurum dicit, nisi prius stipendia Tataris debita soluantur, & reliqui Tatari in Vngaria tolerabilius tractentur & alantur.

Chasse-

Chaffetus-Bassa duodecim millia Turcorum Budam 1596 ducit, & Budam & Albam-regalem muniturus, antequam verò aduenit, Palsius dicitur ad Budæ muros fuisse & 2500. Christianos ex captiuitate Turcica in veteri Buda habitantes, liberasse.

4. Februarij Sigismundus Bathoræus Princeps *Transylvanus Praga.* Transyluanix Pragæ Bohemorum venit, vndecim rhedis & viginti circiter equitibus stipatus. Ast sequenti die, & feбри corripitur & postulis inficitur. Quare cum valetudinem curasset 25. Februarij templum ingreditur, vbi à Patriarcha Iesuitarum oratione longa excipitur: Princeps verò Patriarchæ ex tempore latinè ita respondit, vt non solum omnes eius facundiam miraretur, sed ipse Cæsar præ gaudio lachrymas mittere diceretur. Tandem 4. Martij, re peracta, auxilijs impetratis & valetudine recuperata redit in Transyluaniam.

Dum verò adhuc in via est, Turcorum alij in Moldavia cum Polonis facere & aliquid monstri contra Transyluaniam alere referuntur (*contra quorum conatus principissa Tieffenbachium vocasse dicitur donec maritus redeat.*) Alij ad Budam confluere vt principem redeuntem intercipient: Alij verò cum Bassa Temesiensi in Bosfinam secedere: Alij verò Strigonij recuperationem tentare, ast Germanos vigilantes inuenire, dicuntur.

In Dalmatia Vscochij (*id est, socij classis Zengensis*) Clissam urbem obsident, vi & dolo expugnant, & præ *clissam* terea Spalato tentant. Ast Veneti precibus Turcorum expulsoꝝ moti, Christianos vicissim repellunt & Turcos pristinae vrbi restituant.

Transyluanus circa medium Martij, cum Viennam pertransisset circa Budam in hostes incidit: verùm Turci
ita

1596

ita intercipiunt redeuntem principem vt plures suorum sociorum desiderarent, quam Transylvanorū occidissent.

Palsius, qui huc vsq; comitatus fuerat Principem, ad suos redire parans, similiter incidit in Turcicas cohortes quas tamen copiosas exiguo comitatu suo DEI auxilio cecidit.

Transylvanus redijt in suam terram.

Sub initium Aprilis princeps domum reuersus exercitum conuocatum lustrans inuenit 14000. pedites, & 3000. equites, vt vulgò numerant: ex his aliquot cohortes VVeidæ VVallachiæ mittit contra Polonos si quid moliantur: reliquum exercitum ducit contra Turcos & Tataros Lippam obsidentes. Antequam verò eò venit, audit Turcos sub prætextu deditiois cæsos. & ignitis catenis è maioribus machinis missis dissipatos adeoque depulsos esse. Quamobrem subsistit & magis ad defensionem necessaria præparat, præsertim quando audit Turcos Adrianopoli colligi & tam vias reparare, quam necessaria ad belli continuationem præparare.

Circumciso noui Sultani.

Interea Sultanus Filium suum Solymanum Constantinopoli solenni pompa circumcidere, & Sinanum-Bassam virum 85. annorum Apoplexia extinctum audire perhibetur.

Maiο mense, Princeps rectà Tataros circa Lippam & Temesium sæuientes adoritur (*ne nimirum exercitus dies & nummos perdat antequam promissa Germanorum auxilia adueniāt*) urbem ipsam, vt Bassæ Temesiensis sedem ordinariam. obsidet: Tatarorum reliquijs cæsis fugatisque omnia vrbi proxima solo æquat, atque ita vehementius obsidionem vrget.

Iulio mense, dum Germanicus miles conscriptus conuenit: Albertus Cardinalis Austriacus de Calisio nobili Artœ-

Artoësiæ emporio expugnato triumphat: Papa Transylua- 1596
 ni confessionarium dimittit: Dania ad sui regis corona-
 tionem necessaria operosè præparat: Persa nouas iras in
 Turcos concipere dicitur: Gallia Anglia & Belgium ab
 Hispanis agitur: & Iesuitæ hinc inde tumultus pericu-
 losissimos excitant; Arcturus & Iupiter sub vltimis vsæ
 maioris cometam, virgâ Zenith notantem, ostendit, an
 hic idem ille sit quem Veneti mense Maio vidisse dicun- *Cometa*
 tur, tempus docebit. Superiori autem anno etiam ad ca-
 stra Transyluani visus est.

Faxit Deus vt hi Cometæ regni Turcici ruinam por-
 tendant, & ipse nos oculis misericordiæ suæ respiciat,
 adeoq; ex omnibus malis clementer eripiat. Euentus Tra-
 gicos plerumq; habuere Cometæ. Nam Pontanus ait:

*Illi (Cometæ) etiam belli motus seraq; arma minantur,
 Magnorum & clades populorum & funera regum.*

Et Lucanus: *Et terris mutantem regna Cometen.*
 seu vt alij legunt: *Et terris minitantem bella Cometen.*

Et Camerarius: *ὅτι τις κομήτης ὅστις ὄν κινεῖ Φέρος.*

Visus enim rarò frustra flammare Cometa.

Id quod plurima Exempla, hinc inde, præcipuè in Peu-
 ceri de diuinatione fol. 358. obuia testantur.

Eia age presto veni Cbriste optime maxime nobis

Dum furit in miseras, trux Mahometus oues:

Quas sacer ille tuo susus de corpore sanguis

AEterna patri conciliauit ope:

Et quibus impertis diuini balsama Flatus,

Vt maneant regni portio cara tui.

O igitur defende tui nunc cordis ocellos,

Nec sine delicias quas perire tuas.

A. C.

*In Scythicas potius stringe Iram atq; arma phalanges
Latronumq; vna reprime strage ducem.*

*Et quoniam ille tuum reputat sine numine nomen
Effice Te verum sentiat esse DEVM,
Gloria sic crescet tibi perpes nostraq; semper
Lingua erit in Laudes officiosa tuas. Amen.*

Appen-

APPENDIX

Exhibens explicationem quorundam
 nominum quorum mentio fit in hac compendio-
 sa relatione (*tantum diuersas appellationes annotauit, ut
 alibi copiosius uberiores explicationes legi possint,
 & in tabulis Geographicis
 inueniri.*)

Archibusiri recentiore vocabulo vocantur equites Germanici qui
 præter gladium tribus bombardis instructi, eisque ita uti sciunt,
 ut eiaculationes continuare possint, beneficio Padronorum, ut
 vocant.

Alcaïrum (*rectius Al-Cairum, quia al. tantum articulus est*) al. Cairum,
 al. Cairo, al. Algiero al. Memphis, al. Messer, al. Moph, al. Noph,
 vrbs & regia sedes AEgyptiorum Regum, de qua plurima pluri-
 mi scripserunt: Memphis occasum, Babylon noua, al. Cairo or-
 tum spectat: vtramq; secat Nilus: 15. germanica miliar. dicitur
 habere in ambitu: pyramidibus nobilis. *Algeria* autem est in
 Africa, & alia vrbs.

Athens al. Cechinæ, al. Athena, al. Setines, al. Cecropia, al. Mopso-
 pia, vrbs Achaïæ ad littus sinus Megarici, olim nobilis, hodiè
 casæ piscatoriæ.

Alepo al. Aleppo, al. Halepum, al. Alep, al. Epiphania al. Antiochia,
 al. Berrhæa: Vrbs Syriæ ad Amanum ferè, media inter Eufra-
 tem, & mediterraneum.

AEnus al. AEnos hod. Ignos, al. Icnus, al. OEgnus al. Enio.
 Vrbs Græciæ ad Hebri ostium, & littus Archipelagi.

Aueo al. Aueco al. Auco olim Abydus Vrbs Asiæ ad Hellespontum,
 Sesto opposita & ex poetis notissima.

Alba-Nestri, al. Bialgorod Nester, al. Nester-Alba, al. Momastro, al.
 Bialogorod, al. Billagrod, Vrbs Beslarabiæ, seu VVallachiæ ad
 Nestri ostium, & littus ponti Euxini: & non ad Borysthenem,
 quæ Neper, non Nester dicitur.

Alba-Iulia, al. Alba-Iula Siebenbürgisch Weissenburg / al. Sermif-
dacia al. Gulafeyruar. metropolis Transylua-niæ, vbi To-
chiorkeretz in Morossum fl. exoneratur; nobilis collegio Iesui-
tico.

Alba-longa, Vrbs Italiae satis nota.

Adriaticum vide mare mediterraneum.

Altenburg, vide Oyvar.

Alba-Græca, al. Nondar-alba, al. Asprocastron al. Ac-Chisar, al. Acci-
hisar, al. Acce-Chisar, al. *Belgradum*, al. *Bellogradum*, al. *Bialgrad*,
al. Griechisch weissenburg / al. Kriweissburg al. Krichisch weisseburg /
al. *Taurunum*, al. *Taurynum*: vrbs & propugnaculum olim Vnga-
riæ, ad confluentiam Danubij (quem ad Boream) & Sauri (quem ad
Austrum habet) situm, natura & arte munitissimum.

Alba-regalis al. Etuell weissenburg: Vrbs Vngariæ inferioris, vbi o-
lim reges Vngarici coronabantur, ad Sarvuzam fl. non procul à
lacu Balaton in loco paludoso.

Adrianopolis al. Adrianopoli, al. Orestias, al. Adrysa, hod. Edrenede:
Vrbs Thraciæ ad Coprissam fl. 25. meiln von Constantinopel / al.
iter tridui volunt, sita est ad radices Rhodopi.

Adranes al. *Edrenos*: Vrbs Bithyniæ, Prusæ vicina in Asia.

Apollonia hod. Bolina, al. Apolline

Vrbs Macedoniae ad Atho montem.

Amphipolis hodie Empoli, al. Emboly, al. Lembalo, al. Le Embalo:

Vrbs Græciæ ad Hebrum fl. in Chersoneso.

Ancyra hod. Enguri, al. Engori, al. Encyra

Vrbs ad Galatiæ & Bithyniæ limites in Cappadocia.

Adana al. *Adena*, al. *Adenna*, al. *Ladene pro La-Adene*

Vrbs Ciliciæ.

Albania est regio, sed vna est in Europa, quæ olim *Epirus*, altera in
Asia ad Euxinum, quæ hodie *Mengrelia* dicitur.

Aulon al. *Kelona*, al. *Selona*, al. *Aulon*, al. *Valona*, al. *Volona*, al. *Bolona*:

Vrbs Albanæ Epiri ad littus Adriatici maris, Hydranto Apuliæ
opposita, vbi mare Adriaticum ita angustatur, vt spacium inter
littus sit vix iter vnius noctis.

Apulia *hod. Puglia, al. Puglia, al. Pucçli,*
regio Italiæ ad Adriaticum mare.

Africa *al. Aþrica*

Tertia pars orbis, estque duplex: Africa maior, quæ vltra Atlantem, hodie Aethiopia, vbi *Proto-Chan* imperat. Africa minor hodie barbaria, quæ ad littus mediterraneum est.

Achaia *hod. Linadia, al. Lenadi*

Regio Græciæ Sinum Atticum efficiens, ad Aegæum mare Huius incolæ vocabantur Achæi, & Achiui.

Armenia Regio Asiæ, estque duplex: Armenia maior *hod. Persarmenia, al. Turcmania:* Armenia minor vulgo Armenia dicitur, ad Euxinum & Cæspium maria: Euphrates vtramque diuidit.

Ascania *al. Lacus Ascanius, al. Palus Ascania, hod. Achsu,* Lacus seu stagnum circa Nicæam Bithyniæ in Asia minore.

Archipelagus, al. Archipelago, al. Mare Aegæum, al. Mare Icarium, al. Asprathalassa, Das Weißemeer / Turcis Ac-Denici, *al. Arcipelazo,* pars maris Mediterranei insulis præcipuè Cycladibus nobilis.

Aladula *al. Amandula*

Mons Armeniæ.

Amasia Regio Natoliæ ad Euxinum continens Paphlagoniam Galatiam, & Cappadociam ad Trapezuntem vsque.

Amanus *hod. Mons-Niger Schwarzhberg.*

Mons Asiæ Armeniam à Mesopotamia, & Cilicia diuidens.

Antitaurus, Mons Asiæ minoris, sic dictus, quod Taurum aspiciat, & in Cilicia Amano coniungitur.

Alsanto, al. Al-zanto; ol. Zanthus, al. Zante

Insula Mediterranei maris ad Cephaloniam, & Peloponnesum sub Aetolia, seu Græcia.

AEgymus *al. Zervas*

Insula in mari Africo inter Galathen, & templum Apollinis.

Aldinelli regio Natoliæ inter Aegæum, Amasiam Caramaniam & Mediterraneum olim Pamphilia dicta à Metropoli.

B.

Babylon ol. Babel, hod. Badas, al. Bandias, al. Bagadet, al. Bagadath, al. Baldach, al. Baldac, al. Felugo Metropolis olim Chaldaæ, ad limites Persiæ, quam Tygris fl. mediam secat. (*Nam supra eam duo flumina confluant*) ambitus fuit 12. miliar. altitudo muri 200. cubitorum, latitudo tanta, vt duo currus sibi obuiarent super eum, centum portas &c. Hodie vrbs noua ostenditur 9. miliaribus distans à verò loco veteris vrbs, & vocatur *Elugo*, seu *Felugo*, seu *Veluco*: vestigia veteris vrbs vocantur *Baldac*, communiter *Bagadeth*.

Belgrad, vide Alba &c.

Buda, vide Ofen.

Beduini sunt populi Arabiæ desertæ latrocinij incumbentes, & viatoribus, qui sancta loca visitant admodum infensi.

Budinum

Metropolis Bulgariae ad Danubij ripam.

Bursia al. Prusa, al. Prusia, al. Byrsa, hod. Burusa, ol. Bithynia, al. Brusia: Metropolis & sedes regum Bithyniæ, ad Olympum, & Propontidem in Asia. Thermas habet saluberrimas ad radices Olympi.

Buga vrbs Bursiæ vicina.

Borli. Sunt duæ huius nominis vrbes 1. Borly al. Borli vicina An-cyræ in Bithynia. 2. Tarachi-Borli vicina Sinopæ in Paphlagonia.

Barbaria hol. Biledulgerid pars Africæ ad Mediterraneum cuius limites sunt columnæ Herculis, Mediterraneum, Aegyptus, & Atlas. aliàs recensetur ad Lybiam Interiorem &c. breuiter. Totus ille tractus Maritimus qui olim vtramque Mauritaniam & Africam minorem continebat.

Brailona, al. Brolouia, al. Brailona forsan corruptè, vrbs VVallachiæ superioris ad ripam Iltri in monte sita, sedes VVeiuodæ.

Bulgaria

Regio Mysiæ, media inter Mysiam superiorem & inferiorem. Eius incolæ olim *Triballi*, item *Bulgari* & *Mysij*. Hinc *Mysiam* & *Bulgariam*, & *Triballos*, vt Synonyma vocant. Situs eius est inter

est inter Vngariam, Macedoniam, Thraciam, & VVallachiam, sub Danubio qui ibi liter mutato nomine dicitur.

Bosna al. Bosnia al. Bossena, al. Bosina penult. correpta, al. Bossen. Regio sub Sauro fluuiò à Bosna fl. sic dicta. Eius limites ad Boream Sauro fl. seu Rasciæ pars, ad Occasum Croatia: ad Austrum Dalmatia (al. Macedonia) ad ortum Seroia, notantur. Bosna superior dicitur, quæ Croatiam attingit: Altera dicitur Bosna inferior. Oberwossen vnd Niederwossen.

Boli al. Bolli al. Panderatia, al. Spenderatia, al. Paphlagonia, Regio Asiæ minoris ad Euxinum pontum & Bosphorum.

Bosana, fluuius circa Scutari, seu Scodrum in Epiro, stagnum, seu paludem efficiens.

Bosphorus, Est nomen quo communiter angustia maris efferi solent, vt 1. Bosphorus Cymerius est angustia maris Tauricam Chersonesum ab Asia diuidens, inter Mæotin, & Euxinum. 2. Bosphorus Thracius est angustia maris Constantinopolin seu Thraciam à Natolia diuidens, inter Euxinum, & Propontidem. 3. Bosphorus Phrygius, vsitatiùs Hellepontus, est angustia maris, Sestum & Abydum vrbes diuidens, inter Propontidem, & AEGæum mare. 4. Bosphorus Siculus, est angustia maris, inter Siciliam, & Italiam ad cuius littora sunt Scylla, & Charybdis.

Bolga al. Volga, al VVolga
Fluuius Rusiæ.

Borysthenes al. Neper, al. Nyper, al. Dercoz, al. Tergosth: fluuius Lituaniam, & Rusiam, Tartariamque diuidens.

C.

Cair vide Al-Cairum.

Calcis al. Chalcis.

Metropolis Eubœæ

Coron, Corona, Corone al. Coro, olim Sparta

Vrbs maritima Peloponesi. Est & alia huius nominis in Transylvania Cronstadt ad VVallachia limites, & radices Alpium-Dacicae, al. Pressonia.

Curti al. Curtij, al. Cyrti, ol. Cadurchi, & Cardueni populi ad Assyriam

riam & Tygrim fl. inter Mediam & Mesopotamiam, & Armeniam. Nestorianismum hodie habent, & Turcis parent; ab his quidam Turcos dictos volunt, vt suo loco capite primo dictum.

Cosacci, al. Chosazi al. Ruffacen / al. Casocozen, al. Cassachi id est, latrones, sunt milites vagi circa Nestrum collecti ex Polonis, Moldauis, Vngaris, & Moscovitis: operam suam, mercedem sufficientem numeranti in bellicis negotijs præstant: ideo tam à Turcis, quàm Christianis conducuntur: viuunt ex perpetuis latrocinijs.

Constantinopolis al. Byzantium, al. Bisantz, hodie Stambol al. Stampolt, al. Eßstamboll / al. Roma-noua, Metropolis Thraciæ ad Bosphorum, & limites Europæ, in sinu Ceratio, sedes olim Imperatorum Orientis, hodie Turcorum. Sub Euxino ad Boream habet *κάλανη κεράτων*, & vltra eum sinum *Peram* urbem, sepulcra Turcorum. Ad ortum habet Bosphorum Thracium & vltra eum Calcedonem, hodie Scutari urbem in Asia sitam. Ad meridiem habet Propontidem. Ad occasum habet Thraciam, quæ hodie Romaniola.

In hac vrbe est Sarayo, seu Palatium, & aula (*quam portam vocant*) Turcici Sulthani.

Aiunt in hac 4492. plateas maiores 2985. minores 845. templa maiora 4492. minora seu sacella: 442. templa Christianorum: 418. diuerforia: 100. Xenodochia seu hospitalia: 895. Balnea: 947. puteos: 584. molas seu Molendinas: 20 fora 515. Scholas maiores: 1652 scholas minores: 24 portas inueniri. Ambitus eius 18. miliaria Italica seu $3\frac{1}{2}$ miliaria germanica æquare per-

hibetur, & in muro 360. Turres conspici. Anno Christi 334. al. 332 à Constantino Magno restaurata ampliata, & dedicata, in Maij & Roma-noua vocata cum prius Byzantium diceretur: vulgus verò Constantinopolim vocauit, quæ appellatio præualet. Anno Christi 1453. Mahometes II. eam expugnauit, & sedem Turcorum fecit. Hodie vastatoris vestigia præcipuè ostendit, plures autem vastatæ, quàm habitatæ plateæ visuntur.

Cassa al. Capha, al. Cophe, al. Coffe, al. Theodosia vulgo Tendasia, al. Teudofia, corruptè Tendasia, Vrbs

Vrbs Tauricæ Cherfonefi ad Euxini littus, sedes regia Regis Tatarorum Præcopitarum.

Gallipolis al. *Gallipolis*, al. *Gallactrum*, *hod. Gelsboli*,

Vrbs Cherfonefi in angulo, ad Hellespontum & Propontidem, à Callia Athenarum duce condita, & vocata, & non à Gallis, Euboico, & alijs id probantibus. Quin & Gallipolis est vrbs Calabriae in Italia.

Calcedon al. *Chalcedon* *hod. Scutarium* Turcicè *Scutari* seu *I-schudar*, al. *Scudar*, al. *I-schuderet*, al. *Schuderet*,

Est vrbs Asiæ minoris ad littus Bosphori, Constantinopoli opposita. *hod. castellum* est, ad cuius latus Australe est munitissimum castrum, seu arx *Medina* vocata, quam Mahometes II. condidit, & ex ea Constantinopolim oppugnauit. Vrbs autem ipsa olim à Chalcedonensi concilio celebris.

Casaria *hod. Caissaria*, al. *Gassaria*, al. *Gazaria*,

Vrbs Natoliæ ad Ciliciæ, Licaoniæ, & Cappadociæ limites, ad radices *Antitauri*.

Canala al. *Cafala*, al. *Bucephalum*, al. *Cavuala*,
vrbs Macedoniae, vicina Philippis.

Columbacum al. *Colombetæ*, al. *Zaubenberg* / al. *Colombratto* : Oppidum olim Triballorum ad limites Seruiciæ & Mysiciæ, ad ripam Istri. Turci vocant hodie *Gugercutlic*.

Chaldaea *hod. Keldan*, Turcis *Curdistan*, al. *Casdim*

Regio Asiæ ad Arabiæ limites, cuius metropolis Babylon.

Chiurli al. *Chiarli*, al. *Tzurli*, al. *Zurulus*, al. *Zurulloë* Non pagus sed vrbs hodie mercatura nobilis ad littus Propontidis.

Cerasus, al. *Kareson*, al. *Om'dio*, al. *Hemid*, al. *Emid*

Vrbs ponti ad pontum Euxinum in Natolia.

Chtheta, al. *Cutabige*, al. *Chute*, al. *Chuteto* al. *Chintai*, al. *Kinthal*. Metropolis Phrygiæ maioris, sedes Beglerbegi Natoliæ, qui latinè dicitur præfectus prætoriorum Orientis.

Chiurlum, al. *Chiurlun*

Vrbs Media inter Adrianopolim, & Constantinopolim.

Chilia, al. *Kiliat*, al. *Cilia*, al. *Cylta*, al. *Chelta*, al. *Lithostomum* al. *Achillea*, al. *Killia*

Vrbs VVallachiz maioris, ad lictus Euxini, & ostia Danubij.

Castro Vrbs vicina Hydrunto.

Canea Vrbs Cretæ.

Casbin al. *Cosbin*, al. *Kosvin*, al. *Chafovin*, al. *Arfacta*

Vrbs Mediæ Regia sedes Schachi Persiæ.

Castamon Vrbs circa Sinopen ad Euxinum in Paphlagonia.

Cosova al. *Casova*, al. *Cosovo*, al. *Cassovia*, al. *Rigomezzen*, al. *Amselfelder*

Campus Merulæ, & campus Casouæ. Planities magna ad

Rasciæ, Seruiæ & Bulgariz fines, & ad radices Orbeliæ montis,

cuius longitudo 20000. & latitudo 5000. passuum, vndiquaque

montibus cingitur, *Schitniza* fl. mediam secat. ad cuius ri-

pam ostenditur collis, qui creditur sepulcrum Amurathis primi

cum intestina illic sepulta: corpus autem Bursiæ in Asia: aut si

est sepulcrum, creditur esse Iacuppi, filij Amurathis, iussu fratris

Baiazetis illic suffocati.

Ciambrj fl. diuidens Triballos, & Mælios Bonfinio referente.

Culpa al. *Colapis*, al. *Kelpe*, al. *Cheulpe*, al. *Khilp*, al. *Colp*

fluuius in Liburnia Oriens, & ad Siseccum in Sauum se exone-

rans, & latus Duropoliæ efficiens.

Canab al. *Cars*, al. *Carasa*, al. *Canac*

Fluuius Mediæ in Araxim se exonerans, adeoque Mediam, & Georgiam diuidens.

Caspium mare, al. *Culzum-denezzi*, al. *Beher-Cuzlum* al. *Bobar-Corsun*, al.

mare Hircanum, al. *Dabacuth*, das Caspische oder Hircanische

meer, al. *Mar-de-Bachn*, al. *Corazum* al. *Corsun*, al. *Chualenska*, al.

Cunzar, al. *Terbestan*.

Mare miraculosum, quia lacum refert, cum nullibi adhæreat æ-

quori, & tamen excipiat fluuios maximos, inter quos principa-

tum obtinent, *Oxus* *hod.* *Ougui* *Iaxartes* *hod.* *Jayk* & *Rhasen* *Volga*

fluuij nauigabiles. Hircanum dicitur quod Hircaniam attin-

gat. *Beher-Cuzlum* id est, mare rotundum, à forma dicitur

Turcis, quod videlicet lacum seu paludem referat. Eius aquæ

sunt dulces (*Ortelio* *verò salsa*.) Amplitudine autem longè superat

Euxinum pontum *Ortelio* teste.

Candia al. *Creta* Iusula Archipelagi vna ex Cycladibus.

Cithera

Cithæra *hodie Cevigo* Insula Cretæ vicina sub Peloponneso Sparta: ferè opposita.

Corfu *al. Corfua, al. Corfinium, ol. Corcyra.* Insula ad Epirum in mari Mediterraneo littora Ciliciæ & Syriæ aspiciens, in ambitu 14. miliaria Germanica habet.

Cyprus *al. Ciprus, al. Zypren, al. Zypern*
Insula in ambitu 14. miliaria Germanica referens.

Cephalonia, *al. Cefalonia*, Insula in Ambracio sinu ad Zanthen, Græciam, & Peloponnesum.

Cunobixus mons Bulgariæ, Hemo contiguus.

Caucasus, *al. Grancaſus* parens montium Asiæ. Extenditur enim in omnes plagas mundi, & excipit Taurum, Amanum, Parapanisum, Coracem, Imaum, Emodium, Tagurum & plurimos alios montes: imo à Tanai & Euxino ad Sinarum vsque regionem excurrit secundum longitudinem: Latitudine verò penè totam Zonam temperatam obtendit.

Carpathum (mediam producit differentiæ causa, cum Carpathus media breui sit insula) *al. Tatri, al. Tatars* id est, das Rauchgebirg *al. Turzal* id est, das Kalegebirg.

Mons Ungariam & Transyluaniam à Polonia & Russia (*qua Russia Polonia dicitur, regio inter Poloniam, Volhyniam, & Podoliam sita*) diuidens.

Calderani campi sunt planicies notissima in historicis circa Armeniæ limites, ad *Periardum* montem.

Caramania *ol. Cilicia* regio Asiæ ad Mediterraneum, patriâ Pauli *no-Cusseſtan* regio est Assyriæ.

Chersonesus generaliter dicitur terræ angustia inter maria, Peninsulam efficiens. *Chersonesus Cymbrica est Dania.* 2. Chersonesus Taurica est Tataricæ Præcopiensis pars. 3. Chersonesus Thracia, seu Thraciæ est ad Helleſpontum. 4. Chersonesus Græciæ, vsitatus Peloponnesus. 5. Chersonesus Byzantina, vsitatus *κόλπος κεραιός* dicitur. 6. Chersonesus Halicarnas, vsitatus Doris dicitur.

Druſi, *al. Druzi, al. Truſchi, al. Truzi* sunt populi bellicosissimi in caueris Libani qui gloriantur se esse de posteris Godfridi Billionæi:

fatentur se esse Christianos, dum Christianismum profitentur, sed vita peiores sunt Turcis, dum pater suas filias, frater sororem, & matrem agnoscit, & ita pro coniugio horrendam confusionem libidinum habent. Hi tandem anno 1585, sub Amurathe III incredibili sudore, labore, & astutia Ibrahimi-bassæ domiti Turcico iugo subiecti sunt; cum antea ferè omnes reges, & Imperatores Turcici eos frustra oppugnauerint.

Dimoticum al. *Demotica*, al. *Dimotuc*, al. *Didymotichum* al. *Dimetichum*, al. *Diametoco*, al. *Demetoc*.

Vrbs amœnissima ad Euxini littus in Bessarabia celebris propter Chytropæos, & vasa fictilia, quæ inde per Turciam vehuntur. Leonclavius dicit eam esse in Græcia ad Hebrum fl.

Dardanelli al. *Tardanelli*

Sunt duæ arces se mutuo respicientes sub Propontide in Chersoneso Græciæ: condita à Mahomete II. Anno Christi 1453.

Demircapi al. *Temircapi*, al. *Demir-Capi*, *hod. Capiderbent*, al. *Derbent*, al. *Capit-derbent* id est, porta ferrea, ol. Alexandria. Vrbs ad limites Bulgariæ & Vallachia oblonga, & munita ad portam ferream per quam in Scythiam itur. Leonclavius dicit arcem esse ad Caspium mare.

Dyrrachium, al. *Dyrrhachium*, *hod. Durrazo*, al. *Durazzo*
vrbs Epiri ad littus Adriatici.

Diarbeck ol. *Mesopotamia*, Turcis *Almanacher*,
Regio inter Tygrim, & Eufratem in Asia, vel ex Iacobi Patriarchæ historia nota.

Don ol. *Tanais*

Fluvius distinguens Europam, & Asiam, & exonerans se in Mœotim paludem, indeque in Euxinum.

Drauu al. *Trauu*, al. *Draa*, al. *die Drav* / al. *Drave* al. *Draue*, al. *Draua*, al. *Mora*, al. *Trage*, al. *Drag* Fluvius ex Carinthia per Styriam fluens, & ad Dracath oppidum in Danubium se exonerans.

Danubius al. *Ister*, al. *Donaw* / al. *Donaw* / al. *Thona*, Fluvius in Suevia circa limites Heluetiæ, & Basileam ad pagum Doneschingen scaturit, indeq; Bauariam & Franconiam diuidens, & limites Bohemiæ attingens per Austriam, & Vngariam fluit, vsq; ad Albam-

bam-Græcam, vbi nomen amittit, & Ister dicitur. Indeque Transyluaniam à Seruia, VVallachiam à Bulgaria, Mysia & Thracia diuidit. Tandem in Bessarabia seu VVallachia maiore per septem ostia, mare Euxinum intrat. Eius ostia propriè sic vocantur. 1. Hierostomon ad Kiliath vrbem, vbi Peucinatorum insulas facit. 2. Narcoftomum. 3. Callostomum. 4. Pseudostomum. 5. Boriostomum. 6. Stenostomum. 7. Spirestomum, al. Tisagola si Hic fluuius Europæ primus est, qui 60. nauigabilia flumina excipit, & versus ortum rapit in Euxinum pontum.

Dacia hod. Transyluania, vide Transyluania.

Dacia-alpes dicuntur montes inter Transyluaniam & Danubium, idq; differentie causa, quia Alpes Italiae sunt montes Italiam à Germania distribuentes. Alpes autem Daciae à Danubio seu Istro ad Carpathum vsq; extenduntur, & ita Transyluaniam hi montes, instar coronæ, cingunt.

Damascus hod. *Scham*

Vrbs Syriæ ad Libanum montem.

E

Epirus hod. *Albania*, al. *Chaonia* al. *Molossia*

Regio Græciæ ad Adriaticum mare.

Eubœa hod. *Nigroponto*, al. *Nigropontum*

Insula AEGæi maris.

Euxinus pontus, al. Euxinum mare, *Eyrinisch meer* hod. *Maurothassa*, *Das Schwarzmee* / sic differentie causa dicitur, & non quod nigras vndas habeat.

Maris Mediterranei pars. Longitudo eius est 200. miliarium germanicorum: Latitudo 70. miliarium: *ἐὺξενον*, quasi *ἄξεινον* dictum volunt. Ab arcto Maritim & bosporum Cymmerium: ab ortu Colchidem & Trapezuntem (vbi creditur cete Ionam prophetam expuisse) ab Austro Asiam minorem: ab Occasu VVallachiam, vbi Danubium excipit.

Euphrates media longa, al. *Eufrates*, al. *Phrath*, al. *Pufrates* al. *Buphrates* Fluuius Asiæ nobilis, oritur in Armenia sub Babylone, excipit Tygrim, clauditq; Mesopotamiam, & inde apud Balsara vrbem exonerat se in sinum Persicum.

Echinades *hod. Curzolari.*

Insulæ AEGæi maris.

Epidamnus *hod. Durazzo*, vide D.

F

Famagosta *ol. Salamis*, *al. Salamina*, *al. Tamafus* *ol. Constantia* Cypri, *hod. Nicosia*

Est Metropolis Cypri Insulæ ad littus maris sita, natura & arte munitissima.

Sünsttirchen *al. Quinqueeclosia*, Turcis *Petschen*

Urbs Vngariæ inferioris, non procul à ripa Draui.

Francki hoc nomine Turcos vocant omnes Christianos ex Italia, Gallia, Hispania vicinisque locis.

G

Gaur, *al. Gafir*, *al. Gavur*, *al. Chtafer*, *al. Giafir* hoc nomine Turci nos Christianos vocant, præcipuè Germanos.

Georgiani *ol. Iberi*, *al. Iberes*, *hod. Curgini*, *al. Kırki*,

Populi inter Trapezuntem Euxinum, & Armeniam sic dicti à S. Georgio, quem patronum colunt. Dicuntur adhuc hodie retinere Christianismum etsi corruptum, & Turcis nondum subiecti.

Georgia *al. Georgiana*, *al. Curgiana*, *ol. Iberia*, *hod. Curchistan*, *al. Gurgista*, Regio iam dictorum populorum inter Mengreliam (*qua Euxini litus tangit*) & Caspium, & magnam partem Armeniæ, & Colchidis, & Iberiæ complectitur.

Græci, *al. Archini*, *al. Argius*, *al. Achar*, *al. Gray*, *al. Pelasgi*, *hod. Veumlar*, Populi sub Danubio in sinu, qui est inter Adriaticum & Hellespontum.

Gran Strigonium, *al. Strigonia*, *al. Istrogran*

Urbs Vngariæ inferioris ad littora Danubij à vicini fluij ostio sic dicta: respectu munitionis secunda post Budam numeratur. Thermas habet saluberrimas. Fuit olim sedes Archiepiscopi Vngariæ qui custodiuit coronam, & regalia regni Vngarici.

Granus *al. Strigon* die Grane.

Fluvius Vngariæ superioris circa Gofarn in Danubium fluens, & nomen vicinæ urbi tribuens.

Comorra al. *Gomeronium*, al. *Camora*, al. *Comara* al. *Komarn*, al. *Comorren*

Vrbs munitissima in Insula Danubij, Vngariæ inferioris ad ostium Vuagi fl.

Galatia

Regio Natoliæ inter Paphlagoniam, Cappadociam, & Bithyniam. Hucus incolæ dicti sunt Galatæ, ad quos Paulus Epistolam scripsit.

Galipoli Vrbscula Thraciæ ad Hellepontum.

Golfo di Vinetta olim mare Adriaticum al. Sinus Venedicus. al. Mare Superum.

Galata vide Pera.

Galatba, al. *Galatbe*, al. *Goletbe*

Insula & vrbs inter Maltam & Siciliam.

Gozum *hod. Sacellum-Inkonis*. Insula Maltæ vicina.

Gerbe al. *Gerby*, ol. *Menynx*

Insula maris Ligustici circa Elbam, & Caprariam.

Georgy-brachium al. Sancti Jürgen arm / ol. *Barbytes*, *hod. Pečim*

Lacus & fluuius Bosphori supra Constantinopolim.

H

Huffari sic equites Vngarici dicuntur die *Huffären* al. die *renterey*.

Hydruntum al. *Otranto*, al. *Odronto*, ol. *Iapygium*

Vrbs Italiæ in Apulia ad littus Adriatici, vbi angustia maris Adriatici à Selona ad Hydruntum est 55000. passuum, seu vndecim miliarium germanicorum, à nautis iter vnus noctis censeetur.

Heraclia *hod. Panderatia*.

Vrbs Ponti ad Euxinum, vicinæ regioni nomen suum tribuens.

Hexamilum murus fuit per Isthmum Corinthiacum qui Isthmus annectit Peloponnesum Græciæ, facitque peninsulam. Dicitur autem hexamilum quod longitudine sua æquet sex miliaria Italica, seu sesquimiliare germanicum, à sinu Corinthiaco ad Megaricum. Hûc murum primò ædificauit Emanuel Palæologus

Anno

Anno Christi 1400. (cum perfossionem Isthmi à Caesaribus tribus, & vno rege, videlicet Demetrio, Iulio, Nerone, & Herode, frustra tentatum, irrito conatu denuo tentare nollet.) Anno Christi 1445. Amurathes II. partem huius muri destruxit, & vi sibi viam in Peloponnesum ex Græcia fecit. Corinthij mox restituerunt. Anno Christi 1458. Mahometes II. totum destruxit, & Corinthum expugnauit. Anno Christi 1463. Christophorus Morus dux Venetus clasarios suos, & 30000. murarios misit, qui hunc murum intra 15. dies (*lapidas ex veteris muri ruderibus recolligentes ad celebrandum opus*) restituit: at eodem anno Mahometes II. eundem cum adhuc esset recens, & nondum satis coaluisset, deuastauit funditus, ita vt in hunc vsque diem non restitui possit.

Hellespontus dicitur angustum mare, Græciam à Natolia diuidens, eius latitudo est 1000. passuum, seu vnus miliaris Italici, seu Græci. Longitudo numeratur ab Archipelago ad Propontidem.

Hebrus *hod. Mariza*

Fluuus Hellepontii.

Hemus *al. Emus, al. Hamus, al. Cratono, al. Kiratouvo* id est Silberberg. Mons Rhodopo & Orbeliæ montibus contiguus. Incipit à Mesebria, & extenditur in Macedoniam, & Thraciam, indeq; ad Varnam vsq;, facitq; valles amœniss. & feraciss. præcipuè apud Varnam.

I

Iazyza *al. Iaza*

Vrbs Bœsnæ in vertice montis sita ad Illyriæ fines, ferè inexpugnabilis. Duobus enim fluuijs cincta, & præcipitijs montium. Fluuij illi Miliasca, & Plena tandem sub vrbe confluunt, & inde in Sauum exonerantur.

Iatza, al. Iatca, al. Geisa, al. Geiza, al. Chaiza,

Vrbs Transylvaniæ olim amplissima, vnde Transylvaniæ populi ad hanc habitantes *Iazyges* dicti, & ipsorum regio *Iazygia*.

Iazygia regio Transylvaniæ.

Iconium *hod. Conia, al. Aladinsa*

Vrbs Natoliz.

Isthmus dicitur angustia terræ inter duo maria, qualis est plerumque *Crabaten*

K

Scabaten Croatia, al. Crovratia

Regio inter Sauum fl. & Adriaticum mare, itemque ferè hìstria, & Bosna terminata, adeoque ad Dalmatiam.

L

Lepanto al. Lepantum ol. Naupactum, al. Naupactus, hod. Inebacht.

Vrbs Græciæ in AEtoliæ sinu sub Epiro ad littus maris Adriatici, vbi incipit sinus Corinthiacus, qui inde ad Hexamilum vsq; extenditur. Quare non est in Peloponneso, seu Morea, sed tantum respicit Moream è regione oppositam.

Linadla ol. Achaia regio Græciæ.

Lemnus hod. Stalimene Insula maris Aegæi Thraciæ opposita & Atho monti.

Lesbus al. Lesbos, hod. Methlia, al. Metelin: al. Metelinum, al. Mytylene, al. Metellinum.

Insula Aegæi maris.

Lezina, al. Lezyn ad Damatiam in Adriatico.

Lysa al. Liza, Insula Lezinæ vicina.

Libanus, al. Lebanon, al. Lebano

Mons velex sacris literis satis notus.

M

Malta al. Melita, al. Melida, al. Melite

Insula ferè media inter Siciliam, & Africam.

Maronita populi Libani, Drusis mixti, à Marone Hæretico sic dicti: Turcorum hostes olim acerrimi, cum Drusis hodiè Tributarij.

Machan al. Macran Vrbs & regio ad sinum Persicum.

Mayto, al. Madytus, Vrbs ad Hellespontum.

Modon al. Methon, ol. Methona, al. Modona, al. Mantinea: Vrbs Peloponnesi fluuiio intermedio in duas vrbes diuisa, vna dicitur Manti, hodiè Modon: altera Mantinea id est, noua Manti.

Megalopolis hod. Leontarium

Vrbs Peloponnesi.

Melatige al. Melatia, al. Malatia, al. Melitine, al. Melatin:

Vrbs Armeniæ maioris ad Euphratem fl.

LI

Monca-

Moncaſtro vide Alba Neſtri.

Mogacium, Mohatz, al. Mochatz. al. Mogata

Oppidum ad Danubij ripam, & Sarvix fl. oſtium, ferè medium inter Budam, & Belgradum.

Mongazium, al. Moncatium, alias Munkitz

Arx ad limites Tranſylvaniæ, vbi in Poloniam, & Auſtriam itur.

Myſia al. Meſia, al. Meſia.

Regio maxima ſub Iſtro in Europa, ideoq; diuiditur in Myſiam ſuperiorem, & inferiorem. *Myſia ſuperior* complectitur *Ratianos* die *Raſen*: Seruiam ſuperiorem, & inferiorem, ſeu *Dardaniam*, *Raſciam*, & *Picencios*. *Myſia inferior* complectitur *Bulgariam*, vbi & *Triballos*, adeoq; omne ſpatium à campo *Calouiz*, vſq; ad *Varnam*, & *Euxinum* pontum. Hæc qui obſeruabit aliquo modo diuerſiſſimas ſententias, & explicationes aliorum conciliabit. Hiſtorici verò mirificè confundunt *Raſcios*, *Ratianos*, *Seruios*, *Triballos*, *Bulgares*, *Myſioſq;*.

Myſia, al. Miſia

Regio Aſiæ minoris ſeu *Natoliæ* ad *Helleſpontum* & *Propontidis* partem, inter *Bithyniam*, *Lydiam* & *Phrygiam*. Hodiè *Burſia* annumeratur. Nam *Burſia* complectitur *Pontum*, *Bithyniam*, & *Myſiam*. Dicunt *Myſios* ex Europa in Aſiam traieciſſe, cum admodum angerentur, & ibidem in *Natolia* nouas ſedes fixiſſe, vt ita *Myſij* in Europa & Aſia habitarent.

Macedonia

Regio Europæ ad *Thraciam*, *AEGæum* mare, & *Scardum* montem. *Emathia* pars eſt *Macedoniæ*, vbi campi *Philippi*:

Moldania al. Morodacia ſic *Moldaua*.

Regio *VVallachiæ*, *Tranſylvaniæ*, & *Poloniæ* contermina: Eſtq; duplex: *Superior* *Moldauia* dicitur, quæ *Tranſylvaniam*, & *Poloniam* tangit: *Inferior* *Moldauia* eſt, quæ *Bellarabiam*, & *Nefrum* tangit: Non igitur poteſt eſſe *Tranſylvania*.

Mefopotamia hod. *Diarbek*, al. *Diarbeker*, *Turris Amanacher*:

Regio Aſiæ inter *Tygrim*, & *Eufratem* fl.

Media hod. *Sirvan*, al. *Schirovan*, *Turcis* *VVaſpracania*

Regio Aſiæ maioris, ad *Hircanum*, & *Caspium*.

Morea vide Peloponnesus.

Magnesia al. *Magrissa* hod. *Manisa*

Regio & vrbs Natoliæ ad Meandrum fl. intelligiturque tota regio, Helleponto annexa, videlicet Bithynia, Mysia, Phrygia, Ionia, Lydia, Caria, Dotis. Alij dicunt & in Europa Mæcedoniæ prouinciam sic vocari.

Meander al. *Meandrus*, hod. *Madre*

Fluuus Natoliæ, ex Celæno monte fluens, sub Colossis Lycum fl. excipit, & sub Epheso mare AEGæum intrat, & Samum insulam ferit.

Mora Fluuus Morauiam, & Vngariam diuidens.

Morossus al. *Marysus*, al. *Marissus*, al. *Marus*, al. *Maros*, die *Mörtsch* / al. *Maras*, al. *Marasius*, der *Mörtsch*.

Fluuus Transylvaniæ ex Carpachi radice erumpens, Albaniam ferè alluens, indeque Lippam præterlabitur, & sub Makoppido in Tibiscum se exonerat.

Mare mediterraneum, mare magnum est, quod longitudine sua à columnis Herculis ad Palæstinam vsq; Europam, & Africâ diuidit: Brachio autem ex AEGEO in Tanain extenso, Europam ab Asia diuidit, varia autem & diuersa nomina sortiur, à diuersis regionibus, quas alluit. Nam Hispanicum, sub Hispania: Gallicum sub Gallia, Ligusticum, Tyrrhenum, al. Toscanum, Sardinum, Corsicum, Siculum, sub Italia: Adriaticum (quod & mare superum, item Golfo di Venetia id est, sinus Venedicus) dicitur brachium ad Venetias vsque extensum: postea Epiroticum sub Epiro: Græcum sub Græcia: Ambracius sinus sub AETOLIA: Corinthiacus sinus, qui ad Isthmum vsq; extenditur, & Megaricus sinus, qui ab Oriente opponitur Corinthiaco sinui, & Athenas alluit. Hinc effundit brachium versus Boream id est, ex AEGEO mari Insulis referto Hellepontû, Propontidem, Bosphorum, Thraciam, Euxinum pontum, Bosphorû Cymmerium Mæotim paludem in Tanain vsque se extendit, & Asiam ab Europa dispescit. Ab AEGEO mari extenditur versus Ortum, & vocatur Creticum, Rhodum, Cyprium, & sinus Ibsicus (qui Issiam orbem & Amanum montem alluit) Hinc versus Austrum descendendo

dendo vocatur mare Syriacum, Phœnicum, Samariæ, Iudææ, Philistinorum & Aegyptium. Inde versus Occasum ad columnas Herculis, mare Africum, Punicum, & Libycum. Huius maris consideratio difficillima videtur, eò quod nouissima & diuersissimis nominibus vocetur.

Mariza *ol. Hebrus, al. Moriza*

Fluuius Thraciæ ex Rulla, seu Rhodope monte Philippopolim profluens, & supra Adrianopolim Coprisam fluuium excipiens, ad *Oeuum* urbem, & Portum Album in Aegæum mare fluit, & suo cursu Chersonesum Helleponticlaudit. & excipit quatuor alios fluuiolos.

Mecha *al. Mecca al. Mocce al. Macche*

Vrbs Arabiæ felicis, patria Mahometi, vicina Edæ fl. sita ad limites Arabiæ desertæ & felicis in arenoso loco, tridui itinere distans à Medina.

Medina *al. Al-Medina, al. Madina al. Medina-Talnabi.*

Vrbs Arabiæ desertæ, in qua Mahometh docuit, postquam ex Mecha fugit sita ad littus Sinus Arabici.

Mengrelia *al. Colchis, al. Iberia*

Regio ad Euxinum, Iberiam, Colchidem, & Albaniam comprehendens, sed tamen ita, vt partem aliquam de his terris Georgiani habeant.

N

Naupactum vide Lepanto.

Nesmel, al. Nesmil.

Vicus ad ripam Danubij inter Iaurinum, & Strigonium.

Nauarrinum *ol. Fylus* *hod. Iuncum, al. Gianco*

Vrbs Peloponnesi.

Nouomontum *al. Nouamont*

Vrbs Seruiæ superioris, ferè ad Scaturigines Drinæ fl.

Nicea *hod. Isnic, al. I-snic, ol. Antigonis, al. Schnyck al. Isntch, al. etiam Patanium* *vocarunt.*

Metropolis Bithyniæ à Nice Lisymachi vxore: Antigonis ante ab Antigono rege dicta, cõcilio & symbolo Nicæno nobilis hodiè.

Nicomedia *hod. Isnigimid, al. Ismid, al. Comidus, al. Nichor*

Vrbs

Vrbs Bithyniæ ad Propontidis litrus, Ascanius lacus (*seu lacus Ascania*) medius ferè est inter Nicæam & Nicomediam. Ad Nicæam enim colligitur, & inde flectit cursum versum Nicomediam, mox tamen reflectit, & in Propontidem se exonerat.

Nicosia vide Famagusta.

Nicopolis *hod.*, *Nigeboli*, *al.* *Preneza*

Vrbs Bulgariæ, quam Ister mediâ secat: pars vrbs quæ VVallachiam tangit, dicitur Nicopolis superior seu maior, à Traiano condita: Pars quæ sub Danubio in Bulgaria est, dicitur Nicopolis inferior, seu minor ab Adriano condita. Hinc quidam dicunt eam esse Bulgariæ, quidam VVallachiaë urbem. Diuersitas igitur illa facilè conciliabitur. Alia est enim Nicopolis in Cappadocia.

Nyssa, *al.* *Nixa*

Vrbs Cariaë, Ephesino Episcopo subdita.

Natolia rectius *Anatolia*, olim *Asia minor*.

Regio in flexuram brachij maris Mediterranei ab Eufrate extensa. Clauditur enim Euxino ad Boream: Helleponto & AEGæo ad Occasum: Rhodio & Cyprio mari ad Austrum: Eufrate ad Ortum.

Eius regiones olim fuerunt: Armenia minor, Bithynia, Cappadocia, Caria, Cilicia, Commagena, Dotis, Galatia, Ionia, Lycaonia, Lydia, Lycia, Meonia, Mysia, Pamphilia, Paphlagonia, Pisidia, Phrygia, Trapezus.

Hodie verò Turci tantum in tres partes diuidunt dictas regiones, videlicet, in Amasiam, quæ sub Euxino à Chalcedone ad Trapezuntem: 2. Magnesium quæ ad Hellepontum: 3. Carmaniam quæ reliquam partem, videlicet, Lyciam, Pamphiliam, Ciliciam, Commagenam, & Armeniam minorem complectitur. Leonclavius seipsum valde confundit in huius explicatione.

Nigropont vide Eubœa.

O

Othomanech *al.* *Othomanes*, *al.* *Othomancicum* *hod.* *Othomaniach*:

Vrbs Paphlagoniaë sub Sinope ad fluuium Zaliscum qui sub Sinope in Euxinum cadit: olim pagus: Othomanus verò urbem fecit.

Othomania regio huic vrbi vicina : complectitur pontum, & Paphlagoniam, adeoque bonam partem Bithyniæ, & Galatiæ, terras videlicet quas Othomanus primò subegit.

Ovar Germa. Ungriſch *Uſtenburg*.

Vrbs Vngariæ inferioris ad ripam Danubij excurrentis & ad ostium Leyræ fl. ad limites Austriæ.

Oſen Buda

Metropolis Vngariæ, & sedes regum, à Thermis quibus facile omnes regiones superat Buda, quasi Bada pro *Bada* Germanis dicta. Etsi Iouius à Buda *Attilæ* fratre vocari contendat. Munitissima est vrbs, quæ exundationes Danubij non curat, vtpote in editiore agro, seu potius colle sita. Inter Thermas vna piscina callida est, quæ à feruidis. aquis *Purgatorium* vocatur.

Pestum al. *Pest* est opposita pars in Vngaria superiore.

Budam enim & Pestum Danubius saltem diuidit : ponte nauali coniunguntur.

Petrina al. *Petrinia*

Castellum munitissimum ad Colapim circa Siseccum in Croatia à Turcis contra Christianos ædificatum in vertice collis, ad ripam Culpæ seu Colapis, & Duropoliam respicit.

Presburg al. *Pofontum*, al. *Bregetium*

Vrbs & sedes Episcopi Vngariæ superioris, ad limites Austriæ, sita in colle ad ripam Danubij.

Pera al. *Galata*.

Insula dicitur vulgò, cum tamen sit Peninsula, seu Chersonesus, inter Euxinum, & Pectin lacum, Constantinopoli opposita. In hac Turci sepulcra sua habent.

Propontis hod. *Mar di Marmora*.

Palota, al. *Palotta*, al. *Pallotta*

Vrbs Vngariæ inferioris 8 meill von *Nab* / 2. meill von *Stullweis* / *senburg* / sita in colle Verthis montis.

Pontus hod. *Zenic*, al. *Genic*, al. *Chenic*, al. *Chenigo*

Regio ad pontum Euxinum & Bosphorum Thracium contermina Bithyniæ, Galatiæ, & Paphlagoniæ.

Paphla.

Paphlagonia *hod. Panderatia al. Bolli. al. Pentheractia*

Regio ad pontum Euxinum, cuius metropolis est Synope. Hodie annumeratur Amasiæ regno.

Peloponnesus *hod. Morea, al. Apta*

Peninsula est Græciæ, cui adnectitur Isthmus, quem Demetrius, Iulius & Nero Cæsares perfodere conati sunt, & ex Peninsula Insulam facere.

Panissus fl. ad radices Hemi oritur, & in Euxinum fluit.

Pannonius *hod. Verthes*

Mons Iaurino vicinus, incipit circa castellum S. Martini & extenditur vsque in Albam-regalem, & Strigonium ab hoc monte Vngaria olim Pannonia dicta.

Persia *hod. Farsis, al. Pharsi*

Regio Asiæ satis nota.

Porphyrta *hod. Hayphe, al. Chayphe, al. Cayphe*

Vrbs Palæstinæ, ad Carmeli montis radices.

Prusa vide Bursa.

Panormus *hodie Palormo*

Vrbs Bithyniæ, vina optima generans.

Plagiari pagus Callipoli in Chersoneso vicinus, vbi Solymanus filius Orchanis sepultus dicitur. Nullum verò monumentum illic hodie inuenitur, etsi quædam vestigia: vnde patet eum vel vulgariter sepultum, vel monumentum à Græcis dirutum.

Polonia Wosen à Pole id est, planicie sic dicitur, quod nimirum plana sit terra, montes & valles nesciens. Maior Polonia dicitur quæ Boream: Minor quæ Austrum spectat. Maioris metropolis est Posnauia & post hanc Gnesna. Minoris metropolis est Cracouia ad caput vistulæ, quæ regionem diuidit.

Pamphilia *hod. Scauri* Regio Natoliæ.

Pazinaces dicuntur incolæ Bosniæ à Turcis.

R

Rab. *al. Raab, al. Iaurinum, hod. Jauri al. Gerv*

Propugnaculum munitissimum Vngariæ ad Danubij excursur.

Rab: *Rabus, ol. Arrabo, seu Narrabon* penult. correpta Fluius Vngariæ ad cuius ostium est arx munitissima, Danubij vndis cincta, & à fluuio *Rab* vocata.

Rodope

Rodope, al. Rhodopus, hod. Rulla

Mons Bulgariam à Macedonia & Thracia diuidens, extenditur à Rascia ad Varnam vsque.

Romaniola, al. Romania, hod. Rumuli, ol. Thracia

Hoc nomine Turci totam Græciam intelligunt in genere, aliàs in specie Thraciam sic dicunt.

Ramala ol. Ramath, al. Ramathaim Zophim

Vrbs Palæstinæ patria Samuelis, ex sacris nota.

Rascia

est pars Seruicæ superioris, ad Cassouicæ campos.

Ratiani vulgò die Ratzen:

Populi Mysicæ superioris ad Sauum, & Drynæ ostium. Rascia superior est pars VVallachicæ minoris. Rascia inferior est in Dardania, ad Rodopen. Ratiani verò sunt inter Sauum, Drauum, & Danubium.

S

Suriani al. Sortani

Populi sparsi per Palæstinam, qui profitentur aliquo modo Christianismum, à Turcis autem valde premuntur.

Serua, al. Siruia, al. Sirfen, al. Zirfen, ol. Dardania

Regio Mysicæ. Serua superior est, quæ Danubium & Ratianos attingit: Serua inferior, quæ Rasciam, & Dalmatiam tangit, vide Mysia. An hi ad Lusitaniam peruenerint, & Zorbeb, & Zerbst ædificauerint, probent qui dicunt.

Scodra al. Scutari, al. Schutri, al. Scudry, al. Droia

Vrbs Epiri seu Albanicæ ad lacu Bæsona, circa Dalmaticæ limites.

Selona vide Anlona.

Sebam, ol. Damascus, hod. Seiam, al. Szam

Vrbs Syricæ nota.

Sparta, al. Misira, al. Coro, hod. Coron, al. Corona

Emporium Peloponnesi maritimum, seu ad littus maris, vide Corona.

Sigethum, al. Zigethum, al. Zygeth, al. Sigeth, hod. Sasovar

Vrbs munitissima Vngariæ inferioris ad Drauum fl. vnde tota regio dicitur comitatus Zigethi. Sita est in paludoso loco, aquis vndiq; cincta.

SARCIUM

Sarcum Regio Natoliæ ad Hellespontum olim Phrygiæ & Mysia.

Sinope, al. *Synope*:

Vrbs Paphlagoniæ ad littus Euxini maris, sedes Archiepiscopi Amasiæ.

Scopia, al. *Scupta*, al. *Schopy*:

Vrbs Rasciorum munitissima ad Rhodopen montem, & VVar-darum fl.

Sinderouia, al. *Synderovv id est, S. Andreas*, al. *Singidunum* al. *Spendero-be*, al. *Simandria*, al. *Samandria*, al. *Sunderouium*, *hod. Zendrow.*

Metropolis Ratianorum, seu Seruix inferioris, ad ripam Danu-bij sita.

Sophia, ol. *Sardacla*

Vrbs Bulgariæ in Mysia, à Iustiniano restaurata, & pretioso templo in honorem S. Sophiæ exornata. Sita est ad Rhodo-pen montem, ad viam regiam superiorem, quæ ducit ex Vnga-ria in Thraciam, *Sechs tagreiß von der Donaw.* Alia est ad A-driaticum mare, de qua hic nihil.

Sabat, al. *Sciabacium*, al. *Sauatum*, al. *Sabatium*

Castellum munitissimum ad Sauiripam à Turcis contra Vnga-ros exstructum.

Sogutha, al. *Irea - vicus id est, Weidenstadt salicum vicus* al. *Soguth-Ing*, al. *Sogut-Gai*, al. *Soguth-zug* Vicus Paphlagoniæ seu Cappadociæ 250. stadijs ab Euxini littore ad limites Paphlagoniæ, & Cap-padociæ, ad ripam Soguthi fl. nobilis propter Othomanum, cuius patria est. Nam in hoc habitauit Zichus pater Delini, qui Othomanus ab Othomancico oppido, ab Aladino donatus, di-ctus, vt suo loco monui. Leonclavius dicit in Mysia esse, & ta-men ad Soguthum fl. quod non conuenire videtur.

Sinas ol. *Sebastia*, al. *Seuastia*, al. *Syvvasti*, al. *Sivvastum*, al. *Siba*, al. *An-gusta*, al. *Sebastopolis*:

Vrbs olim Episcopalis ad Cappadociæ & Armeniæ minoris li-mites, ad radices Scordisci montis.

Salina, al. *Salsberg.*

Vrbs Cypri 3 meiß von Nicosia.

Syria *hod. Sori*, al. *Soria*, al. *Sora*, al. *Affan*, al. *Azam*

Regio Asiæ nota.

M m

Scla-

Sclauonia, al. *Illyria*, al. *Illyrium*, al. *Illyris*, al. *Wändischmeier* / al. *Vlt-aidarum-Marchta*, ol. *Liburnia*

Regio ad Adriaticum, & Dalmatiam: complectitur Histriam, Carniolam, Duropolium, Croatiam, & Lyburniam. Eius termini sunt forum-Iulij, Adriaticum, Dalmatia, Bosnia, & Drauus id est, Sausus eam quasi secat ab Orientali parte.

Sangaris, al. *Sangarius*, al. *Sagaris*, al. *Zacari*, Turcis *Zachrt*, aut *Sacare*, al. *Sagaris*

Fluuus in Phrygia maiore ad Didymum montem erumpens, & inde sinuoso cursu per Bithyniam & Pontum in Euxinum fluit.

Stella *hod.* *Appadi*:

Mons Armeniae minoris, Antitaurum respiciens.

Syr, olim *Tyrus*, vrbs Galilææ nora.

T

Temesum, al. *Temesovar*

Vrbs Vngariæ ad limites Transyluania.

Tigris *hod.* *Hishchel*, forsam *Hidekel*

Fluuus Asiae Armeniam à Mesopotamia diuidens.

Tatari, al. *Tattari*, ol. *Tartari*, *Scytha*

Hodie præcipuè triplices. 1. Casani, & Astracani ad Moscouizæ limites, & Volgum fl. 2. Præcopienses seu Præcopitæ, qui ad Tauricam Chersonesum, & Tanaim fl. 3. Crimnicenses, qui ad Podoliam, & Nestrum fl.

Alij quatuor genera faciunt, & prioribus addunt Zehaloenses, qui ad Caspium mare, in Iberia, & Colchide sunt: & Astracanis annumerant Nohacenses.

Leonclantus decem genera facit. 1. Mogli, seu Mongli. 2. Sumongli, qui ad Tatarum fl. à quo nomen acceperunt. 3. Tango-ri, vel Tanchori, vel Tancari. 4. Chataini vel Chitaini. 5. Nogat, qui al. Nohacenses. 6. Cosan qui al. Casani. 7. Astracan. 8. Præcop, qui aliter Præcopitæ. 9. Kerai. 10. Descht, die *Weissen Zatern* in Taurica Chersoneso.

Trusi al. *Truschi*, vide *Drusi*.

Tauris, al. *Tauris*, al. *Tevuris*, al. *Tefris*, al. *Tebris*, al. *Ecbatana*.

Tanais *hod.* *Don*, fluuius Europam & Asiam sub Boreo limite diuidens & in

& in Meotidis paludem se exonerans indeque in Euxinum.

Vrbs Media ad Zagri, & Iasonij montium contingentiam, & non ad Eufratem sita, à quo fluuio distat itinere 20. dierum.

Trapezum, al. *Trapezuntum*, al. *Trabisonda*, al. *Tarabosan*, *hod. Tarabosane*, al. *Trajsbonda*

Metropolis olim Cappadociæ, sedesque imperatoria, ad littus Euxini maris.

Tripolis *hod. Taraboli*, al. *Tarabolos*, al. *Tarapoli*, ol. *Leptis*:

Emporium nobile in Syria, seu Syrophœnicia, ad littus mediterranei, & ostium Orontis fl. à mercatoribus quibusdam vocatur *Tentrana*. Est & vrbs huius nominis, quæ tum in Africa, & etiam maritima.

Turcomania regio ad Georgianam, & Armeniam maiorem à Turcis sic vocata, præcipuè Armeniam maiorem comprehendens.

Teuthranta, al. *Teutrania*, *hod. Terapolis*

Regio Syriæ circa Tripolim.

Thessalonica, *hod. Salonich*

Macedoniæ vrbs Termis, & Epistolis Pauli nobilis, eò quod emporium celebre ad littus Aegæi maris.

Toccatum, al. *Tockey*, al. *Doggai*, al. *Dagges*

Arx munitissima ad limites Vngariæ & Transyluanicæ, ad confluentiam VVodragi, & Tibisci (Vodrog & Teisi) in comitatu Zepusiensi.

Thunis, al. *Tunetum*, al. *Thunisi*, al. *Thynissa*, ol. *Carthago*, al. *Carchedon*: Vrbs Africae minoris ad littus mediterraneum, in Pœnorum regione.

Demircapi, vide *Demircapi*.

Transyluania al. *Platyluania*, ol. *Dacia ripensis*, al. *Pannodacia*, al. *Lazgia* *Stebenbürgen* *hod. Erdel*.

præcipua olim regio Daciæ. Dacia enim habuit Transyluaniam, Transalpinam, & Moldauiam. Regio vndique montibus septa, videlicet, Alpibus Daciæ, Sarmaticis iugis, & Capatho monte. Cum Vngari post Lombardicum bellum, ex Scythia redirent, & Daciam ab exteris (*Gothis*) occupari sentirent, in Transyluaniam cum vxoribus, liberis, & pecoribus castra sua

erexerunt, eaque in septem partes, seu catenas diuiserunt, & septem duces sibi elegerunt. 1. Arpadum. 2. Zabolchum. 3. Iulium (a quo *Alba-lulia* nomen adhuc habet) seu Giulam. 4. Keuundum. 5. Lechelum. 6. Berbulchum, seu VVerbulchum. 7. Vrsum. Inde nomen innotuit septem castrorum, quod Germani *Siebenbürgen* interpretati sunt.

Transalpina est regio seu pars Transyluania ad Vallachiam minorem, & Alpes Daciae. & Danubij ripam.

Taurica-Chersonesus *hod. Chazaria, ol. Theodosia*

Peninsula inter Mæotin & Euxinum ad Bosphorum Cymmerium, à Metropoli Capha, quæ olim Theodosia dicta, dicitur, etiam Theodosia à quibusdam. Eius longitudo est 24. miliarium: latitudo 15. miliarium Germanicorum; Hodie Præcipitæ Tataricam incolunt.

Thracia *hod. Râmuli, al. Romaniola, al. Romania*

Regio Rhodope Macedonia, & Propontide determinata, vel Euxino, Propontide, Aegæo, Macedonia, Pannonia & Hæmo determinata. Regio nec cælo nec solo lata, montibus abundat quorum præcipui sunt Hæmus, Rhodope, Orbelus, & Pangæus, ad Austrum fert vina optima quæ Rummeny vocari aiunt.

Tibiscus, *al. Tissa, al. Dyssa, die Tcis/ Teissa, al. Tizsa, ol. Parisus.*

Fluuius Daciam à Pannonia diuidens.

Taurus

Mons Asiæ Armeniam, & Mesopotamiam diuidens, vt Ciliciam, & Commagenam Antitaurus.

Togann *hod. Zogan al. Zoga.*

Mons Thraciæ amœnissimus, & vini & frugum feracissimus, in quo Turcici Sulthani recreandi gratia crebro versantur.

Tiflis, *al. Tiphlis, al. Tyflis*

Vrbs Armeniæ Maioris sed Georgianis subiecta.

V

Vazegrad, *al. Visehgrath* germ. *Wlindenburg*

Arx munitissima ad ripam Danubij inter Budam, & Strigonium, à Matthia Coruino, al. Huniade exstructa in vertice præcipitis montis, in modum munitioum Italiae.

Vesprinum al. Vesprinium, al. VVespryn

Vrbs Vngariæ, vicina Albæ-regali, sita in colle dicta à candido seu albicante fonte, qui ad collis radices est: dicitur quasi *Wespru* referente Iouio: Dicitur magna, sed non ita munita.

Varna al. VVarna al. VVarna, ol. Dionysopolis

Vrbs amœnissima in valle ad radices Hemi, seu Rhodopi (*Hemus & Rhodopus enim ibi cotinctunt*) ad sinum ponti Euxini: versus pontum habet colles vitibus nobiles: in vallibus verò versus Hemum frugum feracissima est regio, & pagis referta: versus Galatam promontorium, planè paludosus locus est, & quasi inaccessus.

Vlbat al. Lapadi, ol. Lopadium, al. Leopodium,

Vrbs vel oppidum Bithyniæ.

Vngaria, olim Pannonia

Regio de qua disceptatur inter Christianos & Turcos. Olim Pannoniæ pars, videlicet Pannonia inferior (*Nam superior Pannonia est Austria, Styria, & Carinthia*) vel à Pane DEO pastorum, vel Pœone Anturi filio, vel Pannonio monte sic dicta.

Vngaria { Superior dicitur pars illa quæ supra Danubium Morauiam, Poloniam, & Translyuaniam tangit dic *Bergstete* à fodinis metallicis dicunt.
 Inferior dicitur pars sub Danubio, Drauo determinata. Quamuis non desit, qui putet superiorem Vngariam esse, quæ Temesium habet. Inferiorem quæ Austriam tangit.

Volga al. Rha, al. Edel, al. VVolga, al. Bolga

Fluuius Asiæ Tataros à Moscovytis diuidens, Perondino teste. Oritur ex communi fonte cum Duina fl. & Boristhene seu Neper, qui fons hodie lacus Voloc vocatur. Volga autem in Caspium se exonerat, reliqui duo in Euxinum.

VV

VVallachia

Regio inter Danubium, & Nestrum, Euxinum & alpes Daciæ. Estque duplex: VVallachia minor, quæ & superior dicitur, eò

quod ad Alpes Daciae eminentiore loco. Huius prouinciae sunt Rascia superior, VVallachia superior, & Transalpina. 2. VVallachia maior, quae & inferior, eò quod Euxinum decliu loco spectet. Huius Prouinciae sunt Moldauia. Bessarabia, item Caucaensij, Piarensij, & Peucini populi.

VVibitz, al. VVichitz

Vrbs munitissima ad limites Croatiae, & Bosniae in paludoso loco, & Vna fl. ibi Insulam efficiens, eam vtrinque cingit.

Z

Zoyntch al. Zonicum

Oppidum Rasciae metallicis fodinis celebre.

Zorle

Arx munitissima, Calli vicina in Chersoneso.

Zomakie, al. Semachie, al. Sunakie

Vrbs ad Caspium mare.

Zante ol. ZaZynchos

Insula Ionij, seu Aegaei maris.

Zerbi insula maris mediterranei, olim Lothophagitis, & Africam aspicit.

F I N I S.

ERRATA.

fol. 12. lin. 18. l. מן הוא מן *ibid.* lin. 20. l. sua, ut comma ponatur post sua. fol. 14. lin. 9. testatur l. testabatur. *ibid.* lin. 24. qua l. quasi. *ibid.* lin. 27. Noffent, lege noffer, & include ea verba parenthesis (ut qui nec legere nec scribere noffer) amanuenses enim sine dubio fuerunt docti. fol. 24. lin. 8. sic lege: Soffi. id est, cantores (soffus enim est cantor) in Moschaea &c. fol. 25. lin. 6. Nubatores l. Turbatores. fol. 32. lin. 19. Pontem l. Ponte in. fol. 34. lin. 10. Inhere Ne ante δαγοφάγο. fol. 37. lin. 18. Orhomam l. Orhomani. fol. 44. lin. 13. Pannci l. parent ei. fol. 45. lin. 34. Coran l. Copan. *ibid.* lin. 35. Temesmet l. Temesuar. *ibid.* lin. 39. Lipu l. Lippa. *ibidem* Semendui l. Semendrin,

*mendrin. fol. 46. lin. 27. Lucentis luna l. lucente luna. fol. 47. lin. 24.
 Supple verbum utuntur. fol. 54. lin. 21. Parapiriacijs l. Parapinacijs
 fol. 64. lin. 21. Sic distingue Imperatores*

Imperatores	{	Orientis seu Bizantini	{	Andronicus pater
			{	Andronicus Filius
	{	Occidentis seu Romani	{	Henricus VII.
			{	Ludoicus IIII.

*fol. 69. lin. 3. Belezno l. Belezug. fol. 71. lin. 72. Hidryn l. Hildryn.
 fol. 72. lin. 26. iungi l. iungit. fol. 73. lin. 11. Baiacetes in sua deleatur
 in. ibid. lin. 30. Virumq. l. utcung. fol. 74. lin. 6. Sigismundi l. Sigif-
 mundum. fol. 76. lin. 20. Commoranti l. Byrse commoranti. fol. 80.
 lin. 6. Frislanam l. Frislariam. ibid. lin. 30. Sex l. equet Sex. fol. 83.
 lin. 11. In capitolini l. Ty capitolini. ibid. lin. 13. Extremum l. non
 extremum membrum. fol. 88. lin. 10. Ionco l. Ianco. fol. 126. lin. 25.
 Kiliat l. Kiliat. fol. 134. lin. 1. Antonium l. Andream.*

Similia errata bonus lector ipse candidè corriget.

ΑΚΑΔΗΜΙΑ ΑΘΗΝΩΝ

007000024316

Съобщен
к. А. Палеев

7

ΑΚΑΔΗΜΙΑ

ΑΘΗΝΑΝ

